17.834/2

Sfântul Grigorie cel Mare
(Dialogul)

CARTEA REGULEI PASTORALE

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

CARTEA REGULEI PASTORALE
(CARTEA GRIJII PASTORALE)

SFÂNTUL GRIGORIE
CEL MARE (DIALOGUL)

BCU Cluj-Napoca
TEORT 2009 00038

CARTEA REGULEI PASTORALE

(CARTEA GRIJII PASTORALE)

CARTE TIPĂRITĂ CU BINECUVÂNTAREA
PREA FERICITULUI PĂRINTE
TEOCTIST
PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Traducere, prefață și note de
Preot profesor ALEXANDRU MOISIU

EDITURA INSTITUTULUI BIBLIC ȘI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE
BUCUREȘTI — 1996

Colecția «VIAȚA ÎN HRISTOS» apare din inițiativa și cu purtarea de grijă a Prea Fericitului Părinte TEOCTIST, Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

17834/2

Viziunea grafică : EMIL BOJIN

Coperta : Miniatură dintr-un manuscris bizantin (sec. XI) al *Scării raiului*, de Sfântul Ioan Scărarul.

Copyright © 1996

Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române

ISBN — 973-9130-59-3

CUVÂNT ÎNAINTE

Vremea din preajma păstoririi Sfântului Grigorie cel Mare ca episcop al Romei (590—604) este cunoscută în istoria Bisericii apusene ca o perioadă de grele vicisitudini. La ravagiile produse de ciumă, foamete, inundații, năvălirile barbare, se adăugaseră și grave încercări pentru viața creștină. Donatiștii din Africa începuseră să amenințe din nou integritatea dreptei credințe. Cruzimea lombarzilor semănase moartea și pângărirea printre monahi și fecioarele închinate vieții în Hristos. Biserici și mânăstiri fuseseră prădate și dărâmate de aceeași mână neîmblânzită.

Clerul creștin era demoralizat, susținând cu greu nădejdea credincioșilor într-o apropiată intervenție dumnezeiască, singura care mai putea să oprească potopul acestor rele. În mijlocul unei asemenea tălăzuiri, nici viața monahală — odinioară podoabă de preț a acestei părți a creștinătății — nu mai putea prospera, părând să-și fi părăsit ardoarea de la început. Cultura, în ansamblul ei, își pierduse parcă, o dată cu moartea lui Boetius, tăria necesară rezistenței în fața atâtor urgii.

Acestea erau, în linii foarte generale, împrejurările în care Sfântul Grigorie cel Mare a fost chemat, în mod providențial, să devină oblăduitor, deopotrivă spiritual și temporal, al lumii creștine apusene. Aparent, împărtășea și el temerea multora că asemenea calamități puteau prevesti apropierea înfricoșatei Judecăți: «De altfel, înaintea năvălirii barbarilor, spunea el, s-au văzut în cer oștiri de foc, mânjite parcă de sânge omenesc» (Omilii la Evanghelii I, 1).

Lucrarea sa pastorală, ca și opera lui scrisă — care a lăsat o amprentă durabilă asupra evlaviei creștine medievale apusene — arată însă că acela care primise, din constrângere și nu de bunăvoie, demnitatea supremei slujiri în Biserica romană, era un om al faptei inspirate nezăbavnice, al acțiunii reformatoare hotărâte, al rezidirii moral-duhovnicești neîntârziate, și nu al delăsării fataliste. Cartea regulei pastorale, *care face parte din aleasa familie a tratatelor patristice despre Preoție, avea să contribuie, în felul propriu ei, la scoaterea lumii creștine din Apus din deznădejdea unor crize ce păreau de nedepășit. Circulația atât de largă pe care a cunoscut-o*

această scriere, nu numai în Apus, ci și în Răsărit — în traducerea greacă a patriarhului Anastasie al II-lea al Antiohiei — vorbește de la sine despre întrezărirea, încă din timpul vieții Sfântului Grigorie Dialogul, a importanței ei pentru formarea unor slujitori bisericești cu vigoare duhovnicească, cu netăgăduite însușiri pastorale și cu o conștiință misionară vie, având ca unică pildă pe Hristos — «Mai-marele păstorilor» *(I Petru 5, 4) și Jertfa Sa din iubire de oameni.*

Cartea aceasta este un neasemuit manual de terapeutică sufletească, ajutându-i să se cunoască în profunzimea sinelui lor, să se unifice interior prin armonizarea gândului și cuvântului cu fapta, și să se formeze în duhul învățăturii evanghelice, nu doar pe păstori, ci și pe păstoriți. Diversitatea firii umane, mulțimea descumpănitoare a mișcărilor ei lăuntrice, sunt cercetate cu admirabilă pătrundere în partea a III-a a acestei scrieri, de altfel și cea mai cuprinzătoare, indicându-se cele mai potrivite leacuri spirituale, pentru fiecare pătimire în parte.

Înrădăcinată în Sfânta Scriptură și în spiritualitatea monahală, învățătura pastorală a Sfântului Grigorie cel Mare este încălzită de iubirea îngrijorată pentru cei ce trebuie călăuziți pe calea mântuirii, dar devine necruțătoare când păcatul încearcă să ia înfățișarea virtuții.

Cartea regulei pastorale, *pe care o avem acum tălmăcită și amplu prefațată de către învățatul Preot profesor universitar Alexandru Moisiu, îl ajută pe cel ce se încumetă s-o deschidă — slujitor bisericesc sau mirean — să-și vadă chipul dinlăuntru, îndemnându-l totodată să și-l lumineze și să și-l înfrumusețeze îndreptându-l spre Hristos. Este un motiv suficient pentru ca, binecuvântând retipărirea acestei traduceri — apărută în anul 1987 într-un tiraj neîndestulător — s-o recomandăm atât celor ce sunt răspunzători și pentru mântuirea sufletelor celorlalți, cât și celor ce se simt responsabili doar față de propria lor izbăvire sufletească.*

La sărbătoarea Sfântului Ierarh Antim Ivireanul, 1996

† *TEOCTIST*

PATRIARHUL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

PREFAȚĂ

Cartea Regulei pastorale a *Sfântului Grigorie cel Mare* [1] *(Dialogul)* [2], *a fost scrisă în anul 591, într-o vreme când Biserica lui Hristos era una și nedespărțită, când nu se cunoșteau dezbinările dintre Răsărit și Apus.*

Ea cuprinde acea unică învățătură a lui Hristos, propovăduită atât în Orient cât și în Occident, care se concretiza prin aceeași solemnă slujire euharistică, prin manifestarea frățească a comuniunii bisericești, prin aceeași înaltă răspundere, având același har și aceeași apostolie, ca să aducă în numele lui Iisus Hristos «la ascultarea credinței, toate neamurile» (Romani 1, 5).

Lucrarea apostolică se făcea în virtutea aceleiași înalte răspunderi pe care o are păstorul de suflete înaintea lui Dumnezeu, dezbrăcat de orice legătură cu păcatul, fiind «un întemnițat al lui Hristos» (Efeseni 3, 1), pentru a păstra acea «zidire a lui Dumnezeu» (I Corinteni 3, 9), adică pe oameni, care trebuie să se îmbogățească necontenit în har prin dezvoltarea și prin progresul sufletesc continuu.

Chiar din acest motiv lucrarea Sfântului Grigorie cel Mare are pentru noi o importanță deosebită din punct de vedere pastoral.

---

1. «Sfântul Grigore a fost numit cel Mare nu pentru mulțimea și adâncimea lucrărilor sale, ci pentru spiritul său de organizare înlăuntrul Bisericii, pentru marile sale reforme, pentru lucrarea sa misionară în Anglia și mai ales pentru deosebitul rol politic pe care l-a jucat în vremea lui» *(Patrologie,* Manual pentru uzul studenților Institutelor teologice, București, 1956, p. 318).

2. Se numește «Dialogul» fiindcă a scris lucrarea aghiografică: *Dialoguri despre viața și minunile Părinților italieni,* în 4 cărți, scrisă între anii 593—594, ca o ușurare și evadare din multele griji ale slujbei sale. Lucrarea e scrisă în formă de dialog cu diaconul Petru. În cartea I și a III-a se istorisesc faptele minunate ale Sfinților italieni.

Cartea Regulei pastorale *a Sfântului Grigore cuprinde reguli pastorale, idei, gânduri și metode, care constituie temeiul pe care trebuie format păstorul de suflete. Sfântul Grigorie mărturisește că nu este nimic mai greu de plăsmuit decât omul.*

Ideea de căpătâi pentru formarea preoțească este ideea unui Dumnezeu drept, idee care trebuie să fie imprimată adânc în sufletele păstoriților și în sufletele păstorilor.

Iubirea, cercetarea conștiinței, cunoașterea de sine, stăpânirea de sine, viața interioară sunt condiții esențiale pentru formarea unui bun păstor de suflete.

Pe lângă toate acestea un bun păstor de suflete trebuie să stăpânească cunoașterea Scripturilor.

Ceea ce impresionează profund în lucrarea Sfântului Grigorie e familiaritatea, cunoașterea temeinică și migăloasă a Sfintei Scripturi din a cărei bogăție culege un seceriș bogat cu reale aplicații la nevoile, greutățile și multele dorințe ale sufletelor pe care le păstorea.

Lucrarea pe care o prezint e prima traducere a unuia dintre cele mai importante tratate din literatura patristică atât pentru literatura noastră bisericească, cât și pentru îndrumarea preoțimii.

Prin apariția în românește a acestei lucrări avem traduse toate tratatele clasice despre preoție din literatura patristică greacă și latină [3].

---

3. Traducerea pe care o prezint am făcut-o având ca text de bază lucrarea pe care o avem în Migne, *Patres Latini*, tom. 77, col. 14—128. În cursul traducerii am folosit și lucrarea *Ausgewählte Schriften des heiligen Gregorius des Grossen., übers.* Th. Kranzfelder, Krempten Kösel 1873/4, Bibl. der Kirchenväter, vol. 1, care e o traducere mai veche a lucrării Sfântului Grigorie: *Liber regulae pastoralis.*

Am folosit, apoi, într-o foarte mare măsură atât în cursul traducerii, a așezării textului pe alineate, în titlul capitolelor, ca și partea privind viața și opera Sfântului Grigorie, lucrarea lui Armando Candelaresi, *La Regola pastorale*, Ediz. Paoline, Ancona-Alba, 1966. Am utilizat această traducere fiindcă am aflat-o fidelă gândirii și cuvân-

Consider că lucrarea este de o mare utilitate practică pentru păstorii de suflete ; ea poate servi ca mijloc de înviorare și întărire a dreptei credințe.

Socotesc că îndemnurile, sfaturile și metodele pastorale pe care ni le dă Sfântul Grigorie cel Mare sunt mereu actuale.

---

tului scris al Sfântului Grigorie, fiind prezentată într-o formă clară și limpede. Lucrarea lui Candelaresi a urmat traducerea făcută de E. Fornasari, Pia Soc. S. Paolo, 91, Alba, 1943, precum și textul publicat în: «Sancti Gregorii Papae cognomeno Magni. Opera omnia», tomus quartus, Venetiis, Ex Typographia Sansoniana, 1769. De asemenea, am mai consultat și vol. 381 din col. «Sources Chrétiennes» (Grégoire le Grand, *Règle pastorale*).

a) În cursul traducerii, acolo unde textul scriptural utilizat de Sfântul Grigorie nu corespunde cu textul românesc, am urmat textul.

b) Și în Biserica Ortodoxă, ca și în cea Romano-Catolică, Sfântul Grigorie e sărbătorit la data de 12 martie. În Mineiul lunii martie, ni se dă la sinaxar ceva din viața Sfântului Grigorie. De aici aflăm că Sfântul Grigorie era lipsit de răutate și plin de dragoste față de cei lipsiți. Ajungând la treapta de arhiereu, a arătat mai departe aceeași dragoste față de cei săraci. În sinaxar, se arată că la o masă la care Sfântul Grigorie invitase 12 săraci a apărut la un moment dat și un al treisprezecelea. Când l-a întrebat Sfântul Grigorie cine este, străinul i-a răspuns că este un înger care, din porunca lui Dumnezeu, va rămâne cu el ca să-l păzească. Tot sinaxarul ne spune că Sfântul Grigorie a compus multe scrieri, pe care le-a lăsat Bisericii și că aceste scrieri n-au fost alcătuite numai cu ajutorul judecăților omenești și cu înțelepciunea cuvintelor, ci și cu ajutorul Duhului Sfânt. Diaconul Petru ne spune că ori de câte ori scria Sfântul Grigorie, un porumbel alb se apropia de gura lui ca și cum i-ar fi arătat și l-ar fi îndemnat cele ce trebuia să scrie (*Mineiul* pe martie, ed. a IV-a, București, 1967, p. 94—95).

c) Iată troparul și condacul Sfântului Grigorie așa cum le avem în Liturghier la Liturghia Darurilor mai înainte sfințite:

Tropar: «Cel ce de sus, de la Dumnezeu, ai luat Dumnezeiescul Har, mărite Grigorie, și cu puterile Aceluia întărindu-te, de bunăvoie ai urmat Sfintei Evanghelii a lui Hristos, de la Care ai luat plata ostenelilor tale, întru tot fericite; pe Acela roagă-L să mântuiască sufletele noastre».

Condac: «Asemenea începător te-ai arătat lui Hristos, începătorul păstorilor, și părtaș călugărilor. Părinte Grigorie, povățuindu-i către cetatea cea cerească, de unde ai învățat turma lui Hristos poruncile Lui și acum cu dânșii te bucuri și dănțuiești în corturile cerești» (*Liturghier*, București, 1974, p. 233).

Nu pot fi adevărați păstori de suflete decât acei preoți care își cunosc îndatoririle și care au conștiința răspunderii grave pe care o iau asupra lor.

«Mesajul gregorian are o valoare universală, pentru că se poate reduce la un singur cuvânt, care are valoare pentru toți, la toate nivelurile și la toate latitudinile și care se identifică cu cuvântul: «responsabilitate» (Armando Candelaresi, La Regola pastorale, *Ancona, 1966, p. 16).*

VIAȚA ȘI OPERA SFÂNTULUI GRIGORIE CEL MARE (DIALOGUL)

Sfântul Grigorie cel Mare s-a născut în jurul anului 540, dintr-o familie senatorială, din familia Anicilor și Petronilor, care stăpânea în Roma un mare palat, acolo unde se ridică azi biserica Sfântul Grigorie al Celio.

Părinții Sfântului Grigorie, deși ocupau demnități înalte, erau foarte buni creștini. Mama sa, Silvia, e cinstită ca sfântă în Biserica romano-catolică, iar tatăl său, Gordian, era și el un foarte bun creștin.

Sfântul Grigorie a avut o educație aleasă și a căutat ca, pe lângă trăirea unei vieți desăvârșite creștinești, să-și însușească și o cultură juridică vastă. În anul 570 ajunge prefect al Romei. Viața administrativă îl obișnuiește cu simțul disciplinei, al ordinei și al punctualității. Îi plăcea ca lucrurile să fie limpezi, clare și de aceea s-a nevoit printr-o muncă deosebită să ajungă la o cunoaștere adâncă a nevoilor, a patimilor și a înclinărilor inimii omenești. A fost un neîntrecut psiholog, profund cunoscător al sufletului.

Sfântul Grigorie a impus tuturor celor cu munci de răspundere respectul muncii profesionale, punctualitatea cu care toate lucrurile trebuie împlinite, fiindcă binele public nu-și află rezolvarea decât respectând aceste norme.

Sfântul Grigorie pretindea de la toți o voință hotărâtă în a împlini legea, căci fără aceasta nici nu te poți gândi măcar ca să slujești societatea omenească și să ajuți la realizarea binelui comun. «Viața de prefect nu era nici liniștită, nici fără contraste, ci era o aspirație îndepărtată de mentalitatea și de caracterul său» — zice Armando Candelaresi (*op. cit.*, p. 34).

Foarte curând se nasc în el simțăminte de natură cu totul deosebită. Părăsește demnitatea de prefect. Simțea o chemare adâncă pentru viața mânăstirească. Își schimbă hainele lui de mătase și îmbracă rasa călugărească. O parte din bunurile pe care le avea le împarte săracilor, iar cu cealaltă parte construiește și întemeiază șapte mânăstiri.

Casa părintească «Ad Clivum Scauri» din Roma o transformă în mânăstire și o încredințează conducerii unui călugăr ce se numea Ilarion. Întemeiază șase mânăstiri în Sicilia, n-a voit să accepte demnitatea de abate (stareț), întrucât îi plăcea viața aspră de călugăr obișnuit cu postul și cu renunțările. Ducea o viață foarte aspră, ocupându-se cu meditația despre cuvântul lui Dumnezeu, cu cunoașterea adâncă a Scripturilor și cu cunoașterea scrierilor Sfinților Părinți.

Papa Pelagiu al II-lea îl hirotonește preot și îl trimite între anii 579—585 ca apocrisiar (nunțiu) la Constantinopol, pe lângă curtea imperială, unde domnea Tiberiu al II-lea.

Acolo, deși nu era un bun cunoscător al limbii grecești — după cum o mărturisește el însuși — s-a ocupat cu studiul și a legat prietenii sincere, care i-au fost de mare folos, cum a fost aceea cu împăratul Mauriciu.

Tot acolo a început scrierea lui celebră *Moralia,* sau expunere asupra Cărții lui Iov. La Constantinopol, a trăit în continuare viața de călugăr fiindcă a dus cu el cîțiva călugări din Roma.

În acest răstimp pe care l-a petrecut la Constantinopol, ca reprezentant al papei Pelagiu al II-lea, a contribuit și la sistematizarea în scris a Liturghiei care se păstrează până azi în Liturghierul nostru ortodox și care se săvârșește în timpul Păresimilor, Liturghie pe care o cunoaștem sub numele de Liturghia Darurilor mai înainte sfințite.

Tradiția celor mai multe manuscrise din secolul al XII-lea înainte păstrează și pune ca autor al acestei Liturghii pe Sfântul Grigorie cel Mare, supranumit Dialogul, papă al Romei, mort în anul 604 și pe care Biserica noastră îl pomenește în 12 martie. Cu privire la acest fapt citim în Sinaxarul lunii Martie, ziua a douăsprezecea : «Se spune, iarăși, că el este cel ce a hotărât ca să se săvârșească de către romani Sfânta Liturghie și în post, alcătuind Liturghia celor mai înainte sfințite, care se săvârșește și în zilele de acum» (p. 94).

Reîntors de la Constantinopol, papa Pelagiu al II-lea îl are ca pe cel mai bun și mai apropiat consilier al său. Toate problemele mari bisericești treceau prin mâinile lui.

În anul 589, Roma a fost bântuită de o ciumă îngrozitoare, care a secerat mii de vieți. Roma trăia zile de groază și de teroare. Papa Pelagiu al II-lea a murit și el de ciumă [4].

După moartea papei Pelagiu al II-lea, clerul și credincioșii, în unanimitate, au hotărât să aleagă de episcop și papă pe Grigorie. Sfântul Grigorie a încercat, însă, să se sustragă de la o așa de mare răspundere, fugind.

Toată fuga lui a rămas însă zadarnică, fiindcă în cele din urmă a trebuit să se reîntoarcă la Roma fiind convins că voința clerului și credincioșilor coincidea cu voința lui Dumnezeu.

Liber Pontificalis amintește că sfințirea lui ca episcop și ca papă al Romei s-a săvârșit cu mare solemnitate în ziua de 3 octombrie a anului 590.

După alegerea și sfințirea lui, vorbește poporului, îl încurajează și aprinde, în mijlocul atâtor nenorociri, nădejdea în toate inimile.

Ciuma încetase dar alte nenorociri, necazuri și calamități s-au abătut asupra Romei : foamete, vânturi, furtuni și uragane puternice care au dărâmat case și biserici și care au smuls chiar arborii din rădăcini. La toate acestea s-a adăugat și ocuparea Romei de către longobarzi. Nu pot fi înșirate în amănunt toate calamitățile de care era încercată Italia, și în special Roma, în momentul când Sfântul Grigorie a luat asupra sa greutatea conducerii pastorale. Starea aceasta de lucruri o descrie Sfântul Grigorie într-o omilie a sa, rostită în fața credincioșilor cam la două luni după primirea episcopatului (P. L., t. 76, col. 1078 BC).

În această vreme nu era pace în întreaga Italie. Bisericile zăceau distruse din cauza neîncetatelor războaie ale goților și mai ales ale longobarzilor, preoții erau uciși și alungați, iar mulți dintre ei duși în crâncenă robie. Nu mai era cine să administreze Botezul și să împărtășească pe cei care mureau.

În multe din scrisorile sale, Sfântul Grigorie zugrăvește această stare de lucruri și deplânge nenorocirile care au venit peste Roma și peste întreaga Italie. «Pretutindeni — zice el — vedem jale, pretutindeni auzim numai gemete și plâns. Distruse sunt orașele, nimicite taberele, devastate ogoarele, pământul rămas pustiu. Nici un locuitor n-a mai rămas pe

4. Despre ciuma care a bântuit Roma vorbesc: Paul Diaconul, Sfântul Grigorie Dialogul și Grigorie din Tours.

ogoare și în cetăți. Pe unii i-am văzut duși în robie, pe alții cu trupurile ciuntite, pe alții omorâți» *(Omilia 6 la Iezechiel*, cartea a II-a, în Migne, P. L., t. 76, col. 1010).

Cu o pricepere rară, Sfântul Grigorie a biruit toate greutățile, a încheiat pace cu longobarzii și a procurat hrana necesară pentru cei flămânzi și nenorociți.

Dar chiar dacă, cu toate stăruințele depuse, pacea exterioară și pacea socială n-au rămas statornice, Sfântul Grigorie se face propovăduitor al păcii celei lăuntrice, pe care n-o pot tulbura nici războaiele, nici nemulțumirile, nici suferințele oricât de mari ar fi ele.

Pacea, în concepția Sfântului Grigorie cel Mare, nu este numai un bun social, nu este considerată numai ca un climat potrivit de dezvoltare a societății omenești, ci este și un bun spiritual, un bun sufletesc.

Chiar atunci când în afară nu poți avea pace și nu te poți bucura de roadele ei, îți rămâne pacea lăuntrică, pacea sufletului, care statornicește viața omenească, o echilibrează și îi dă un sens mai înalt.

Bunul păcii îl consideră Sfântul Grigorie cel Mare ca pe un semn distinctiv pentru cei rânduiți la viață curată. Pacea este un dar al Cerului pentru cei buni și cu viață neprihănită.

Deși Imperiul roman căzuse, Sfântul Grigorie s-a ocupat îndeaproape de înălțarea prestigiului Bisericii, de o viață intensă de apostolat creștin.

A reformat viața bisericească și mânăstirească, a risipit schisme și erezii, a intuit ca nimeni altul chemarea la civilizație și la viață creștină a popoarelor germanice și anglo-saxone, pentru încreștinarea cărora a trimis misionari și călugări bine pregătiți.

Peste tot s-a îngrijit cu râvnă adevărat apostolică de ușurarea suferințelor trupești și sufletești ale credincioșilor de care se simțea apropiat ca un adevărat părinte.

Opera scrisă a Sfântului Grigorie e foarte vastă și variată. Caracterul ei este practicitatea. În ea se oglindește pe deplin caracterul social, disciplinar și moral al întregii lui activități.

Sfântul Grigorie cel Mare a fost una dintre cele mai puternice personalități ale timpului său, pătruns până în cele mai ascunse taine ale sufletului său de învățătura lui Hristos, însuflețit de generozitatea, dăruirea, de sângele și de energiile nestinse și curate ale popoarelor pe care le-a adus

la turma lui Hristos. A imprimat întregii sale opere caracterul veșniciei.

În scrisul lui, în întreaga lui operă și lucrare, se vede că era pătruns de conștiința răspunderii, din care motiv orice problemă și orice situație era considerată ca fiind a sa proprie. Avea viziunea clară a drepturilor și datoriilor fiecăruia.

De la preoți și episcopi pretinde observarea cu strictețe a poruncilor și sfaturilor evanghelice, care să corespundă cu chemarea preoțească. El însuși, prin pilda vieții, în întreaga lui operă, ne dezvăluie calitățile excepționale de conducător de suflete, de ierarh al Bisericii.

Să înveți pe credincioși cele necesare mântuirii lor sufletești e o poruncă a lui Hristos dată Bisericii, pe care Sfântul Grigorie a căutat să o desăvârșească printr-o lucrare pastorală chibzuită și printr-o iubire care nu cunoștea limite.

Opera lui scrisă cuprinde probleme de natură practică, privind conducerea sufletelor.

Între lucrările lui amintim cărțile de morală la Cartea Iov, care cuprind 35 de cărți, lucrare pe care a început-o la Constantinopol. Lucrarea a fost scrisă la cererea episcopului Leandru de Sevilla și poate fi considerată ca un manual de teologie morală și ascetică (Cf. Berthold Altaner, *Patrologia*, Marietti — Roma, 1940, p. 323—324).

A scris cele patru cărți ale Dialogurilor privind viața și minunile Părinților italieni, scrisă între 593—594. Lucrarea e scrisă sub formă de dialog cu diaconul Petru.

A mai scris Omilii asupra lui Iezechiel și 40 de Omilii asupra pericopelor evanghelice, dintre care unele au fost numai citite credincioșilor fiindcă era bolnav. Toate aceste omilii au fost trecute, ca lecturi din Sfinții Părinți, în Breviarul roman (Ceaslov). După aceea, amintim multele lui Scrisori, în număr de 854, strânse în 14 cărți. Aceste scrisori reflectă prudența, dragostea, hotărârea, bunătatea, râvna, echilibrul, grija, răspunderea și înțelepciunea Sfântului Grigorie. Între aceste scrisori e importantă scrisoarea adresată lui Leandru, episcopul de Sevilla, pe care îl anunță de încreștinarea vizigoților în frunte cu regele Recared, precum și aceea adresată reginei Teodolinda, soția regelui longobarzilor, Agilulf, pentru bucuria păcii încheiată cu acesta și pentru nașterea fiului lor, Adoloald, botezat în religia creștină. De o importanță deosebită este și opera lui liturgică. El a dat canonului Missei romane forma lui actuală și s-a îngrijit de

redactarea unui nou Missal (Sacramentarium Gregorianum), un fel de Liturghier.

Sfântul Grigorie a reformat și cântarea bisericească compunând noi melodii și imne (unii susțin că ar fi compus chiar un tratat de teorie muzicală), din care motiv este considerat ca întemeietorul cântării gregoriene, cântare care de atunci și până azi a rămas neschimbată în Biserica romano-catolică.

Cea mai importantă dintre lucrările lui scrise este cartea: «Liber regulae pastoralis» — Cartea Regulei (conducerii) pastorale sau Cartea grijii pastorale.

Cartea Regulei pastorale are o istorie și o frumusețe care îi sunt cu totul particulare, are parfumul unei sfințenii care a înflorit și s-a dezvoltat într-o perioadă lungă de timp.

E o lucrare care se recomandă de la sine pentru vechimea ei, pentru importanța ei, pentru folosul ei și pentru contribuția ei la formarea dreaptă a conștiinței păstorilor de suflete. În ea ni se descoperă sufletul omenesc cu tot ceea ce are mai ascuns și mai tainic. Nici una dintre lucrările Sfântului Grigorie nu are importanță ca aceasta, nu numai pentru felul cum e concepută, ci mai ales pentru valoarea principiilor și normelor pe care le reprezintă. Principiile și normele cuprinse în această lucrare au devenit cu timpul normele și principiile oricărei slujiri pastorale.

Din cuprinsul acestei lucrări s-au împărtășit generații întregi de slujitori și de păstori de suflete care au învățat din ea arta de a călăuzi pe om pe drumul desăvârșirii și al mântuirii sufletești.

Lucrarea este dedicată lui Ioan, episcopul Ravennei, care l-a dojenit pe Sfântul Grigorie că ar fi voit să fugă, ascunzându-se de răspunderea conducerii pastorale.

Fuga aceasta de răspunderea pastorală constituie de fapt și motivul scrierii acestei cărți. În ea Sfântul Grigorie vrea să arate cât de viu și real este contrastul între ceea ce trebuie să fie un păstor de suflete și între ceea ce este el în realitate.

Frica pe care o avea, conștiința slăbiciunii lui, teama că nu se simte demn de o asemenea slujire pentru marea ei responsabilitate, tocmai acestea constituie valoarea morală, puterea din care s-a născut această lucrare care cuprinde arta păstoririi sufletelor (vezi: Armando Candelaresi, *La Regola pastorale*, ed. Paoline, Alba-Ancona, 1966, p. 7—9).

Chiar dacă această lucrare — zice autorul citat — a mai avut înaintea ei alte lucrări asemănătoare, ca «Despre fugă» a Sfântului Grigorie de Nazianz, sau lucrarea «Despre preoție», a Sfântului Ioan Gură de Aur, cu toate acestea lucrarea Sfântului Grigorie cel Mare are caractere deosebite, care o fac unică și originală.

În cartea aceasta a Sfântului Grigorie aflăm arta de a învăța pe alții. Ea poate fi pusă în mâna oricărui bun învățător spre a fi folosită în arta educării și formării omului.

Ea cuprinde cadrul destul de larg al răspunderilor preoțești, care au devenit programul de viață al păstorului de suflete, răspunderi pe care Sfântul Grigorie le impune preoților și episcopilor în timpul episcopatului său. Lucrarea, de fapt, constituie programul de viață al Sfântului Grigorie și mărturia de netăgăduit a sfințeniei lui.

A înțelege taina conducerii spirituale — zice același Armando Candelaresi — a acestui mare păstor de suflete, înseamnă a afla cheia care deschide cuprinsul adânc al acestei lucrări, înseamnă a afla alfabetul lecturii, gândirii și idealurilor Sfântului Grigorie.

Sfântul Grigorie, ca păstor și conducător de suflete, se identifică cu păstorul pe care îl zugrăvește în Regula pastorală.

El și-a dat seama că oamenii sunt formați și plăsmuiți așa cum i-au format aceia care sunt puși în fruntea lor; chiar de aceea n-a avut o grijă mai mare decât aceea de a forma oameni. Voia cu tot dinadinsul să formeze oameni cărora să le fie încredințați alți oameni spre conducere.

Chiar din acest motiv — zice același Armando Candelaresi (Presentazione), Regula pastorală poate fi definită ca o încercare de a forma un păstor de suflete, sau încercarea de a arăta cum se formează un adevărat păstor de suflete.

Sfântul Grigorie are convingerea că felul lui de a prezenta arta formării păstorului de suflete e de un foarte mare folos, și crede că prin această lucrare a sa a făcut ceva nou și valoros din punct de vedere moral și istoric.

La sfârșitul lucrării i se pare că tabloul pe care l-a zugrăvit e foarte reușit și simte o bucurie deosebită, văzând chipul acestui păstor pe care l-a prezentat, căci zice: «...eu care sunt un zugrav neiscusit, am zugrăvit un bărbat frumos».

Lucrarea se împarte în patru părți. În prima parte, după prolog, expune în unsprezece capitole sublimitatea slujbei de păstor, calitățile necesare păstorului de suflete; pune

în evidență dificultățile și greutățile acestei slujbe. În cea mai mare parte se ocupă cu însușirile necesare ale unui păstor, verificarea păstorului, arătând și defectele și viciile care trebuie să fie evitate.

Partea a doua cuprinde tot unsprezece capitole, care sunt dedicate vieții păstorului. E vorba de virtuțile păstorului, dar nu numai virtuțile care pot face din preot un chip desăvârșit, ci, mai ales, virtuțile de contact cu alții, virtuțile disponibilității sufletului păstorului (Armando Candelaresi, *op. cit.*, p. 11), care sunt condiționate de prezența celuilalt Păstor, adică a lui Hristos. Importantă în această disponibilitate a sufletului păstorului este iubirea, care nu este numai o virtute socială, ci și capacitatea morală de a conduce.

Partea a treia, în 40 de capitole, este momentul adâncimii și al vastității cercetării psihologice a Sfântului Grigorie, este un neîntrecut tratat de pedagogie. Ea arată păstorului cum trebuie să învețe și să îndrepte.

Sfântul Grigorie rezolvă raportul dintre păstor și credincioși în sensul că fiecare om e o lume deosebită, fiecare e o insulă ; nu există, deci, o metodă pastorală unică, care să poată fi adaptată și aplicată la toți.

Sunt îndrumări care nu vindecă, ci fac ca boala să devină mai grea și mai chinuitoare. Nu toți bolnavii au nevoie de același medicament.

Fiecare om e un bun, o realitate spirituală care nu se repetă. Nu există mase de oameni, ci există persoane, fiecare având întipărită în sufletul lui marea taină a libertății și răspunderilor proprii.

Porunca dată de Mântuitorul Bisericii de a învăța se împlinește numai în măsura în care metodele pastorale înmulțite după exigențele personale cerute de fiecare pot fi satisfăcute prin aceste metode.

Trebuie să existe la preoți și la episcopi o voință hotărâtă de a transmite bogăția învățăturii divine ; ea devine o obligație morală care echivalează cu îndatorirea de a mântui, de a salva.

În partea a patra, lucrarea se ocupă de calitățile și smerenia predicatorului, și are un singur capitol.

Valoarea și importanța acestei lucrări este foarte mare pentru conținutul ei foarte realist. Faima ei și-a câștigat-o încă de la început.

Ea face parte din categoria acelor cărți rare, pe care oricât de mult le-ai citi, te întorci iarăși cu multă plăcere să le recitești.

Voi încerca, în cele ce urmează — folosindu-mă de primele două părți ale operei — să prezint icoana unui bun păstor de suflete așa cum a văzut-o Sfântul Grigorie cel Mare.

În introducere, după ce arată motivul compunerii cărții și împărțirea ei, recomandă smerenia și pretinde ca teama de greutățile slujbei să potolească pofta păstorului după plăcerile vieții pe care o trăiește și să-i justifice demnitatea pe care o deține. Binele pe care-l dovedește păstorul trăind, să-l propage prin cuvânt. El cere ca în viața conducătorului de suflete să fie armonie între învățătura pe care o propune și viața pe care o trăiește. Tot aici, Sfântului Grigorie mai arată măreția slujbei de propovăduitor al cuvântului dumnezeiesc și condamnă pe toți aceia care nesocotesc greutatea slujbei de învățător, pe cei nepricepuți, pe aceia care doresc să învețe pe alții ceea ce ei înșiși n-au învățat.

În capitolul prim le arată celor nepregătiți că nu pot primi răspunderea slujbei de învățător. De aceea și zice : «Nu e bine să înveți pe alții vreun meșteșug înainte de a-l fi învățat tu însuți printr-o deprindere atentă și îndelungată. Sunt unii îndrăzneți și nepregătiți în conducerea sufletelor care iau asupra lor slujba de păstor, deși păstorirea sufletelor este arta artelor («ars est artium regimen animarum»). Mai departe, în același capitol, Sfântul Grigorie zice : «Cine nu știe oare că rănile sufletești sunt mai adânci și mai ascunse decât cele ale trupului ?». Totuși se întâmplă adeseori că unii, total necunoscători ai legilor sufletești, să îndrăznească a se da drept tămăduitori ai sufletelor, deși în profesiile civile cei care nu cunosc efectul leacurilor s-ar rușina a se da drept doctori ai trupurilor. «Sunt unii în Biserică, care, sub pretextul slujbei de păstor, aspiră după onoare, doresc să fie considerați ca învățători, voiesc să se înalțe peste ceilalți oameni, doresc cinste și slavă, vor cele dintâi închinăciuni în târguri, doresc primele locuri la ospețe și caută (pretind) scaunele cele dintâi în adunări» (Matei 23, 6—7). Toți aceștia, chiar dacă au primit slujba de păstor, nu pot fi adevărați învățători ai umilinței, deoarece la demnitatea aceasta au ajuns din mândrie, din dorința de înălțare. Împotriva acestora se plânge Sfântul Grigorie și le aplică cuvintele proorocului Osea : «Ei (au dom-

nit) și-au ales rege fără voința Mea, pusu-și-au căpetenii fără ca Eu să fi știut» (Osea 8, 4). Acești răpitori ai conducerii sufletești, nefiind împodobiți cu podoaba virtuților, nu sunt chemați de Dumnezeu, ci sunt numai aprinși de pofta lor, dar asupra lor răsună judecata osândirii, când Domnul zice : «Depărtați-vă de la Mine, voi toți lucrătorii nedreptății, nu știu cine sunteți» (Luca 13, 27). Adeseori, neștiința păstorilor este o osândă pentru cei conduși.

În capitolul al doilea, Sfântul Grigorie pretinde ca aceia care nu împlinesc prin practica vieții ceea ce au învățat prin studiu să nu îndrăznească să primească slujba de păstor. Sunt unii care cunosc normele vieții spirituale, dar ceea ce pătrund cu mintea, calcă în picioare prin viața lor, și ce propovăduiesc prin cuvânt, dezmint prin deprinderile și ținuta lor. Și cu amărăciune constată Sfântul Grigorie că : «Nimeni nu e mai vătămător în Biserică decât acela care, trăind o viață stricată, are numele și slujba sfințeniei».

În capitolul al treilea, vorbește despre greutățile conducerii, răspunderea păstoririi sufletelor. Toate cele potrivnice trebuie disprețuite, iar cele norocoase trebuie temute. Tot cel ce voiește să ajungă la demnitatea de conducător sufletesc să considere mai întâi greutatea acestei slujbe, ca nu cumva, nevrednic fiind, să necinstească cu nepriceperea lui slujba de păstor și să devină, din dorința de a se înălța, cauza pierzaniei. Școala durerii formează inimile. Inima care ajunge la culmea conducerii, atrasă de glorie, devine trufașă.

În capitolul al patrulea, Sfântul Grigorie vorbește despre grija conducerii spirituale și reculegerea sufletului. Foarte adeseori, grija conducerii risipește tăria minții, iar când preotul se ocupă cu prea multă grijă de cele externe își pierde tăria temerii celei lăuntrice. Atunci păstorul sufletesc nu se mai cunoaște pe sine, uită drumul pe care trebuie să meargă și ajunge de nu-și mai cunoaște greșelile. Prin mândrie se îndepărtează de Dumnezeu și nu-L mai recunoaște de Stăpân și Domn.

În capitolul cinci, Sfântul Grigorie arată cum unii ar putea fi de folos slujirii pastorale cu pilda virtuții lor, dar, în schimb, fug din dragoste pentru liniștea lor.

Aceștia, deși au primit cele mai de seamă daruri și cele mai înalte virtuți și, ca atare, pot fi exemple de urmat pentru alții prin faptele lor, nu voiesc să primească demnitatea conducerii deoarece caută mai mult liniștea și comoditatea

lor. Cel care nu acceptă demnitatea conducerii — deși este înzestrat cu toate calitățile unui bun conducător — este asemenea aceluia care, murindu-i fratele și neavând copii, refuză să ia de soție pe nevasta fratelui său, după rânduiala Legii (Deuteronom 25, 5). Pe acesta are dreptul să-l scuipe femeia în față și să-l descalțe de un picior, iar casa lui să fie numită «casa celui desculț». «În urmărirea scopului pe care îl avem — zice Sfântul Grigorie — fratele cel mort este Acela Care, după învierea cea slăvită, a spus : «Mergeți de spuneți fraților Mei» (Matei 28, 10). Prin urmare, dacă purtăm grijă de semenul nostru și de noi înșine, atunci purtăm încălțăminte în ambele picioare. Cine însă cugetă numai la folosul său și nesocotește pe semenii săi este ca și cum ar lepăda încălțămintea dintr-un picior și ar umbla cu rușine încălțat numai la un picior. Sfântul Grigorie consideră că e de neînțeles ca cineva să prefere liniștea proprie când Hristos, pentru a fi de folos tuturor, a părăsit sânurile Tatălui, a coborât și a locuit în mijlocul nostru. Nu e de înțeles a prefera liniștea proprie înaintea binelui sufletesc al altora. Aceștia se fac vinovați de un rău egal cu binele pe care l-ar fi putut săvârși. O asemenea atitudine e de neînțeles și fără sens.

În capitolul al șaselea, Sfântul Grigorie se ocupă de acei conducători care fug de greutățile conducerii din cauza smereniei. El zice că numai acela este cu adevărat smerit care nu se împotrivește planurilor divine în virtutea cărora este chemat să conducă așa cum se cuvine.

În capitolul al șaptelea, ne vorbește despre cele două concepții de viață : «activă și contemplativă». Unii ajung la desăvârșire prin primul fel de viață, iar alții cu ajutorul celui de al doilea. Ambele concepții au la temelie cele două porunci ale iubirii : iubirea lui Dumnezeu și iubirea aproapelui.

În capitolul al optulea, vorbește despre aceia care doresc slujba de păstori numai pentru a-și satisface ambiția proprie. Un asemenea om, printr-o astfel de atitudine, denaturează în inima sa slujba pe care o dorește, fiindcă temelia acestei slujiri e smerenia.

În capitolul al nouălea, Sfântul Grigorie se ocupă cu amăgirile în care cade adeseori conducătorul sufletesc, înșelându-se, mai ales atunci când își propune să săvârșească lucruri mari și care, de cele mai multe ori, distrug în el cele mai curate intenții și hotărâri de bine. Adeseori crede că iubește faptele cele bune, în realitate nu le iubește și se minte pe el

însuși. Crede că nu iubește măririle lumești, când de fapt pe acestea le iubește și le caută cu grijă ; dacă s-ar întâmpla să nu le ajungă, tremură. Îndată ce a ajuns la conducere se bucură de slujbă în chip lumesc, uită de ceea ce a cugetat cu religiozitate înainte de a ajunge conducător. Câți oare, dintre cei puși să fie conducători și duhovnici, se mai socotesc în drept să învețe virtutea umilinței ? Cum va fugi de laudă acela care a învățat ca, atunci când lipsește, s-o dorească și s-o caute cu patimă ? Cum să învingă zgârcenia acela care nu se mulțumește cu bunurile pe care le are ? Păstorul de suflete să ia seama că, adeseori, în conducere se pierde deprinderea faptelor bune, pe care a avut-o în vremuri liniștite. În vremuri liniștite și corăbierul nepriceput e în stare să conducă corabia, dar pe marea tulburată și prinsă de furtună și de valuri chiar și cel mai iscusit corăbier se teme. Ce este — zice Sfântul Grigorie — conducerea cea înaltă, dacă nu furtuna minții ? În ea mereu valurile cugetărilor izbesc barca inimii, purtând-o mereu încoace și încolo, ca, prin excesele neașteptate ale gurii și ale faptelor, să o frângă. Să nu se apropie, deci, de conducerea sufletelor, acela care nu este împodobit cu cununa virtuților. Cei lipsiți de virtuți, asemenea fariseilor, sunt piedică pentru cei ce vor să intre în Împărăția cerurilor, și care — după cuvântul Învățătorului : «Nici ei nu intră, nici pe cei ce vor să intre nu-i lasă» (Matei 23, 13). Cum va căuta cineva vindecare la medicul bolnav, sau cum ar putea să te vindece cel care poartă semnele rănilor pe față ?

În capitolul al zecelea, Sfântul Grigorie arată care sunt virtuțile necesare pentru acela care vrea să ajungă la conducerea sufletelor, cine este vrednic să ajungă la acest fel de conducere.

«Viața spirituală e moartea cărnii, disprețul parvenirii și curajul în nenorociri, dorința bunurilor lăuntrice ; sunt condiții indispensabile pentru cel ales să devină model de viață pentru alții. Acela care nu e robit lumii cu toate bunurile ei ; acela care se teme de cele potrivnice ; acela care este fără slăbiciuni trupești și sufletești ; acela care nu este mânat de dorința de a lua ce e al altuia, ci, mai degrabă, e gata să dea din al său ; acela care știe să fie plin de milostivire și e gata oricând să ierte, dar în așa fel încât cu o iertare pripită să nu se abată de la limitele dreptății ; să nu-și murdărească numele cu greșeli, ci, mai degrabă, greșelile săvârșite de alții

să le plângă ca și cum ar fi propriile lui greșeli ; să știe ca prin bunăvoința inimii să compătimească pe cei slabi și care se bucură de bunurile altora ca de ale sale proprii ; acela care poate fi exemplu de urmat și de imitat pentru alții».

În capitolul al unsprezecelea, Sfântul Grigorie ne arată cine nu este vrednic să ajungă la conducerea sufletelor. Sfântul Grigorie zice că nici acela care simte că mai stăruie în el izvorul deprinderilor rele și care simte că mai stăruie vreun viciu aducător de osândă, nici acela care este murdărit de propriile sale păcate nu poate fi conducător. Un asemenea om să nu îndrăznească a fi mijlocitor pentru greșelile altora între om și Dumnezeu. Nici cel orb, adică acela care nu cunoaște lumina contemplației venită de sus și este încurajat de întunericul deșertăciunilor, nici acela care este stăpânit de porniri năvalnice și care nu poate ține drumul vieții în chip desăvârșit, nici acela care nu știe să țină măsura discreției, nici acela pe care grijile pământești îl copleșesc în așa măsură încât nu poate privi niciodată spre cer ; nici acela căruia plăcerile vieții trupești îi slăbesc orice faptă bună ; nici acela care este stăpânit de desfrânare ; nici acela care este stăpânit de patima zgârceniei și nici acela care e stăpânit de patima mândriei nesocotite.

Oricine, deci, este stăpânit de oricare din aceste vicii, nu poate oferi pâinile Domnului. Nu poate pretinde să șteargă faptele rele ale altora acela pe care-l mai stăpânesc păcatele proprii.

Am arătat în puține cuvinte — după Sfântul Grigorie — calitățile pe care trebuie să le aibă în mod necesar acela care vrea să ajungă în chip demn la slujba de păstor. De asemenea, Sfântul Grigorie arată apoi cine trebuie să se teamă de această răspundere, pentru că este nevrednic.

În partea a doua a lucrării, Sfântul Grigorie vorbește despre viața păstorului, adică ce fel de viață trebuie să ducă acela care a ajuns prin vrednicie la culmea conducerii, căci «așa de mult trebuie să întreacă conduita preotului pe aceea a credincioșilor, pe cât de mult întrece viața păstorului pe aceea a turmei».

Astfel, în capitolul doi al părții a doua, Sfântul Grigorie arată că păstorul de suflete trebuie să fie curat în gânduri, pilduitor în purtare (cap. 3), prudent în tăcere și folositor la vorbă (cap. 4) ; păstorul de suflete să știe a compătimi și pentru toți să se roage (cap. 5) ; să fie prieten prin smerenie cu cei

buni și să se împotrivească prin râvna dreptății păcatelor celor răi (cap. 6). Păstorului de suflete nu trebuie să-i scadă grija față de viața lăuntrică din cauza activităților exterioare, dar cu toate acestea să nu renunțe la datoria pe care o are de a se îngriji de lipsurile din afară din dorința de a cultiva viața lăuntrică (cap. 7). Să se sârguiască să împlinească ceea ce este bine plăcut în sensul ca dorința de a plăcea oamenilor să nu-l preocupe într-o formă excesivă și credincioșii să nu-l admire și să-l iubească mai mult pe păstor decât Adevărul (cap. 8). E necesar ca păstorul să știe că viciile se îmbracă adeseori în haina virtuților, au față nerușinată și se dau drept virtuți. Astfel, zgârcenia se ascunde sub numele de chiverniseală, risipa se acoperă cu numele de dărnicie, îngăduința dezordonată vrea să fie socotită blândețe, mânia pătimașă se prezintă ca virtute a osârdiei sufletești, felul pripit de a lucra trece drept dibăcie iscusită, iar nesimțirea și trândăvia sunt socotite chibzuințe serioase (cap. 9). În capitolul al zecelea, Sfântul Grigorie vorbește despre înțelepciunea păstorului de suflete în îndreptare și tăinuire. Se știe că, uneori prudența ne sfătuiește ca greșelile credincioșilor să fie tăinuite, dar să se dea de înțeles că se știe totul (cap. 10). Uneori rănile sufletești ale păstoriților urmărite la timp nepotrivit se reaprind și păstorul sufletesc, neavând leacul potrivit, își pierde demnitatea de medic. Pe acela pe care nu-l poate întoarce, păstorul să-l compătimească și să-l învețe cu duhul blândeții, după cuvintele Sfântului Apostol Pavel: «Dacă va cădea un om într-o greșeală, voi, cei duhovnicești, învățați pe unul ca acesta cu duhul blândeții, feriți-vă pe voi înșivă să nu cădeți în ispită» (Galateni 6, 1).

Toate acestea să le observe păstorul de suflete, și în fiecare zi cu osârdie să se oprească spre meditarea legilor celor sfinte ale lui Dumnezeu. Motivul care călăuzește și inspiră viața păstorului de suflete va putea fi luat în seamă cu scrupulozitate, dacă, însuflețit de duhul temerii și al iubirii lui Dumnezeu, va medita zilnic cu râvnă la poruncile Cuvântului dumnezeiesc (cap. 11).

Acestea sunt culorile în care Sfântul Grigorie cel Mare descrie sarcina slujbei de păstor sufletesc, definind totodată condițiile în care trebuie să se găsească cel ce îndrăznește să accepte o asemenea slujbă și cele pe care trebuie să le împlinească cel ce a acceptat-o și se găsește în fruntea turmei credincioșilor. Cuvintele lui trebuie adânc meditate de

cei ce se apropie de preoție și de cei ce fac parte din ceata slujitorilor Bisericii, ele constituind dreptarul cel adevărat și cea mai nedezmințită cumpănă pentru măsurarea zelului adevărat în slujba Domnului Hristos și a turmei credincioșilor creștini.

Partea a treia a operei Sfântului Grigorie cel Mare, «Liber regulae pastoralis», cuprinde 40 de capitole, în care Sfântul Grigorie oferă conducătorilor de suflete o călăuză sigură în activitatea lor pastorală. Sfântul Grigorie caută să demonstreze și să convingă că în lucrarea de mântuire a credincioșilor valoarea propovăduirii cuvântului dumnezeiesc e condiționată nu numai de viața morală ireproșabilă a preotului, ci și de tactul păstorului, de iscusința cu care știe să predea principiile morale și îndemnurile creștinești. Cuvântul păstorului trebuie să fie potrivit cu însușirile (calitățile) ascultătorilor pentru a putea răspunde nevoilor sufletești ale fiecăruia, pentru a nu se abate totuși de la meșteșugul de edificare comună. Chiar de aceea, Sfântul Grigorie precizează de la început că oricine, în slujba de a învăța pe alții, vrea să ajungă să întărească pe toți în aceeași virtute a iubirii, trebuie să se adapteze la capacitățile celor care-l ascultă și să săvârșească zidirea sufletească a tuturor. Nu există o metodă pastorală care să poată fi aplicată la toți. Se întâmplă adeseori că ceea ce unuia îi este vătămător, altuia îi este de folos ; aceleași ierburi pentru unele animale slujesc de hrană, pentru altele, în schimb, sunt aducătoare de moarte.

Fiecare sfat pe care îl dă Sfântul Grigorie cuprinde o adâncă analiză, făcută cu multă iscusință, referitoare la unele vicii sau deprinderi, ori a unor stări sufletești negative, în care se descoperă întreaga gamă de trăiri ale sufletului omenesc.

Pentru temeinicia celor scrise și pentru autoritatea sfaturilor pe care le dă, Sfântul Grigorie folosește cuvântul Scripturii, al Vechiului și Noului Testament, căruia adeseori îi dă o interpretare simbolică. Expune principiile morale cuprinse în Sfânta Scriptură folosindu-se de o seamă de observații câștigate din experiența vieții trăite. Sfântul Grigorie cunoaște adâncimea sufletului omenesc fiindcă a avut de a face cu tot felul de categorii de oameni.

Trebuie să amintesc și faptul că, în folosirea metodei de lucru, Sfântul Grigorie se dovedește a fi un chirurg iscusit și profund cunoscător al sufletului omenesc. După ce con-

stată gravitatea bolii și stabilește diagnosticul, supune pe pacient unei operații chirurgicale, căutând să elimine din organismul vieții sufletești a credincioșilor, cu bisturiul învățăturii, plăgile păcatului cele pline de putreziciune ; spală apoi rănile bolnavilor cu untdelemnul mângâierii și al încrederii, inspirând bolnavului, prin liniștea cuvântului, nădejdea posibilității recâștigării sănătății și încredințează apoi sufletului, drept sprijin împotriva eventualelor poticniri, nădejdea în bucuriile vieții trăite în conformitate cu poruncile lui Hristos, Care primește, mângâie și înalță. Ale Mântuitorului sunt cuvintele prin care cheamă pe cei împovărați : «Veniți la Mine toți cei osteniți și împovărați și Eu vă voi odihni pe voi. Luați jugul Meu asupra voastră și învățați-vă de la Mine, că sunt blând și smerit cu inima și veți găsi odihna sufletelor voastre. Căci jugul Meu este bun și povara Mea este ușoară» (Matei 11, 28—30).

În cazuri mai grave, Sfântul Grigorie procedează ca medicul care merge la bolnav și constată că rana trebuie deschisă ; dar, îndoindu-se de răbdarea pacientului, de care are nevoie, ascunde bisturiul sub veșmânt ; apoi, în momentul oportun, îl scoate pe neobservate și-l înfige în rană, încât bolnavul să simtă tăietura înainte de a vedea cuțitul.

Pildă grăitoare în această lucrare de chirurg i-a fost Sfântului Grigorie Proorocul Natan, dar, mai ales, Sfântul Apostol Pavel, de al cărui îndemn și învățătură se folosește la tot pasul în sfaturile pe care le dă. Proorocul Natan, atunci când s-a prezentat la împăratul David ca să-l înfrunte și să-l îndrepte, s-a prefăcut că îi cere împăratului o judecată despre un om sărac împotriva unui om bogat (II Regi cap. 12), și numai după ce acesta (David) a rostit judecata dreaptă referitoare la acela despre care a fost întrebat, Proorocul îi arată propria lui vinovăție. În forma aceasta sufletul îngâmfat și păcătos al lui David nu s-a ridicat împotriva celui ce-l îndrepta, ci și-a plecat grumazul trufaș în fața propriei judecăți și a renunțat la orice apărare de sine, căci aceasta a devenit cu neputință prin însăși judecata rostită de gura proprie. Bărbatul cel sfânt — zice Sfântul Grigorie — a avut în vedere atât pe păcătos, cât și pe rege și s-a străduit, într-o formă vrednică de laudă, ca să lege pe vinovat prin spovedanie și apoi să-l cutremure prin certare deschisă. Poate că și-ar fi îndeplinit prea cu lenevie rolul — zice Sfântul Grigorie — dacă ar fi voit să pedepsească pe față vina chiar de la începutul convorbirii ; însă, făcând mai

întâi asemănarea, el a înăsprit dojana pe care o ținea ascunsă (Cartea Regulei pastorale, partea a III-a, cap. 2, sfatul 3).

Prin bogăția instrucțiunilor morale, prin limpezimea și vigoarea cu care ele sunt exprimate, prin cuprinsul lor moral în deplină concordanță cu învățătura Mântuitorului, Sfântului Grigorie Dialogul oferă preoților și tuturor duhovnicilor un ajutor prețios și eficace în activitatea lor pastorală, fie colectivă, fie individuală.

În cele 40 de capitole (39 de sfaturi), Sfântul Grigorie privește fiecare categorie de suflete luată separat de cealaltă, dă sfaturi și îndrumări pentru fiecare din aceste categorii de suflete.

— Din citirea lucrării fiecare va putea desprinde arta cu care va trebui să procedeze păstorul de suflete cu fiecare categorie de păcătoși în parte.

Pentru ca cititorii să-și poată da seama de valoarea acestor îndrumări ar trebui să evocăm trecutul destul de îndepărtat care ne desparte de epoca în care Sfântul Grigorie cel Mare și-a desfășurat activitatea sa pastorală și să reconstituim împrejurările în care s-a scris această operă. Interesul excepțional pe care l-a avut această lucrare în toate timpurile pune în lumină deosebită figura morală a Sfântului Grigorie. Deși lucrarea a fost destinată conducătorilor de suflete — duhovnicilor, preoților și episcopilor — ea a fost primită cu tot atât de mare interes și de credincioși. Și atunci, pe timpul Sfântului Grigorie, munca preoțească era grea, fiindcă în sufletele credincioșilor de atunci stăpâneau aceleași patimi care stăpânesc și azi, inimile lor erau cuprinse de aceleași dorințe și mințile lor erau frământate de aceleași îndoieli.

Cartea «Liber regulae pastoralis» a Sfântului Grigorie a fost o călăuză prețioasă în munca grea a apostolatului pentru preoțimea timpului său. Ea e folositoare și azi tuturor îndrumătorilor de suflete care vor să cunoască aceste sfaturi și vor să le folosească cu succes în misiunea nobilă de îndrumători și călăuzitori de suflete.

Dau câteva fapte din istoria acestei cărți :

Leandru, episcop de Sevilla, care a primit și a sărutat copia acestei cărți trimise de Sfântul Grigorie personal, a răspândit-o în toată Spania.

Împăratul Mauriciu a pus pe patriarhul Anastasie al Antiohiei să o traducă în limba greacă și a devenit cel mai mare răspânditor al acestei cărți în întreg Orientul.

Alfred, regele Angliei, a tradus cartea aceasta în limba saxonă pentru supușii săi. Sinodul din Mainz (813), ca și Sinodul din Tours și cel din Aachen, din 836, recomandă citirea cărții acesteia.

Incmar, arhiepiscop de Reims, amintește că pe timpul său, la sfințirile de preoți și episcopi, era obiceiul de a li se încredința Cartea Regulei pastorale a Sfântului Grigorie cu îndrumarea : «așa să trăiești, așa să înveți, așa să conduci, după cum scrie în carte».

Călugării trimiși de Sfântul Grigorie spre a evanghe liza aveau o copie de pe lucrarea aceasta.

«A reface istoria tradiției acestei cărți — zice Armando Candelaresi, în «La Regola pastorale», Alba, 1966, p. 14, — ar însemna a da certificatul de acceptare făcut de secole. Regula pastorală, a cărei importanță și însemnătate rezultă din tradiție, are o continuă actualitate a sa, pentru veselia și fericirea pe care o procură învățămintele pe care le cuprinde».

Cartea Regulei pastorale se adresează mai ales clerului, fiindcă ea expune datoriile acestuia. S-ar putea spune — zice G. Bardy în *Littérature latine chrétienne,* Divione, 1928, p. 203 — că această lucrare ar fi echivalentul latin al tratatului Sfântului Ioan Hrisostomul cu privire la preoție. Cele patru cărți ale tratatului expun în mod succesiv condițiile în care se poate primi sarcina pastorală, virtuțile și faptele pe care trebuie să le practice păstorul, învățătura pe care trebuie să o răspândească prin cuvântul și pilda vieții sale, și în sfârșit paza continuă pe care trebuie să o aibă asupra sa prin examenul de conștiință. Lucrarea aceasta a fost propusă clericilor ca cea mai bună călăuză a vieții lor morale. Din ea se desprinde arta de a guverna pe oameni, de a pretinde de la fiecare tot ce poate da, dar nu mai mult decât poate da.

Lucrarea aceasta ca și întreaga operă scrisă a Sfântului Grigorie dovedesc alesele lui calități : precizia, măsura, calmul, o judecată dreaptă, o siguranță în apreciere, o stăpânire de sine care nu aparține decât marilor conducători de popoare (G. Bardy, *op. cit.*, p. 201). Acest roman — zice același Bardy — a posedat în mod ereditar arta de a conduce oamenii prin bunul său simț practic, care îl făcea să vadă în toate măsura exactă, sugerând în fiecare situație partea cea mai bună de urmat. Odată cu moartea lui în 12 martie 604, el a lăsat după el o operă căreia veacurile următoare, veac după veac, îi vor adăuga noi dimensiuni și noi valențe.

PARTEA I

CALITĂȚILE NECESARE PĂSTORULUI DE SUFLETE

INTRODUCERE

SCRISOAREA LUI GRIGORIE CĂTRE IOAN, EPISCOP DE RAVENNA

Ocazia scrierii acestei cărți ; împărțirea ei ; nu trebuie considerată ușoară slujba de a învăța pe alții.

Cu gândul binevoitor și plin de respect — care îți este trăsătura caracteristică prin care te distingi — mă dojenești, prea iubite frate, că eu am voit să fug, ascunzându-mă de răspunderea slujbei de păstor. Lucrurile nu sunt tocmai așa. Nu vreau să creadă cineva că e vorba de o răspundere ușoară.

În acest scop, în alcătuirea acestei cărți dedicată ție, am voit să arăt cu toată sincertitatea, tot ce gândesc cu privire la greutățile și importanța slujbei de păstor.

Mi-ar plăcea ca aceia care nu o au să nu o dorească cu nechibzuință, iar cei care au primit-o cu nesocotință, să aibe o teamă sfântă de dobândirea ei.

De aceea, am voit ca această lucrare a mea să o împart în patru părți, expuse în mod orânduit, și am dezvoltat problema aceasta ca să pătrundă încetul cu încetul în inima cititorului.

E necesar, de altfel, și împrejurările lucrurilor o pot cere, să fie bine cumpănit pe ce căi se poate ajunge la slujba cea mai înaltă de conducător ; pe lângă aceasta, odată ajuns acolo pe cale dreaptă, trebuie văzut cum trebuie să se poarte păstorul ; care e exemplul vieții lui, el care trebuie să fie un exemplu de urmat și care e metoda de a învăța.

Trebuie adăugat, în sfârșit, că un învățător hotărât nu trebuie să uite a medita la slăbiciunea lui în fiecare zi.

Toate acestea am voit să le înfățișez pentru ca nu cumva din smerenie, să renunțe la primirea slujbei, sau o purtare dubioasă să-i frângă vrednicia slujbei pastorale pe care a luat-o ; pentru ca viața păstorului să nu ruineze viața credincioșilor ; nici îngâmfarea să nu-l îndepărteze de curăția învățăturii.

De aceea, trebuie ca, mai întâi, temerea să-i potolească dorința, viața trăită să fie dovada că slujba pastorală a fost primită de cine n-a căutat-o și, în sfârșit, viața păstorului să fie în concordanță cu vorbele și faptele lui.

Rămâne de adăugat că gândul propriei slăbiciuni trebuie să-i păstreze smerenia, ca nu cumva înaintea nevăzutului judecător mândria cea deșartă să-i distrugă și acel puțin bine pe care l-a putut săvârși.

E adevărat că cei mai mulți sunt inapți și neîncercați, asemănători mie, nu știu să se măsoare pe ei înșiși, vor să învețe pe alții ceea ce ei înșiși nu știu. Acești superficiali în toate, socotesc răspunderea slujbei de învățător cu atât mai ușoară cu cât mai puțin cunosc valoarea și măreția nemăsurată a acesteia.

Acesta e motivul pentru care am voit să-i dojenesc pe aceștia chiar de la începutul acestei cărți.

Nu există loc în slujba cea înaltă a învățăturii pentru cei neînvățați și pentru iresponsabili. Trebuie, deci, opriți încă de la începutul tratatului nostru.

CAPITOLUL 1

CEI NEPREGĂTIȚI NU POT PRIMI RĂSPUNDEREA SLUJBEI DE ÎNVĂȚĂTOR

Nu e bine să înveți pe alții vreun meșteșug înainte de a-l fi învățat tu însuți printr-o deprindere atentă și îndelungată.

Cât de mare este, însă, îndrăzneala cu care cei nepregătiți primesc slujba de păstor, deși păstorirea sufletelor este arta artelor.

Cine nu știe, oare, că rănile sufletești sunt mai adânci și mai ascunse decât cele ale trupului.

Și totuși se întâmplă ca oameni total necunoscători ai legilor sufletești — dovadă a înspăimântătoarei lor ușurătăți — să îndrăznească a se da drept tămăduitori ai sufletelor,

deși, în profesiile civile, cei care nu cunosc efectul leacurilor s-ar rușina a se da ca doctori ai trupurilor.

Dar, fiindcă ne găsim prin voința lui Dumnezeu în situația de invidiat că societatea privește religia cu evlavie și cinstire, mulți, sub pretextul slujbei pastorale, râvnesc să afle în Sfânta Biserică cinste și slavă, doresc să fie considerați ca învățători, voiesc să se înalțe peste ceilalți.

Sunt aceia care, după cuvântul Adevărului veșnic, doresc cele dintâi închinăciuni în târguri, voiesc primele locuri la ospețe și pretind scaunele cele dintâi în adunări (Matei 23, 6—7).

Aceștia cu atât mai mult nu vor putea să-și îndeplinească cu demnitate slujba de păstori pe care au primit-o, cu cât mândria singură i-a dus la slujba de învățători ai smereniei.

E lucru adevărat că limba se încurcă în slujba de învățător atunci când înveți altceva decât ceea ce ai învățat. Împotriva acestora se plânge Domnul prin cuvintele Proorocului, zicând: «Ei și-au ales rege fără voința Mea, pusu-și-au căpetenii fără ca Eu să fi știut» (Osea 8, 4). Cu de la ei putere domnesc aceștia și nu prin voința lui Dumnezeu.

Mulți incapabili, lipsiți fiind de podoaba virtuților, nici n-au fost chemați de Dumnezeu, ci, aprinși fiind de dorința lor, conducerea sufletelor mai degrabă o răpesc decât o merită. Pe aceștia Judecătorul cel tainic îi lasă să învețe dar îi acoperă de o tăcere adâncă. Îngăduie și tolerează. Dar în tăcerea aceea răsună, desigur, judecata osândirii. De aceea, le spune unora care săvârșiseră minuni: «Depărtați-vă de la Mine, voi toți lucrătorii nedreptății, nu știu cine sunteți» (Luca 13, 27).

Ignoranța păstorilor e certată prin glasul Adevărului veșnic, când zice Proorocul: «Ei sunt păstori care nu pricep nimic» (Isaia 56, 11).

În altă parte, Domnul iarăși Își arată scârba Sa față de aceștia, cu cuvintele: «Învățătorii legii nu M-au cunoscut» (Ieremia 2, 8).

De aceea, Se plânge Adevărul veșnic că nu este cunoscut de către aceștia, și, din motivul acesta, Domnul nu voiește să știe nimic despre domnia acelora care nu-L cunosc. Dumnezeu nu cunoaște pe aceia care nu cunosc lucrurile lui Dumnezeu.

Sfântul Apostol Pavel, însuși, mărturisește: «Cine nu vrea să cunoască, să nu cunoască» (I Corinteni 14, 38).

Adeseori, însă, neștiința păstorilor este asemănătoare cu aceea a supușilor. E adevărat că aceștia nu sunt vinovați că nu au lumina științei. Totuși, în urma unei judecăți de solidaritate este hotărât ca din cauza neștiinței păstorilor să sufere chiar și aceia care sunt călăuziți de ei.

De aceea, în Evanghelie, Adevărul însuși zice : «Dacă orb pe orb conduce, amândoi cad în groapă» (Matei 15, 14).

De aceea, zice și Psalmistul, nu în sensul unei dorințe, ci împlinind slujba unei proorocii : «Să se întunece ochii lor, ca să nu vadă și spinarea lor să se strâmbe» (Psalm 68, 27).

Căci «ochii» îi reprezintă pe aceia care, înălțați la cea mai înaltă cinste, au datoria de a arăta drumul ales, câtă vreme «spinarea» arată pe toți aceia care pășesc pe urmele lor. Fiind ochii lipsiți de lumină provoacă încovoierea spinării.

Dacă cei înainte-mergători pierd lumina științei, e inevitabil pentru cei care îi urmează ca să se plece spre a purta pe spate greutatea păcatelor.

CAPITOLUL 2

SĂ NU ÎNDRĂZNEASCĂ SĂ PRIMEASCĂ SLUJBA DE PĂSTOR ACEIA CARE NU ÎMPLINESC PRIN PRACTICA VIEȚII CEEA CE AU ÎNVĂȚAT PRIN STUDIU

Sunt unii care cu multă pasiune adâncesc normele vieții spirituale, dar ceea ce pătrund cu mintea, calcă în picioare prin viața lor ; repede învață pe alții ceea ce au învățat nu prin viață, ci prin studiu. Astfel, ceea ce propovăduiesc prin cuvânt, dezmint prin deprinderile și ținuta lor.

Așa se face că atunci când păstorul umblă prin locuri prăpăstioase și turma ajunge în prăpastie.

De aceea, Se plânge Domnul împotriva acestei științe vrednice de dispreț a păstorilor, prin proorocul, zicând : «Au nu vă ajunge că pașteți în pășune bună, iar ce rămâne călcați cu picioarele voastre, și că beți cea mai limpede apă și pe cealaltă o tulburați cu picioarele voastre ? Așa că oile Mele sunt nevoite să se hrănească cu ceea ce-i călcat cu picioarele voastre și să bea ceea ce-i tulburat de picioarele voastre» (Iezechiel 34, 18—19).

Într-adevăr, apă foarte limpede beau păstorii atunci când ei o sorb din izvoarele adevărului bine înțeles.

Dar, aceeași apă o tulbură cu picioarele atunci când sting în ei roadele sfintelor meditații prin purtarea lor păcătoasă.

Și oile atunci beau apă tulburată de picioarele păstorilor când credincioșii nu se mai conduc după cuvintele pe care le aud, ci urmează pildele cele rele pe care ei singuri le văd.

Aceștia, în setea lor după adevăr, deoarece faptele păstorilor îi corup, beau noroi, ca din niște izvoare stricate. De aceea, a fost scris prin Proorocul : «Lațul pierzaniei poporului Meu, preoții răi» (Osea 5, 1).

Și în alt loc, prin gura unui proorocul, Domnul zice despre aceștia că «au fost pentru casa lui Israel o sminteală» (Iezechiel 44, 12).

Nimeni nu e mai vătămător în Biserică decât acela care, trăind o viață stricată, are numele și slujba sfințeniei.

Pe răufăcătorul acesta nimeni nu îndrăznește să-l dojenească ca pe un păcătos. Păcatul lui se întinde nespus de repede, devine sminteală, atunci când este cinstit pentru demnitatea preoției.

Greutățile unei atât de mari răspunderi ar putea fi evitate de toți acești nedemni, dacă și-ar pleca urechea inimii cu băgare de seamă la judecata Adevărului, Care zice : «Cine va sminti pe unul din aceștia mai mici, care cred în Mine, mai bine i-ar fi lui să-i atârne cineva de gât o piatră de moară și să-l scufunde în adâncul mării» (Matei 18, 6).

Prin piatra de moară nu se înțelege altceva decât scurgerea plină de trudă și de treburi a vieții pământești.

Acela care simulează sfințenia, ruinând pe alții cu cuvântul și cu pilda, ar fi mai puțin vinovat dacă, prin lucrarea lui lumească, ar fi fost dus la pierzare ca laic, decât ca dumnezeieștile Taine să-l facă răspunzător de răul pe care l-au săvârșit alții, imitându-l pe el.

Căci dacă ar fi căzut numai singur în păcat, pedeapsa iadului i-ar fi fost cu mult mai ușoară.

CAPITOLUL 3

RĂSPUNDEREA PĂSTORIRII SUFLETELOR. TOATE CELE POTRIVNICE TREBUIE DISPREȚUITE. LUCRURILE NOROCOASE TREBUIE TEMUTE

Tot ce am spus până acum am făcut-o ca să arăt cât de grea este sarcina păstoririi sufletelor și pentru ca nu cumva vreun nevrednic să necinstească cu nepriceperea lui slujba

de păstor și să devină, din dorința de a se înălța, călăuza pierzaniei.

Cu multă înțelepciune oprește Sfântul Iacov de la aceasta prin cuvintele: «Nu vă faceți mulți învățători, frații mei» (Iacov 3, 1).

De aceea, chiar Mijlocitorul dintre Dumnezeu și oameni, Care întrece cea mai înaltă știință și înțelegere a duhurilor cerești celor mai înalte și Care stăpânește în ceruri înainte de veacuri, n-a voit să fie făcut rege, căci într-adevăr este scris: «Cunoscând Iisus că au de gând să-L prindă ca să-L facă împărat a fugit din nou, în munte, El singur.» (Ioan 6, 15).

Căci cine, într-adevăr, ar fi putut să fie conducător al oamenilor mai bine decât Acela Care ar fi condus pe aceia pe care El Însuși i-a creat?

Dar, fiindcă a venit în trup, nu numai ca să ne mântuiască prin patima Sa, ci, să ne învețe prin viața Lui, S-a dat ca pildă ucenicilor Săi, fiindcă n-a voit să fie rege, dar a îmbrățișat de bună voie lemnul crucii; a fugit de cea mai înaltă cinste care i-a fost oferită, dar a râvnit, în schimb, chinurile celei mai rușinoase morți, pentru ca pe noi, care suntem mădularele Lui, să ne învețe să fugim de favorurile lumii, să nu ne temem de chinuri și suferințe, să iubim cele potrivnice pentru adevăr, să ocolim cu teamă cele favorabile.

Acestea întinează inima cu trufie, câtă vreme acelea o curăță prin suferințe.

În greutăți, sufletul se înalță, iar situațiile favorabile îl slăbesc. În lucrurile prospere, omul se uită pe sine, iar în greutăți, chiar și împotriva voinței lui și în ciuda împotrivirii lui, este silit să-și aducă aminte de sine.

Când lucrurile merg neted și faptele bune din trecut se pierd, în schimb, prin greutăți, se ispășesc și păcatele săvârșite cu mult înainte.

Școala durerii formează inimile. Inima care ajunge la culmea conducerii, atrasă de glorie, devine trufașă.

Așa a fost Saul. El, mai întâi, a fugit de domnie deoarece se socotea nevrednic, dar, îndată ce a luat putere, s-a trufit.

Voind să fie cinstit înaintea poporului și neîngăduind să i se facă o mustrare publică, a cauzat îndepărtarea chiar și a aceluia care-l unsese rege.

Același lucru s-a întâmplat cu David. Era plăcut acesta lui Dumnezeu în toate, dar a căzut în boala mândriei și îndată ce a fost lipsit de griji, a devenit de o cruzime dură și

neînduplecată, prin uciderea unui bărbat, devenind apoi slab și istovit în pofta lui după femeie.

Și schimbarea a devenit atât de totală, încât el, care era obișnuit înainte să cruțe pe cei răi, acum ajunsese să dorească fără oprire chiar moartea celor buni.

La început n-a voit să-l ucidă pe prigonitorul său deși îl avea în mâini ; după aceea, însă, a pus să-l ucidă pe unul dintre ostașii viteji și credincioși chiar cu prețul înfrângerii oștirii sale istovite.

Cu siguranță că pe acesta păcatul lui l-ar fi izgonit departe din ceata celor aleși, dacă biciuirile nu l-ar fi adus să ceară iertare.

CAPITOLUL 4

GRIJA CONDUCERII SPIRITUALE ȘI RECULEGEREA SUFLETULUI

Grijile pastorale adeseori fac ca în păstorirea sufletelor inima preotului să fie împărțită în prea multe lucruri. Dar o inimă împărțită e și încurcată, este și nepregătită să se ocupe cu toate lucrurile și cu fiecare în parte.

Din cauza aceasta, Înțeleptul atrage luarea-aminte, zicând : «Fiule ! Nu te amesteca în multe lucruri» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 11, 10), deoarece, câtă vreme inima se împarte în mai multe lucruri, nu se poate concentra pe deplin și nu poate cunoaște motivul fiecărei acțiuni în parte.

Sufletul care se lasă atras spre lucrurile exterioare de o grijă bolnăvicioasă pierde delicatețea unei temeinice vieți interioare.

Prețul plătit preocupărilor exterioare e nesocotirea și uitarea de sine.

Sufletul care se ocupă mai mult decât trebuie de activități exterioare, e ca un călător care, din cauză că are în vedere necesitățile călătoriei, uită pe drum adevărata țintă a vieții.

Sufletul care a pierdut obișnuința cunoașterii de sine, nu reușește să vadă relele de care suferă și nu cunoaște nici măcar în câte chipuri a păcătuit.

Nici Iezechia n-a crezut că păcătuiește când a deschis și a arătat străinilor care au venit la el cămările sale cu mirodenii, aromatele (IV Regi 20, 13), dar, mânia Judecătorului

l-a pedepsit prin pierderea urmaşilor săi. Şi Iezechia credea că i-a fost îngăduit să facă ceea ce a făcut (Isaia 39, 4).

Multe planuri realizate trezesc şi admiraţia supuşilor, dar fac sufletul trufaş încât îşi atrage împotrivă mânia lui Dumnezeu. Şi cu toate acestea nu-i vorba de fapte rele ! Cel care ne judecă e înăuntrul nostru. Înăuntrul nostru e şi ceea ce este judecat.

Aşadar, dacă păcătuim în inima noastră firește că păcatul rămâne ascuns în faţa ochilor oamenilor, dar noi păcătuim în faţa ochilor Judecătorului. Căci Judecătorul şi ceea ce va fi judecat le purtăm înăuntrul nostru. Mărturie a păcatului săvârşit e Dumnezeu Care e Judecător.

Regele Babilonului nu s-a pătat prin trufie numai atunci când cuvintele lui au fost rostite înaintea tuturor, ci, deja mai înainte, când mândria încă nu se arătase în afară. Chiar de atunci el a cunoscut, prin gura Profetului, sentinţa osândirii (Daniel 4, 22). Greşeala mândriei săvârşită înainte a fost ispăşită odată cu el. Dându-şi seama că a vătămat pe Dumnezeu Cel Atotputernic a insistat să vestească aceasta la toate popoarele supuse lui. Dar, după aceea, a căzut din nou.

Sporirea puterii şi bucuria pe care o avea de pe urma faptelor sale măreţe l-au făcut să se socotească mai mare decât toţi şi, plin de mândrie, se lăuda : «Oare nu este acesta Babilonul cel mare pe care l-am clădit eu întru tăria puterii mele şi spre cinstea strălucirii mele, ca reşedinţă regală ?» (Daniel 4, 27).

Aceste cuvinte i-au adus acea pedeapsă a mâniei divine pe care a aprins-o îngâmfarea sa cea ascunsă.

Dumnezeu, Judecător foarte aspru, a pedepsit, de aceea, cu pedeapsă veşnică acea greşeală pe care a văzut-o mai înainte în conştiinţa lui.

Şi Nabucondonosor a fost schimbat într-un dobitoc fără de minte ; a fost scos din rândul oamenilor, fiind prefăcut în fiară sălbatică.

A fost lipsit chiar şi de înfăţişarea de om, el care se credea mai mare decât toţi oamenii. Judecată aspră şi dreaptă !

Cu aceasta nu vreau să condamn autoritatea. Nu acesta e scopul istorisirii faptelor de mai sus.

Vreau numai să întăresc slăbiciunea acelora care au fost ispitiți de dorința neorânduită de a ajunge la stăpânire.

Cei nedesăvârșiți și cei incapabili să nu îndrăznească a dori în chip neorânduit și a lua culmea conducerii pastorale.

Acela care nu poate sta în picioare și se clatină chiar și pe pământ drept, să nu pretindă a pune piciorul pe prăpăstii.

CAPITOLUL 5

UNII AR PUTEA SĂ FIE DE FOLOS SLUJIRII PASTORALE CU PILDA VIRTUȚII LOR, DAR, ÎN SCHIMB, FUG DIN DRAGOSTE PENTRU LINIȘTEA LOR

Mulți s-ar distinge prin alese virtuți și ar fi de recomandat și pentru întreaga lor capacitate de a conduce pe alții.

Sunt curați prin iubirea fecioriei pe care o doresc, sunt tari prin înfrânare aspră, îndestulați de hrana învățăturilor dumnezeiești, smeriți prin îndelungă-răbdare și înțelegere, își păstrează cu toată tăria demnitatea lor, au înnăscut simțul autorității.

Sunt binevoitori și afabili, aspri și echilibrați, s-ar zice că sunt născuți anume să administreze dreptatea.

Cu toate acestea, chiar aceștia, odată chemați, refuză să primească puterea slujirii pastorale.

Pierd astfel acele daruri pe care le-au dobândit nu numai pentru ei, ci și pentru alții. Aceștia dacă nu se gândesc decât la câștigul lor și nu și la câștigul altora, pierd darurile pe care vor să le aibă numai pentru ei, în chip egoist.

De aceea, Adevărul cel veșnic le spune învățăceilor : «Nu poate cetatea să se ascundă, când stă deasupra muntelui. Nici nu aprind făclie și o pun sub obroc, ci în sfeșnic, și luminează tuturor celor din casă» (Matei 5, 14—15).

De aceea, îi zice lui Petru : «Simone, fiul lui Iona, Mă iubești» (Ioan 21, 16). Și, la răspunsul său afirmativ, imediat a auzit cuvintele : «Dacă Mă iubești, paște oile Mele» (Ioan 21, 16).

Dacă e adevărat că grija pastorală (păstorirea sufletelor) e o mărturie a iubirii lui Hristos, atunci încă e adevărat că nu iubește pe Hristos, pe Păstorul cel Mare, acela care, fiind înzestrat cu podoaba virtuților, refuză să pască turma lui Dumnezeu. De aceea, zice Sfântul Apostol Pavel : «Dacă unul (Hristos) a murit pentru toți, au murit deci toți. Și a murit

pentru toți, ca cei ce viază să nu mai vieze loruși, ci Aceluia Care, pentru ei, a murit și a înviat» (II Corinteni 5, 14—15).

Chiar și Moise rânduise că fratele rămas în casă să ia soția fratelui mort fără copii și să zămislească copii în numele fratelui care a murit.

Dacă, însă, el ar refuza să o ia de nevastă, să-l scuipe femeia în față și o rudă să-i scoată încălțămintea de la un picior, iar casa lui să fie numită casa celui desculț (Deuteronom 25, 9—10).

În urmărirea scopului pe care îl avem, fratele cel mort este Acela Care, după învierea cea slăvită, a spus : «Mergeți de spuneți fraților Mei» (Matei 28, 10).

El a murit aproape fără frați, fiindcă nu-și împlinise numărul aleșilor Săi. Fratelui supraviețuitor îi poruncește să ia de nevastă văduva fratelui mort, fiindcă se cuvine ca grija pentru Sfânta Biserică să fie dată aceluia care dă dovada că o conduce așa cum se cuvine. Dacă șovăiește să o ia, femeia îl scuipă în față.

În același chip, Sfânta Biserică, ca și cum ar scuipa în față pe cel care fuge, îl mustră pentru darurile pentru care nu simte datoria de a se interesa de nevoile altora și care e supremul motiv al belșugului de daruri primite.

Casa celui desculț e numită casa aceluia căruia i-a fost luată încălțămintea din picior. Căci scris este : «Și încălțați picioarele voastre, gata fiind pentru Evanghelia păcii» (Efeseni 6, 15).

Prin urmare, dacă purtăm grijă de semenul nostru și de noi înșine, atunci purtăm încălțăminte în ambele picioare. Cine însă cugetă numai la folosul său și nesocotește pe semenii săi e ca și cum ar lepăda încălțămintea dintr-un picior și ar umbla cu rușine încălțat numai la un picior.

Aceștia care sunt înzestrați cu mari daruri se aprind numai de râvna rugăciunii.

Fug atunci când trebuie să fie de folos altora prin predicare, iubesc liniștea ascunsă și caută singurătatea contemplativă.

Aceștia, drept judecată, se fac vinovați de un rău egal cu binele pe care ar fi putut să-l facă dacă s-ar fi angajat la împlinirea unor lucrări publice. O asemenea atitudine e de neînțeles și fără sens. Nu-i îngăduit și posibil ca să preferi liniștea proprie înaintea binelui sufletesc al altora.

Hristos pentru a fi de folos tuturor, a părăsit sânurile Tatălui și a coborât și a locuit în mijlocul nostru.

CAPITOLUL 6

SMERENIA CONSTĂ ÎN A ACCEPTA PLANURILE LUI DUMNEZEU ȘI NU ÎN A SE SUSTRAGE DE LA SARCINA PĂSTORIRII SUFLETELOR

Sunt unii care fug de sarcina păstoririi sufletelor numai din cauza smereniei. Aceasta o fac ca să nu fie înălțați deasupra acelora care nu se socotesc mai buni. Dar smerenia e bună înaintea ochilor lui Dumnezeu dacă se îmbracă și cu alte virtuți.

E adevărată acea smerenie, de exemplu, care nu se împotrivește cu încăpățânare ca să primească o sarcină spre folosul altora pentru care e socotit potrivit și capabil.

Nici nu este cu adevărat smerit acela care disprețuiește planul lui Dumnezeu în virtutea căruia este chemat să conducă așa cum se cuvine.

E adevărat că trebuie să fugi și să ocolești cu toată inima sarcinile, dar e tot atât de adevărat că trebuie să le accepți, mai ales atunci când nu suntem noi aceia care le căutăm.

Când e vorba apoi de persoane supuse planurilor lui Dumnezeu și care nu suferă de răul încăpățânării, răspunsul la chemarea plină de răspundere dă înțeles și scop darurilor pe care le-au primit.

E în natura darului, de fapt, ca să fie de folos altora mai mult decât nouă înșine.

CAPITOLUL 7

DESPRE ACEIA CARE DORESC SLUJBA PREDICĂRII ÎN CHIP LĂUDABIL ȘI DESPRE ACEIA CARE NĂZUIESC CĂTRE EA NUMAI DACĂ SUNT SILIȚI

Uneori vedem la slujba predicării o îndoită atitudine a celor chemați. Pentru unii este considerată ca obiect al unei dorințe de lăudat, câtă vreme alții văd o slujbă la care se merge numai prin constrângere.

Lucrul acesta îl vom cunoaște mai bine dacă vom analiza faptele celor doi prooroci, dintre care unul, trebuind să fie trimis la propovăduire, îndată și cu bună voie s-a înfățișat, câtă vreme al doilea, temându-se, a refuzat să meargă.

Isaia s-a oferit bucuros lui Dumnezeu Care-l căuta pentru trimitere, zicând: «Iată-mă, trimite-mă pe mine» (Isaia 6, 8).

Ieremia, însă, a fost trimis şi totuşi s-a împotrivit trimiterii, minimalizând capacităţile lui, zicând : «Doamne, iată nu ştiu să vorbesc fiindcă sunt încă copil» (Ieremia 1, 6).

Dacă se observă bine e deosebită la aceşti doi numai disponibilitatea, nu iubirea. Căci două sunt, de fapt, poruncile iubirii, iubirea lui Dumnezeu şi iubirea aproapelui.

Isaia a răspuns că este gata pentru aproapele cu viaţa activă a faptelor, cu slujba de propovăduitor pe care o dorea.

Ieremia, fiindcă nu voia să piardă roadele vieţii contemplative şi în ea să se scufunde neîncetat în iubirea lui Dumnezeu, s-a împotrivit de a fi trimis la predicare.

E de lăudat, deci, dorinţa unuia şi nu mai puţin de lăudat şi teama celuilalt.

Ieremia, pentru că nu voia să piardă, datorită faptelor, roadele vieţii contemplative şi pe autorul iubirii ; Isaia, pentru a nu fi răspunzător de pagubele cauzate printr-o misiune neîmplinită.

Există, deci, un amănunt deosebit şi pentru unul şi pentru celălalt. Ieremia, de fapt, nu s-a încăpăţânat în refuz, şi Isaia, înainte de a începe misiunea dorită, s-a curăţat cu un tăciune de pe altar.

Prin urmare, aşa după cum nimeni nu poate îndrăzni să se ofere pentru slujirea cea sfântă fără ca mai întâi să-şi fi purificat inima, tot aşa cel ales de darul lui Dumnezeu să nu îndrăznească să refuze sarcinile printr-o falsă smerenie. Pe de altă parte, e greu de ştiut cu siguranţă dacă inima e curată ; atunci, mai sigur este să fugă de slujba predicării. Dar, atunci când ştie că, primind această slujbă, împlineşte voia lui Dumnezeu, nu trebuie să fugă cu încăpăţânare. Moise pe amândouă acestea le-a împlinit în chip vrednic de admirat, întrucât el n-a voit să ajungă conducător al unui popor atât de mare, dar a ascultat. Probabil ar fi fost mândru dacă ar fi primit fără să tremure conducerea unui norod atât de mare. Şi ar fi fost poate mai mândru dacă ar fi refuzat să asculte de porunca lui Dumnezeu.

În amândouă cazurile, a fost smerit, în amândouă, a fost supus. A fost smerit, fiindcă cunoscându-se bine pe sine însuşi n-a voit să fie pus în fruntea unui popor. A fost supus, pentru că a ascultat, încrezându-se numai în puterea lui Dumnezeu, Care i-a încredinţat pe poporul Său. Câtă deosebire între cei care umblă după măriri şi între sfinţi ! Cei care umblă după măriri doresc să fie preferaţi altora, nu se tem de gravitatea vinovăţiei. Sfinţii, în schimb, s-au temut

să ia conducerea unui popor, chiar când Dumnezeu Însuși le cerea aceasta.

Moise a tremurat cu toate că avea chemarea convingătoare și întăritoare a lui Dumnezeu, câtă vreme toți slăbănogii aleargă după locuri de cinste. Încovoiați de propria lor povară vor să aibă spatele zdrobit de poverile altora care-i apasă. Ciudat, într-adevăr. Nu reușesc aceștia să poarte poverile lor proprii, și cu toate acestea își oferă bucuroși spatele, pentru a fi îngreunat de poverile altora! Ei spun că nu-și pot purta poverile lor, dar socotesc poverile altora foarte ușor de purtat chiar dacă vor fi mai mari.

CAPITOLUL 8

DESPRE ACEIA CARE DORESC SLUJBA DE PĂSTOR PENTRU A-ȘI SATISFACE AMBIȚIA PROPRIE

Din păcate, aceia care voiesc să fie în frunte, primesc slujirea apostolică numai pentru a-și satisface propria ambiție. Ei folosesc după plăcerea lor cuvântul Apostolului, care zice: «Cine dorește episcopat, bun lucru dorește» (I Timotei 3, 1). Acest citat laudă dorința dar totodată o schimbă în temere, căci se spune mai departe: «Trebuie ca episcopul să fie fără de prihană» (II Timotei 3, 2). Și, fiindcă în continuare Apostolul enumeră virtuțile necesare episcopului, apare îndată și ce este neprihănirea. Sfântul Apostol Pavel, cu o artă desăvârșită, cheamă și îndepărtează; îndeamnă și îngrozește. Se pare că ar fi voit să zică: «Vă laud pentru ceea ce cereți. Însă căutați să înțelegeți, mai întâi, ceea ce cereți». Nu neglijați să valorificați posibilitățile voastre. Insuccesul vostru ar putea să fie cu atât mai de plâns, cu cât mai mare a putut fi dorința de a vă grăbi să ajungeți la culmea puterii pentru a avea plăcerea să fiți văzuți de alții.

Acest mare maestru al conducerii îndeamnă și încurajează; înfrânează și face să te cutremuri. Toate acestea le face pentru ca ascultătorii săi să nu cadă victime ale mândriei și pentru că neprihănirea este cea mai înaltă culme spirituală. În același timp, vrea să-i stimuleze să fie vrednici prin purtarea lor, fiindcă sarcina dorită e vrednică de laudă.

Nu trebuie, însă, să se uite că acele cuvinte au fost scrise atunci când acela care dorea să fie conducător al credincioși-

lor, putea să fie primul dus până la chinurile și moartea de mucenic.

A dori episcopatul atunci era un lucru de lăudat, fiindcă nu era nici o îndoială că prin lucrarea sa trebuia să ajungă să suporte chinuri mai grele.

Acesta e motivul pentru care chiar episcopatul este prezentat cu cuvintele «bun lucru». «Dacă cineva dorește episcopat, bun lucru dorește».

Dar nu dorește episcopatul acela care îl caută pentru cinstirea legată de demnitatea aceasta și nu ca o datorie de slujire a binelui care trebuie împlinită.

Acela care tânjește după puterea pastorală, nu numai că nu iubește chiar deloc slujirea cea sfântă, dar nici măcar n-o cunoaște, dacă se mulțumește cu gândul ascuns că are pe unii care îi sunt supuși ; dacă se bucură pentru lauda pe care o primește ; dacă își întoarce inima la onoruri ; și dacă se bucură de un atât de mare belșug și comoditate. Sub pretextul acelei demnități pentru care ar trebui călcate în picioare și distruse toate bunurile pământești, el caută, deci, numai câștigarea unor bunuri materiale.

Sufletul care dorește să ajungă la slujirea cea sfântă numai din plăcerea de a-și satisface ambiția lui, deși temelia acestei slujiri e smerenia, acela denaturează în inima sa slujba pe care o dorește.

CAPITOLUL 9

INIMA ACELORA CARE DORESC EPISCOPAT SE ÎNȘALĂ ADESEORI PRIN CREDINȚA CĂ POT SĂVÂRȘI FAPTE (BUNE) MARI, DAR FALSE

Punctul de plecare al tuturor acelora care voiesc să ajungă și să primească slujba de păstor este acela de a prezenta un program de fapte mari pe care le vor săvârși. Deși intenția ascunsă e aceea de a satisface ambiția, cu toate acestea fac să circule glasuri interesate, prin care se lasă a se înțelege și întrevedea posibilitatea de a împlini, prin mijlocirea lor, planuri mărețe.

Dar intenția e cu totul alta decât vorbele pe care le împrăștie. Se întâmplă adeseori că sufletul vrea să se înșele pe el însuși ; se preface că iubește un bine pe care nu-l iubește, și că disprețuiește mărirea lumii pe care în realitate o caută.

Doritor de stăpânire, se arată cuminte până când încă nu o are, dar e îndrăzneț după ce a obținut-o. În așteptare se teme că va fi greu să ajungă odată la ea, dar câștigată, crede că slujba i se cuvine pe bună dreptate.

Când, apoi, a ajuns la conducere, începe să se folosească de slujbă în chip lumesc, îndată uită planurile pe care le-a făcut. De aceea, e necesar ca să se întoarcă iarăși la realitate și să se gândească la viața de mai înainte, de fiecare dată când înțelege că bătătorește un drum neobișnuit. Fiecare să-și cerceteze purtarea avută în trecut și se va încredința dacă va fi în stare să-și mențină actualizarea programului fixat. Căci nimeni nu va putea învăța smerenia, stând în frunte, dacă n-a știut să îndepărteze de la sine mândria atunci când a fost într-o stare mai de jos. Nu știe să fugă de laudă acela care era obișnuit ca atunci când îi lipsea să ofteze după ea. Nu poate învinge zgârcenia acela care fiind chemat să ajute pe mulți, observă că nu-i ajung veniturile pentru nevoile proprii. Fiecare, deci, să se regăsească în viața de mai înainte așa cum a fost, ca nu cumva din dorința de a conduce să fie înșelat și amăgit de închipuire.

Chiar mai mult, se poate întâmpla ca în conducere să piardă și acel puțin bine cu care era obișnuit ca om singur. Pe marea liniștită și corăbierul nepriceput conduce corabia ușor, dar pe marea tulburată de furtună și de valuri chiar și cel mai iscusit corăbier se pierde.

Conducerea nu e altceva decât o furtună de griji, în care corabia inimii e mereu izbită de furtunile cugetătorilor furioase, care o lovesc necontenit în toate părțile ca să o zdrobească prin neprevăzutele și prevăzutele excese de vorbe și de fapte.

În asemenea primejdii, ce trebuie făcut, ce trebuie hotărât, după ce ne călăuzim? Trebuie să cugetăm că omul plin de virtute să nu se hotărască pentru episcopie decât silit, iar omul lipsit de virtute să nu se lase constrâns de primirea acesteia nici măcar prin silă.

Dacă omul virtuos șovăiește în orice împrejurare, atunci să se ferească a-și lega talantul în maramă ca nu cumva să ajungă din pricina aceasta în fața judecății (Luca 19, 20). Căci a lega talantul în maramă înseamnă ascunderea darurilor primite sub acoperământul leneviei și al amorțelii.

Dar, dimpotrivă, acela care dorește conducerea să nu fie cu pilda rea, ca fariseii, motiv de împiedicare pentru

aceia care doresc să intre în împărăție. Aceștia după cuvântul Învățătorului (Matei 23, 13) nici nu intră și nici pe cei care vor să intre nu-i lasă.

Și încă o considerație: un conducător ales trebuie să chibzuiască dacă trebuie să ia în grija sa cauza credincioșilor și să se poarte așa cum se poartă un medic cu un bolnav.

De aceea, dacă în faptele lui se mai trezesc vechile patimi, cu ce îndrăzneală va putea să se apropie să vindece pe un rănit, el care mai poartă pe față semnele rănilor proprii?

CAPITOLUL 10

CALITĂȚILE NECESARE PENTRU ACELA CARE VREA SĂ AJUNGĂ LA CONDUCEREA SUFLETELOR

Viața spirituală e moartea patimilor cărnii; disprețul parvenirii și curajul în nenorociri, dorința bunurilor lăuntrice, sunt condițiile indispensabile pentru ca acela care este ales să devină model de viață pentru alții.

Acestui scop spre a-l ajunge trebuie să i se supună atât trupul cât și sufletul. Armonia și echilibrul trupului și a sufletului sunt necesare pentru că slăbiciunea și mândria împiedică desfășurarea orânduită a lucrării apostolice.

Acela care nu este mânat de dorința de a lua ceea ce-i al altuia, ci mai de grabă dă din al său; acela care știe să fie plin de milostivire și e gata oricând să ierte, dar în așa fel încât cu iertarea pripită să nu se lase abătut de la limitele dreptății, să nu-și murdărească de greșeli numele, ci, mai degrabă, greșelile săvârșite de alții să le plângă ca și cum ar fi propriile lui greșeli. Să știe ca, prin bunăvoința inimii, să compătimească pe cei slabi. Să se bucure de binele săvârșit de alții ca de succesele lui personale. În așa fel să se arate ca fiind de urmat și de imitat pentru alții, în tot ceea ce lucrează, încât față de nimeni să nu aibă de ce să roșească pentru faptele trecute. Viața sa să fie în așa fel încât să poată uda din belșug inimile cele mai împietrite ale semenilor săi cu căldura învățăturii sale. El trebuie să fie obișnuit cu deprinderea evlavioasă a rugăciunii ca să poată dobândi de la Dumnezeu cele cerute, după cuvântul proorocului Isaia, care pare a se fi adresat în chip special lui: «Atunci vei striga și Domnul te va auzi; la strigătul tău, El va zice: Iată-Mă!

Dacă tu îndepărtezi din mijlocul tău asuprirea, amenințarea cu mâna și cuvântul de cârtire» (Isaia 58, 9).

Dacă cineva ne-ar cere să ne interpunem în favoarea lui pe lângă un om cu putere (om mare) necunoscut nouă, am fi gata să mărturisim neputința noastră, tocmai pentru că nu-l cunoaștem.

Dacă, totuși ne rușinăm să ne înfățișăm ca mijlocitori pe lângă unul pe care nu-l cunoaștem, cum putem avea curajul ca să mijlocim pentru poporul lui Dumnezeu fără să avem certitudinea că ne bucurăm de harul Lui prin viața virtuoasă? Sau, cum să ceară iertare lui Dumnezeu pentru alții, când el însuși nu știe dacă este împăcat cu El? Prietenia cu Dumnezeu are pentru păstorul de suflete și o destinație socială. Ar fi grozav dacă acela despre care am crede că ar trebui să fie în stare să îmblânzească, prin purtarea lui, mânia lui Dumnezeu s-ar face înaintea Lui vinovat de propriile sale păcate.

Noi toți știm că inima celui mânios se amărăște mai tare atunci când îi trimitem mijlocitor pe unul care nu-i este pe plac. Deci, acela care este înlănțuit de poftele pământești să se păzească ca să nu atâțe mai tare mânia Dreptului Judecător și să devină astfel inconștient și iresponsabil, cauză a ruinii spirituale a credincioșilor săi, de dragul unei slujbe pline de cinste.

CAPITOLUL 11

CINE NU TREBUIE SĂ AJUNGĂ LA CONDUCEREA SUFLETELOR

Oricine ar vrea să îndrăznească să ia conducerea sufletelor, să se cerceteze cu mare grijă ca nu cumva să mai stăruie încă în el vreun viciu aducător de osândă. Nici să nu dorească a fi mijlocitor pentru greșelile altora acela care este murdărit de propriile sale păcate. De aceea, glasul Celui de sus i-a zis lui Moise: «Spune lui Aaron: Nimeni din neamul tău, în viitor, și din rudeniile tale să nu se apropie, ca să aducă daruri Dumnezeului său, de va avea vreo meteahnă pe trupul său» (Levitic 21, 17). Și îndată adăugă: «Așadar, nimeni, de va avea vreun beteșug trupesc, să nu se apropie de cele sfinte, nici orbul, nici șchiopul, nici cel cu nasul mic, mare sau strâmb, nici cel cu piciorul frânt sau cu mâna frântă, nici cel ghebos, nici cel cu albeață în ochi, nici cel

cu puroi în ochi, nici cel cu râie sau pecingine, nici cel cu părțile bărbătești vătămate» (Levitic 21, 16—20, după Vulgata).

Orb cu adevărat este acela care nu cunoaște lumina contemplației divine. E orb acela care, fiind înconjurat de întunericul vieții acesteia, câtă vreme nu râvnește după lumina cea fiitoare și nu o iubește, nu știe încotro să-și îndrepte pașii faptelor lui. De aceea, Sfânta Scriptură, prin gura profetesei Ana, mama lui Samuil, ne spune : «Pașii sfinților Săi El îi păzește, iar nelegiuiții vor pieri în întuneric, căci omul nu prin putere e tare» (I Regi 2, 8). Șchiop este acela care vede unde vrea să ajungă, dar prin slăbiciunea caracterului nu poate ține în chip desăvârșit drumul cel drept al vieții pe care îl cunoaște. Înaintarea în bine nu va putea atinge niciodată măsura dorită dacă o obișnuință nestatornică și slabă nu va deveni virtute matură și stabilă. De aceea, la aceasta se referă Sfântul Apostol Pavel când recomandă : «Îndreptați mâinile cele ostenite și genunchii cei slăbănogiți. Faceți cărări drepte pentru picioarele voastre, așa încât cine este șchiop să nu se abată, ci mai vârtos să se vindece» (Evrei 12, 12—13). Cel ciung sau cu piciorul rupt este acela care nu poate umbla deloc pe calea Domnului și care nu este în stare să săvârșească nici o faptă bună. Acesta nu are nici măcar avantajul șchiopului care, cu toate că merge legănându-se, se silește să stea tare pe picioare. Condiția spirituală a acestuia este a aceluia care trăiește total înstrăinat de aceste lucruri.

Ghebos este acela pe care povara grijilor pământești îl copleșesc încât nu poate privi niciodată spre cer, pentru că, aplecat fiind asupra lucrurilor pământești, este aproape zdrobit de ele. El privește numai la lucrurile pe care trebuie să-și pună piciorul și nimic altceva ! Și dacă cumva i se întâmplă să audă ceva despre luminile patriei cerești fiind îngreunat de povara deprinderilor păcătoase, nu poate să-și înalțe privirea inimii sale. E prea mare și grea sarcina care îl zdrobește fiindcă îl copleșesc dorințe prea mari după câștig pământesc și nu se poate ridica la starea de contemplare a bunurilor cerești. Acești oameni au spatele gârbovit. Despre acest fel de oameni zice Psalmistul : «Chinuitu-m-am și m-am gârbovit până în sfârșit» (Psalm 37, 6). Vinovăția acestora Însuși Adevărul cel veșnic o arată, când zice : «Cea căzută între spini (sămânța), sunt cei care aud cuvântul, dar umblând cu grijile și cu bogăția și cu plăcerile vieții, se înăbușă și nu rodesc» (Luca 8, 14).

Cel cu albeață în ochi este acela care se înalță prin geniul său la putința de a cunoaște adevărul, dar, strălucirea inteligenței este întunecată de faptele cele trupești. Cei cu albeață în ochi au pupilele sănătoase, dar curgând puroiul din vasele lacrimale aprinde și îngroapă pleoapele. Acestea prin curgerea deasă a ochilor slăbesc chiar agerimea pupilei.

Lucrarea multora e numai o rană izvorâtă din fapte trupești. Sunt capabili să vadă drumul cel drept, fiind înzestrați cu o inteligență sclipitoare, dar întunecați și învăluiți în ceață, din cauza obișnuințelor de a săvârși fapte rușinoase.

Cel cu albeață în ochi este acela pe care natura l-a înzestrat cu o judecată limpede, dar obișnuința rea l-a întunecat. Acestora este adresată invitarea îngerului pentru ca : «Să cumpere alifie de ochi, ca să-și ungă ochii și să vadă» (Apocalipsa 3, 18).

Ungem cu alifie ochii noștri, când, pentru a cunoaște strălucirea adevăratei lumini, ajutăm agerimea minții noastre prin grija unei lucrări sfinte și virtuoase.

Pupila vede atunci când este neagră, dar o pupilă acoperită de albeață nu reușește să vadă nici un lucru. Când avem conștiința propriei vinovății și a greșelilor personale, reușim să înțelegem darul unei lumini limpezi.

Cine însă își atribuie nevinovăția dreptății sau a înțelepciunii, se exclude de la cunoașterea luminii celei dumnezeiești. O mândrie nesocotită acoperă pătrunderea strălucirii adevăratei lumini. Despre unii s-a zis : «Zicând că sunt înțelepți, au ajuns nebuni» (Romani 1, 22).

Nu scapă de râie acela care este stăpânit fără încetare de neînfrânarea trupească. În râie, fierbințeala lăuntrică răzbește prin piele vădind astfel prin aceasta desfrânarea.

Râia, pe drept cuvânt, e luată ca simbol al desfrânării. Ispita inimii ajunge să devină faptă atunci când fierbințeala lăuntrică izbucnește din râia pielii.

Trupul devine o rană neplăcută : fiindcă atâta vreme cât nu se înfrânează plăcerea care e în cuget, ea ajunge să stăpânească și în faptă.

Sfântul Apostol Pavel se gândea să vindece probabil mâncărimea pielii, când spunea : «Nu v-a apucat ispita care să fi fost peste puterea omenească» (I Corinteni 10, 13), ca și când ar fi spus deschis : Este lucru omenesc să suferi ispita în inimă, dar e lucru diavolesc ca în luptă cu ispita și în faptă să te lași învins.

Cel cu nasul mic este acela care nu știe să păzească măsura discernământului. Căci cu nasul deosebim mirosul bun de cel rău. Pe bună dreptate putem spune deci că nasul reprezintă facultatea cu ajutorul căreia alegem virtuțile și lepădăm viciile. De aceea în cuvinte de laudă, spuse miresei, se zice : «Nasul tău ca turnul care este în Liban» (Cântarea Cântărilor 7, 5), fiindcă Sfânta Biserică știe să distingă din care parte nasc ispitele, descoperind în felul acesta din vreme luptele pe care le avem de dus mai târziu împotriva viciului.

Mulți însă nu voiesc a fi socotiți (slabi), și din acest motiv insistă în mod exagerat în cercetări și informații. Meticulozitatea lor nu-i va duce desigur la succes, ci la o rătăcire în apostolatul lor.

Aceștia sunt oamenii cu nasul ori prea gros, ori prea strâmb : De aceea au fost aduse cuvintele : «Sau cu nasul mare sau strâmb» (Levitic 21, 16—20). Nasul prea mare sau strâmb înseamnă meticulozitatea exagerată, care, dacă crește peste măsură, viciază manifestarea unei activități drepte.

Pecingine are în trup acela al cărui suflet e stăpânit de zgârcenie, care dacă nu e stârpită în lucrurile mici, crește fără încetare.

Pecinginea stăpânește trupul fără durere și crește fără prea mare supărare și neplăcere a aceluia pe care îl stăpânește și, crescând, desfigurează frumusețea membrelor. Zgârcenia are sarcina să acopere sufletul, care îi este victimă, de răni, producând ca un fel de plăcere. Zgârcenia duce la neînțelegeri, fiindcă e pofta de stăpânire. Și totuși, promițând bogăția ca preț al păcatului nu pricinuiește durere pentru rană. Dar frumusețea membrelor se pierde, fiindcă frumusețea celorlalte virtuți prin zgârcenie se schimonosește și se pare că întreg trupul îl împietrește.

Se sădesc în suflet mrejele tuturor viciilor, după cum mărturisește Sfântul Apostol Pavel, când zice : «Rădăcina tuturor relelor este lăcomia» (I Timotei 6, 10).

Cel cu părțile bărbătești vătămate este acela care nu săvârșește necurăția prin faptă, însă totuși este chinuit de gândul continuu al acesteia însoțit de plăcerea lăuntrică. Totuși, nu ajunge la fapte nelegiuite. Cu toate acestea sufletul lui se delectează din cauza plăcerilor nerușinate fără nici o încercare de împotrivire. Boala aceasta ia naștere atunci când sămânța se revarsă în mădularele bărbătești, atâtându-le în chip nerușinat.

Este cu părțile bărbătești vătămate acela ale cărui gânduri sunt stăpânite cu totul de necurăție și poartă în inimă povara faptelor nerușinate. Acesta, deși nu săvârșește fapte murdare, totuși nu-și poate smulge mintea și gândul de la ele.

Nici nu se poate înălța cu ușurință la săvârșirea faptelor celor bune deoarece în adâncurile inimii îl stăpânește greutatea desfrâului.

Oricine, deci, este stăpânit de oricare dintre aceste vicii, nu poate oferi pâinile Domnului. Nu poate pretinde să șteargă faptele rele ale altora acela pe care-l mai stăpânesc păcatele proprii.

*

Până acum am arătat în puține cuvinte calitățile pe care trebuie să le aibă în mod necesar acela care vrea să ajungă în mod demn la slujba de păstor.

Am arătat, apoi, cine trebuie să se teamă de această răspundere, pentru că este nevrednic.

În cele ce urmează vom trece să arătăm ce viață trebuie să ducă acela care a ajuns prin vrednicie la culmea acestei puteri.

PARTEA A II-A

VIAȚA PĂSTORULUI

CAPITOLUL 1

PURTAREA NECESARĂ A ACELUIA CARE A AJUNS LA DEMNITATEA DE PĂSTOR PE CALEA LEGIUITĂ

Așa de mult trebuie să întreacă conduita preotului pe aceea a credincioșilor pe cât de mult întrece viața păstorului pe aceea a turmei.

Cu toată râvna trebuie să chibzuiască păstorul cât de necesar este să păstreze corectitudinea și dreptatea sub a cărui conducere credincioșii să poată fi numiți turmă.

E necesar ca să prețuim de îndată calitățile pe care trebuie să le aibă păstorul de suflete. El trebuie să fie :

— curat în gânduri,

— pilduitor în purtare,

— prudent în tăcere,

— folositor la vorbă,

— cel mai apropiat de fiecare prin iubirea și compătimirea lui,

— mai presus decât alții prin rugăciune,

— prieten smerit cu făcătorii de bine,

— gata oricând să stea tare prin virtutea dreptății împotriva viciilor celor vinovați,

— fără să-i scadă grija vieții interioare, din cauza nenumăratelor ocupații dinafară,

— fără să se lase a se îngriji de nevoile zilnice cu scuza că se ocupă de cele lăuntrice.

Dar, despre acestea pe care le-am înșirat, acum, pe scurt, vom vorbi mai pe larg în cele ce urmează.

CAPITOLUL 2

PĂSTORUL DE SUFLETE TREBUIE SĂ FIE CURAT ÎN GÂNDURI

Păstorul de suflete trebuie să fie curat în gândurile sale întotdeauna! Nu trebuie să fie pătat de nici o necurăţie, dacă scopul slujbei pe care a primit-o este acela de a şterge pata murdăriei şi din inimile altora.

Mâna care are datoria de a şterge murdăriile trebuie să se silească să fie curată pentru ca să nu murdărească mai mult ceea ce atinge. Să nu păteze mai tare ceea ce atinge dacă îşi ţine mai departe mâna murdară. De aceea, prin glasul Profetului i se spune: «Curăţiţi-vă, voi, cei ce duceţi vasele Domnului» (Isaia 52, 11).

Poartă vasele Domnului toţi aceia care prin viaţa lor primesc să conducă spre sanctuarele veşniciei sufletele credincioşilor lor. Ei înşişi trebuie să se convingă cât de curaţi trebuie să fie aceia care, în virtutea unei obligaţii personale, au datoria să ducă vasele cele vii în templul eternităţii.

Acesta e motivul pentru care Dumnezeu vrea ca să fie legat şi strâns cu panglici «hoşenul judecăţii» pe pieptul lui Aaron (Ieşire 28, 15), pentru ca inima preoţească să nu fie stăpânită de gânduri desfrânate, ci trebuie să fie stăpânită de raţiune.

Acela care a fost pus ca pildă pentru alţii, trebuie să dovedească totdeauna şi pretutindeni, cu seriozitatea vieţii, câtă înţelepciune poartă în inimă. Lucrurile nefolositoare sunt pentru el timp pierdut.

Dumnezeu vrea apoi ca pe acest «hoşen al judecăţii» să fie trecute numele celor doisprezece patriarhi. A purta înscris pe piept întotdeauna numele strămoşilor înseamnă a medita încontinuu la viaţa lor virtuoasă. Căci atunci se poate spune cu adevărat despre un preot că progresează în viaţa neprihănită, când are în faţa ochilor neîncetat pilda strămoşilor, când fără încetare ia seama la urmele paşilor sfinţilor, atunci când sufocă cugetele rele ca nu cumva să se abată prin purtarea lui de la făgaşul demnităţii. «Hoşenul judecăţii» e o expresie care se potriveşte bine spre a însemna toate aceste lucruri. Cu o cercetare atentă păstorul de suflete trebuie să deosebească ceea ce e bine de ceea ce e rău. Trebuie să cântărească lucrurile, persoanele, împrejurările şi ce i se potriveşte fiecărui om, ce sau pentru cine, când sau cum

se cuvine ceva. Să nu caute ceea ce e în folosul lui, ci binele său să-l folosească a fi al semenilor săi.

Pentru aceasta se potrivesc cuvintele Sfintei Scripturi: «În hoșenul judecății să pui Urim și Tumim, și vor fi acestea la inima lui Aaron, când va intra el în cortul adunării să se înfățișeze înaintea Domnului. Astfel va purta Aaron pururea la inima sa judecata fiilor lui Israel înaintea Domnului» (Ieșire 28, 30).

Se zice despre preot că poartă judecata fiilor lui Israel, în pieptul său, înaintea Domnului, atunci când cercetează cauza credincioșilor la lumina judecății celei veșnice.

Înseamnă a evita amestecarea vreunei socoteli omenești în ceea ce el conduce, ca reprezentant al lui Dumnezeu.

Să evite, mai ales, ca dorința de a îndrepta să fie înăsprită de resentiment personal.

Cea dintâi condiție este ca seninătatea judecății să nu fie tulburată de invidia ascunsă sau de mânia cea aprinsă, și că, pentru a îndrepta greșelile altora, trebuie mai întâi să le îndrepte pe ale sale. Credincioșii nu pot fi conduși fără o mare teamă. La acest scop ajută foarte mult convingerea asprimii Aceluia care este mai presus de toate, adică a Judecătorului celui lăuntric care judecă conștiințele. Sufletul preotului care este curățit și smerit de o asemenea teamă e ferit de o încredere prea mare și de mândrie. E teama Domnului care ține departe de poftele trupești și nu permite gândurilor necurate ca să întunece mintea cu pofta lucrurilor pământești. Cu toate acestea să nu se creadă că acestea nu vor veni ca să bată la sufletul păstorului. Din contră!

Trebuie, deci, ca fără zăbavă să le înfrângă și să le respingă, pentru că viciul are o putere de sugestie și știe că voluptatea plăcerii are puterea de a ispiti și a subjuga. A îndepărta prea târziu aceste rele din inimă, înseamnă a o răni cu ascuțișul consimțământului.

CAPITOLUL 3

CONDUCĂTORUL DE SUFLETE TREBUIE SĂ FIE TOTDEAUNA DE O PURTARE PILDUITOARE

Păstorul de suflete trebuie să aibă o purtare pilduitoare, pentru ca prin exemplul vieții lui să le arate credincioșilor calea vieții.

Turma care urmează cuvântul și purtarea păstorului înaintează în viață duhovnicească mai mult văzând pilda

acestuia decât auzind numai îndemnurile. Slujba lui îl constrânge să învețe adevăruri sublime, dar tot din același motiv trebuie să se silească să dea și cea mai frumoasă pildă. Căci acele cuvinte pătrund mai ușor în inima ascultătorilor care sunt verificate chiar de viața propovăduitorului, deoarece ceea ce poruncește prin vorbă, ajută ca să devină faptă prin pilda vieții lui. De aceea, se și zice prin Proorocul: «Pe munte înalt urcă tu cel ce binevestești Sionului» (Isaia 40, 9).

Josniciile lucrărilor pământești nu mai sunt parte pentru acela care se dăruiește predicării lucrurilor celor cerești. Căci acela care se folosește de predicarea celor cerești, e ca și cum ar sta pe culmile cele mai înalte, atrăgând în felul acesta cu atât mai ușor la desăvârșire pe supușii săi, cu cât le va da o dovadă concretă că el se află în culmea desăvârșirii. Posibilitatea de a atrage pe credincioși la o mai mare desăvârșire e în raport cu posibilitatea de a dovedi validitatea realităților divine cu pilda vieții.

În lege se mai îngăduia preotului ca să primească de la jertfă șoldul drept, deosebit de rest, (Ieșire 29, 22), nu numai spre a indica folosul lucrării lui ci și spre a arăta că e unică.

Așa, păstorul sufletelor nu poate cunoaște limite în a lucra cele bune între cei răi. E datoria lui morală ca să-și aducă aminte că a avut un destin mai înalt față de acela al bunilor credincioși, nu numai prin demnitatea hirotoniei, ci, mai ales, prin sfințenia vieții.

Pe lângă aceea, preotului, îi era oferită pentru hrana sa, împreună cu șoldul, și partea cea mai fragedă din piept, pentru ca să învețe să ofere lui Dumnezeu acea parte din el însuși care din jertfă i se cuvenea pe drept.

De aceea, nu e îndeajuns ca păstorul să nutrească din inimă gânduri bune, ci este necesar ca să îndemne pe credincioși să săvârșească fapte bune, fiindu-le el ca pildă.

Să nu fie ale sale, nici dorința de înălțare, nici teama de abdicare. Mai degrabă să disprețuiască plăcerile lumii ca un reflex al unei temeri lăuntrice. Cu toate acestea să nu socotească temerile și amenințările în raport cu mângâierile dulceților intime. De aceea, din porunca venită de sus (Ieșire 29, 5) amândoi umerii preotului sunt strânși cu efodul, așa cum a poruncit Dumnezeu, pentru ca în succese și în insuccese el să fie întărit de podoaba virtuților ca de o pavăză. Astfel să păsească — după cuvântul Sfântului Apostol Pavel (II Corinteni 6, 7) — înarmat cu armele dreptății, la dreapta și

la stânga, căutând numai bunurile lăuntrice, neplecându-și șoldul la nici o plăcere josnică.

Pe acesta, succesele să nu-l mândrească până la desfătare și greutățile să nu-l tulbure. Nici o patimă să nu-i vestejească vigoarea sufletului și efodul de pe umeri să arate câtă frumusețe apără el prin spatele acela.

Cu însemnare precisă a voit ca efodul să se țească din aur, din iacint, din purpură, cărămiziul în două culori și inul răsucit (Ieșire 28, 8), pentru ca să însemne și să se arate prin acesta cât e de necesar ca preotul să fie împodobit și să strălucească prin toate felurile de virtuți.

În haina arhierească strălucește mai întâi de toate aurul, deoarece preotul trebuie să se distingă, în chip deosebit, prin pricepere și înțelepciune.

La aceasta se adaugă iacintul, care strălucește în culoarea cerului, pentru ca tot ce câștigă și pătrunde cu inteligență să-l convingă să se ridice la iubirea lucrurilor cerești și să nu se mulțumească cu succese trecătoare. Să nu se lase prins de laude omenești care să-l lipească de puterea de a cunoaște adevărul.

Cu aurul și cu iacintul se amestecă purpura pentru un înțeles limpede. Inima preoțească trebuie să înfrâneze în ea până și sugestiile viciului, și de îndată să li se împotrivească cu putere împărătească.

Obiectul nădejdii lui e cuprinsul cel înalt al învățăturii sale fără să uite nicicând nașterea cea lăuntrică și necesitatea de a apăra cu purtarea dreptul la împărăția cerească. Aceasta e noblețea despre care vorbește Duhul prin mijlocirea Sfântului Apostol Petru : «Voi sunteți neam ales ; preoție împărătească» (I Petru 2, 9). Despre puterea pe care o avem de a înnăbuși înclinările păcătoase ne asigură Sfântul Apostol Ioan : «Iar câți L-au primit le-a dat putere ca să fie fiii lui Dumnezeu» (Ioan 1, 12). Despre această noblețe ne vorbește Psalmistul, când zice : «Iar eu am cinstit foarte pe prietenii Tăi, Dumnezeule, și foarte s-a întărit stăpânirea lor» (Psalm 138, 17). E caracteristica sfinților să se înalțe cât mai mult în sus, când în afară se pare că sunt învăluiți de lucruri josnice.

Aurului, iacintului și purpurei se adaugă cărămiziul de două ori vopsit, voind să însemne că toate virtuțile, pentru a fi plăcute Judecătorului inimii, trebuie să aibă semnul iubirii. E necesar ca flacăra iubirii celei lăuntrice să aprindă toate lucrurile care strălucesc în ochii oamenilor, înaintea ochilor lui Dumnezeu, Arbitru și Judecător. Această iubire

prin care iubim pe Dumnezeu și pe aproapele, strălucește printr-o îndoită vopsire.

Nimic nu ne va folosi dorul după Creatorul, dacă nu este luat în seamă aproapele, dacă interesul pentru aproapele ne-ar fi condus până la răceala iubirii de Dumnezeu.

A neglija una sau alta dintre aceste două datorii ale iubirii, nu ne îngăduie să avem între culorile efodului cărămiziul vopsit de două ori.

Dacă însă sufletul se silește să împlinească poruncile iubirii, atunci mai rămâne ca și trupul să fie înfrânat.

De aceea se adaugă cărămiziul cu două culori și inul răsucit.

Inul, de fapt, răsare și încolțește foarte frumos din pământ într-o deosebită strălucire.

Înțelesul inului e castitatea, care strălucește prin candoarea neprihănirii trupești. El se țese răsucit în podoaba efodului, deoarece fecioria dobândește cel mai înalt grad de curăție când trupul este stăpânit prin înfrânare. Și când, între celelalte virtuți apare și înfrânarea trupului, inul răsucit strălucește pe efod în culori diferite.

CAPITOLUL 4

PĂSTORUL DE SUFLETE TREBUIE SĂ FIE DISCRET LA TĂCERE ȘI FOLOSITOR LA VORBĂ

Păstorul de suflete trebuie să fie înțelept la tăcere și folositor la vorbă, pentru ca să nu descopere ceea ce trebuia tăcut, sau să tacă cu privire la ceea ce ar fi bine să fie spus pe față.

După cum, de fapt, cuvinte nechibzuite pot duce la greșeală, tot așa tăcerea nepotrivită poate lăsa în greșeală pe aceia care trebuiau să fie lămuriți.

Adeseori, din teama de a nu pierde favoarea oamenilor, păstorii superficiali se tem să spună pe față ceea ce este drept și trebuie spus.

După cuvântul Adevărului, aceștia nu sunt adevărați păstori ai turmei, ci slujesc în locul năimiților, care, văzând că vine lupul, fug, ascunzându-se sub haina tăcerii. Pe aceștia Domnul îi ceartă prin Proorocul, care zice : «Câini muți care nu știu lătra» (Isaia 56, 10). De aceea, iarăși se plânge, zicând : «La spărturile zidurilor nu se suie, nici nu apără cu zid casa

lui Israel, ca să stea tare în luptă în ziua Domnului» (Iezechiel 13, 5).

A se sui împotriva dușmanului înseamnă a te împotrivi cu cuvânt hotărât puterilor lumii acesteia, pentru apărarea turmei încredințate.

A sta în luptă în ziua Domnului înseamnă a te împotrivi celor răi din dragoste pentru dreptate. Și ce altceva înseamnă teama păstorului de a spune adevărul decât a întoarce spatele în tăcere ?

Dacă, însă, se expune pe el însuși pentru binele turmei, atunci opune un zid dușmanilor pentru casa lui Israel. De aceea, iarăși se zice poporului celui păcătos : «Profeții tăi au avut pentru tine vedenii zadarnice și arătări și nu ți-au dat pe față fărădelegea ta, ca să-ți schimbe calea ta, ci îți arată vedenii înșelătoare și aducătoare de pieire» (Plângerile lui Ieremia 2, 14).

Uneori, în Sfânta Scriptură, profeții sunt numiți învățători, cărora le este dat să învețe că lucrurile lumii acesteia sunt trecătoare și să arate pe cele viitoare.

Textul sacru îi ceartă pe aceștia că văd lucrurile în chip fals, pentru că, în loc să îndrepte greșelile, îi lingușesc în chip nebunesc pe cei păcătoși, asigurându-i că nu vor fi pedepsiți. Nici măcar nu îndrăznesc să pună pe cei păcătoși în fața răspunderilor pe care le au. Cuvântul de înfruntare este pentru aceștia necunoscut, deși poate fi cheia care deschide sufletele spre îndreptare.

De fapt, certarea descoperă greșeli pe care nu le cunoștea nici chiar cel care le-a săvârșit. La aceasta se referă Sfântul Apostol Pavel când pretinde : «Să fie destoinic și să îndemne la învățătura cea sănătoasă și să mustre pe cei potrivnici» (Tit 1, 9). Și Maleahi ne spune : «Căci buzele preotului vor păzi știința și din gura lui se va cere învățătură, căci el este solul Domnului Savaot» (Maleahi 2, 7). De aceea, și prin profetul Isaia Domnul sfătuiește, zicând : «Strigă din toate puterile tale și nu te opri, dă drumul glasului să sune ca o trâmbiță» (Isaia 58, 1). Acela care primește preoția, primește slujba de crainic, care merge înainte strigând ca să se gătească calea Judecătorului Care va veni.

Un preot care nu știe predica, e totuși un crainic mut și incapabil să ridice glasul prin care să se împotrivească și să descopere. De aceea, peste cei dintâi Păstori, Duhul Sfânt S-a pogorât în limbi de foc, și îndată ce i-a umplut de daruri, i-a și făcut capabili să vorbească. Din această cauză, i se și po-

runcește lui Moise să oblige pe preot să poarte clopoței de aur atârnați de veșminte, atunci când intră în cortul mărturiei, însemnând prin aceasta îndatorirea de a i se auzi glasul predicării.

Judecata lui Dumnezeu dezaprobă tăcerea păstorilor, așa cum e scris : «Și acesta va fi pe Aaron în timpul slujbei, când va intra în cortul sfânt, înaintea Domnului, și când va ieși, ca să se audă sunetul clopoțeilor și să nu moară» (Ieșire 28, 33—35).

Moartea preotului e vocea care nu se aude nici înăuntrul nici în afara templului. Atrage asupra sa mânia lui Dumnezeu preotul care, conducând, nu face să i se audă glasul predicării. Chiar și din acei clopoței de aur atârnați de veșminte se poate scoate o învățătură : aceea a faptelor bune. Acest lucru îl mărturisește și Proorocul, când zice : «Preoții Tăi se vor îmbrăca întru dreptate» (Psalm 131, 9).

Pe lângă aceea, chiar clopoțeii, atârnați de veșminte, înseamnă o altă împlinire, că, adică, faptele preotului cu sunetul cuvântului (predicării) să predice calea vieții.

Când, apoi, preotul se pregătește să vorbească, trebuie să cumpănească și să observe cu o mare grijă și control de sine, ce trebuie să vorbească, pentru ca nu cumva, avântându-se în chip neorânduit la vorbă, să ducă în greșeală inimile credincioșilor.

Mai rău, însă, dacă, prin dorința de a fi socotit înțelept, ar rupe în chip prostesc unitatea strânsă a credincioșilor.

În legătură cu aceasta, Adevărul zice : «Să aveți sare în voi și pace să aveți între voi» (Marcu 9, 50). Sarea e semnul înțelepciunii cuvântului.

Cine se avântă, așadar, să vorbească în chip greu de înțeles să se teamă mult, ca nu cumva prin cuvântul lui să tulbure unitatea credinței acelora care îl ascultă.

De aceea, Sfântul Apostol Pavel recomandă : «Să nu cugete despre sine mai mult decât trebuie să cugete, ci să cugete fiecare spre a fi înțelept» (Romani 12, 3).

Simptomatică acestui scop e rânduiala divină ca în haina preotului să fie cusuți, amestecați, clopoței cu rodii (Ieșire 28, 34, text). Și ce altceva reprezintă rodiile decât unitatea credinței ?

În rodie, de fapt, o singură scoarță exterioară unește în interior multi sâmburi.

În același fel, unitatea credinței întărește unitatea diferitelor popoare ale Sfintei Biserici, chiar dacă meritele fiecăruia rămân pe deplin deosebite.

Tot ce am spus mai înainte e obiectul recomandării lui Iisus ucenicilor Săi, pentru ca păstorul să nu se avânte la vorbă, întrucât chiar Mântuitorul le spune ucenicilor Săi: «Aveți sare în voi și pace să aveți între voi» (Marcu 9, 50).

Și, ca și cum s-ar referi la ceea ce e reprezentat în chip figurat prin hainele preotului, ar zice: «împletiți rodiile cu clopoțeii, pentru ca prin tot ce spuneți să năzuiți necontenit, și cu grijă, ca să păstrați unitatea credinței».

Grija păstorilor nu este numai aceea de a nu rosti cuvinte vătămătoare, dar și aceea de a evita cuvinte exagerate și predici fără început și fără sfârșit.

Adevărul pierde din eficacitate atunci când este încredințat limbuției nesocotite și fără rost.

Limbuția îl înșală și pe cel care o întrebuințează, pentru că nu cunoaște, nici nu știe să aleagă ce-i potrivit înaintării duhovnicești a acelora care îl ascultă.

De aceea, bine zice Moise: «Dacă un bărbat va avea curgere din trupul său (după text: «scurgerea seminței»), pentru scurgerea lui este necurat» (Levitic 15, 21).

Cuvântul ascultat are putere de a deveni sămânța unei viitoare cugetări.

Cuvântul, auzit cu ajutorul urechii, se transformă și produce o cugetare spirituală.

Acesta e motivul pentru care înțelepții lumii acesteia numesc pe predicatorul cel bun «semănător de cuvinte» (Faptele Apostolilor 17, 18).

Dacă a suferi de scurgerea seminței îl face pe om necurat, acela care este prea limbut în predicare se murdărește.

Dacă ar vorbi în mod orânduit ar putea să zămislească în inimile ascultătorilor cugetări sfinte, câtă vreme o vorbă nesocotită varsă sămânța nu în folosul zămislirii, ci spre propria necurăție în paguba credincioșilor.

Sfântul Apostol Pavel își îndeamnă ucenicul să stăruie în predicare, zicând: «Eu te îndemn, deci, stăruitor în fața lui Dumnezeu și a lui Hristos Iisus, Care va să judece viii și morții, la arătarea Lui, și în împărăția Lui, propovăduiește cuvântul, stăruiește cu timp și fără timp (II Timotei 4, 1).

Și totuși mai înainte de a zice «în afară de timp» a zis «cu timp», fiindcă stăruința supărătoare se autodistruge, dacă nu știe să afle limbajul pentru a intra în convorbire cu sufletul celui care ascultă.

CAPITOLUL 5

PĂSTORUL DE SUFLETE SĂ ȘTIE COMPĂTIMI ȘI PENTRU TOȚI SĂ SE ROAGE

Un păstor de suflete trebuie să fie cel mai apropiat în a compătimi pe fiecare și a-l înțelege prin felul lui de a vorbi.

Trebuie, în chip deosebit, să fie în stare să se ridice peste toți ceilalți prin rugăciune și contemplare.

Sentimentele de evlavie și de compătimire îi vor permite ca slăbiciunea altora să o facă a sa.

Contemplarea să-l ducă să se învingă și să se întreacă pe el însuși cu dorința lucrurilor cerești.

Cu toate acestea, dorința câștigării înălțimilor spirituale să nu-l facă să uite nevoile credincioșilor.

Grija, pe care de altfel trebuie să o poarte pentru nevoile semenilor, să nu-l facă să neglijeze datoria de a se înălța la lucrurile cerești.

Sfântul Apostol Pavel e exemplu viu al unui atât de mare echilibru al slujirii pastorale.

De fapt, a fost înălțat în rai și a văzut în al treilea cer lucruri nevăzute și tainice, și de la contemplarea lucrurilor nevăzute își îndreaptă privirea până la raporturile intime ale soților care își găsesc reglementarea lor în dispozițiile practice pe care le spune în prima Epistolă către Corinteni, când zice : «Dar, din cauza desfrânării, fiecare să-și aibă femeia sa, și fiecare femeie să-și aibă bărbatul său. Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată, asemenea femeia, bărbatului» (I Corinteni 7, 2—3).

Și mai adaugă încă : «Să nu vă lipsiți unul de altul, decât cu buna învoială pentru un timp, ca să vă îndeletniciți cu postul și cu rugăciunea, ca iarăși să fiți împreună, ca să nu vă ispitească satana, din pricina neînfrânării voastre» (I Corinteni 7, 5).

Extraordinar ! Iată pe Sfântul Apostol Pavel, care a pătruns tainele cele cerești, își îndreaptă atenția lui și la raporturile intime ale soților, la care privește cu o înțelegere adâncă și omenească.

Ochiul, răpit în extaz, vede tainele lui Dumnezeu, dar, plin de milă și de compătimire, își deschide inima la tainele slăbiciunilor omenești.

Meditația îl mână să străbată cerurile, chiar dincolo de ceruri ! Râvna lui, însă, nu-l face să uite legăturile de căsătorie.

Legătura iubirii îl ține la fel de legat de înălțimile cele mari, ca și de josniciile cele tainice.

Află putere, prin harul Duhului, la cele înalte, și înțelege, prin compătimire, slăbiciunea și nestatornicia celorlalți. De aceea, zice : «Cine este slab și eu să nu fiu slab ? Cine se smintește și eu să nu ard ?». Și, iarăși, în alt loc, zice : «M-am făcut iudeilor ca un iudeu».

Lărgire a milei, nu părăsire a credinței !

Contopind în persoana sa pe aceea a păcătoșilor, aceasta îi dă posibilitatea să încerce în el însuși în ce formă trebuie să se milostivească de alții.

Cu alte cuvinte, voia să procure altora acel bine pe care, în locul lor, ar fi dorit să-i fie rezervat lui. De aceea, iarăși zice : «Căci, dacă n-am ieșit din fire, este pentru Dumnezeu, iar dacă suntem cu mintea întreagă, este pentru voi» (II Corinteni 5, 13).

Căci, prin contemplație a știut să se înstrăineze și să se înalțe deasupra sa, dar și să se coboare ca să se facă egal cu alții.

Iacov, sprijinindu-se cu capul pe o piatră unsă cu untdelemn, vedea pe îngeri urcându-se și coborând pe o scară la capătul căreia strălucea Dumnezeu (Facere 28, 12).

Aceasta e soarta bunilor predicatori.

Contemplarea lor îi duce nu numai să se ridice spre Capul Bisericii, adică spre Mântuitorul, ci încă în a se apleca cu milostivire ca să înțeleagă necazul membrelor Lui.

Aceasta oglindește situația în care se găsea Moise. Intra foarte adeseori și ieșea din cortul mărturiei.

Când era înăuntru se bucura de răpirea în rugăciune, în afară era constrâns să dea ascultare celor slabi.

În cortul mărturiei, meditează planurile cele nevăzute ale lui Dumnezeu ; afară poartă greutățile cărnii omenești.

În cortul mărturiei cere dezlegarea lucrurilor îndoielnice și înaintea Chivotului Legii cere sfat de la Dumnezeu.

Fără îndoială că prin această purtare a lui a trasat un drum pentru păstorii de suflete !

Atunci când sunt nehotărâți asupra a ceea ce au de făcut, chinuiți de îndoieli, zăbavnici în a porunci, se reculeg prin rugăciune, refugiindu-se în ea ca într-un fel de cort al mărturiei.

Acolo vor întreba pe Dumnezeu ca dinaintea Chivotului Legii.

Vor citi în ei înșiși paginile care cuprind răspunsul lui Dumnezeu la dezlegarea îndoielilor lor.

Iisus Însuși caută un munte pentru rugăciune și săvârșește minuni în orașe și sate (Luca 6, 12).

Așa începe pentru păstorii cei buni drumul pe care trebuie să meargă.

Să știe să-și echilibreze dorința contemplației cu necesitatea de a intra în sufletul păcătoșilor cu limbajul înțelegerii.

Aceasta e calea oricărei lucrări pastorale rodnice.

Iubirea atinge înălțimile cele mari, atunci când se apleacă cu milostivire asupra necazurilor celor de jos.

Și cu cât cineva se apleacă cu bunăvoință asupra slăbiciunilor altora, cu atât mai mult le câștigă pe cele înalte. Aceasta e măsura puterii de înălțare spre cele înalte.

E lucru important pentru păstorii de suflete ca să aibă acea dispoziție sufletească și acea putere de atragere pentru ca credincioșii să nu se sfiască a le dezvălui conștiința.

Precum pruncii aleargă la sânul mamei lor, tot astfel când valurile ispitelor se abat asupra credincioșilor, inima păstorului trebuie să fie pentru ei refugiu și scăpare.

Pe cei ce îi vede căzuți prin ispitele murdare care bat la inima lor să-i întărească cu sfatul cel bun al păstoririi și să-i spele cu lacrimile rugăciunii.

De aceea, înaintea ușilor templului era marea de aramă, adică un bazin cu apă, susținut de doisprezece boi (III Regi 7, 23 ș.u.). Fața acestora se vedea pe când spatele era ascuns.

Și ce reprezintă, într-adevăr, cei doisprezece boi, dacă nu ceata tuturor păstorilor? Acestora Sfântul Apostol Pavel, explicându-le legea, le zice: «Nu lega gura boului care treieră» (I Corinteni 9, 9 și Deuteronom 25, 4).

Nouă, de fapt, ne e dat să vedem faptele din afară, dar ne sunt ascunse pedepsele pe care Dumnezeu le păstrează în tainica răsplătire.

Dar aceia care cu răbdare curățesc, prin înțelegere, sufletele semenilor lor, aceștia sunt ca și cum ar sprijini bazinul cu apă pentru spălări, asemenea boilor dinaintea porților templului.

Astfel, acela care dorește cu ardoare să intre pe ușa mântuirii veșnice, să mărturisească dinaintea inimii păstorului propriile sale ispite, și ca și în bazinul boilor să-și spele mâinile gândurilor și faptelor.

Dar și inima păstorului, care se deschide ca să primească mărturisirea ispitelor altuia, ar putea să sufere și să simtă și ea furtuna patimilor fiindcă le-a ascultat.

Apa bazinului, în care sunt curățate inimile păcătoase ale unui popor întreg, se tulbură în mod necesar.

Curăția și limpezimea sunt jertfite pentru murdăria acelora care se curățesc.

Dar păstorul nu trebuie să se teamă, pentru că Dumnezeu vede toate și are grijă de toate.

Cu atât mai ușor îl va scoate Dumnezeu pe păstor din ispită cu cât acesta s-a ostenit cu mai multă milostivire ca să scape pe alții din păcatele lor.

Trebuie să fie cu siguranță o milostivire pentru milostivire!

CAPITOLUL 6

PĂSTORUL DE SUFLETE TREBUIE SĂ FIE PRIETEN PRIN SMERENIE CU CEI BUNI ȘI SĂ SE ÎMPOTRIVEASCĂ PRIN RÂVNA DREPTĂȚII PĂCATELOR CELOR RĂI

Păstorul de suflete trebuie să fie prieten cu cei buni și să se ridice prin râvna dreptății împotriva păcatelor celor răi. Nu trebuie să se înalțe mai sus decât cei buni!

E necesar pentru el, în schimb, să își dea seama de puterea lui, atunci când vinovăția cuiva o pretinde.

Să nu țină seama de demnități, dar să aibă despre sine o cinstire care să-l facă să se socotească egal cu credincioșii care împlinesc cele bune.

Celor păcătoși, totuși, să nu șovăiască a le impune legea aspră a dreptății. Căci, după cum îmi amintesc, am scris în cărțile mele de Morală (cartea XI, cap. X, nr. 22), un lucru clar, că natura i-a născut egali pe toți oamenii.

Dar, venind ordinea meritelor, păcatul i-a pus pe unii mai prejos decât pe alții.

Deosebirea cauzată de păcat este voită de Dumnezeu Însuși, Care în acest chip conduce pe oameni, fiind unul condus de altul.

Altfel este cu neputință ca toți oamenii să fie conduși de unii egali cu ei.

Cu toate acestea, acela care sunt îmbrăcați cu putere nu trebuie să cugete prea mult la demnitatea pe care o au, ci, mai ales, la egalitatea naturii pe care o au.

Plăcerea lor cea mare și satisfacția lor nu trebuie să fie în a porunci, ci în a sluji pe oameni.

Despre vechii noștri părinți se spune că au fost păstori de oi. Și atunci când Dumnezeu i-a spus lui Noe și fiilor lui: «Nașteți și vă înmulțiți și umpleți pământul și-l stăpâniți» (Facere 9, 1), îndată a adăugat: «Și groază și frică de voi să aibă toate fiarele pământului».

Groaza și frica sunt deprinse asupra animalelor pământului, nu asupra oamenilor, pentru că omul, din natură, este superior animalelor.

De aceea, este poruncit ca groaza și frica să o aibă fiarele pământului.

Mândria e împotriva naturii, după cum și dorința de a fi temut de cei care îți sunt egali.

Și totuși, păstorii trebuie să fie temuți de cei supuși, mai ales atunci când ei au convingerea că nu se tem de Dumnezeu.

Să se abțină de păcat măcar de teama oamenilor, dacă nu de teama judecății lui Dumnezeu.

Nicidecum însă cei care sunt puși conducători să nu se mândrească din cauza acestui fel de teamă, pentru că de fapt nu caută cinstea lor, ci binele supușilor.

Dacă însă pretind să fie temuți de cei cu viață stricată e ca și când n-ar mai conduce oameni, ci animale.

Păcătoșii trebuie să se supună temerii păstorilor, pentru că prin păcatele lor sunt într-o oarecare măsură supuși animalici.

Trebuie să se supună temerii în măsura în care au devenit robi ai patimilor.

Dar de cele mai multe ori păstorul, chiar pentru că este mai mare peste alții, devine trufaș în inima sa.

Porunca e continuă ispită. Aceasta fiindcă toate îi stau la îndemână, toate i se împlinesc repede după dorință, toți supușii îi aduc laudă faptelor celor bune pe care le-a săvârșit. Nimeni, însă, nu are îndrăzneala să i le contrazică.

Din contră, adeseori laudă chiar și ceea ce trebuie osândit.

Lingușit și înșelat, nu mai reușește să înțeleagă; și, mai rău, nu reușește să fie înțeles.

În afară e înconjurat de o cinste foarte mare, înăuntru se golește de orice simț al realităților.

Uitându-și de sine, se încredințează judecății opiniei publice, în care găsește măsura prețuirii pe care o are despre el însuși.

Se consideră că știe mai mult decât toți. Pe cei supuși îi disprețuiește și nu-i socotește egali cu el, nici măcar în ordinea naturii.

Se socotește că este așa cum spun alții, nu așa cum ar trebui să se cunoască pe el însuși în inima sa.

Fiindcă poruncește mai mult, crede că știe mai mult decât toți ceilalți. Nu învrednicește cu privirea pe ceilalți ca pe unii care sunt asemenea cu el.

Și astfel, e dus de mândrie până acolo încât să i se potrivească cuvintele : «Privește cu dispreț tot ce este înălțat și el este rege peste toți fiii mândriei» (Iov 41, 25, după text).

Lucifer, de fapt, voind să ajungă la cea mai înaltă putere, a disprețuit viața în tovărășia îngerilor, zicând : «Sui-mă-voi deasupra norilor și asemenea cu Cel Preaînalt voi fi» (Isaia 14, 14).

Printr-o uimitoare judecată a căzut prin pierderea harului divin în măsura batjocurii, câtă vreme în afară s-a înălțat în culmea puterii.

Cu adevărat, omul care se rușinează ca să fie asemenea cu alți oameni, se face asemenea cu îngerul cel căzut.

Așa și Saul, după faptele bune ale smereniei s-a înălțat prin boala mândriei și a fost îndepărtat, după cum mărturisește chiar Domnul, Care zice : «Când erai tu mic în ochii tăi, nu te-ai făcut oare căpetenia semințiilor lui Israel și Domnul te-a uns rege peste Israel ?» (I Regi 15, 17).

Mai întâi, s-a văzut mic în ochii săi dar, răpit de puterea cea atrăgătoare, nu s-a mai văzut pe sine smerit.

Se prefera pe sine altora. Nici măcar nu voia să se asemene cu ei. Se socotea mai mare decât toți ceilalți fiindcă avea putere mai mare.

Și ce lucru minunat ! Atâta vreme cât a fost mic înaintea lui, a fost mare înaintea lui Dumnezeu ; atunci însă când a voit să apară mai mare înaintea lui însuși, s-a făcut mic înaintea lui Dumnezeu.

Adeseori, numărul mare al supușilor umple de trufie sufletul păstorilor.

Dacă citim cu luare aminte, vom vedea că culmea puterii e pricina stricăciunii sufletului, când se lasă dus de mândria cea trufașă.

Puterea conducerii e bună pentru acela care știe să o deprindă și să o stăpânească.

Deprinde puterea acela care știe să stea mai sus decât greșelile altora, dar în ciuda acestor greșeli știe să se apropie de ei socotindu-se ca unul egal cu ei.

Inima omului chiar fără demnitate și fără cinstire e aplecată în mod natural la mândrie. Și e ușor de imaginat cât de sus se va înălța atunci când i se va adăuga și puterea!

Stăpânește bine puterea acela care știe să ia din ea cu grijă ce-i este de folos, și știe să înlăture ceea ce este prilej de ispită.

Știe să se vadă prin ea egal cu ceilalți și totuși să stea ca apărător al dreptății împotriva păcătoșilor.

Dar acest fapt îl vom cunoaște mai bine dacă vom avea în vedere exemplul Sfântului Apostol Petru.

Sfântul Apostol Petru care, din rânduiala lui Dumnezeu, avea putere în Biserică, a refuzat să fie cinstit de Corneliu, care lucra cele bune și care a voit chiar să se arunce la picioarele lui cu umilință. Sfântul Apostol Petru l-a socotit pe Corneliu asemenea lui, zicându-i: «Scoală-te, nu face acest lucru, fiindcă și eu însumi sunt om» (Faptele Apostolilor 10, 26).

Dar, când a descoperit vinovăția Ananiei și Safirei (Faptele Apostolilor 5, 5), a arătat îndată celorlalți cât de mare putere avea peste toți. Cu un singur cuvânt i-a lipsit pe aceia de viață, fiindcă, pătrunzând cu spiritul, a descoperit păcatul.

A arătat înaintea Bisericii cea mai mare putere asupra păcatului și n-a voit să primească cinstea oferită lui cu stăruință din partea fraților care lucrau cele bune.

Sfințenia vieții a meritat pentru Corneliu ca să fie tratat cu iubire frățească. Dar ceilalți au văzut tăria puterii dezlănțuită din râvna dreptății.

Nici Sfântul Apostol Pavel nu avea conștiința de a se socoti mai mare decât frații care lucrau cele bune, când a zis: «Nu că doar avem stăpânire peste credința voastră, dar suntem împreună-lucrători ai bucuriei voastre; căci stați tari în credință» (II Corinteni 1, 24) și, îndată, a adăugat: «Stați tari în credință», ca și când prin aceasta ar fi voit să lămurească ceea ce a fost zis mai înainte; de aceea, nu stăpânim peste credința voastră fiindcă sunteți tari. Ne socotim frați cu voi în această tărie a voastră.

Și nu se știa mai mare între frați atunci când a zis: «Noi însă am fost blânzi în mijlocul vostru» (În text: «Cei mai mici prin Hristos» — I Tesaloniceni 2, 7).

Dar își aduce aminte că este învățător, când descoperă greșeala care trebuia să fie îndreptată și zice : «Ce voiți ? Să vin la voi cu toiagul ?» (I Corinteni 4, 21).

Se poate spune că este un bun conducător acela care stăpânește mai mult peste patimi decât peste frați.

Însă păstorii sufletești, atunci când voiesc să îndrepte păcatele supușilor, să țină seama de principiul că pedepsele pe care le aplică să nu le aplice în virtutea puterii pe care o dețin și dintr-o datorie disciplinară ci, cu toate acestea, trebuie ca prin virtutea smereniei să se recunoască egal cu frații pe care îi îndreaptă.

Ar fi un lucru foarte drept dacă ne-am gândi cu o tăcută cugetare, că toți aceia pe care îi îndreptăm sunt mai buni decât noi.

Căci păcatele acelora, datorită nouă, sunt lovite cu puterea îndreptării noastre.

Păcatele noastre, însă, nu sunt înfruntate de nimeni prin nici un cuvânt.

De aceea să ne simțim cu atât mai mult vinovați în fața lui Dumnezeu, cu cât păcătuim înaintea oamenilor fără să fim pedepsiți.

Îndreptarea noastră are drept scop să-i facă pe credincioși cu atât mai liberi în fața lui Dumnezeu, cu cât păcatele lor nu le lasă nepedepsite pe pământ.

E necesar să păstrăm smerenia în inimă, iar în fapte disciplina. Dar între acestea trebuie să existe raportul cuvenit ca nu cumva, în timp ce se manifestă o îngăduință prea mare, să se piardă puterea disciplinei, și câtă vreme păstorul este cu mâneca prea largă, să ajungă să nu mai poată stăpâni viața credincioșilor cu îndatorirea disciplinei.

Păstorii trebuie să se poarte în așa fel încât să ajute pe credincioși și să păzească cu îngrijire acea virtute care îi face să nu se încreadă în ei înșiși.

Cu toate acestea, din anumite semne exterioare, care nu contrazic autoritatea, supușii să poată înțelege că conducătorii au puțină prețuire despre ei înșiși.

Vor vedea astfel, în autoritatea păstorilor, ceea ce trebuie temut, și în smerenie, ceea ce trebuie să slujească drept pildă de urmat.

De aceea, păstorii trebuie să aibă o grijă neîncetată, ca, cu cât observă că se lățește și crește puterea lor, cu atât să o înfrâneze în inima lor.

Pentru ca cinstirea de sine să nu orbească judecata; pentru ca sufletul să nu se desfete; pentru ca să nu ajungă în starea de a nu mai putea stăpâni; pentru ca să nu pretindă supunere numai din dorința de a porunci; pentru ca conducătorul să nu se trufească, din plăcerea de a cârmui, de aceea, foarte adevărat zice Înțeleptul: «Povățuitor te-a pus, nu te ține mare, fii între ei ca și unul dintre ei» (Înțelepciunea lui Iisus Sirah 32, 1).

În legătură cu aceasta și Sfântul Apostol Petru zice: «Nu ca și când ați fi stăpâni peste Biserică ci pildă făcându-vă turmei» (I Petru 5, 3).

De aceea, Adevărul prin gura Lui ne zice, îndemnându-ne la meritele cele înalte ale virtuților: «Știți că ocârmuitorii neamurilor domnesc peste ele și cei mari le stăpânesc. Nu tot așa va fi între voi, ci care între voi va vrea să fie mare, să fie slujitorul vostru. După cum și Fiul Omului n-a voit să I se slujească, ci ca să slujească» (Matei 20, 25—28).

Și, în alt loc, aceeași gură a Adevărului arată ce pedepse va primi slujitorul care s-a înălțat în trufie: «Iar dacă acel slujitor, rău fiind, va zice în inima sa: stăpânul meu întârzie, și va începe să bată pe tovarășii săi de slujbă, veni-va stăpânul slujitorului aceluia în ziua când nu se așteaptă și în ceasul pe care nu-l cunoaște. Și-l va tăia din dregătorie și partea lui o va pune cu fățarnicii» (Matei 24, 48—51).

A simula disciplina e o prefăcătorie. E fățarnic păstorul care schimbă slujirea pastorală într-o unealtă de asuprire.

Cu toate acestea, uneori se greșește mai rău dacă față de cei păcătoși se folosește mai mult înțelegerea decât asprimea. Așa și Eli, orbit de o milă falsă, n-a voit să pedepsească pe fiii săi cei păcătoși. De aceea, Judecătorul cel aspru l-a lovit atât pe el, cât și pe fiii lui cu o pedeapsă îngrozitoare (I Regi 4, 16—17).

I s-a spus prin glasul lui Dumnezeu: «Ai cinstit pe fiii tăi mai mult decât pe tine» (I Regi 2, 29).

De aceea, glasul lui Dumnezeu ceartă pe păstori prin Profetul care zice: «Pe cele slabe nu le-ați întărit, oaia bolnavă n-ați lecuit-o și pe cea rănită n-ați legat-o; pe cea rătăcită n-ați întors-o și pe cea pierdută n-ați căutat-o, ci le-ați stăpânit cu asprime și cruzime» (Iezechiel 34, 4).

A întări pe cel slab și a-l ridica, când cineva a căzut în greșeală, înseamnă a-l readuce în starea dreptății prin puterea grijii pastorale.

A lega cu legături rănile, înseamnă a opri păcatele prin pedepse. O rană neîngrijită duce foarte curând la moarte. Adeseori ceea ce este frânt se frânge mai tare. Și anumite fracturi, legate fără grijă, fac durerea mai mare. Legăturile strâng rana fără măsură. De aceea, e necesar ca atunci când îndrepți pe cei supuși și se strânge rana păcatului, să ai cea mai mare moderație.

Deprinderea drepturilor de conducător nu trebuie să te facă să uiți întrebuințarea milei pentru cei căzuți.

Păstorul trebuie să se îngrijească de cei păcătoși ca să fie pentru ei mamă îngrijitoare prin milostivire, iar prin disciplină aspră, să le fie tată.

E necesar ca păstorul să lucreze cu multă băgare de seamă pentru ca nici constrângerea să nu devină asprime, iar mila să nu se schimbe în slăbiciune.

Căci, după cum am spus în cărțile mele de Morală (Cartea XX, nr. 14, cap. 8 și cap. 25, cartea I), atât disciplina cât și mila își pierd din eficacitatea lor dacă una nu este însoțită de cealaltă.

Însă păstorii trebuie să arate față de supușii lor nu numai o milă care să se îngrijească cu dreptate ci și asprimea unei discipline care să pedepsească cu blândețe.

Acest lucru vrea să-l învețe Iisus prin grija samarineanului, care a dus la un han pe un om pe jumătate mort (Luca 10, 34) și a îngrijit rănile lui cu untdelemn și vin.

Oricine e rânduit ca să îngrijească rănile, să caute vinul care le arde, și untdelemnul care le alină. Vinul are puterea de a dezinfecta, untdelemnul are puterea de a vindeca.

Trebuie unită dulceața cu asprimea pentru o viață cumpătată, echilibrată.

Credincioșii nu trebuie să fie înspăimântați de o excesivă severitate, nici să nu se ajungă la slăbire printr-o prea mare blândețe.

Acest principiu este foarte bine ilustrat după Sfântul Apostol Pavel (Evrei 9, 4), prin Chivotul din cortul sfânt, în care, împreună cu cele două table, era și toiagul lui Aaron, și un ulcior cu mană.

Dacă e necesar ca în inima păstorului celui bun să își afle loc știința Scripturilor și toiagul disciplinei, e necesar ca să mai fie acolo și dulceața manei. De aceea, zice David : «Toiagul Tău și varga Ta, acestea m-au mângâiat» (Psalm 22, 5).

Toiagul sprijină, varga lovește. Dacă, deci, este prea multă asprime în varga care lovește, să fie o mângâiere în toiagul care sprijină.

Să fie iubire, dar nu slăbiciune, să fie asprime, dar nu din aceea care duce la disperare ; să fie râvnă, dar care să nu pedepsească fără măsură ; să fie milostivire, dar care să nu cruțe mai mult decât este necesar.

Atâta vreme cât păstorul împletește în arta conducerii dreptatea cu blândețea, chiar și aspru fiind, va înmuia inimile credincioșilor și îi va sili prin blândețe la supunere și evlavie.

CAPITOLUL 7

PĂSTORULUI DE SUFLETE NU TREBUIE SĂ-I SCADĂ GRIJA FAȚĂ DE VIAȚA LĂUNTRICĂ DIN CAUZA ACTIVITĂȚILOR EXTERIOARE, DAR CU TOATE ACESTEA SĂ NU RENUNȚE LA DATORIA DE A SE ÎNGRIJI DE LIPSURILE DIN AFARĂ DIN DORINȚA DE A CULTIVA VIAȚA LĂUNTRICĂ

Așa trebuie să fie conducătorul de suflete încât nicicând activitatea din afară să nu-i stingă și să-i mortifice grija pentru viața interioară.

Dorința de a se închide și izola într-o viață de rugăciune nu poate îndepărta pe păstor de la problemele vieții zilnice.

E lucru drept că nu se cuvine să jertfească râvna vieții lăuntrice pentru nevoile materiale ale semenului.

Cu toate acestea, e tot atât de adevărat că nu trebuie să părăsească grija treburilor materiale pentru plăcerea personală a vieții interioare.

Se întâmplă că mulți uită că sunt rânduiți pentru sufletele fraților lor, că au fost aleși cu un scop înalt.

În destinul chemării lor se cuprinde mântuirea sufletelor fraților lor. Și totuși, mulți dezmint această chemare cu o viață cheltuită numai în griji și interese lumești.

Rezolvarea acestor interese și împlinirea lor este singura plăcere și singurul motiv al intereselor lor.

Dacă le au, se bucură ; dacă lipsesc, le visează zi și noapte.

Odihna devine pentru ei chin. Liniștea e dușmanul doririi lor.

Nenumărate activități exterioare le procură o plăcere desfătătoare, mai ales atunci când sunt afundați de ele.

Socotesc o mare durere că nu li se îngăduie să se ocupe de activități lumești, fiindcă plăcerea lor rezultă numai din acest zor neîncetat de preocupări omenești și de manifestări exterioare.

Viața duhovnicească pe care ar fi trebuit să o învețe este cu totul necunoscută pentru ei.

Nu e lucru de mirare atunci, dacă viața credincioșilor e amorțită.

Pilda vieții păstorului e piedică pentru ei în dorința înaintării în viața spirituală.

Dacă răul e în cap, sfințenia membrelor e energie risipită.

La ce folosește în urmărirea dușmanului, voința hotărâtă a armatei, dacă conducătorul nu știe în ce direcție să țintească ?

Nu are rost să înalți inimile credincioșilor cu sfaturile, sau să-i certi pentru greșelile lor, dacă păstorul de suflete s-a transformat într-un judecător lumesc.

Un păstor care trăiește numai zile de sărbătoare, nu este păzitorul cel mai indicat al turmei Domnului.

Credincioșii nu mai reușesc să cunoască lumina adevărului, dacă interesele pământești constituie aspirațiile la care tinde slujirea păstorului.

E praf care mânat de vântul ispitei orbește ochii credincioșilor Bisericii.

E potrivit cuvântul Răscumpărătorului neamului omenesc Care, voind să ne înfrâneze de la lăcomiile stomacului și să ne țină departe de interesele pământești, ne spune : «Luați seama la voi înșivă să nu se îngreuieze inimile voastre cu mâncare și băutură» (Luca 21, 34) și, îndată, adaugă : «și de grijile vieții acesteia». La acestea mai adaugă îndată cu gândul de a inspira teamă : «și ziua aceea să vină peste voi fără de veste» (Luca 21, 34).

Venirii aceleia îi arată și caracteristicile, când zice : «Ca o cursă ; căci va veni peste toți cei ce locuiesc pe fața întregului pământ» (Luca 21, 35). De aceea, zice din nou : «Nici o slugă nu poate să slujească la doi stăpâni» (Luca 16, 13).

E necesar ca mintea credincioșilor să se țină departe de lucrurile pământești așa cum spune, sau cum pretinde Sfântul Apostol Pavel : «Nici un ostaș nu se încurcă cu treburile vieții ca să fie pe plac celui care strânge oaste» (II Timotei 2, 4).

De aceea, Sfântul Apostol Pavel le arată păstorilor modul în care trebuie să se ocupe și să se îngrijească de nevoile comunității : «Deci, dacă aveți judecăți lumești, puneți pe cei nebăgați în seamă din Biserică să vă judece» (I Corinteni 6, 4).

E bine, de fapt, să se intereseze de afaceri pământești aceia care în Biserică au îndatoriri spirituale mai mici. Acest lucru mai poate însemna : fiindcă nu sunt capabili de lucruri spirituale, să se îngrijească cel puțin de nevoile de toate zilele.

Se înțelege și de ce Moise, care, deși era în prietenie cu Dumnezeu (Ieșire 18, 17—18), este judecat prin înfruntare de Ietro care era de neam străin.

Acesta nu socotea lucru drept ca Moise să piardă timpul ca să facă dreptate poporului în cele pământești. Îi dă sfatul ca să numească judecători, pe cei mai destoinici, ca să judece neînțelegerile în locul său, iar el să se poată dedica mai mult cunoașterii tainelor celor ascunse ale lui Dumnezeu pentru a putea călăuzi poporul.

Cei supuși vor putea să se ocupe de lucrurile cele mărunte spre folosul tuturor ; conducătorii, însă, se vor adânci în meditarea realităților supranaturale.

Praful nu trebuie să împiedice vederea aceluia care, din înălțime, conduce drumul desăvârșirii spirituale a credincioșilor.

Păstorii sunt capul cu ajutorul căruia cei supuși văd și învață.

E datoria capului să vadă toate câte trebuie alese pentru ca picioarele să poată înainta pe drumuri sigure.

Trebuie ca, fără îndoială, capul să vadă toate de sus, pentru ca nu cumva picioarele să întârzie mersul lor fiindcă trupul e îndoit și capul e aplecat spre pământ.

Nu se cuvine păstorului de suflete să se înfunde în afaceri lumești.

Nu va mai fi în stare să certe și să biciuiască păcatele altora.

Va ajunge să-și piardă chiar conștiința slujbei sale de păstor. De aceea, în mânia unei drepte pedepse, Dumnezeu amenință, zicând : «Dar și poporului i se va întâmpla ca și preotului» (Osea 4, 9) — după text.

Preotul, într-adevăr, devine ca și poporul când părăsește slujbele lui duhovnicești, pentru care a fost ales.

Mai rău încă, dacă îl atrag lucrurile pentru care altora li se aduce înfruntare, pentru că sunt prea stăpâniți de interesele lumii acesteia.

Văzând Proorocul Ieremia lucrul acesta, îl deplânge cu durere și cu frângere de inimă în vedenia dărâmării Templului, zicând : «O ! cum s-a întunecat aurul, și cel mai curat aur și-a schimbat fața ; și s-au împrăștiat pietrele sanctuarului în capătul tuturor piețelor» (Plângerile lui Ieremia 4, 1).

Ce este, așadar, aurul cel nobil dacă nu desăvârșirea sfințeniei ? Ce se exprimă prin cel mai curat aur dacă nu respectul față de religie care e vrednică să fie iubită de toți ?

Ce sunt pietrele sanctuarului dacă nu acele persoane care au devenit sfințite prin darul preoției ?

Piața e drumul cel larg al vieții. Cuvântul «piață» derivă fără îndoială din grecește ; platos = lărgime.

Adevărul ne spune El Însuși : «Lată și largă este calea care duce la pieire» (Matei 7, 13).

O viață de sfințenie întinată de fapte pământești e un aur care se întunecă.

Culoarea cea mai frumoasă se schimbă atunci când unii păstori își pierd cinstea purtării lor. Respectul pe care credincioșii îl aveau pentru slujitorii lor se îngălbenește, își schimbă culoarea și gustul.

O haină plină de sfințenie se transformă în haină lumească, plină de interese pământești.

Pietrele templului sunt împrăștiate în piețe aunci când cei rânduiți spre podoaba Bisericii ar fi trebuit să se îndeletnicească cu tainele vieții interioare, în locurile cele mai ascunse ale Sanctuarului, dar îi găsește afară, căutând drumurile largi, pe care umblă interesele omenești.

Și aceste pietre ale Sanctuarului aveau un singur scop : pentru ca în Sfânta Sfintelor să strălucească în veșmântul Preotului celui Mare.

Păstorii care nu mai sunt cinstiți de credincioși sunt pietre care nu mai împodobesc pe Păstorul cel Mare.

Persoanele sfinte, care se lasă cu totul în voia nenumăratelor plăceri și sunt scufundate în afaceri lumești, sunt pietrele sanctuarului care zac împrăștiate și pierdute în piețe.

Împrăștiate chiar și la colțurile piețelor, pentru că chiar în rău doresc să-și păstreze locurile de cinste.

Umblă pe drumurile largi ale plăcerilor și, cu toate acestea, se țin la colțurile pieților pentru cinstea care se cuvine hirotoniei sfinte pe care au primit-o.

Acele pietre ar putea să fie chiar acelea cu care a fost construit sanctuarul.

Nimeni nu ne împiedică să gândim așa.

Acestea zac împrăștiate în colțurile pieților atunci cînd sfinților slujitori le place să fie robi ai afacerilor pământești.

La timpul lor au zis și au nădăjduit ca să-și pună toată cinstea lor în slujba sfințirii.

E adevărat că uneori datoria te poate obliga să porți pe spate afacerile lumești, dar niciodată nu trebuie să le căutăm.

Pentru acela care le iubește e o greutate care-l va îneca în josniciile din lumea aceasta.

Este apoi în situație contrară întreaga ceată a acelora care doresc atât de mult să se îndeletnicească cu lucrurile duhovnicești.

Pentru scopul pe care îl urmărim, ne interesează numai faptul că și-au luat răspunderea de a conduce turma.

Aceștia iubesc atât de mult lucrurile spirituale încât nici nu voiesc să audă vorbindu-se de lucruri pământești.

Incapabili prin constituția lor, nu sunt în stare să meargă întru întâmpinarea nevoilor materiale ale aproapelui, pentru că sunt străini cu totul de realitate.

Predica și învățătura acestora nu prinde, nu are efect întrucât nu cunosc decât arta de a biciui. Nu știu să sugereze remedii, nici nu se oferă pentru lipsurile vieții aproapelui. De aceea, nu sunt ascultați cu bunăvoință.

Cel lipsit își deschide inima la cuvântul învățăturii atunci când acest cuvânt îi este recomandat sufletului cu mâna milostivirii.

Căci atunci încolțește ușor sămânța cuvântului, când este udată în pieptul ascultătorului de iubirea plină de milostivire a predicatorului.

Acesta e motivul pentru care e necesar ca păstorul să se îngrijească și de lucrurile pământești cu inima deschisă dacă are dorința de a vărsa în inimi valorile spirituale.

Păstorii se vor putea dărui cu folos vieții duhovnicești a credincioșilor în măsura în care vor fi capabili să nu uite de lipsurile materiale ale acestora.

Sfântul Apostol Petru are grijă să sfătuiască cu bunăvoință, zicând : «Pe preoții cei dintre voi, îi rog ca unul ce sunt împreună preot și martor al patimilor lui Hristos și păr-

taș al slavei celei ce va să se descopere : Păstoriți turma lui Dumnezeu, dată în paza voastră» (I Petru 5, 1).

Că în locul acesta, într-adevăr, sfătuiește despre păşunea sufletească şi trupească apare din aceea că îndată adaugă : «explicând-o nu cu silnicie, ci cu voie bună, după Dumnezeu, nu pentru căştig urât, ci din dragoste» (I Petru 5, 2).

Prin cuvintele acestea li se pune în vedere păstorilor cu bunăvoință, ca nu cumva, atât timp cât caută să satisfacă nevoile supușilor lor, să se ucidă pe ei cu ascuțișul ambiției. Ar fi ciudat ca să-și dea seama că credincioșii au fost săturați cu ajutoarele materiale ale păstorilor iar aceștia să fie siliți să postească lipsiți fiind de pâinea dreptății.

Această grijă a păstorilor o trezește Sfântul Apostol Pavel, zicând : «Dacă, însă, cineva nu poartă grijă de ai săi, şi mai ales de ai casei sale, s-a lepădat de credință, și este mai rău decât un necredincios» (I Timotei 5, 8).

Aici, totuși, trebuie să ne temem și să veghem ca nu cumva grija pentru lucrurile exterioare să ne sustragă de la viața lăuntrică. Căci adeseori, după cum am spus, în inima păstorului se răcește dogoarea iubirii mai ales atunci când se dedică în chip nechibzuit grijilor trecătoare, invocând motivul că au primit sarcina ca să se îngrijească în lucrarea lor pastorală de toate lipsurile.

Prin urmare, grija pentru nevoile materiale ale supușilor trebuie ținută cu o dreaptă măsură.

De aceea, bine se zice la Iezechiel : «Capetele lor nu trebuie să și le radă, dar nici părul să nu și-l lase să crească, ci să-și tundă neapărat capul» (Iezechiel 44, 20).

Pe bună dreptate sunt numiți preoți aceia care stau în fruntea credincioșilor pentru a-i povățui la bine.

Părul de pe cap este asemenea cugetelor celor lumești din minte. Crescând încetul cu încetul pe cap, înseamnă preocupările vieții prezente care uneori răsar din inima fără de pază, fără să-ți dai seama, într-o formă nepotrivită.

Totuși, fiindcă e necesar ca toți păstorii să se ocupe de lucruri materiale și totuși fără să se dedice acestora cu toată puterea, e necuviincios ca preoților să le fie oprit de a-și rade capul și de a-și cultiva părul.

Aceasta trebuie înțeles în sensul că dacă nu se poate tăia din rădăcină datoria păstorului de a se ocupa de nevoile materiale ale supușilor, acestea totuși să nu-l absoarbă fără măsură.

Păstorul să-și tundă părul, scuturându-l. Aceasta e justificarea cea dreaptă în înțelesul ca să se ocupe de interesele materiale când e necesar, dar să se elibereze de ele cât mai repede.

Primejdia e că acestea cresc mai mult decât e necesar. De aceea, se zice bine: «Să-și tundă neapărat capul» (Iezechiel 44, 20).

Dacă, deci, viața supușilor este păzită printr-o administrare exterioară regulată, la rândul ei, viața spirituală dă suficientă reculegere, ca și părul.

Pe capul preotului trebuie să crească părul ca să acopere pielea, dar trebuie și tăiat ca să nu-i acopere ochii.

CAPITOLUL 8

PĂSTORUL DE SUFLETE SĂ SE SÂRGUIASCĂ SĂ FACĂ CEEA CE ESTE BINEPLĂCUT

Păstorul de suflete trebuie să vegheze cu grijă pentru ca dorința de a plăcea oamenilor să nu-l preocupe într-o formă excesivă.

Trebuie să aibă grijă ca nu cumva credincioșii să-l admire și să-l iubească mai mult pe păstor decât Adevărul.

Atunci când cu pricepere pătrunde viața lăuntrică și când cu chiverniseală se îngrijește de cele exterioare, iubirea de sine să nu-l îndepărteze de Creatorul său, deși s-ar părea că el este bogat în fapte bune și înstrăinat de cele lumești.

Și totuși, chiar acelea ar putea să-l facă străin de Dumnezeu.

Iubirea proprie își are începutul în acestea.

Căci, este un dușman neîmpăcat al lui Dumnezeu acela care, prin faptele cele bune pe care le face, dorește să fie iubit el de credincioși în locul lui Dumnezeu.

Se face vinovat de adulter în inima sa slujitorul prin care mirele și-a trimis darurile, atunci când vrea să fie iubit el de ochii miresii în locul mirelui.

Iubirea proprie poate schimba inima păstorilor de suflete și o poate împinge la o îngăduință neorânduită, iar uneori la o prea mare asprime.

Inima este îngăduitoare pentru că vede, fără să dojenească, păcatele acelor credincioși față de care are o anumită afecțiune; ba uneori dezmiardă slăbiciunile împotriva cărora

ar fi trebuit să-și îndrepte mustrările lui. De aceea, bine se zice prin Proorocul : «Vai acelora care cos pernuțe sub coaste și fac perne pentru capetele oamenilor de orice vârstă, ca să prindă sufletele» (Iezechiel 13, 18 — după text).

Arta de a vârî pernele la fiecare cot al mâinii și perne pentru capete înseamnă grija păstorului de a mângâia inimile care se abat de la calea cea dreaptă și care se lasă în voia plăcerilor acestei lumi.

A-l cruța pe păcătos de îndreptarea cea aspră înseamnă a-i așeza perne și pernuțe ; înseamnă a avea față de el o anumită considerație și a-i schimba greșeala în plăcută liniște.

Iubirea proprie a păstorilor păstrează această specială preferință nu pentru toți, ci numai pentru aceia care se tem că ar putea să le facă o stricăciune la cinstea lor pământească.

Altora, adică acelora care socotesc că nu pot nimic împotriva lor le rezervă în schimb asprimea unei înfruntări continue.

Niciodată nu le adresează un cuvânt blând ci, uitându-și de bunătatea pastorală, îi înspăimântă cu puterea autorității lor.

Pe aceștia, glasul dumnezeiesc îi mustră pe bună dreptate, prin cuvântul Profetului, care zice : «Ci le-ați stăpânit cu asprime și cu cruzime» (Iezechiel 34, 4).

Aceștia cu atât se iubesc pe sine mai mult decât pe Creatorul lor, cu cât se mândresc față de supușii lor.

Nu se îngrijesc de ceea ce trebuie, ci de ceea ce pot să facă.

Nu se tem de judecată. Lauda lor e prestigiul lor personal.

Fac fapte rele cu îngăduința celorlalți care tac, și nu găsesc pe nimeni, dintre cei supuși, ca să li se împotrivească.

Cine, așadar, se sârguiește ca să facă rău și, totuși, vrea ca ceilalți să treacă sub tăcere răul, dovedește mărturia conștiinței că voiește ca păstorul să fie iubit mai mult decât însuși Adevărul.

E adevărat că nimeni nu-i atât de sfânt încât viața să i se scurgă fără nici o greșeală.

Iar dacă cineva dorește să iubească Adevărul mai mult decât pe el însuși să nu caute să fie ocolit în certare, atunci când este împotriva Adevărului.

De aceea, Sfântul Apostol Petru cu destoinicie a primit dojana lui Pavel (Galateni 2, 11); de aceea, David a ascultat cu umilință înfruntarea unui supus al său (II Regi 12, 7).

Conducătorii buni care nu suferă de iubirea de sine socotesc că este ceva natural și respectuos cuvântul deschis și sincer al supușilor lor.

Pe lângă aceasta, este nevoie ca grija în păstorirea sufletelor să fie săvârșită cu atâta înțelepciune, încât sentimentele supușilor în cazul că sunt în stare să priceapă adevărul, să se poată manifesta liber, prin vorbă.

Urmarea logică e că astfel conducerea își află măsura cea dreaptă în arta aleasă a echilibrului moral, până acolo încât să le îngăduie celor supuși libertatea de a-și exprima părerile lor rezonabile.

În schimb, libertatea să nu degenereze în mândrie.

Nu cumva, îngăduindu-li-se prea multă libertate în cuvânt, viața lor să-și piardă din simțul smereniei.

Trebuie cunoscut apoi că bunii conducători sufletești știu cât este de folositor să-și mențină buna comportare în afară. Știu că aceasta are putința de a duce pe semen la iubirea de Dumnezeu.

Cu toate acestea, faima și simpatia nu trebuie să fie folosite pentru ca să fie iubiți păstorii. Mai curând să devină drum pe care să fie călăuzite inimile credincioșilor la iubirea lui Dumnezeu.

Un predicator dacă nu e iubit, nu e ascultat cu plăcere, chiar dacă el spune cele mai interesante lucruri.

Trebuie, așadar, ca acela care este pus în frunte, pe de o parte, să caute să fie iubit, pentru ca cuvintele să găsească ascultare.

Pe de altă parte, nu trebuie să-și satisfacă iubirea proprie pentru ca să nu devină rob al acestei tiranii ascunse a inimii în ochii Aceluia al Cărui slujitor se înfățișează prin însăși slujba lui.

Despre aceasta, Sfântul Pavel bine ne spune când ne dezvăluie râvna lui ascunsă, zicând: «Precum și eu plac tuturor în toate» (I Corinteni 10, 33). Și iarăși zice din nou: «Dacă aș plăcea încă oamenilor, n-aș fi robul lui Hristos» (Galateni 1, 10).

Așadar, Sfântului Pavel îi place și nu-i place. În dorința de a-i plăcea, cu toate acestea, nu se caută pe el însuși, dar prin mijlocirea sa vrea ca Adevărul să placă oamenilor.

CAPITOLUL 9

PĂSTORUL TREBUIE SĂ ȘTIE BINE CĂ VICIILE SE ÎMBRACĂ ÎN HAINA VIRTUȚILOR

Păstorul de suflete trebuie să știe bine că viciile au fața nerușinată ca să se dea drept virtuți.

Astfel, zgârcenia se ascunde adeseori sub numele de chiverniseală.

Risipa se acoperă cu numele de dărnicie.

Îngăduința dezordonată vrea să fie socotită blândețe.

Mânia pătimașă se prezintă ca virtute a osârdiei sufletești, în cele spirituale.

Felul pripit de a lucra trece drept dibăcie iscusită.

Nesimțirea și trândăvia sunt socotite chibzuințe serioase.

De aceea, păstorul de suflete trebuie să înțeleagă cât de important e ca să aibă darul de a fi în stare să deosebească virtuțile de vicii, pentru ca zgârcenia să nu se încuibeze în inima păstorului.

Să nu se bucure că este socotit cumpătat chiar și atunci când dă cu mână largă.

Risipa bunurilor sale să nu-l facă să fie crezut că este un dăruitor generos.

Să nu fie socotit că economisește, atunci când este zgârcit.

Să se îngrijească să nu-i ducă pe păstoriții săi la osânda cea veșnică prin întrelăsarea necugetată a pedepsei ; sau, pedepsind fără milă greșelile, să desăvârșească un păcat și mai mare.

Sau, din pricina grabei, să micșoreze valoarea unui lucru care ar fi trebuit săvârșit cu simțul măsurii și al dreptății.

Sau, prin amânare, să schimbe în faptă rea meritul unei fapte bune.

CAPITOLUL 10

ÎNȚELEPCIUNEA PĂSTORULUI DE SUFLETE ÎN ÎNDREPTARE ȘI ÎN TĂINUIRE. RÂVNĂ ȘI BLÂNDEȚE

Trebuie să știm că uneori prudența ne sfătuiește ca greșelile credincioșilor să fie tăinuite. Cu toate acestea, trebuie să se dea de înțeles că se știe totul.

Alteori însă, este necesar, dacă împrejurările o cer, să fie tolerate chiar și viciile cunoscute de toți.

În anumite împrejurări, în schimb, va fi necesar ca și greșelile cele ascunse să fie cercetate cu scrupulozitate. Uneori, poate fi destul o îndreptare blândă.

În alte cazuri însă nu vor putea fi rezolvate dacă nu se recurge la înfruntări energice.

Cu toate acestea, multe lucruri trebuie să fie tăinuite în chip înțelept și să se lase a înțelege, în același timp, că se știe totul.

Păcătosul care știe că este cunoscut, și cu toate acestea este suportat, se va rușina să-și mai înmulțească propriile păcate.

Astfel, va avea conștiința că a fost judecător al propriei pedepse, din moment ce păstorul a manifestat față de el răbdare și iertare.

Tăinuirea cu care Domnul ceartă poporul lui Israel e bine exprimată de Proorocul : «De cine îți era frică, de cine te temeai ca să Mă minți pe Mine și nici să nu-ți mai pese ? Fiindcă n-am deschis gura și am închis ochii, tu nu te-ai temut de Mine !» (Isaia 57, 11).

Metoda pe care o vrea Dumnezeu este să tăinuiești greșala dar să lași a se înțelege că cunoști ceea ce tăinuiești.

Să taci înaintea păcătosului și, cu toate acestea, să-l faci să înțeleagă cu câtă răspundere se tace.

Multe greșeli, chiar și cunoscute, au nevoie de o suportare conștientă, mai ales atunci când împrejurările nu îngăduie o îndreptare pe față, în așteptarea că va veni o ocazie favorabilă pentru înfruntare deschisă și definitivă.

Rănile produse în mod iresponsabil provoacă o iritare mai gravă.

Leacurile date la timp nepotrivit cu siguranță își pierd puterea de vindecare.

Însă, firește că răbdarea păstorului este pusă la grea încercare de povara păcatelor altora, așteptând timpul potrivit pentru îndreptarea supușilor săi.

De aceea, pe bună dreptate, zice Psalmistul : «Arat-au pe spinarea mea păcătoșii» — după text (Psalm 128, 3).

Spatele are sarcina să poarte greutăți. Tânguirea că păcătoșii au arat pe spate trebuie înțeleasă în sensul mai lămurit, parcă ar vrea să spună că : Port ca pe o sarcină grea pe spatele meu păcatele pe care încă nu le pot îndrepta.

În schimb, păstorul de suflete trebuie să descopere cu scrupulozitate multe păcate ascunse pentru a putea judeca, din manifestarea unor anumite semne, toate tainele ascunse

din inima supușilor săi, pentru a putea ajunge, pe calea îndreptării, de la greșelile mici la cele mari.

De aceea, cu mult tâlc se spune la Iezechiel : «Și mi-a zis Domnul : Fiul Omului, sapă în perete !» (Iezechiel 8, 8). Și tot acolo, adaugă îndată Profetul : Și am săpat în perete și iată am dat de un fel de ușă. Și mi-a zis Domnul : «Intră și vezi urâciunile cele dezgustătoare pe care le fac aceștia de aici. Și am intrat și am privit și iată erau acolo tot felul de chipuri de târâtoare, de animale necurate și de tot felul de idoli ai casei lui Israel, zugrăviți pe pereți de jur împrejur» (Iezechiel 8, 9—10).

Iezechiel prezintă în acest pasaj pe păstori ; peretele e învârtoșarea inimii celor supuși.

Și ce înseamnă a săpa în perete, decât că împietrirea inimii credincioșilor trebuie zdrobită prin cercetare înțeleaptă ?

Când a săpat în perete, a apărut o ușă pentru a însemna că împietrirea inimii se poate frânge, fie prin cercetare tainică, fie prin dojeni pline de răspundere. Va apărea, astfel, o ușă prin care se poate vedea întreaga lume a cugetării lăuntrice, gândurile cele mai ascunse care trebuie dojenite. De aceea, în continuare, textul adaugă concluzia : «Intră și vezi urâciunile cele dezgustătoare pe care aceștia le fac aici».

Tot astfel intră pentru a vedea urâciunile acela care, după ce a cercetat anumite semne, pătrunde atât de adânc în inimile supușilor, încât toate gândurile care forfotesc se descoperă înaintea lui.

De aceea, se spune mai departe : «Și am intrat și am privit și iată erau acolo tot felul de chipuri de târâtoare, de animale necurate» (Iezechiel 8, 10).

Târâtoarele sunt gândurile pământești, animalele celelalte, însă, sunt gândurile care se ridică puțin deasupra pământului, dar care încă râvnesc după răsplata pământească.

Căci târâtoarele se târăsc pe pământ cu întreg trupul ; animalele însă, se ridică cu o mare parte a trupului deasupra pământului, spre care, totuși, se apleacă neîncetat pentru hrană.

Așadar, în perete sunt târâtoare, atunci când în minte șerpuiesc gânduri care nu se înalță niciodată deasupra poftelor pământești.

În perete mai sunt și alte animale, atunci când gândurile slujesc numai după interese și cinstiri pământești, chiar dacă sunt dorite lucrurile drepte și cinstite.

Aceste gânduri întrucât depinde de ele sunt ca înălțate deasupra pământului, însă ambiția și dorința gurii le apleacă spre josnicii.

De aceea, nu fără temei se adaugă : «Tot felul de idoli ai casei lui Israel erau zugrăviți pe pereți» (Iezechiel 8, 10). Căci scris este : «Zgârcenia este o închinare la idoli» (Coloseni 3, 5).

Deci, cu dreptate după animale se pomenesc chipurile idolești. Aceasta pentru a însemna cum unii, deși se înalță deasupra pământului prin fapte bune, totuși se prosternează din ambiție necinstită.

Nimerit se spune, de asemenea că : «Erau închipuiți (zugrăviți)».

Imaginile lucrurilor externe, reflectate în interiorul nostru, se zugrăvesc în imaginație și se imprimă în inimă.

Să se observe cum progresează : Mai întâi o gaură în perete, apoi ușa care se deschide, în sfârșit ies la lumină faptele cele ascunse și urâcioase.

Mai întâi, se arată semnele din afară ale fiecărui păcat, apoi apare ușa fărădelegilor date pe față și, abia la urmă, se descoperă tot răul ascuns înăuntru.

Alte greșeli, în schimb, trebuie dojenite cu blândețe.

Un păcat săvârșit nu din răutate, ci din neștiință sau din slăbiciune, pretinde o dojană făcută cu multă chibzuință.

Căci noi toți, atâta timp cât vom fi siliți să trăim în trupul acesta muritor, e necesar să fim victimele slăbiciunilor stricăciunii noastre.

Propria experiență trebuie să ne învețe mila pe care trebuie să o avem în vedere pentru slăbiciunile altora.

A ne porni prea aspru, cu cuvinte de ocară, împotriva slăbiciunilor semenilor, ar putea însemna că am uitat de noi înșine.

De aceea, foarte nimerit ne povățuiește Sfântul Apostol Pavel în legătură cu aceasta : «Fraților, chiar de va cădea vreun om în vreo greșală, voi, cei duhovnicești, îndreptați-l pe unul ca acesta cu duhul blândeții, luând seama la tine însuți, ca să nu cazi și tu în ispită» (Galateni 6, 1).

Ca și cum ar spune de-a dreptul : Când vezi tu slăbiciunile altora, ceea ce nu-ți place ție, socotește ceea ce ești tu.

În râvna îndreptării, sufletul trebuie să aibă o îndrumare dreaptă, fiindcă trebuie să se teamă pentru sine de ceea ce dojenește la alții.

Alte greşeli trebuie dojenite aspru, mai ales dacă păcatul nu e cunoscut în mod adecvat de cel păcătos.

Atunci va fi necesar ca păcătosul să cunoască greutatea păcatului de pe buzele păstorului.

Dacă este cineva care încearcă să minimalizeze răul săvârşit, atunci asprimea îndreptării trebuie să-l facă conştient de gravitatea păcatului.

Căci datoria păstorului de suflete este ca să facă cunoscută cinstea propovăduirii.

Să arate câte ispite ale vrăjmaşului nostru veşnic se ascund pe cărările acestei lumi şi să îndrepte cu asprime mare şi râvnă relele morale ale supuşilor care nu pot fi îndreptate cu o uşurătate lipsită de răspundere.

A se repezi, de fapt, împotriva unor anumite păcate cu o înfruntare mai mică decât trebuie, înseamnă a deveni de la început părtaş al greşelilor tuturor.

De aceea, cu tâlc invită Dumnezeu pe Iezechiel : «Ia-ţi o cărămidă şi pune-o înaintea ta şi schiţează pe ea cetatea Ierusalimului» (Iezechiel 4, 1). Îndată se adaugă : «Apoi rânduieşte un plan de asediu împotriva ei şi vei zidi şi vei ridica val şi tabără vei rândui împotriva ei ; de jur împrejurul ei vei aşeza berbeci de spart zidul» (Iezechiel 4, 2).

Şi îndată i se arată lui spre a-l întări : «Apoi, ia o tablă de fier şi o pune ca un zid de fier între tine şi cetate» (Iezechiel 4, 1—4).

Proorocul Iezechiel este prezentat aici spre a prefigura pe învăţători şi pe cei mai mari, pentru că lui i s-a spus : «Ia o cărămidă şi pune-o înaintea ta şi schiţează pe ea cetatea Ierusalimului».

A lua o cărămidă înseamnă pentru învăţătorii cei sfinţiţi a stăpâni inimile supuşilor lor spre a le lumina.

A pune acea cărămidă înaintea lor şi a o păzi cu toată inima.

Dar, trebuie să şi predice, pentru că se zice : «Schiţează pe ea cetatea Ierusalimului».

Trebuie să facă să înţeleagă inimile stăpânite de interese pământeşti, vederea fericirii cerurilor.

Dar, fiindcă-i zadarnic să cunoşti gloria patriei cereşti, dacă nu se cunosc cât de multe sunt ispitele vrăjmaşului celui viclean, care copleşesc, se adaugă aici pe dreptate invitaţia făcută Profetului ca să rânduiască asediul împotriva ei şi ridică val şi tabără.

Căci, propovăduitorii cei sfinţiţi rânduiesc un plan de asediu împotriva cărămizii pe care e schiţată cetatea Ierusalimului, atunci când arată unui suflet plin de interese omeneşti şi totuşi deschis pentru începutul unei vieţi supranaturale, mulţimea şi varietatea piedicilor care stau împotriva sporirii duhovniceşti în timpul acestei vieţi a noastre.

A face să se înţeleagă că fiecare păcat e o cursă întinsă sporirii duhovniceşti, înseamnă a dispune ca prin cuvânt propovăduitorul să întocmească un plan de asediu împotriva cetăţii Ierusalimului.

Dar, fiindcă obligaţia propovăduitorului nu e numai aceea de a învăţa necesitatea şi modul de luptă împotriva păcatelor, ci e şi aceea de a arăta şi mai ales de a întări virtuţile pe care le deprind prin bogăţia spirituală, pe bun temei se adaugă : «Şi fă întăriturî» (după text).

Propovăduitorul sfânt zideşte întăriturî atunci când arată prin ce virtuţi ne putem împotrivi viciilor ; ele sunt capacitatea şi bogăţia duhovnicească.

Şi, cu toate acestea, nu trebuie să ne ascundem de cealaltă învăţătură pe care o putem scoate : că, odată cu sporirea virtuţilor, de cele mai multe ori se înmulţesc şi se întăresc şi luptele şi ispitirile.

De aceea, se mai adaugă, cu grijă, la Iezechiel : «Şi ridică val şi tabără rânduieşte împotriva ei ; de jur împrejurul ei aşează berbeci de spart ziduri».

Propovăduitorul ridică val atunci când avertizează că ispitele vor creşte şi se vor înmulţi.

El rânduieşte tabără împotriva Ierusalismului atunci când povăţuieşte conştiinţa dreaptă a ascultătorilor, pentru că viclenia diavolului este iscusită şi se înfăţişează mascată şi în chip de neînţeles.

Prin porunca de a aşeza berbeci de jur împrejur se exprimă voinţa de a face să fie cunoscut că noi în viaţa aceasta suntem înconjuraţi de boldul ispitelor şi că acestea pot să străpungă zidul virtuţilor.

Un păstor de suflete care reuşeşte să facă să fie înţelese toate aceste lucruri cu o rară abilitate, şi cu toate acestea nu se înflăcărează de duhul osârdiei împotriva păcatelor fiecăruia, să nu creadă că şi-a împlinit pe deplin datoria sa şi că va scăpa de osânda de veci.

De aceea, foarte nimerit se spune mai departe în acel pasaj : «Apoi, ia o tablă de fier şi pune ca un zid de fier între tine şi cetate».

Căci tabla de fier este sufletul care arde; fierul e certarea hotărâtă.

Nu trebuie să existe lucru care să ardă mai tare și să chinuiască sufletul unui păstor decât râvna pentru Dumnezeu.

De aceea, Sfântul Apostol Pavel avea acest chin, când zicea: «Cine este slab și eu să nu fiu slab? Cine se smintește și eu să nu ard?» (II Corinteni 11, 29).

Acela care e cuprins de un nou zel al lui Dumnezeu trebuie să găsească puterea de a se întări într-o pază puternică, și i se spune cu tâlc: Și o pune ca un zid de fier, între tine și între cetate.

Osârdirea, de fapt, de cele mai multe ori e fiica neglijenței.

A pune acest zid de fier între cetate și profet înseamnă pentru păstorii de suflete a dovedi o râvnă mare atunci când trebuie.

În viața viitoare vor avea această râvnă ca o puternică apărare între ei și sufletele credincioșilor.

Dacă acum pe pământ au fost delăstori în îndreptare, vor fi dați pradă răzbunării divine.

Cu toate acestea, nu vreau ca să nu fie cunoscut riscul pe care sufletul păstorului trebuie să-l înfrunte cu o îndreptare prea aspră.

E foarte greu uneori să nu-i scape cuvinte pe care n-ar trebui să le rostească niciodată.

Într-o înfocată înfruntare a credincioșilor, limba păstorului poate fi târâtă să rostească cuvinte grave și vătămătoare.

În fierbințeala nemăsurată a înfruntării, inima păcătosului vinovat este aruncată în deznădejde.

De aceea, păstorul de suflete, dacă vede că în amărăciunea lui a rănit mai mult decât trebuie inimile supușilor săi, el trebuie să-și caute înăuntrul său adăpost pocăinței, care să-l facă să găsească, prin tânguire și credință, iertare înaintea Adevărului veșnic pentru ceea ce a greșit în râvna sa curată.

Aceasta o poruncește Domnul în chip pilduitor prin Moise: «Cel ce se va duce cu aproapele său în pădure să taie lemne și, vânturând mâna sa cu toporul, ca să taie un copac, va sări toporul din coadă și va lovi pe aproapele și acela va muri, acesta să fugă în una din aceste cetăți ale tale spre a scăpa cu viață. Ca răzbunătorul sângelui (o rudenie — text),

în aprinderea mâniei lui, să nu se mânie pe ucigaș și să nu-l ajungă pe acesta, dacă va fi lung drumul și să nu-l ucidă» (Deuteronom 19, 5—6).

De fiecare dată când ne aplecăm ca să descoperim păcatele credincioșilor, noi mergem cu prietenul în pădure, numai cu gândul de a tăia lemne ; adică să îndreptăm greșelile aproapelui cu o inimă iubitoare.

Dar, o înfruntare mai aspră decât necesară e securea care scapă din mână, așa după cum un fel de a îndrepta prea aspru e fierul care scapă din coadă.

El lovește și ucide sufletul, căci ocara aruncată ucide duhul iubirii în acela împotriva căruia e îndreptată.

Ba încă inima sa va avea reacții instinctive de ură atunci când înfruntarea exagerată l-a vătămat mai mult decât trebuie.

Cine taie, însă, lemne fără luare-aminte, ucigând pe semenul său, acela dispune de trei alegeri posibile în care se poate refugia și afla mântuire.

Nu va fi, de fapt, vinovat de omorul săvârșit dacă caută pocăință unită cu taina și dacă se adâncește cu nădejde, credință și iubire în lacrimile părerii de rău.

Pe acesta rudeniile celui omorât, dacă îl vor întâlni, nu vor putea să-l omoare.

Venirea Judecătorului cel aspru, Care S-a făcut înrudit nouă prin îmbrățișarea firii noastre, nu va cere socoteală de o greșeală pe care credința, nădejdea și dragostea au acoperit-o cu veșmântul iertării.

CAPITOLUL 11

NECURMATĂ MEDITARE LA LEGEA DIVINĂ

Motivul care călăuzește și inspiră viața păstorului de suflete va putea fi luat în seamă cu scrupulozitate dacă, însuflețit de duhul temerii și al iubirii lui Dumnezeu, va medita zilnic cu râvnă la poruncile Cuvântului dumnezeiesc.

Așa încât, Cuvântul poruncitor al lui Dumnezeu să însuflețească puterea stăruitoare și simțul de pază înțeleaptă pentru viața duhovnicească, pe care grijile omenești o distrug necontenit.

Și păstorul, care prin legăturile cu oamenii lumii acesteia se lasă ademenit să trăiască după spiritul omului păcă-

tos, să găsească hotărârea de a aprinde în el iubirea pentru patria cerească la care conduce drumul pocăinței dorite.

Se știe că inima se vestejește și se risipește cu ușurință prin convorbirea omenească.

Și fiindcă rezultatul ireversibil al experienței e că o inimă cuprinsă de preocupări zgomotoase pământești cade, datoria ei e aceea de a se ridica, încredințându-se iubirii lucrurilor lui Dumnezeu.

De aici își ia începutul îndrumarea prin care Sfântul Apostol Pavel sfătuiește pe ucenicul său, pus peste turmă: «Până la venirea mea, ia aminte la citit» (I Timotei 4, 13).

Și David zice din același motiv: «Cât am iubit legea Ta, Doamne, ea toată ziua cugetarea mea este» (Psalm 118, 97).

De aceea, Domnul a poruncit lui Moise cu privire la felul de a duce Chivotul Legii, zicând: «Apoi să torni pentru el patru inele de aur și să le prinzi în cele patru colțuri de jos ale lui; două inele pe o latură și două inele pe cealaltă latură. Să faci pârghii de lemn de salcâm și să le îmbraci cu aur. Și să vâri pârghiile prin inelele de pe laturile Chivotului încât cu ajutorul lor să se poarte Chivotul. Pârghiile să fie necontenit în inelele Chivotului» (Ieșire 25, 12—15).

Chivotul are o semnificație specifică: Biserica cea sfântă!

Dacă se cere ca să se prindă patru inele de aur de colțurile Chivotului, fără îndoială că prin aceasta se arată că Biserica se temeinicește, se lățește și se propagă în cele patru părți ale pământului cu propovăduirea sigură a celor patru cărți ale Evangheliei.

Pârghiile sunt făcute din lemn de salcâm și vârâte prin inele pentru a purta Chivotul.

Fiind natura lemnului acestuia foarte tare, ni se amintește necesitatea de a alege învățători tari și stăruitori și sfătuitori nestricați, așa cum sunt reprezentați prin acel lemn.

Învățătorii care se dăruiesc citirii continue a Sfintei Scripturi stau să facă dovada vădită a unității Bisericii, și poartă Chivotul, incluși fiind în circuitul vieții bisericești.

A duce Chivotul cu pârghiile înseamnă că învățătorii cei buni trebuie să ducă și să răspândească Sfânta Biserică până la inimile cele neînvățate ale necredincioșilor.

Despre aceste pârghii se mai spune în chip lămurit: pârghiile să fie necontenit în inelele Chivotului.

E necesar, de altfel, ca toți aceia care se dăruiesc propovăduirii să nu se îndepărteze de adevărul Sfintei Scripturi.

Apoi, pârghiile trebuie aurite, deoarece propovăduitorii, făcându-se ascultați de alții, prin cuvintele pe care le rostesc, trebuie să lumineze prin strălucirea propriei lor vieți.

De aceea, pârghiile trebuie să fie necontenit în inelele Chivotului, pentru ca atunci când necesitatea ar pretinde ca Chivotul să fie transportat în grabă, să nu se întârzie purtatul prin introducerea lor.

Aceasta mai înseamnă că ar fi un lucru rușinos pentru un păstor dacă, fiind întrebat de către un credincios spre a fi lămurit în probleme duhovnicești, ar da loc la mare uimire dacă ar încerca să învețe chiar atunci când e chemat să lămurească.

Pârghiile, deci, rămân în inelele lor cu înțeles continuu, ca învățătorii, meditând neîncetat în inimile lor la Sfintele Scripturi, să poată ridica, fără șovăială, atunci când e cerut, Chivotul Testamentului.

Pe scurt, trebuie să spunem, că e necesar să ne aflăm și să ne punem în starea ca să știm vorbi chiar atunci când împrejurările o cer.

Ne convine în legătură cu aceasta îndemnul pe care Sfântul Apostol Petru îl dă tuturor păstorilor, când zice : «Să fiți gata totdeauna să răspundeți oricui va cere socoteală despre nădejdea voastră» (I Petru 3, 15).

Aceasta e ca și cum ar spune de-a dreptul : pârghiile să fie necontenit în inelele Chivotului pentru ca nici amânări, nici întârzieri să nu împiedice înaintarea, răspândirea Chivotului celui sfânt.

PASTORALA ÎNVĂȚĂRII ȘI A ÎNDREPTĂRII

PROLOG

Am încercat să precizez și să definesc calitățile pe care trebuie să le aibă păstorul în mod necesar.

Am văzut păstorul din viața lui lăuntrică : ce este el și cum trebuie să fie.

Am reprezentat pe păstorul de suflete în el însuși.

Dacă doriți, am vorbit despre calitățile care fac dintr-un om, un bun păstor de suflete.

Plecând de la întrebarea : «Ce este un păstor de suflete ?» — am răspuns prin «cum trebuie să fie».

Adică am identificat natura cu modalitatea. Se pare că am reușit.

Acum voim să arătăm argumentul raportului final al păstorului cu credincioșii și să-l privim în activitatea de învățător pentru a delimita metoda și cadrul acestei activități.

Trebuie să reținem că nu e nici măcar de gândit existența unei metode și a unui mod pastoral care să se poată aplica și adapta la toți credincioșii.

Vom arăta cum trebuie să învețe păstorul.

Căci înaintea noastră a învățat despre acesta Sfântul Grigorie de Nazianz, de pioasă amintire. Trebuie reținut că nu pentru toți credincioșii se potrivește aceeași îndemnare, fiindcă nu există o metodă pastorală care să poată fi adaptată și aplicată la toți. Unicitatea metodei e exclusă și datorită faptului că nu toți au și pot avea aceeași educație.

Se întâmplă adeseori să ne dăm seama că ceea ce unuia îi este vătămător, altuia îi este de folos.

Ceva asemănător cu anumite ierburi : aceleași ierburi pentru unele animale slujesc de hrană, pentru altele, în schimb, sunt aducătoare de moarte.

O fluierătură domoală îmblânzește pe cai, iar pe câței îi asmuțește. Aceeași medicină, în timp ce vindecă o boală, înrăutățește pe alta.

Pâinea întărește viața celor mari, iar viața celor mici o ucide.

De aceea, cuvântul și limbajul trebuie să țină seama de capacitatea ascultătorilor. Trebuie ca păstorul să se adapteze la capacitățile celor care-l ascultă, să nu se abată de la meșteșugul artei de a se adapta la capacitatea fiecăruia și totuși să producă zidirea sufletească a tuturor.

Căci, cu ce se pot asemăna inimile pline de ascultare ale credincioșilor decât cu corzile întinse ale chitarei? Acestea vibrează la atingerea magică și pricepută a artistului. Pentru ca să nu dea sunete în dezacord cu cântarea lui, le atinge în mod deosebit.

Și corzile dau o modulație armonioasă fiindcă sunt atinse cu același arcuș, dar nu în același fel.

Aceasta e soarta celor care învață pe alții.

Oricine în slujba de a învăța pe alții vrea să ajungă să întărească pe toți în aceeași virtute a iubirii, va considera ca fiind necesar să varieze modul în care să atingă inimile ascultătorilor. Nu însă învățătura.

CAPITOLUL 1

CÂTĂ VARIETATE TREBUIE SĂ FIE ÎN ARTA PREDICĂRII

Există feluri și feluri de a predica, după cum există feluri și feluri de îndemnare. Totul depinde de cel căruia i se vorbește și de priceperea păstorului.

E suficient să ne gândim la diferite feluri de credincioși, având în vedere învățătura și condițiile lor de viață familială.

Numai un catalog al categoriilor de persoane ar putea să ne indice linia pe care trebuie să o urmăm și care să ne ofere modul în care trebuie să se deosebească arta de a învăța pe unii și felul cum trebuie învățați alții.

Iată un astfel de catalog pe care l-am putut întocmi :

— bărbați și femei
— săraci și bogați
— superiori și supuși
— învățați și neștiutori
— îndrăzneți și fricoși
— binevoitori și invidioși
— sănătoși și bolnavi
— tineri și bătrâni
— veseli și întristați
— slujitori și conducători
— nerușinați și sfioși (rușinoși)
— nerăbdători și răbdători
— sinceri (simpli) și nesinceri (ipocriți)
— cine trăiește nevinovat, fiindcă se teme de pedepse
— cei care sunt atât de împietriți în răutate, încât nici chiar prin pedepse nu se lasă îndreptați
— leneși și impulsivi
— smeriți și trufași
— lacomi și cumpătați
— tăcuți și limbuți
— blânzi și mânioși
— încăpățânați și nestatornici
— cei care își împart bunurile cu generozitate
— cei care caută să răpească pentru ei bunurile altuia
— cei care răpesc dar nu împart bunurile proprii
— și aceia care împart din bunurile lor dar totuși nu încetează să răpească lucrurile altora
— certăreți și pașnici
— urzitori de certuri și făcătorii de pace
— cei care înțeleg bine cuvintele legii celei sfinte
— și aceia care, deși o înțeleg bine, cu toate acestea, nu o prezintă cu smerenie

— aceia care se tem din prea mare smerenie și totuși ar fi în stare să propovăduiască în chip vrednic

— aceia pe care nepregătirea și tinerețea ar trebui să-i oprească de la propovăduire și, cu toate acestea, din nesocotință, se avântă în predicare

— cei care sunt norocoși în afacerile lor și cei care, dorind să aibă succes, sunt totuși nenorocoși

— căsătoriți și celibi

— cei încurcați în cele trupești și cei care nu le cunosc

— păcătoși adânciți în rău și păcătoși cu gândul

— păcătoși care deplâng păcatele săvârșite dar nu le părăsesc și cei care le părăsesc dar nu se căiesc

— cei care se laudă cu faptele lor rele săvârșite și cei care nu evită faptele necinstite de care se acuză

— cel care e victimă a necurăției în mod instinctiv și cel care e sclavul acestui păcat prin deliberare

— cei care săvârșesc foarte adesea păcate, chiar dacă acestea nu sunt foarte grave, și cei care se țin departe de păcatele ușoare și, cu toate acestea, uneori cad în păcate mai grele

— cei care nici măcar nu încep cele bune și cei care nu duc la sfârșit cele începute

— cei care săvârșesc păcatele în ascuns, iar faptele bune, în public în fața tuturor

— cei care ascund faptele bune pe care le fac și, cu toate acestea, în anumite împrejurări, îngăduie ca în public să se creadă rău despre purtarea lor.

Dar această listă lungă de categorii și condiții umane n-ar avea nici un sens pastoral dacă n-am arăta pentru fiecare cât se poate mai scurt și metodele cu care să poată fi îndreptată fiecare situație în parte.

Sfatul 1. *Cum trebuie sfătuiți bărbații și cum femeile.*

Într-un fel trebuie îndemnați bărbații, altfel trebuie îndemnate femeile. Bărbaților trebuie să li se impună sarcini mai grele, femeilor, în schimb, trebuie să li se ceară îndatoriri mai ușoare.

Bărbații sunt angajați în munci mari ; femeile să fie luate pe latura sentimentului, angajându-le și obligându-le pe calea cea atrăgătoare a lucrurilor ușoare și plăcute.

Sfatul 2. *Cum trebuie sfătuiți tinerii și cum cei bătrâni.*

Tinerii trebuie sfătuiți altfel decât bătrânii.

Pe tineri adesea mustrarea aspră îi duce pe calea desăvârșirii, pe bătrâni, însă, îi duce la viață mai bună rugămintea cea plină de bunăvoință. Căci scris este : «Pe cel bătrân să nu-l înfrunți ci să-l îndemni ca pe un părinte» (I Timotei 5, 1).

CAPITOLUL 2

CUM TREBUIE INSTRUIȚI SĂRACII ȘI CUM BOGAȚII

Sfatul 3.

Este un fel de predică pentru cei bogați și alta pentru cei săraci.

Săracilor trebuie să le găsim limbajul de a le vărsa mângâieri în suferință. Bogaților, în schimb, le va fi de folos un cuvânt de temere împotriva mândriei celei primejdioase.

Domnul vorbește către cel sărac prin Proorocul, zicând : «Nu te înfricoșa, căci nu vei rămâne de ocară» (Isaia 54, 4).

Pe acesta, îndată îl mângâie cu cuvintele care au putința de a înțelege sărăcia, zicând : «Sărmană, lovită de vijelie» (Isaia 54, 11) și iară îl mângâie prin cuvintele : «Te-am încercat în cuptorul nenorocirii» (Isaia 48, 10).

În schimb, Sfântul Apostol Pavel sfătuiește pe ucenicul său în legătură cu cei bogați, zicând : «Celor bogați din veacul de acum poruncește-le să nu se semețească, nici să-și pună nădejdea în bogăția cea nestatornică» (I Timotei 6, 17).

Aici, trebuie să ținem seama că învățătorul smereniei, vorbind despre cei bogați, nu folosește cuvântul «roagă», ci folosește un cuvânt mai aspru «poruncește».

Dacă împotriva slăbiciunii trebuie să folosim blândețea, mândriei nu i se cuvine nici o considerație.

Cu cât mândria îi face mai semeți pe cei bogați din cauza bunurilor trecătoare, cu atât mai mult le este rezervată acestora dojana unei porunci hotărâte.

Despre aceștia ne vorbește Domnul în Evanghelie : «Vai vouă, bogaților, că vă luați pe pământ mângâierea voastră» (Luca 6, 24).

Căci, necunoscând bucuriile pe care le rezervă viața cea veșnică, cei bogați sunt săturați de belșugul bucuriilor vieții pământești.

Așadar, trebuie mângâiați aceia care ard în cuptorul sărăciei ; câtă vreme e mântuitoare teama insuflată acelora pe care mângâierea gloriei pământești îi umple de mândrie.

E adevărat că cei săraci stăpânesc bogății pe care nu le văd, iar bogații nu pot păstra bogățiile pe care le posedă.

Adeseori, însă, varietatea moravurilor reușește să schimbe chiar categoria persoanelor, încât e posibil să găsești un bogat smerit și un sărac trufaș.

În acest caz, cuvântul propovăduitorului trebuie să se potrivească cu conduita aceluia care ascultă.

Va fi aspru în a lovi mândria săracului care nu e justificată de sărăcie, și va fi foarte plăcut în a lăuda smerenia bogaților, dacă ispita belșugului nu i-a ademenit la mândrie.

Uneori trebuie, însă, să liniștim și pe bogatul trufaș printr-o blândețe îngăduitoare.

Adeseori, rănile cele grele se înmoaie prin oblojeli, iar furia unora se lecuiește prin blândețea doctorului.

Se potolește boala furiei la cuvântul cel plin de bunătate

Nu fără înțeles trebuie să știm că atunci când un duh rău l-a cuprins pe Saul, David a luat chitara și i-a potolit furia în felul acesta (I Regi 18, 10).

Ce ne înfățișează Saul altceva decât trufia celor puternici, și ce reprezintă David, dacă nu viața smerită a sfinților ?

Furia lui Saul, cel cuprins de duh necurat, a fost potolită de cântările chitarei lui David.

Se cuvine ca inimile celor puternici, atunci când ajung prin mândrie la pierderea minții, să fie readuse la tămăduirea sufletească prin liniștea și plăcerea cuvântului nostru, ca prin sunetul plăcut al chitarei.

Uneori, când trebuie să îndreptăm pe puternicii lumii acesteia, trebuie să ne folosim de pilde, ca și cum ar fi vorba despre lucrurile altora.

Când bogații vor rosti judecata dreaptă, atunci chiar cu cuvintele lor trebuie să-i convingem că e vorba de propria lor vinovăție.

În felul acesta, sufletul lor nu se va ridica împotriva celui ce-l îndreaptă, ci își va pleca grumazul trufaș în fața propriei judecăți.

Va renunța, astfel, la orice fel de apărare de sine, căci aceasta devine imposibilă prin însăși judecata rostită cu gura proprie.

Așa s-a înfățișat și Profetul Natan pentru a-l îndrepta pe Regele David, prefăcându-se că îi cere o părere în cearta unui sărac împotriva unui bogat (II Regi 12, 4—5).

Regele a trebuit să rostească mai întâi judecata, și numai după aceea să i se descopere greșeala lui pentru ca să nu mai poată retrage judecata dreaptă pe care o rostise împotriva lui însuși.

Bărbatul cel sfânt avea în vedere atât pe cel păcătos cât și pe rege.

Cu o metodă interesantă vrednică de lăudat a încercat să-l lege pe păcătosul îndrăzneț prin spovedanie și apoi să-l cutremure prin certare deschisă.

Dacă ar fi voit să-l lovească pe față, chiar la începutul vorbirii lui, poate că ar fi lovit cu mai puțin efect.

Dar exemplul pe care l-a adus a făcut mai aspră mustrarea pe care o ținea ascunsă.

Doctorul a venit la bolnav. A văzut că rana trebuia deschisă, se îndoia, însă, de posibilitatea bolnavului de a o su-

porta. Atunci a ascuns bisturiul sub veşmânt. Dintr-odată, scoţându-l, l-a înfipt în rană, încât bolnavul a simţit mai întâi sabia care tăia înainte de a o vedea.

Se temea, de fapt, că, dacă ar fi văzut-o mai întâi, bolnavul ar fi refuzat operaţia.

CAPITOLUL 3

CUM TREBUIE ÎNDREPTAŢI CEI VESELI ŞI CUM CEI ÎNTRISTAŢI

Sfatul 4

În mod deosebit şi cu totul particular, trebuie îndreptaţi cei veseli şi cei întristaţi şi melancolici.

Celor prea veseli şi nesocotiţi trebuie să li se amintească de toată întristarea şi de chinurile care însoţesc osânda veşnică, iar celor înclinaţi spre tristeţe să li se arate bucuriile care sunt legate de făgăduinţele împărăţiei.

Cei veseli să înveţe şi să se teamă de ameninţările aspre.

Cei întristaţi să gândească la răsplata plină de bucurii pe care aceia n-o pot nădăjdui.

Acelora li se spune: «Vai vouă, celor ce astăzi râdeţi, că veţi plânge şi vă veţi tângui» (Luca 6, 25).

Aceştia vor afla, însă, din aceeaşi gură a Învăţătorului dumnezeiesc: «Iarăşi vă voi vedea, şi se va bucura inima voastră şi bucuria voastră nimeni nu o va lua de la voi» (Ioan 16, 22).

Unii sunt veseli sau trişti, nu din cauza împrejurărilor, ci sunt aşa prin natura şi firea lor. E sigur că fiecare temperament îşi are limitele şi defectele lui. Astfel, se ştie că cei veseli sunt aplecaţi spre desfrânare, cei întristaţi spre mânie.

E necesar, deci, ca să se ţină seama nu numai de limitele temperamentului, ci şi de viciile spre care înclină.

Se poate întâmpla ca atâta vreme cât nu se face nici o sforţare pentru schimbarea temperamentului, să cadă pradă şi acelui viciu faţă de care se crede că sunt liberi.

CAPITOLUL 4

CUM TREBUIE VORBIT CELOR SUPUȘI ȘI CUM CELOR CARE SUNT RÂNDUIȚI CONDUCĂTORI

Sfatul 5

Într-un fel trebuie să fie îndemnați cei supuși, altfel cei care conduc.

Cel dintâi lucru e necesar să se evite ca supușii să se simtă zdrobiți, iar cei rânduiți conducători să nu cugete că nu pot fi ajunși.

Cei supuși nu trebuie să nesocotească nimic din ceea ce li se poruncește, iar conducătorii să nu poruncească spre a fi împlinite lucruri imposibile și nedrepte.

Aceia trebuie să se supună cu smerenie, iar aceștia să se folosească în conducerea lor de moderație.

Acelora li se spune, ceea ce poate fi înțeles în chip figurat: «Copii, ascultați pe părinții voștri în Domnul» (Efeseni 6, 1).

Acestora li se poruncește: «Părinților, nu întărâtați pe copiii voștri!» (Coloseni 3, 21).

Cei supuși trebuie să învețe cum să-și rezolve neînțelegerile lăuntrice în fața ochilor lui Dumnezeu, cei care sunt conducători, în schimb, trebuie să dea pildă de viață bună celor încredințați lor.

Conducătorii trebuie să știe că ori de câte ori săvârșesc ceea ce este rău prin neorânduială, de atâtea ori se fac vinovați morții fiindcă dau pildă de pierzanie și sminteală celor supuși.

De aceea, e necesar ca, cu atât mai mult, să se păzească cu multă grijă nevinovați de orice greșeală, întrucât conducătorii, prin răul pe care îl săvârșesc, nu se osândesc numai ei singuri, ci sunt răspunzători și de pierderea sufletelor pe care le-au stricat prin pildele lor cele rele.

De aceea, cei supuși în mod obligatoriu trebuie sfătuiți spre a nu fi pedepsiți mai aspru pentru că nu pot fi găsiți nevinovați nici măcar de greșeli personale.

Conducătorii, în schimb, să fie sfătuiți ca să nu fie socotiți răspunzători și pentru greșelile făcute de supușii lor, chiar dacă nu au a se teme din pricina greșelilor lor.

Faptul că aceia care sunt supuși sunt mai puțin cuprinși de obligația de a se îngriji de alții, trebuie să le deschidă inima și să primească îndrumarea spre a avea grijă de ei.

Conducătorii trebuie să se îngrijească în așa fel de alții încât să nu-și neglijeze propria lor mântuire. Dar, și grija pentru binele lor propriu să nu împiedice interesul pe care l-au primit pentru mântuirea sufletelor încredințate râvnei lor.

Căci, aceluia care nu se îngrijește decât de binele propriu i s-a spus : «Du-te, leneșule, la furnică și uită-te la hărnicia ei ca să ajungi înțelept» (Pilde 6, 6). Aceasta s-a spus pentru acela care nu are grijă decât de el.

Superiorilor li se cuvine înfruntarea cea aspră, când li se zice : «Fiul meu, dacă te-ai pus chezaș pentru prietenul tău, dacă ai dat mâna pentru altul, atunci te-ai prins prin făgăduieli ieșite din gura ta și te-ai legat prin graiul buzelor tale...» (Pilde 6, 1).

A fi chezaș pentru un prieten înseamnă a-și lua răspunderea unui suflet cu riscul de a pune în primejdie sufletul propriu.

Cu înțeles se zice : «Că pentru altul», pentru că sufletul se leagă de grija unei îndatoriri care mai înainte nu era. S-a legat prin făgăduințele ieșite din gura sa și a devenit sclav prin cuvintele proprii. Căci, atâta vreme cât pentru cei încredințați lui este constrâns să zică bine, el însuși este dator, mai întâi, să păzească cuvântul pe care l-a spus mai înainte.

De aceea, este constrâns de făgăduințele ieșite din gura sa acela care, după firul logicii, e obligat să facă în așa fel ca viața lui să nu fie în contrast cu propriile sale îndemnuri.

De aceea, el este constrâns în fața asprului Judecător ca să săvârșească cu faptele tot ceea ce a cerut altora cu grai viu.

De aceea, adaugă și îndemnul ca să i se zică : «Fă dar, fiul meu, aceasta : o, izbăvește-te. Și, fiindcă ai căzut în mâinile aproapelui tău, du-te și cazi la picioarele aproapelui tău și-l roagă : Nu da somn ochilor tăi, nici dormitare genelor tale» (Pilde 6, 3—4).

De fapt, acela care este pus în fruntea altora ca să fie pildă vie este sfătuit ca nu numai să vegheze, ci trebuie să și alerge să trezească pe prietenul său.

A fi treaz nu-i de ajuns numai să duci o viață bună, ci trebuie să te străduiești să scuturi moleșeala păcatului care apasă pe spatele celui supus.

De aceea, bine se spune : «Nu da somn ochilor tăi, nici dormitare genelor tale» (Pilde 6, 4).

Ochilor li se dă somn atunci când încetinesc frânele și când se întrelasă cu desăvârșire grija față de cei supuși.

Genele ațipesc cu adevărat atunci când cunoaștem ceea ce ar fi vrednic de mustrat la cei supuși, dar, din cauza lenei și a nepăsării nu mai ținem seamă de aceasta.

A dormi cu desăvârșire înseamnă a refuza să cunoști și să îndrepți răul.

A dormi și a ațipi înseamnă cunoașterea unei necesare îndreptări pe care, cu toate acestea, lenea minții o oprește pe drumul unei înfruntări nestatornice.

Ochiul, însă, care dormitează, înseamnă căderea în somn adânc, în sensul că un conducător care nu înlătură greșeala cunoscută, din pricina delăsării sale, dovedește o necunoaștere totală a greșelilor supușilor săi.

Așadar, păstorii de suflete trebuie îndemnați să fie cu ochii deschiși, veghetori și interesați, atât înăuntru cât și în jur de sine, pentru ca să devină ființe ale cerului (Iezechiel 1, 18).

Ființele acestea arătate din ceruri sunt descrise ca fiind ființe pline de ochi și înăuntru și în afară (Apocalipsa 4, 6) — după text.

Se cuvine, deci, ca toți conducătorii de suflete să aibă ochii deschiși și pentru faptele lăuntrice și pentru cele exterioare.

E drept lucru, de fapt, ca păstorii de suflete să fie plăcuți în conștiința lor Judecătorului Celui lăuntric și pilda purtării lor exterioare să îndrepte ceea ce trebuie îndreptat la alții.

Supușii trebuie, însă, îndemnați să nu judece fără temei viața conducătorilor lor, dacă ar vedea uneori la aceștia fapte care nu se potrivesc cu demnitatea lor.

S-ar putea întâmpla ca, dojenind pe dreptate răul acelora, să fie împinși la mândrie și la rele mai grave.

Trebuie îndemnați să nu devină cruzi împotriva faptelor superiorilor. Așa să cugete în inimile lor că, chiar dacă acele greșeli ar fi oricât de mari să le judece în conștiința lor, și din pricina aceasta să nu șovăiască a le arăta cinstea cuvenită.

Însăși teama de Dumnezeu îi constrânge la aceasta.

Noi vom lămuri aceasta mai bine atunci când vom cerceta felul de purtare al lui David (I Regi 24, 4 ș.u.).

Prigonitorul Saul se dusese într-o peșteră pentru nevoile sale trupești și acolo se afla David, împreună cu oa-

menii săi, care îndura de multă vreme greutățile prigonirii lui Saul.

Oamenii săi l-au sfătuit pe David să-l omoare pe Saul, el însă a refuzat, răspunzând că nu se poate atinge de unsul Domnului.

Totuși, s-a sculat tiptil și a tăiat o bucățică din poala mantiei lui Saul.

Saul închipuiește pe conducătorii cei răi; David închipuiește pe supușii cei buni.

Saul, care a ieșit pentru nevoile sale trupești, reprezintă pe conducătorii cei răi care prefac răutatea din sufletul lor în fapte dezgustătoare și dovedesc prin fapte externe că gândurile lor sunt rele.

David, care șovăie să-l ucidă, e chipul celor supuși cu conștiință delicată, temători de Dumnezeu, care se abțin de la orice vorbire de rău nesocotită.

Socotesc că e drept și potrivit ca să nu lovească prin sabia limbii viața conducătorilor, chiar și atunci când le dezaprobă defectele.

Dar, dacă din slăbiciune, vreodată, nu se pot stăpâni cu desăvârșire să nu comenteze greșelile cele mai mari ale conducătorilor lor, să vorbească, totuși, cu discreție ca și cum ar tăia în tăcere și pe ascuns marginea veșmântului.

Și, dacă ating demnitatea conducătorului lor, deși fără vătămare și numai în ascuns, ei întinează totodată veșmântul aceluia care este pus ca un fel de rege peste ei.

Reflectând apoi în ei înșiși, își vor reproșa cu multă asprime chiar și de cea mai ușoară rană care a fost deschisă de cuvântul lor.

De aceea, este scris cu dreptate în această privință: «Atunci inima lui David bătu cu putere (a avut remușcări) deoarece tăiase poala veșmântului lui Saul» (I Regi 24, 6—7) — după text.

Căci, faptele și viața conducătorilor nu trebuie rănite cu sabia limbii, nici chiar atunci când sunt socotite vrednice de a fi criticate.

O critică împotriva păstorului de suflete care s-ar aduce cu limba ca să-l vatăme, chiar în lucruri mai puțin importante, va trebui să caute prin pocăință curățirea inimii.

Vreau să spun că, reflectând în el însuși, cel supus să se îngrozească fiindcă a vătămat stăpânirea rânduită și să

se teamă de judecata Aceluia Care i-a dat autoritate păstorului.

Căci, a vătăma pe conducător, echivalează cu a vătăma rânduiala Aceluia Care l-a pus peste noi. De aceea, a și zis Moise, atunci când află de murmurul poporului împotriva lui și a lui Aaron : «Căci noi ce suntem ? Cârtirea voastră nu-i împotriva noastră, ci împotriva lui Dumnezeu» (Ieșire 16, 8).

CAPITOLUL 5

CUM TREBUIE ÎNDRUMAȚI SLUJITORII ȘI CUM CONDUCĂTORII

Sfatul 6

Într-un fel trebuie sfătuiți slujitorii, altfel conducătorii.

Slujitorii nu trebuie să uite niciodată starea lor, iar conducătorii să nu uite că și ei sunt plămădiți de la natură cu aceeași stare omenească, ca și slujitorii lor.

Slujitorii trebuie sfătuiți să-i înțeleagă să nu-și disprețuiască conducătorii pentru că răzvrătirea împotriva rânduielii constituie o vătămare adusă lui Dumnezeu.

Însă și conducătorii trebuie să înțeleagă de fiecare dată, că, atunci când nu se recunosc ca egali prin fire cu cei care prin condiția socială sunt socotiți a fi tratați ca supuși, ei se ridică împotriva rânduirii lui Dumnezeu prin trufie, chiar din cauza darului primit.

Celor dintâi trebuie să li se atragă luarea-aminte că ei trebuie să știe că sunt slujitori ai stăpânului ; iar conducătorii trebuie să convingă și să recunoască că sunt împreună-slujitori cu slujitorii lor.

Acelora li se spune : «Slugilor, ascultați întru toate pe stăpânii voștri cei trupești» (Coloseni 3, 22), precum și : «Cei ce se găsesc sub jugul robiei să-și socotească pe stăpânii lor vrednici de toată cinstea» (I Timotei 6, 1).

Conducătorilor, însă, li se spune : «Iar voi, conducătorilor, faceți tot așa față de slujitori și încetați cu amenințarea, ca unii care știți că Domnul lor și al vostru este în ceruri» (Efeseni 6, 9).

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI ÎNȚELEPȚI ȘI CUM CEI FĂRĂ ÎNȚELEPCIUNE

Sfatul 7

Într-un fel trebuie sfătuiți înțelepții lumii acesteia, altfel cei fără înțelepciune.

Înțelepții lumii acesteia trebuie să fie convinși că vor pierde știința pe care o stăpânesc acum, iar cei fără înțelepciune trebuie îndemnați să dorească a dobândi știința care le lipsește.

La aceia trebuie să li se șteargă conștiința care îi face să se socotească înțelepți, iar pe cei fără înțelepciune să se încerce a-i învăța tot ce poate fi cunoscut de înțelepciunea dumnezeiască.

Inima celor neînțelepți, nefiind stăpânită de mândrie, și-au pregătit-o ca să primească învățătura, ca o temelie potrivită pentru edificiul înțelepciunii dumnezeiești.

Pe aceia trebuie să ne străduim să-i facem să înțeleagă că înțelepciunea prea multă îi face nebuni. Să se lepede de învățătura nebunească a lumii și să învețe cunoașterea înțeleptei nebunii a lui Dumnezeu.

Aceștia să fie convinși ca să treacă de la cea dintâi nebunie la adevărata înțelepciune.

Acestora li s-a spus: «Dacă i se pare cuiva, între voi, că este înțelept în veacul acesta să se facă nebun, ca să fie înțelept» (I Corinteni 3, 18).

Celor neînțelepți li se zice: «Nu mulți sunt înțelepți după trup» (I Corinteni 1, 26). Și iarăși: «Ci Dumnezeu Și-a ales pe cele de neam de jos ale lumii, ca să rușineze pe cei înțelepți» (I Corinteni 1, 27).

Pe cei înțelepți de cele mai multe ori îi aduc la întoarcere dovezile înțelepciunii; cei neînvățați, în schimb, sunt îndreptați mai ușor prin pilde. Cei învățați caută dovezi care conving și cărora sunt dispuși să se supună. Acestora le este destul să afle faptele de laudă despre alții.

De aceea, Învățătorul Cel Mare, Care S-a făcut datornic înțelepților și neînțelepților (Romani 1, 14), atunci când Și-a îndreptat îndemnul Său către iudei, dintre care unii erau înțelepți, alții, în schimb, mai întârziați la înțelegere, amintindu-le de împlinirea legământului Vechiului Testament, a biruit înțelepciunea celor înțelepți cu următorul argument, zi-

când : «Iar ce se învechește și îmbătrânește, este aproape de pieire» (Evrei 8, 13).

Însă, fiindcă știa că unii se lasă mișcați numai prin pilde, el mai adaugă în aceeași epistolă : «Sfinții au suferit batjocură și bici, ba chiar lanțuri și închisoare. Au fost uciși cu pietre, au fost puși la cazne, au fost tăiați cu fierăstrăul, au murit uciși cu sabia» (Evrei 11, 36—37). Și, iarăși spune : «Aduceți-vă aminte de mai-marii voștri, care v-au grăit vouă cuvântul lui Dumnezeu ; priviți cu luare-aminte cum și-au încheiat viața și le urmați credința» (Evrei 13, 7).

În felul acesta îi convinge pe unii cu argumente din rațiune, ca să-i frângă, iar pe ceilalți trebuie să-i convingă a se înălța la fapte mai mari, cu o pildă mișcătoare care să-i îndemne a imita.

CAPITOLUL 7

PĂSTORIREA CELOR NERUȘINAȚI ȘI A CELOR RUȘINOȘI

Sfatul 8

Într-un fel trebuie sfătuiți cei nerușinați, altfel cei rușinoși.

Pe aceia nu-i abate nimic de la nerușinarea lor decât certarea cea aspră.

Pe aceștia, însă, adeseori, îi aduce pe drumul desăvârșirii duhovnicești sfatul cel blând și convingător.

Cei nerușinați nu-și dau seama de răul săvârșit dacă nu le este arătat printr-o împotrivire publică de masă.

Pentru cei rușinoși, însă, este de ajuns, de cele mai multe ori, dacă păstorul le amintește cu blândețe propriile lor greșeli.

Pe aceia îi îndreaptă mai bine dojana deschisă și aspră, aceștia se îndreaptă mai ușor dacă li se amintesc în treacăt greșelile lor.

Astfel, Domnul stigmatizează pe față poporul cel nerușinat al iudeilor : «Tu ai frunte de desfrânată și ai lepădat rușinea» (Ieremia 3, 3). Și, iarăși, altă dată, încurajează și îndeamnă poporul rușinat, zicând : «Tu vei uita ocara tinereții tale și de ticăloșia văduviei tale nu-ți vei mai aduce aminte» (Isaia 54, 4).

Și, tot așa, ceartă Sfântul Apostol Pavel pe față pe galatenii păcătoși, zicând : «O, galateni fără de minte, cine v-a ademenit pe voi să nu vă plecați adevărului — pe voi, în ochii

cărora a fost zugrăvit Iisus Hristos răstignit» (Galateni 3, 1). Și, iarăși : «Atât de fără de minte sunteți ? După ce ați început în Duh, căutați acum desăvârșirea în trup» (Galateni 3, 3).

Când, însă, e vorba să dojenească greșelile celor rușinoși, se folosește de cuvinte pline de compătimire, zicând : «M-am bucurat, însă, mult în Domnul, cu bucurie mare, că a înflorit iarăși purtarea voastră de grijă pentru mine precum o și aveți, dar v-a lipsit prilejul» (Filipeni 4, 10).

E psihologia lui Pavel care știe că trebuie să spele greșelile acelora cu un limbaj aspru și să acopere, în schimb, delăsarea acestora cu vălul unor cuvinte mai înțelegătoare și mai îndurătoare.

CAPITOLUL 8

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI ÎNDRĂZNEȚI ȘI CUM CEI FRICOȘI

Sfatul 9

E deosebit felul de a îndemna pe cei îndrăzneți și pe cei fricoși.

Îndrăzneții, fiindcă se încred prea mult în ei, înjosesc și disprețuiesc pe alții. Cei fricoși, fiind prea pătrunși de slăbiciunea lor, adeseori ajung la deznădejde.

Îndrăzneții cred că tot ce fac este strălucit și neîntrecut. Fricoșii cred că tot ceea ce fac ei este desconsiderat și, de aceea, se frâng în deznădejde.

Din motivul acesta păstorul de suflete trebuie să cerceteze cu grijă faptele celor îndrăzneți pentru a-i convinge că ei nu sunt plăcuți înaintea lui Dumnezeu tocmai prin acele lucruri prin care ei își află plăcerea.

Atunci îndreptăm mai bine pe cei îndrăzneți, când reușim să le arătăm că presupusele lor fapte bune sunt de fapt păcate. Acesta este un proces mai eficient de îndreptare.

Uneori, însă, când nu-și dau seama că sunt împovărați de viciul îngâmfării sau al îndrăznelii prea mari, vin cu mai multă hotărâre la îndreptare, mai ales când sunt rușinați prin arătarea unei alte greșeli învederate.

Atunci înțeleg, din greșala pe care nu și-o pot apăra, cât de lipsit de temei este ceea ce apără.

De aceea, atunci când Sfântul Apostol Pavel a văzut cât de cu îndrăzneală s-au răzvrătit corintenii împotriva lui, încât

unul zicea că aparține lui Pavel, altul, lui Apollo, altul, lui Chefa, al patrulea, lui Hristos (I Corinteni 1, 12 ; 3, 4), a adus vorba despre păcatul incestului, care a fost săvârșit de unul dintre ei, și a rămas nepedepsit, zicând : «Îndeobște se aude că la voi e desfrânare, și o astfel de desfrânare cum nici la păgâni nu se pomenește, ca unul să trăiască cu femeia tatălui său. Iar voi v-ați semețit, în loc — mai curând — să vă fi jeluit ca să fie scos din mijlocul vostru cel ce a săvârșit această faptă» (I Corinteni 5, 1—12). Este ca și cum ar fi vrut să spună pe față : Pentru ce vă numiți cu trufie de ai acestuia sau ai aceluia, când voi dovediți, prin delăsarea înfrânării, că nu aparțineți nici unuia ?

Dar, dimpotrivă, pe cei fricoși îi readucem mai ușor pe calea cea dreaptă, dacă le lăudăm unele dintre virtuțile lor. În felul acesta, avem prilejul să-i dojenim și, în același timp, să-i îndreptăm de unele lucruri, dar și să-i lăudăm și să-i încurajăm pentru altele. Vreau să spun că lauda ascultată le întărește timiditatea lor, dar, greșeala săvârșită pretinde să fie pedepsită.

Probabil, însă, le putem fi mai de folos acestora atunci când vom aminti și faptele lor bune. Unele greșeli noi nu le dojenim ca și când ar fi săvârșite, ci, ca și când n-ar fi fost încă săvârșite.

Bunăvoința arătată lor să sporească râvna spre faptele care ne plac la ei, pe de altă parte, însă, o îndrumare mai sfioasă se dovedește mai tare și mai energică față de acele lucruri de care sunt dojeniți.

De aceea, din același motiv, atunci când Sfântul Apostol Pavel a aflat că tesalonicenii, care stăruiau în învățătura propovăduită lor, se lăsaseră cuprinși de oarecare teamă, ca și când s-ar fi apropiat sfârșitul lumii, el laudă mai întâi statornicia nesmintită a lor și întărește apoi, prin dojeni blânde și pline de înțelegere omenească, slăbiciunea lor. El zice : «Datori suntem, fraților, să mulțumim pentru voi pururea lui Dumnezeu, precum se cuvine, fiindcă multă este credința voastră și dragostea fiecăruia dintre voi prisosește față de fiecare. Astfel încât noi înșine ne lăudăm cu voi, în Bisericile lui Dumnezeu, pentru statornicia și credința voastră» (II Tesaloniceni 1, 3—4).

După ce, mai întâi, aduce această laudă prietenească vieții lor, el adaugă îndată : «În privința venirii Domnului nostru Iisus Hristos și a adunării noastre împreună cu El, vă rugăm, fraților, să nu vă clintiți de degrabă cu mintea nici

să vă înspăimântați, nici de duh proorocesc, nici de vorbă, nici de vreo scrisoare ca pornită de la noi, cum că ziua Domnului a și sosit» (II Tesaloniceni 2, 1—2).

Sfântul Apostol Pavel a lucrat acum ca un adevărat învățător. Vrea, adică, ca ei să se audă lăudați pentru ce deja știau, dar să asculte și tot ceea ce erau îndemnați să facă.

Vrea, cu adevărat, ca lauda de la început să le întărească inimile lor, pentru ca, prin îndrumarea care a urmat, sufletele lor să nu se cutremure.

Și, deși știa că s-au tulburat de gândul apropierii sfârșitului lumii, el, totuși, nu-i dojenește pentru această temere ci, uitând trecutul, îi îndeamnă să nu se înspăimânte în prezent.

Crezând că temerile lor goale ar putea să rămână ascunse Învățătorului lor, cu atât mai mult se temeau ca fiind vrednici de înfruntare, cu cât credeau că vor fi descoperiți de el.

CAPITOLUL 9

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI NERĂBDĂTORI ȘI CUM CEI RĂBDĂTORI

Sfatul 10

Cei nerăbdători au nevoie mai mare de un sfat deosebit decât cei răbdători.

Căci celor nerăbdători trebuie să li se spună că nu pot trece cu vederea datoria de a-și înfrâna firea. Rele necugetate așteaptă pe cei nerăbdători, fiindcă furia împinge sufletul acolo unde dorința nu ar vrea, și-l face să lucreze, fiind pradă unei zguduiri pătimașe inconștiente. Urmarea nu poate fi decât atunci când își vine în fire și să verse multe lacrimi.

Pe lângă aceasta, cei nerăbdători trebuie să știe clar că impulsul grăbit al patimii îi împinge să săvârșească anumite acțiuni, ca și cum ar fi ieșit din fire, până acolo încât greu se recunosc vinovați de relele săvârșite. Aceștia sunt aceia care sunt cu totul incapabili să se împotrivească patimilor. Și, chiar atunci când, cu inima liniștită săvârșesc fapte bune, le ruinează, și, prin râvnă nechibzuită, distrug ceea ce poate au clădit vreme îndelungată cu grijă și trudă.

Căci virtutea care este mama și păzitoarea tuturor virtuților, adică iubirea, se pierde prin viciul nerăbdării. Căci

scris este : :«Iubirea este îndelungrăbdătoare» (I Corinteni 13, 4). Deci, unde nu este răbdare, acolo nu este nici iubire. Și, prin acest viciu al nerăbdării se pierde însăși învățătura, care este hrănitoarea virtuților. Căci scris este : «Învățătura bărbatului se cunoaște prin răbdare» (Pilde 19, 11).

De aceea, cu atât mai puțin apare cineva învățat, cu cât se arată a fi mai puțin răbdător. De asemenea, nici nu pot fi pătrunse bogățiile adevăratei înțelepciuni și nu poate face bine cu adevărat altuia, dacă nu știe să îndure cu nepăsare greșelile altora.

Din cauza acestui păcat al nerăbdării sufletul este adesea dus de păcatul mândriei.

Cine, de fapt, nu poate răbda să fie disprețuit în lumea aceasta, încearcă să-și etaleze calitățile bune pe care le are ascunse. Și, chiar în felul acesta, nerăbdarea devine vehicul al mândriei. Și, fiindcă e incapabil să sufere disprețuirea, sfârșește prin a-și descoperi calitățile lui bune și chiar dacă are mulțumiri și laude, mai vrea să se și fălească. De aceea, este scris : «Mai de preț este un duh răbdător decât un duh semeț» (Ecclesiast 7, 8) ; în înțelesul că cel răbdător mai bucuros rabdă orice rău, decât să-și arate virtuțile lui lăuntrice prin mijlocirea lăudăroșeniei.

Cel mândru, dimpotrivă, lucrează în chip cu totul contrar. Lui îi place să fie apreciat chiar și pentru calitățile închipuite, preocupat numai de grija de a nu suferi nici o pagubă oricât de mică.

Și, fiindcă atunci când se pierde răbdarea se pierd și celelalte merite câștigate, pe bună dreptate se poruncește la Iezechiel ca să se sape lângă altarul lui Dumnezeu o groapă pentru păstrarea darurilor jertfite care se strâng. Căci, dacă nu s-ar afla această groapă la altar, atunci suflarea vântului ar împrăștia toate jertfele de pe el. Și ce trebuie să înțelegem prin altarul lui Dumnezeu decât sufletul cel drept, care oferă în inima sa, înaintea ochilor lui Dumnezeu, atâtea daruri jertfite, câte sunt faptele bune săvârșite ?

Ce înseamnă groapa de la altar, oare nu răbdarea celor buni, care, în timp ce smerește sufletul ca să fie în stare să îndure împotrivirile, arată, printr-o vorbire figurată, că groapa are rădăcini în adâncurile conștiinței ?

Așadar, să se sape o groapă lângă altar, pentru ca vântul să nu împrăștie jertfele așezate pe el, adică inima celor aleși să păstreze răbdarea, pentru ca vântul nerăbdării să nu sufle peste ea și să risipească faptele cele bune.

De asemenea, nu fără temei, se arată că această groapă trebuie să fie adâncă de un cot, căci a nu pierde răbdarea vrea să zică — a păstra măsura unității.

De aceea, zice Sfântul Apostol Pavel în legătură cu aceasta : «Purtați-vă sarcinile unii altora și veți împlini astfel Legea lui Hristos» (Galateni 6, 2). Legea lui Hristos este iubirea pentru unitate, iar aceasta o împlinesc numai aceia pe care nu-i înfrânge o prea mare întristare. Să audă cei nerăbdători ce zice Scriptura : «Cel încet la mânie e mai de preț decât cuceritorul unei cetăți» (Pilde 16, 32).

Căci, prin asemănare, puțin lucru valorează cucerirea și subjugarea cetăților, deoarece este subjugarea unui lucru care e în afară de noi. Mult mai mult valorează izbânda răbdării, căci e izbânda sufletului asupra lui însuși. O dreptate care constrânge sufletul la înfrânare este la fel cu stăpânirea propriei voințe asupra eului egoistic.

Să audă cei nerăbdători ce grăiește Adevărul către cei aleși ai Săi : «Întru răbdarea voastră veți dobândi sufletele voastre» (Luca 21, 19).

Căci minunată este rânduiala construirii noastre ca mintea să stăpânească sufletul, iar sufletul, trupul. Un suflet care nu este condus de rațiune, este negarea dreptului sufletului de a stăpâni trupul. Domnul a voit să ne învețe să ne stăpânim prin răbdare. El a socotit-o ca păzitoarea alcătuirii noastre firești. Prin ea se realizează stăpânirea de noi înșine.

De aici, înțelegem cât de greu este păcatul nerăbdării, deoarece din cauza lui, noi ne pierdem stăpânirea propriei noastre ființe. Să audă cei nerăbdători ce se spune prin gura lui Solomon, în altă parte : «Omul nesocotit dă drumul mâniei, iar cel înțelept își păstrează mânia pentru viitor» (Pilde 29, 11).

Căci, prin pornirea nerăbdării, mânia se dezlănțuie cu totul și tulburarea o împinge și mai în grabă, fiindcă nici o disciplină înțeleaptă nu o ține încătușată înăuntru. Cel răbdător, însă, se înfrânează în mânie și o amână în timp. Dacă îl jignește cineva nu caută să se răzbune aici pe pământ, deoarece e răbdător și preferă iertarea. Totuși, nu îi este necunoscut faptul că la judecata de apoi toate vor avea o dreaptă răzbunare.

E necesar ca aceia care sunt răbdători să fie îndemnați să nu facă o tragedie din cauza suferințelor lor exterioare, ca să nu corupă, prin veninul răutății lăuntrice, jertfa atâtor virtuți, pe care le duc în chip desăvârșit.

Și, cu toate că nu este admis de oameni, se păcătuiește înaintea privirii scrutătoare a lui Dumnezeu, pentru că greșeala unei dureri ascunse e cu atât mai gravă cu cât revendică înaintea oamenilor, pentru sine, întreagă aparența virtuții.

Trebuie, deci, să le spunem celor răbdători să caute să iubească pe cei pe care și așa trebuie să-i suporte, pentru ca nu cumva, în răbdarea lipsită de dragoste, această virtute manifestată în afară, să se schimbe într-o greșeală mai rea decât ura.

Când Sfântul Apostol Pavel zice : «Dragostea rabdă îndelung», el adaugă îndată : «Dragostea e plină de bunătate» (I Corinteni 13, 4), pentru a arăta că nu încetează a iubi cu bunăvoință pe aceia pe care îi suferă în numele răbdării. De aceea, același învățător îi îndeamnă pe ucenicii săi la răbdare, zicând : «Orice amărăciune și supărare și mânie și izbucnire și defăimare să piară de la voi» (Efeseni 4, 31).

El se îndreaptă către cele lăuntrice, ca și cum cele din afară ar fi acum în rânduială, adăugând : «Împreună cu orice răutate» (Efeseni 4, 31).

Căci, în zadar se îndepărtează mânia, disprețul, nemulțumirea de viața din afară, dacă înăuntru stăpânește răutatea, care e mama tuturor viciilor. În zadar tăiem păcatul în ramuri dacă înăuntru rămân rădăcinile care îl fac să crească și să se înmulțească.

De aceea, Adevărul grăiește cu gura proprie : «Iubiți pe vrăjmașii voștri, faceți bine celor ce vă urăsc pe voi, binecuvântați pe cei ce vă blestemă, rugați-vă pentru cei ce vă aduc vătămare» (Luca 6, 27). Căci este considerată virtute înaintea oamenilor putința de a suporta pe vrăjmași, și e virtute și înaintea lui Dumnezeu când îi iubești.

Căci Dumnezeu primește numai acea jertfă care, înaintea ochilor Lui, aprinde pe altarul faptelor bune flacăra iubirii.

De aceea, spune Domnul și unora care sunt răbdători, însă n-au iubire : «De ce vezi paiul din ochiul fratelui tău, și de bârna din ochiul tău nu-ți dai seama ?» (Matei 7, 3 ; Luca 6, 41). Paiul este tulburarea lipsită de răbdare, iar bârna din ochi este răutatea inimii. Pe aceea vântul ispitei o ridică în înălțimi, aceasta este însă purtată aproape fără să știi de fărădelegea săvârșită. Dreaptă este, deci, concluzia : Fățarnice, scoate mai întâi bârna din ochiul tău și atunci vei vedea și paiul din ochiul fratelui tău (Matei 7, 5).

Ca și cum s-ar grăi către inima cea rea, că suferă o izolare interioară, dar, cu toate acestea, arată în afară o răbdare rară.

Leapădă mai întâi povara răutății din tine și apoi vei avea dreptul să dojenești pe altul pentru păcatul ușor al nerăbdării.

Pentru că, din pricină că nu te silești să învingi prefăcătoria ta, îți va fi mai rău ca să suferi răutățile altora.

De obicei, se întâmplă că potrivniciile suferite sau ocările primite să nu producă pentru un moment durere sau supărare. Răbdarea arătată ar trebui să ajute în a nu neglija păstrarea nevinovăției inimii. Cu toate acestea, foarte curând, amintindu-și de cele suferite, cei nerăbdători se aprind de focul indignării și merg să caute motive de răzbunare, și blândețea cu care primiseră ocara se schimbă în răutate.

Păstorul de suflete le vine acestora mai repede în ajutor când le arată cauzele acestei schimbări. Viclenia dușmanului poartă de fapt război pe două fronturi : pe primul îl ațâță mai întâi să jignească, pe al doilea îl provoacă ca ofensat, să poată întoarce jignirea. În general, se simt învingători asupra acelora care se lasă prinși ca să ocărască, dar sunt învinși de toți aceia care sunt capabili să sufere ocara fără a se tulbura.

Satana, după ce a ajuns biruitor asupra aceluia pe care l-a adus astfel în puterea sa, se întoarce cu toată puterea împotriva celuilalt, de care îi e necaz că i se împotrivește atât de vitejește și că-l biruiește.

Deoarece nu a reușit să-l tulbure, când arunca ocări, încetează deocamdată lupta deschisă, încearcă gândurile în mod indirect și caută prilejul potrivit să-l învingă.

Fiindcă a fost învins în public și în lupta deschisă, încredințează dorința răzbunării unor curse ascunse.

În vreme de liniște, se apropie, iar de sufletul biruitorului, și-i amintește ori de pierderea avută sau de jignirea îndurată. Exagerează toate câte i s-au făcut și i le înfățișează ca fiind de nerăbdat. Îi păzește cu totul sufletul, încât adesea bărbatul răbdător, dar prins de izbândă, se rușinează că a răbdat cu liniște atâta, se căiește că nu s-a împotrivit ocărilor și-și propune să răspundă la cel dintâi prilej cu o răutate mai mare.

Nu se aseamănă aceștia, oare, cu aceia care, deși, pe câmpul de luptă dobândesc izbânda prin vitejia lor, însă, după aceea, prin neglijență, se lasă prinși între zidurile cetății ? Cu cine sunt asemenea aceștia, dacă nu cu aceia cărora boala

grea nu le-a stins viața, dar care sunt duși la moarte din cauza unor fierbințeli care persistă.

Trebuie să le atragem luarea-aminte celor răbdători ca să-și întărească inimile, după izbândă, pentru că știm că dușmanul, care e biruit în luptă deschisă, caută să întindă curse între zidurile sufletului.

Nu trebuie să uităm că e datoria noastră să ne temem de revenirea bolii, ca nu cumva vrăjmașul viclean să se bucure după aceea de a fi călcat în picioare capul acelor învingători care până atunci s-au dovedit neînvinși.

CAPITOLUL 10

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI BINEVOITORI ȘI CUM CEI INVIDIOȘI

Sfatul 11

Într-un fel trebuie păstoriți cei invidioși și altfel cei binevoitori.

Cei binevoitori trebuie sfătuiți să se bucure în așa fel de bunurile și de însușirile frumoase ale altora încât să dorească și ei să le aibă. Astfel să iubească, lăudând faptele altor oameni încât să se oblige să le imite și să le înmulțească. Cei care asistă la lupte în arena vieții acesteia și stau numai ca niște spectatori leneși și nu ca niște prieteni devotați ai acelora care se luptă, la sfârșit vor rămâne fără premiu, și aceasta cu atât mai mult cu cât n-au luat parte la luptă. Ca niște leneși trebuie să privească triști laurii victoriei acelora.

E drept că păcătuim greu dacă nu iubim faptele bune ale altora, însă nu dobândim răsplată dacă nu imităm, pe cât e cu putință, faptele bune pe care le admirăm la alții.

Trebuie, deci, spus celor binevoitori că a nu se grăbi să imite faptele bune pe care, lăudându-le, le aprobă, înseamnă că lor nu le place sfințenia virtuților mai mult decât le place spectatorilor fără minte deșertăciunea jocurilor de scamatori.

Căci, aceștia aplaudă faptele vizitiilor și ale atleților fără ca să dorească să fie asemenea acelora pe care-i laudă. Ei admiră jocul lor plăcut, însă, se feresc a se face plăcuți altora cu aceste lucruri. Deci, trebuie să li se spună celor binevoitori, că atunci când privesc la faptele semenilor să cugete că nu e posibil să crezi că te poți mântui prin virtuțile săvâr-

şite de alţii. Căci, la judecata de apoi vor fi mai aspru pedepsiţi aceia cărora le-a plăcut ceea ce n-au voit să imite.

În schimb, cei invidioşi, trebuie să fie sfătuiţi să vadă cât sunt de orbi atunci când se întristează din pricină că altora le merge bine şi se topesc fiindcă alţii se veselesc. Cât sunt de nefericiţi aceia care devin mai răi pentru că alţii au devenit buni. Când văd cum sporeşte norocul altora ei se rod cuprinşi de întristare lăuntrică şi mor de boala chinurilor din inima lor.

Un om mai nefericit decât aceştia nu există, pentru că fericirea văzută îi întinează cu o pedeapsă care-i face mai vinovaţi. Dacă ar iubi cu adevărat bunurile altora pe care ei nu le pot avea, ar face în aşa fel încât să le aibă şi ei.

Căci, într-adevăr, aceasta e legătura credinţei care îi ţine uniţi pe toţi, asemenea diferitelor membre ale aceluiaşi trup, care sunt deosebite în funcţia lor, dar devin una prin legătura dintre ele.

Astfel se întâmplă că piciorul capătă vedere prin ochi, iar ochii pot umbla prin picioare ; auzul slujeşte gura, limba vine urechii în ajutor ; stomacul slujeşte mâinile şi mâinile slujesc stomacul.

Astfel, ne învaţă însăşi alcătuirea trupului cum să ne purtăm în faptele noastre. Căci, ar fi un lucru prea ruşinos să nu recunoaştem ceea ce suntem.

Astfel ne aparţin şi nouă virtuţile pe care le iubim la alţii deşi nu le putem imita, şi acelora care ne iubesc pe noi le aparţin faptele care li se par vrednice de iubire la noi.

De aceea, trebuie să li se spună celor invidioşi că dacă nu se scapă de acest cariu, se îneacă în răutatea veche a vrăjmaşului nostru viclean. Căci, despre aceasta este scris : «Iar prin pizma diavolului moartea a intrat în lume» (Înţelepciunea lui Solomon 2, 24).

Căci, deoarece, diavolul a pierdut însuşi cerul, el a invidiat pe om, care a fost destinat cerului. Osândit, vrea să adauge la osânda sa, ducând la cădere pe alţii.

Cei invidioşi trebuie lămuriţi să cunoască la cât de adâncă cădere, aducătoare de ruină, se dau pradă. Ei se rostogolesc în păcatele văzute ale faptelor murdare pentru că nu izgonesc invidia din inimile lor.

Dacă nu era Cain pizmaş, pentru că jertfa fratelui său a fost bine primită, nu ar fi ajuns să-i ia viaţa. De aceea, scris este : «Iar Dumnezeu a privit cu îndurare pe Abel şi jertfa

lui. Iar la Cain și la jertfa lui nu s-a uitat. Și Cain s-a aprins de mânie și fața lui s-a posomorât» (Facere 4, 4—5).

Pizma din pricina jertfei a fost pricina omorului de frate. Deoarece l-a durut că fratele lui era mai bun decât el, l-a pierdut pentru ca să nu mai fie deloc în viață. Trebuie să lămurim pe cei invidioși că ei își pierd și acel puțin pe care l-ar avea, câtă vreme se lasă mistuiți de acea boală lăuntrică. De aceea este scris : «O inimă sănătoasă este viața trupului, pe când pizma este carie în oase» (Pilde 14, 30).

Ce înseamnă trupul dacă nu unele fapte slabe și greșite, ce sunt oasele dacă nu faptele cele sigure și puternice ?

Căci adesea se întâmplă, ca oameni cu inima nevinovată să se vădească slabi în nu puține fapte ale lor, iar alții, în schimb, săvârșesc fapte mari numai în fața ochilor oamenilor și, cu toate acestea, se topesc de ciuma pizmei din pricina faptelor bune ale altora. Cu dreptate se spune, deci : «Inima sănătoasă este viața trupului», căci a păzi nevinovăția inimii este egal cu a întări și acele lucruri care în afară par slabe. Și, foarte nimerit, se adaugă acolo : «Iar pizma este carie în oase», deoarece prin păcatul pizmei pier în ochii lui Dumnezeu și faptele care în ochii oamenilor par foarte bune. Carie în oase, pricinuită de pizmă, care face să putrezească oasele, are sensul că acest păcat distruge chiar și faptele cele mari.

CAPITOLUL 11

CUM TREBUIE SĂ PĂSTORIM PE CEI SINCERI ȘI CUM PE CEI VICLENI (ȘIREȚI)

Sfatul 12

Într-un fel trebuie sfătuiți cei sinceri și altfel cei vicleni.

Cei sinceri trebuie lăudați pentru râvna lor de a nu spune niciodată un neadevăr, însă trebuie, de asemenea, sfătuiți ca uneori adevărul să-l treacă sub tăcere.

Căci, după cum minciuna vatămă întotdeauna pe cei mincinoși, tot așa și adevărul uneori păgubește când este spus acolo unde și când nu trebuie.

De aceea, și Domnul, înaintea ucenicilor Săi, potolindu-Și cu tăcere cuvântarea, zice : «Încă multe am a vă zice vouă, dar acum nu puteți să le purtați» (Ioan 16, 12).

Așadar, cei sinceri trebuie sfătuiți să ocolească totdeauna minciuna, după cum trebuie să fie obișnuiți să spună întot-

deauna adevărul. Ei trebuie îndemnați ca să împletească virtutea sincerității cu prevederea și să ajungă, astfel, la liniștea pe care o dăruiește sinceritatea, dar, să nu piardă înțelepciunea care la toate ia seama.

De aceea, ne spune învățătorul neamurilor : «Și voiesc să fiți înțelepți spre bine și nevinovați la rău» (Romani 16, 19). De aceea, Însuși Adevărul îndeamnă pe cei aleși, zicând : «Fiți dar înțelepți ca șerpii și nevinovați ca porumbeii» (Matei 10, 16).

Căci, în inimile celor aleși înțelepciunea șerpilor trebuie să se împletească cu nevinovăția porumbeilor, iar nevinovăția porumbeilor să potolească înțelepciunea șerpilor cu blândețe. Aceasta înseamnă că amăgiți de înțelepciune să nu devină șireți, nici prin nevinovăție să nu devină mărginiți, lipsiți de inteligență.

E necesar ca aceia ce sunt șireți să fie sfătuiți să înțeleagă câtă povară își iau asupra lor prin nesinceritate. De teama de a nu fi descoperiți, ei caută întotdeauna să se apere într-o formă necinstită și sunt neîncetat chinuiți de bănuială și de frică.

Însă, pentru a se apăra, nu este lucru mai sigur decât sinceritatea și mai ușor de grăit ca adevărul.

Căci inima se simte apăsată de chinuri grele când se vede silită să-și acopere înșelăciunea și neadevărul ei. De aceea este scris : «Lucrarea buzelor lor o va acoperi» (Psalm 139, 9).

De fapt, acum umple ceea ce mai târziu împovărează ; căci inima aceluia pe care o scoate din încurcătură cu lingușitoare neliniște, o chinuiește mai târziu cu o pedeapsă aspră. De aceea, se spune la Ieremia : «Deprinsu-și-au limba cu minciună și viclenesc până obosesc» (Ieremia 9, 5). E ca și cum s-ar spune de-a dreptul : Acei, care fără trudă ar putea fi prieteni ai Adevărului, se străduiesc să păcătuiască. Renunță să trăiască în sinceritate, desăvârșesc fapte de moarte. Adeseori nu voiesc să-și mărturisească adevărata lor fire și chiar când sunt prinși asupra greșelii se ascund în vălul minciunii, căci nu voiesc să se adeverească ceea ce sunt.

Adeseori cel ce se ocupă cu îndreptarea greșelilor, dus în eroare de vălul minciunii țesute, își dă seama că-i lipsește certitudinea despre acelea.

De aceea în chip potrivit se zice, prin Proorocul, despre țara iudeilor, care reprezintă sufletul cel păcătos care se acuză : «Acolo (aici) ariciul (șarpele) cuibul își va face» (Isaia 34, 15), în text : «ariciul».

Aici se arată prin arici prefăcătoria sufletului nesincer și care se apără în chip viclean.

Înainte de a prinde ariciul, i se vede capul ; i se observă picioarele, întreg corpul este văzut ; însă, de îndată ce îl atingi el se strânge ghem ; își trage picioarele, își ascunde capul, și nu mai este nimic din ceea ce s-a văzut mai înainte. Dintr-odată dispare tot, în mâinile celui care-l ține. Așa sunt și sufletele cele nesincere când sunt prinse asupra greșelilor. Se vede capul ariciului, că se știe foarte bine de unde a început păcătosul drumul păcatului. Se văd picioarele ariciului, căci rămân dovezile greșelii săvârșite, însă sufletul nesincer își retrage dintr-odată picioarele invocând pretexte, caută să-și ascundă prin aceasta toate urmele fărădelegii lui. El își ascunde capul, căci sufletul se preface cu o dibăcie uimitoare pentru a se apăra și arată că nu a făcut nici măcar primul pas spre greșeală.

El stă cu ghemul în mâna care-l prinde, căci e prins în greșeală.

De fapt, cel ce îl îndrumă, pierde îndată toate acele lucruri pe care le cunoștea, are înaintea sa un păcătos care se ascunde în haina conștiinței sale, care nu poate fi pătrunsă. Și el, căruia i se părea că știe totul, fiindcă l-a prins în greșeală, înșelat de o apărare necinstită, se află iarăși în fața unui necunoscut. Așadar, ariciul își are cuibul în cei mincinoși, falși, prefăcuți, căci prefăcătoria sufletului șiret se retrage în sine însuși și se ascunde în întunecimile apărării.

E necesar ca aceia care sunt nesinceri să audă cuvântul Scripturii : «Cel ce umblă întru neprihănire umblă sigur» (Pilde 10, 9). Căci săvârșirea binelui dă liniște mare și sigură. Să audă ceea ce spune gura înțeleptului : «Duhul cel Sfânt, povățuitorul oamenilor, fuge de vicleșug» (Înțelepciunea lui Solomon 1, 5). Să mai audă ceea ce spune tot Scriptura : «Domnul de cei drepți este mai aproape» (Pilde 3, 32).

Dumnezeu este mai aproape atunci când, prin lumina prezenței Lui, dezvăluie sufletului omenesc cele ascunse. Se spune că Dumnezeu e mai aproape de cei drepți, adică de aceia care nu sunt întunecați de nici o umbră a prefăcătoriei. Mintea acestora El o luminează, cu privire la tainele cele cerești, cu raza virtuții Sale.

Însă, nesinceritatea cuprinde în sine un rău deosebit : căci, câtă vreme cei prefăcuți îi înșală pe ceilalți oameni prin faptele lor rele și prefăcute, se laudă ca și cum ar fi înzestrați cu o mai mare istețime.

Și, fiindcă nu țin seama de pedeapsa aspră care îi așteaptă, ei, nefericiții, se bucură de propria lor nefericire.

Dar, să audă cum îi amenință Proorocul Sofonie cu o pedeapsă grozavă a lui Dumnezeu, când zice: «Aproape este ziua cea mare a Domnului, aproape este și zorește într-una! Se aude venind ziua Domnului. Zi de mânie este ziua aceea, zi de strâmtorare și de jale, zi de întuneric și de beznă, zi de nor și de negură. Zi cu sunete de trâmbiță și de strigăte de război, împotriva cetăților și a turnurilor înalte» (Sofonie 1, 14—16).

Ce înseamnă cetățile întărite dacă nu sufletele false, înconjurate cu apărări mincinoase care, ori de câte ori li se arată vreo greșeală, nu se lasă pătrunse de săgețile adevărului?

Și turnurile înalte sunt, oare, semnul inimilor prefăcute?

Inimi care, în prefăcătoria lor stricată, fac să se reîntoarcă asupra lor însele, într-un oarecare chip, curăția adevărului.

Și, ceea ce-i mai rău e că socotesc în gândurile lor, din cauza acelei vinovății a prefăcătoriei, că au ajuns culmea înțelepciunii.

Dar, peste turnurile înalte vine o zi plină de răzbunare și pedeapsă, deoarece mânia lui Dumnezeu zdrobește la judecata de apoi inimile omenești care s-au închis prin apărări împotriva adevărului, și dezvăluie ceea ce a fost ascuns prin prefăcătorie.

Atunci, cetățile cele înalte vor cădea, fiindcă inimile nepătrunse de Dumnezeu, vor fi osândite.

Vor fi ruinate turnurile cele înalte atunci când inimile, care s-au înălțat din pricina înșelăciunii prefăcute, vor fi dărâmate de osânda cea dreaptă.

CAPITOLUL 12

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI SĂNĂTOȘI ȘI CUM CEI BOLNAVI

Sfatul 13

Într-un fel trebuie sfătuiți cei sănătoși, altfel cei bolnavi.

Cei sănătoși trebuie îndemnați să-și cheltuiască sănătatea trupului pentru mântuirea sufletului.

Trebuie să se ferească de a folosi acest dar al sănătății pentru a săvârși păcate.

Chiar din cauza acestui dar unii oameni sănătoși și robuști devin mai răi decât alții. Nu se tem, de fapt, să abuzeze acum de cel mai larg dar al lui Dumnezeu : ceea ce îi va face să simtă cu siguranță cele mai grele chinuri viitoare.

Mai târziu, îi părăsește înțelepciunea, care mai înainte i-a chemat în ciuda neîncetatei lor împotriviri, zicând : «Chematu-v-am dar voi n-ați luat aminte ! Întinsu-Mi-am mâna, și n-a fost cine să ia seama ! Ci ați lepădat toate sfaturile Mele și mustrările Mele nu le-ați primit. De aceea, și Eu voi râde de pieirea voastră, și mă voi bucura când va veni groază peste voi» (Pilde 1, 24—26). Și, mai departe : «Atunci Mă vor chema, dar Eu nu voi răspunde, din zori Mă vor căuta și nu Mă vor afla» (Pilde 1, 28).

Numai când se pierde ajungem să înțelegem importanța sănătății trupești, și nu vrem să admitem că ea ne-a fost dată pentru a săvârși binele.

La urmă vom căuta în zadar ceea ce, la timpul potrivit, n-am voit să întrebuințăm în mod folositor.

De aceea, Solomon spune cu dreptate în alt loc : «Ca să nu dai virtutea tinereții tale altuia și anii tăi unui om fără de milă ; Ca străinii să nu se îndestuleze de strădania ta, și ostenelile tale să nu treacă în casa altuia ; Ca să nu suspini la sfârșit, când trupul tău și carnea ta vor fi fără vlagă» (Pilde 5, 9—11).

Cine ne este străin dacă nu duhurile rele, care au pierdut fericirea patriei cerești ?

În ce constă cinstea noastră, dacă nu în faptul că noi, deși după trup suntem făcuți din pământ, cu toate acestea suntem creați după chipul și asemănarea Creatorului nostru ?

Cine este mai îngrozitor decât acel înger căzut, care, prin trufia lui, și-a atras pedeapsa morții veșnice, nu numai pentru sine, căci după pierderea lui nu încetează a da morții neamul omenesc ?

Cinstea lui o dă, deci, străinilor acela care, făcut după chipul și asemănarea lui Dumnezeu, își folosește vremea vieții sale în poftele duhurilor rele.

Anii săi și-i dă unui om fără de milă acela care-și risipește anii vieții lui, dăruindu-i după voia mai-marelui răutății.

Cu dreptate stă înscris în acel loc : «Ca străinii să nu se îndestuleze de strădania ta și ostenelile tale să nu treacă în casa altuia».

Căci oricine, de fapt, se străduiește ca prin darul sănătății trupului și prin darul înțelepciunii, nu ca să deprindă virtuți, ci ca să satisfacă viciile, acela nu caută să împlinească interesele casei sale cu puterile lui, ci locuința celor străini. El înmulțește faptele duhurilor necurate și ajunge, prin desfrânările sale trupești sau prin mândrie, să sporească numărul celor osândiți.

Cu dreptate se spune, de asemenea : «Ca să nu suspini la sfârșit, când trupul tău și carnea ta vor fi fără de vlagă».

Prin viciile trupului se cheltuiește de cele mai multe ori darul sănătății ; dacă, însă, acesta lipsește, atunci carnea e chinuită de boală până a sili sufletul să părăsească trupul. Atunci căutăm sănătatea pierdută, de care am abuzat multă vreme.

Voim să recâștigăm sănătatea pierdută, cu hotărârea de a nu mai abuza, ci de a o folosi pentru o viață sfântă. Acum suspină oamenii care n-au voit să-i slujească lui Dumnezeu, când nu mai pot îndrepta paguba pe care și-au făcut-o prin lipsa lor de grijă. De aceea se spune în altă parte : «Iar când îi ucidea pe ei, Îl căutau» (Psalm 77, 38).

Bolnavii, dimpotrivă, trebuie sfătuiți cu o metodă contrară : să se socotească cu atât mai mult fiii lui Dumnezeu, cu cât îi izbăvește mai tare biciul pocăinței.

Căci, dacă, de fapt, nu ar fi stabilit să dăruiască moștenirea celor drepți, atunci n-ar avea nici o valoare grija de a-i întări în suferință. De aceea a grăit Domnul, prin înger, către Sfântul Ioan : «Eu pe câți îi iubesc îi mustru și îi pedepsesc» (Apocalipsă 3, 19). De aceea este iarăși scris în alt loc : «Fiul meu, nu disprețui certarea Domnului, nici nu te descuraja când ești mustrat de El» (Pilde 3, 11). De fapt, Dumnezeu pe care îl iubește, îl îndreaptă : «Căci pe cine iubește Domnul îl ceartă, și pe orice fiu pe care îl primește, îl biciuiește» (Evrei 12, 5—6).

De aceea, zice Psalmistul : «Și sufletul nostru așteaptă pe Domnul, că ajutorul și apărătorul nostru este» (Psalm 32, 19). De aceea, și Iov exclamă, în durerea sa : «Dacă sunt drept nu cutez să ridic capul, ca unul ce sunt sătul de ocară și apăsat de necazuri» (Iov 10, 15).

Trebuie să li se spună celor bolnavi, dacă cred că patria lor este cerul, că este firesc ca ei să îndure suferințe în lumea aceasta, deoarece aceasta este o țară străină pentru ei.

De aceea, pietrele care trebuiau puse fără bătăi de ciocane la ridicarea templului Domnului, fuseseră mai întâi cioplite în afara templului.

De aceea, și noi acum suntem ciopliți cu chinuri, pentru a fi așezați mai târziu, fără lovituri de bici, la locurile noastre înăuntrul templului dumnezeiesc.

Vreau să spun acum că durerea trebuie să îndepărteze tot ce este în noi de prisos, pentru ca apoi, în viața viitoare, să ne lege numai înțelegerea plină de iubire.

Trebuie sfătuiți cei bolnavi, să ia seama cât de multe necazuri trebuie să îndure fiii cei trupești pentru câștigarea unei moșteniri pământești.

De ce, dar, găsim imposibil de purtat pedeapsa cu care ne ceartă Domnul, căci prin ea dobândim o moștenire care nu se pierde, și scăpăm de chinurile veșnice?

De aceea zice Sfântul Apostol Pavel: «Apoi, dacă am avut pe părinții noștri după trup ca să ne certe, și nu ne sfiim de ei, oare nu ne vom supune cu atât mai vârtos Tatălui duhurilor, ca să fim vii? Pentru că ei, precum găseau cu cale, ne pedepseau pentru puține zile, iar Acesta, spre folosul nostru, ca să ne împărtășim din sfințenia Lui» (Evrei 12, 9—10).

Trebuie să-i obișnuim pe bolnavi să gândească că suferința trupească ne oferă mare mântuire a inimii, deoarece e în stare să readucă pe om la cunoașterea de sine și să-i amintească slăbiciunile lui, de care atunci când este sănătos uită adesea.

E necesar ca sufletul, care a devenit atât de trufaș, să-și amintească de starea în care se află, de suferința trupească pe care o îndură.

Aceasta i se arată nimerit prin Valaam — dacă ar fi vrut să asculte de vocea lui Dumnezeu — atunci când a fost silit să întârzie călătoria sa (Numeri 22, 23 ș.u.).

Căci Valaam, de fapt, vrea să ajungă la țintă, însă dobitocul capricios pe care călătorea îl împiedică de la aceasta. De fapt, măgărița oprită, fiind împiedicată să continue drumul, vede un înger pe care mintea omenească nu-l poate vedea, fiindcă adesea trupul, apăsat prin suferință în chinul său, îi arată sufletului pe Dumnezeu, altfel greu de aflat, chiar dacă duhul stăpânește trupul.

E starea sufletului care dorește și caută să înainteze în chinurile acestei lumi, și cu toate acestea găsește obstacole pe

drumul său, iar aceasta până când Îl descoperă pe Cel nevăzut Care-i iese înainte.

De aceea zice Sfântul Apostol Petru: «Dar a primit mustrarea pentru călcarea lui de lege; căci dobitocul fără grai, pe care era călare, grăind cu glas omenesc, a oprit neghiobia proorocului» (II Petru 2, 16).

Neghiobia omenească este îndreptată de un dobitoc fără de grai atunci când trupul chinuit și suferind îi amintește sufletului trufaș binele smereniei pe care ar fi trebuit să-l aibă neîncetat.

Valaam n-a tras folos, însă, de la această întâmplare, pentru că, continuând, a blestemat, și-a schimbat cuvintele, însă nu și inima.

Cei bolnavi trebuie sfătuiți să cugete câtă valoare are suferința trupească, deoarece dispune inima la harul care șterge greșelile săvârșite și împiedică săvârșirea altora. Chinurile fizice sunt mijlocul care izbește inima zguduită de căință prin rănile suferințelor.

De altfel, chinurile trupești sunt mijlocul prin care încercarea pocăinței biciuiește sufletul rănit.

De aceea este scris: «Rănile sângeroase sunt un leac pentru cei răufăcători și lovituri care pătrund până în părțile cele mai ascunse ale stomacului» (Pilde 20, 30); în text e folosit cuvântul stomac — cele mai ascunse ale stomacului.

Vânătorile rănilor curăță cele rele, în înțelesul că durerea pedepselor pe care le trimite Dumnezeu șterge păcatele săvârșite cu gândul, precum și cele săvârșite cu fapta. Prin cuvântul stomac obișnuiește a se numi inima, căci dacă stomacul mistuie hrana, inima curăță și înlătură grijile și preocupările.

Motivul pentru care sufletul este numit stomac îl vedem din spusele Scripturii, când zice: «Sufletul omului este un sfeșnic de la Domnul, el cercetează toate lucrurile cele mai ascunse ale pântecului» (Pilde 20, 27 — după text).

Prin aceasta vrea să ne spună: că pătrunderea suflării lui Dumnezeu în inima omului luminează și face cunoscută starea sufletului care, înainte de venirea Duhului Sfânt, putea să poarte greutatea gândurilor lui triste, dar nu putea să le cunoască și să le distingă.

Așadar, vânătăile loviturilor ne curăță de rele și de rănile care pătrund înăuntrul pântecelui, în înțelesul că răul fizic readuce în minte, în tăcerea întristării, amintirea păca-

telor noastre și revine înaintea ochilor noștri tot răul pe care l-am săvârșit.

Cu alte cuvinte, răul fizic ne face să simțim înăuntru o durere mai mare pentru greșeala pe care am săvârșit-o. Rănile deschise ale trupului spală mai abundent suferințele ascunse pântecelui. Rana tainică a durerii vindecă, de fapt, greșelile faptelor rele.

Bolnavii trebuie sfătuiți să-și păstreze virtutea răbdării și să se gândească neîncetat la multele suferințe pe care le-a îndurat Mântuitorul nostru din partea făpturii Sale.

A suferit atâtea ocări și jigniri Acela Care smulge sufletele celor prinși din mâna vrăjmașului, a fost lovit peste față de batjocuri ; Acela Care ne spală cu apa mântuirii S-a lăsat scuipat, a răbdat în tăcere biciuirea. Acela Care ne dă pentru vecie locuri de cinste în cetele îngerilor a primit palme ; Doctorul rănilor păcatelor nu Și-a tras capul din fața spinilor ; Acela Care ne îmbată cu bucuria veșnică a primit fierea amară în setea Lui ; Acela Care S-a rugat pentru noi la Tatăl, deși este egal în dumnezeire cu El, a tăcut când I S-a închinat în batjocură.

El a ajuns până la moarte și a dăruit viață morților.

Pentru ce, dar, socotim că este greu ca omul să sufere pedepse din partea lui Dumnezeu pentru păcatul săvârșit, dacă Însuși Dumnezeu a voit să sufere atâtea rele din partea oamenilor pentru binefacerile Lui ?

Sau, cine să fie nemulțumit din cauza pedepselor care vin peste el, câtă vreme chiar Dumnezeu Însuși, Care a fost fără de păcat, n-a ieșit din lume fără să fie biciuit de durere ?

CAPITOLUL 13

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI ACEIA CARE SE TEM DE PEDEPSELE LUI DUMNEZEU ȘI CUM ACEIA CARE LE NESOCOTESC

Sfatul 14

Într-un fel trebuie conduși aceia care se tem de pedepsele lui Dumnezeu și care din această pricină duc o viață nevinovată, și altfel aceia care s-au învârtoșat atât de mult în răutate, încât nici pedepsele lui Dumnezeu nu-i fac să se îndrepte.

Trebuie să fie făcuți să înțeleagă aceia care se tem de pedepsele lui Dumnezeu, să nu dorească prea mult bunurile pământești care pot să fie stăpânite și de cei răi.

Să nu fugă nicidecum de suferințele din lumea aceasta ca și cum ar fi insuportabile, deoarece le este cunoscut că și oamenii buni sunt adesea loviți de ele.

Ei trebuie îndemnați să înțeleagă și să se teamă de pedeapsa veșnică dacă doresc ca într-adevăr să fie eliberați de rău.

Să nu se oprească din frică în fața acestor pedepse, ci să sporească prin cultivarea iubirii față de aproapele, în harul iubirii de Dumnezeu, căci este scris : «Iubirea desăvârșită alungă frica» (I Ioan 4, 18). Și, iarăși, este scris : «Pentru că n-ați primit iarăși duh de robie spre temere, ci ați primit duhul înfierii în care strigăm Avva ! Părinte !» (Romani 8, 15). De aceea, zice iarăși acel sfânt învățător : «Unde este Duhul Domnului, acolo este libertate» (II Corinteni 3, 17).

Dacă numai teama de pedeapsă ne ține departe de la faptele rele, atunci desigur că nu se poate afla în suflet nici o libertate a spiritului. Căci ar avea siguranța și garanția că nu va fi pedepsit pentru păcatul săvârșit. Un suflet care este stăpânit de temerea slugarnică nu cunoaște darul libertății.

Căci binele trebuie iubit pentru el și nu trebuie săvârșit din amenințarea pedepselor.

Cine săvârșește binele numai pentru că se teme de chinuri și dureri, acela ar vrea ca să nu mai fie de ce să se teamă, pentru ca să poată săvârși faptele rele în liniște.

Urmează un adevăr mai limpede ca lumina soarelui, adică, pentru a pierde nevinovăția înaintea lui Dumnezeu e destul să păcătuiești înaintea Lui prin dorință.

În schimb, cei care nu se pot ține departe de rău, chiar cu pedepse, trebuie loviți cu o atât mai aspră îndreptare cu cât au devenit mai învârtoșați și mai nepăsători.

De cele mai multe ori, aceștia trebuie disprețuiți fără să cunoască ei disprețul, și fără a fi duși la deznădejde trebuie făcuți să înțeleagă că nu mai au nădejde.

Amenințările lui Dumnezeu trebuie arătate acestora cu asprime, pentru ca gândul la pedeapsa cea veșnică să-i aducă la cunoștința de sine și să-i facă să le înflorească nădejdea.

Să înțeleagă că pentru ei sunt rostite cele mai aspre amenințări dumnezeiești, pentru ca, luând aminte la pedepsele lui Dumnezeu, să fie mânați să-și cunoască starea lor. Se înțelege că s-a împlinit cu ei cuvântul Scripturii : «De

vei pisa în piuliță cu pilugul pe cel nebun, întocmai ca pe boabe, nu-l vei despărți de nebunia lui» (Pilde 27, 22).

De aceștia se plânge Proorocul înaintea Domnului, zicând : «Tu-i pierzi, și ei nu vor să ia învățătura» (Ieremia 5, 3). De aceea zice Domnul : «Voi pedepsi poporul Meu, dar nu se va căi de fărădelegile lui» (Ieremia 15, 6 — după text). Și, de asemenea, zice : «Dar poporul nu se va întoarce la Cel Care-l lovise» (Isaia 9, 12). De aceea se plânge Proorocul în numele acelora care săvârșesc pedeapsa judecății : «Am voit să vindecăm Babilonul, dar nu-i de lecuit» (Ieremia 51, 9). Se vrea, adică, să se vindece Babilonul, dar totuși nu se lecuiește, de fiecare dată, când sufletul scufundat în păcate aude cuvântul îndreptării, cunoaște pedepsele trimise asupra lui, dar el, totuși, refuză să se întoarcă pe calea cea dreaptă a mântuirii.

De aceea Domnul ceartă poporul lui Israil, care nici măcar în robie nu s-a lepădat de răutățile sale, zicând : «Casa lui Israel Mi s-a făcut zgură ; toți sunt bronz și cositor, fier și plumb în cuptor» (Iezechiel 22, 18).

Prin aceasta Domnul vrea să zică lămurit : Eu am vrut să-i curăț prin focul necazurilor, am căutat să-i fac să devină argint și aur, însă, în cuptor, ei Mi s-au prefăcut în cositor, bronz, fier și plumb.

Chiar și în suferință n-au alergat după virtute, ci după viciu. Căci, într-adevăr, bronzul când este lovit dă un sunet mai puternic și mai frumos decât toate celelalte metale.

Prin urmare, acela care este pus la încercare izbucnește în murmure, e asemenea bronzului din mijlocul cuptorului.

Atunci când cositorul este lucrat cu iscusință, el poate fi luat drept argint.

Așadar, omul care nu se leapădă nici în întristare de viciul prefăcătoriei, acela a devenit ca și cositorul în cuptor.

De fier se slujește acela care pândește viața semenului. Ca fierul în cuptor e acela care în încercarea suferinței nu-și pierde viciul de a vătăma pe alții.

Plumbul, în sfârșit, este mai greu decât celelalte metale.

Ca plumbul în cuptor devine acela pe care povara păcatului îl apasă la pământ, încât chiar în încercare nu știe să se dezlipească de dorințele păcătoase. Din acest motiv s-a zis : «Munca va fi grea, dar rugina cea multă de pe ea nu se va duce ; și în foc rugina va rămâne pe ea» (Iezechiel 24, 12).

Dumnezeu ne pune în focul suferințelor pentru a ne curăți de rușinea păcatelor.

Însă rugina nu se pierde nici prin foc dacă noi nu ne silim să ne dezlipim de păcate nici chiar în mijlocul pedepselor. De aceea, tot Proorocul zice : «În zadar a topit, căci cei răi nu s-au ales» (Ieremia 6, 29).

Trebuie să știm că unii rămân neîndreptați chiar și după cele mai aspre pedepse, ei pot fi sfătuiți, însă, prin îndemnuri pline de iubire.

Uneori aceia pe care nu reușim să-i îndreptăm nici măcar cu amenințarea chinurilor pot fi mai bine îndreptați de la faptele lor rele cu o bunăvoință iertătoare.

De câte ori ne e dat să asistăm la ciudățenii de acest fel, că apa călduță le redă bolnavilor sănătatea pierdută și pe care un medicament foarte bun nu le-a putut-o da.

Și nu e rar cazul că anumite răni care nu pot fi vindecate nici prin operație se vindecă adesea cu comprese cu untdelemn.

Tot astfel diamantul dur, pe care nu-l poate tăia nici fierul, se dizolvă, în schimb, în puțin sânge de țap.

CAPITOLUL 14

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI TĂCUȚI ȘI CUM CEI LIMBUȚI

Sfatul 15

Sunt tipuri de oameni foarte tăcuți și tipuri de oameni foarte vorbăreți.

Într-un fel (altfel) trebuie îndrumați cei prea tăcuți, altfel, cei limbuți. Să li se spună celor tăcuți că în fuga lor de unele greșeli ajung, pe neștiute, în altele și mai grele. Adesеori, din pricina nemăsurată a înfrânării limbii, inima e mânată la o vorbărie lungă și aspră. Chiar aceștia dau drumul în minte gândurilor care clocotesc cu atât mai mult cu cât sunt ținute închise printr-o tăcere ermetică și exagerată.

Acest mod de a face le este înnăscut și se lasă purtați de el cu un fel de plăcere răutăcioasă, pentru că știu că nu pot fi văzuți și descoperiți de aceia care i-ar putea dojeni.

Nu sunt rare cazurile când sufletele de acest fel devin trufașe și disprețuiesc, ca nedesăvârșiți, pe cei pe care îi aud vorbind.

Gura trupului rămâne închisă, ei nu înțeleg cum se deschide inima lor trufașă pentru atât de multe și pentru atâtea feluri de vicii.

E adevărat că aceia care sunt tăcuți își frânează limba, însă, în schimb, se umplu de trufie.

Și, fiindcă nu țin seamă de propria lor greșeală, judecă și acuză în intimitatea lor pe alții, cu atât mai bucuroși, cu cât aceasta o pot face cu toată discreția.

De aceea, trebuie îndemnați cei prea tăcuți să se hotărască să învețe nu numai cum să se poarte cu alții, ci și cum să se conformeze cu ei înșiși.

Va fi mai bine să se teamă mai mult de judecata cea ascunsă a lui Dumnezeu pentru gândurile lor, decât de mustrarea oamenilor pentru cuvintele lor. Căci este scris : «Fiul meu, ia aminte la înțelepciunea mea și la sfatul cel bun pleacă urechea ta, ca să-ți poți păstra judecata» (Pilde 5, 1).

Căci nimic nu este mai nestatornic în noi decât inima, care ne părăsește cu atât mai ades, cu cât mai mult se risipește la gânduri păcătoase. De aceea zice Psalmistul : «Inima mea m-a părăsit» (Psalm 39, 17 — după text), apoi zice, reîntorcându-se către sine : «Robul Tău și-a găsit inima sa, ca să se roage Ție cu această rugăciune» (II Regi 2, 27 — după text).

Dacă, deci, se veghează și se înfrânează gândurile, atunci se regăsește inima atât de nestatornică.

Adeseori, cei prea tăcuți, câtă vreme trebuie să îndure ceva pe nedrept, durerea lor devine cu atât mai adâncă cu cât nu voiesc să vorbească despre lucrurile care li se întâmplă.

E știut că dacă limba ar vorbi cu seninătate despre nenorocirile îndurate, atunci durerea ar fugi din inima lor.

Căci rănile interioare pricinuiesc chinuri mai mari decât cele exterioare.

Când germenii bolii care produc fierbințeala lăuntrică se îndepărtează, atunci răul se pune pe calea vindecării.

De aceea, cei prea tăcuți trebuie să știe că aceia care în mijlocul suferințelor îndurate tac mai mult decât trebuie, prin înfrânarea limbii își sporesc suferințele.

E bine să-i îndemnăm să nu ascundă motivul pentru care sunt înfruntați, dacă e adevărat că iubesc pe aproapele ca pe ei înșiși.

În acest caz, pentru ambii, cuvântul devine leac ; pentru cel care îndrumă, fiindcă pedepsește fapta cea rea ; iar pen-

tru cel înfruntat, pentru că o rană deschisă îi ușurează fierbințeala durerii.

Cine, de fapt, vede relele semenilor și totuși constrânge limba la tăcere este ca și cum ar fi văzut rana, dar a îndepărtat leacul, și cu atât mai mult devine autor al morții altora, cu cât mai mult nu a voit să vindece răul, deși a putut-o face.

Trebuie, deci, să ținem cu înțelepciune limba în frâu, însă, să nu o legăm cu cătușe de nedesfăcut. Căci este scris : «Omul înțelept va tăcea până la vremea potrivită» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 20, 6), pentru că, atunci când socotește că-i potrivit să lepede opreliștea tăcerii, vorbind cu cuviință și la timp potrivit, să se silească să devină folositor. De aceea este scris : «Vremea este să taci și vremea este să grăiești» (Ecclesiast 3, 7).

Căci, trebuie să valorificăm cu înțelepciune vremea diferitelor suferințe, pentru ca nu cumva, vrând să înfrânăm limba, să vorbim fără folos.

Însă, nici să nu o învăluim în tăcerea leneșă, atunci când ar trebui să vorbească cu bun folos. În această privință, Psalmistul zice cu drept cuvânt : «Pune, Doamne, strajă gurii mele și ușă de îngrădire împrejurul buzelor mele» (Psalm 140, 3).

El nu se roagă pentru zid împrejurul buzelor sale, ci pentru ușa de îngrădire care poate fi deschisă și închisă. De aceea, trebuie să învățăm și noi să vorbim cu grijă.

De fapt, o gură moderată se deschide la timp potrivit și când socotește se închide și tace din nou.

În schimb, cei limbuți trebuie sfătuiți să ia seama bine, cât de departe rătăcesc de la calea cea dreaptă atunci când se avântă în vorbării deșarte.

Căci sufletul omenesc se aseamănă cu apa, care se ridică în sus înspre acolo de unde a venit numai atunci când e închisă din toate părțile.

În schimb, dacă se lasă să curgă își pierde puterea deoarece se revarsă fără folos printre lucrurile cele de jos.

Așadar, prin câte cuvinte nefolositoare cheltuiește cineva seriozitatea tăcerii, prin tot atâtea pâraie se revarsă conținutul său lăuntric. Atunci nu este de ajuns să te reîntorci la cunoașterea cea lăuntrică, căci multă vorbărie naște digresiuni și împiedică intimitatea contemplației interioare.

În schimb, cei limbuți se dau pradă loviturilor dușmanului, care stă la pândă, deoarece le lipsește orice apărare și

orice pază. De aceea este scris : «Asemenea unei cetăți cu săpătură și fără zid așa este omul căruia îi lipsește stăpânirea de sine» (Pilde 25, 28).

Deoarece cetatea sufletului nu are zidul tăcerii, ea rămâne descoperită săgeților dușmanului, fiind izgonită în afară de sine prin vorbire zadarnică. Și se vădește lipsită de orice apărare în fața dușmanului său care o va lovi.

Pe aceasta cu atât mai mult o biruie dușmanul fără oboseală, cu cât sufletul, care este învins, se luptă împotriva lui prin vorbăriile sale multe.

De obicei, câtă vreme nu ne ferim de vorbe deșarte, sufletul leneș este aruncat treptat în prăpastie, așa încât, nevoind să se ferească de cuvintele vătămătoare, ajunge, fără să-și dea seama, la acelea care trebuie osândite.

La început vorbim cu plăcere despre treburile altora, apoi, prin clevetire, se mușcă din viața acelora despre care se vorbește, iar la urmă limba se avântă în insulte și batjocuri pe față.

În felul acesta se seamănă urile, se nasc certurile, se aprinde focul dușmăniilor, se stinge pacea inimilor.

De aceea, frumos zice Solomon : «Începutul unei certe este ca slobozirea apei» (Pilde 17, 14).

A slobozi apele înseamnă a lăsa frâu liber limbii în vorbire

În schimb, despre același argument, dar în înțeles bun, se zice : «Vorbele ieșite din gura omului sunt ape fără fund» (Pilde 18, 4).

Așadar, acela care dă drumul apei deschide cearta, pentru că dacă nu-și înfrânează limba, tulbură pacea. De aceea se spune în înțeles deosebit : «Acela care îl silește pe cel nechibzuit să tacă, potolește mânia» (Pilde 26, 10).

Cine se lasă purtat de limbuție nu poate păstra corectitudinea dreptății fiindcă e rob al flecărelii, după cum o arată Proorocul, prin cuvintele : «Bărbatul limbut nu se îndreaptă pe pământ» (Psalm 39, 11).

De aceea, și Solomon spune în alt loc : «Mulțimea cuvintelor nu scutește de păcătuire» (Pilde 10, 19). De aceea zice Isaia : «Roada dreptății va fi liniștea» (Isaia 32, 17). În vorbirea Profetului vrea să se spună că sfințenia și dreptatea sufletului se pierd atunci când vorbim peste măsură. De aceea zice Iacov : «Dacă cineva socotește că e cucernic, dar nu-și ține inima în frâu, ci își amăgește inima, cucernicia acestuia este zadarnică» (Iacov 1, 26). De aceea iarăși zice :

«Orice om să fie grabnic să asculte, zăbavnic să vorbească» (Iacov 1, 19).

De asemenea, se precizează ce-i în stare să facă limba, adăugând : «Rău fără astâmpăr ; ea este plină de venin aducător de moarte» (Iacov 3, 8).

De asemenea, ne îndeamnă Adevărul cu gura Lui, zicând : «Vă spun că pentru orice cuvânt deşert, pe care îl vor rosti, oamenii vor da socoteală în ziua judecăţii» (Matei 12, 36).

Cuvântul deşert este acela căruia îi lipseşte ori motivul care să-i justifice necesitatea, ori intenţia de a-l face de folos.

Aşadar, dacă se va cere socoteală pentru fiecare cuvânt deşert, atunci să ne gândim ce pedeapsă îşi atrag limbuţia, prin care păcătuim, şi mai ales cuvintele vătămătoare.

Şi mai departe : «Orice om să fie grabnic să asculte, zăbavnic să vorbească» (Iacov 1, 19).

CAPITOLUL 15

CUM TREBUIE PĂSTORIŢI CEI LENEŞI ŞI CUM CEI GRĂBIŢI (PRIPIŢI)

Sfatul 16

Leneşii şi cei grăbiţi nu trebuie sfătuiţi la fel. Leneşii trebuie învăţaţi să nu-şi piardă, prin amânare, prilejul faptelor bune pe care ar fi trebuit să le săvârşească. Grăbiţii, din contră trebuie sfătuiţi să nu-şi piardă meritele prin graba nechibzuită.

Leneşilor trebuie să li se amintească că binele trebuie săvârşit la vremea potrivită, pentru că mai târziu, deşi am voi, nu-l mai putem săvârşi.

Lenevia naturală a sufletului, care nu este aprinsă de râvna cuvenită, va jertfi chiar în rădăcină dorinţa binelui, deoarece amorţeala se va strecura încetul cu încetul şi în ascuns. De aceea, Solomon zice deschis : «Lenea te face să cazi în toropeală» (Pilde 19, 15).

Leneşul veghează atâta vreme cât simţurile sale se găsesc în stare de a înţelege binele, deşi, trândăvia îl adoarme.

Lenea ne scufundă în somn pentru că încetul cu încetul, fiind părăsită râvna, se pierde şi paza binelui. De aceea, pe drept cuvânt este adăugat : «Sufletului trândav îi va fi foame» (Pilde 19, 15).

Sufletul care nu tinde cu putere spre cele înalte se destramă, târât nepăsător în abisul dorințelor sale.

Și atâta vreme cât nu este ajutat cu vigoarea pentru a atinge țintele înalte și sublime, este cuprins de foamea poftelor josnice.

Și cu cât nu se simte legat prin legăturile unei aspre discipline, cu atât mai mult din cauza patimei se împrăștie în dorințe desfrânate. De aceea, același Solomon zice: «Omul trândav mereu poftește» (Pilde 21, 26).

De aceea, Adevărul însuși, propovăduind (Matei 12, 44), numește curată casa pe care a părăsit-o un duh necurat, dar, dacă rămâne goală, el se reîntoarce cu mai multe și o ia în stăpânire.

Leneșul, în general, nu-și împlinește datoria, fie că vede înaintea lui greutăți de netrecut, fie că este stăpânit de teamă neîntemeiată.

După ce și-a aflat un motiv care să-i justifice teama, caută să arate că amorțeala leneviei n-a fost cu totul nejustificată.

De aceea, cu dreptate observă Solomon în legătură cu aceasta: «Din cauza frigului leneșul nu ară ogorul, iar când vine vara în zadar va cerși și nu i se va da lui» (Pilde 20, 4 — după text).

Leneșul nu ară din pricina frigului atunci când, cuprins de moleșeală și trândăvie, nu împlinește binele pe care trebuie să-l facă.

Leneșul nu ară din pricina frigului atunci când, din teama pentru neplăcerile mărunte, lasă neîmplinite datoriile cele mai mari.

Însă, foarte nimerit se zice: «Iar când vine vara va cerși și nu va primi».

Cine nu se nevoiește acum, spre fapte bune, în zadar va bate la poarta Împărăției Cerurilor atunci când soarele judecății va deveni mai fierbinte.

Va cerși în felul acesta vara, însă nu va primi nimic. Ce bine îi spune aceluia același Solomon: «Cel ce păzește vântul nu seamănă, și cel ce se uită la nori nu seceră» (Ecclesiast 11, 4). Și ce, oare, înseamnă vântul dacă nu ispita duhurilor rele? Și norii, purtați de vânt, nu înseamnă, oare, întinderea de curse a oamenilor răi?

Norii sunt alungați de vânt în înțelesul că oamenii răi sunt ispitiți de șoaptele duhurilor necurate.

Așadar, acela care păzește vântul nu seamănă, iar acela care se uită după nori nu seceră niciodată, căci oricine se teme de ispitirea duhurilor rele, sau cine se teme de prigonirea oamenilor răi, acela nu mai seamănă grâul faptelor bune, și atunci, sus în cercuri, nu va strânge snopii răsplătirii celei sfinte.

Dimpotrivă, cei grăbiți (pripiți), pe de o parte, anticipează timpul faptelor bune, pe de altă parte, produc pervertirea meritului și adeseori săvârșesc răul, fiindcă le lipsește discernământul faptelor celor bune.

Cei grăbiți nu reflectă niciodată asupra lucrurilor pe care trebuie să le facă, și de cele mai multe ori reușesc numai să înțeleagă că faptele pe care le-au săvârșit nu trebuia să le săvârșească așa.

Lor le spune în chip nimerit Solomon, ca și cum ar fi ascultătorii săi : «Fiul meu, nu săvârși nimic fără să chizuiești, căci atunci nu te vei căi că s-a întâmplat așa» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 32, 20 — după text), iar în alt loc : «Genele tale drept înainte să caute» (Pilde 4, 25).

Genele pășesc înaintea pașilor atunci când sfaturile bune preced faptele noastre. Câți uită, în schimb, să socotească și să prevadă ceea ce fac, mișcând pașii și ținând ochii închiși ?

Merg și înaintează, dar fără să prevadă faptele. Așa, foarte curând cad, pentru că nu au socotit, cu ochii chibzuinței, unde să-și poată pune piciorul faptei.

CAPITOLUL 16

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI BLÂNZI ȘI CUM CEI MÂNIOȘI

Sfatul 17

Cei blânzi și cei mânioși au nevoie de un îndemn și de o îndreptare deosebită.

Cei blânzi, care ocupă posturi de răspundere, foarte adesea suferă de o delăsare care se apropie și este înrudită cu trândăvia și cu nelucrarea. Adesea aceasta se datorește unei îngăduințe prea largi care slăbește, mai mult decât este necesar, vigoarea disciplinei.

Cu totul deosebită, ba chiar contrară, este starea celor mânioși.

Aceștia, de fapt, ajunși la un loc de conducere, dacă sunt călăuziți de mânie, se lasă în voia revărsării mâniei și sunt în stare, după ce au tulburat liniștea odihnei, ca să ruineze viața credincioșilor.

Atunci când cei mânioși sunt cuprinși de furia lor nu mai știu ceea ce fac, pentru că sunt mânioși. Uneori, însă, ceea ce este mai rău, e că ei suferă din vina lor proprie. Nu de puține ori, apoi, socotesc râvnă a dreptății chiar descărcările lor de mânie. Și, când viciul se furișează în locul virtuții, păcatele se săvârșesc fără teamă.

Așa, adeseori, cei blânzi amorțesc prin dezgustul nepăsării iar cei mânioși se lasă, în schimb, înșelați de râvna falsă. La virtutea celor blânzi se unește, pe ascuns, viciul ; în schimb, la cei mânioși viciile proprii se socotesc drept virtuți active și foarte folositoare.

De aceea, trebuie sfătuiți cei blânzi să fugă de primejdia care îi domină și îi obligă.

Cei mânioși să fie sfătuiți, în schimb, să se păzească de răul care se află înăuntrul lor.

Cei dintâi trebuie sfătuiți să înțeleagă ceea ce nu au ; ceilalți, ceea ce au din abundență.

Cei blânzi să învețe a fi mai sârguincioși, să comande și să controleze curăția.

Cei blânzi trebuie sfătuiți să stăruiască în ardoarea pentru dreptate, iar pe cei mânioși să-i îndemnăm ca la căldura pentru dreptate să unească blândețea cu cumpătarea.

De aceea ni S-a arătat nouă Sfântul Duh în chip de porumbel și în chip de foc, căci pe toți aceia pe care-i inundă de Sine vrea să-i îmblânzească prin nevinovăția porumbeilor și vrea să-i facă înflăcărați prin focul râvnei.

Așadar, nu este plin de Sfântul Duh acela care în liniștea blândeții uită căldura plină de râvnă, sau, din contră, în focul râvnei uită virtutea blândeții.

Aceasta o precizăm poate mai bine atunci când vom recurge la învățătura Sfântului Apostol Pavel, care la doi învățăcei, înzestrați cu deosebită ardoare, le sugerează ajutoare deosebite pentru predicare.

Lui Timotei îi dă îndemnul, zicându-i : «Mustră, ceartă, îndeamnă cu toată îndelunga-răbdare» (II Timotei 4, 2).

Lui Tit, în schimb, îi dă sfatul : «Acestea grăiește și îndeamnă și ceartă cu toată tăria» (Tit 2, 15).

Care este motivul pentru care își împărtășește învățătura cu atâta artă, încât, când o expune să recomande unuia

autoritate, iar celuilalt răbdare, dacă nu faptul că știe că Tit avea o fire mai blândă iar Timotei o avea mai înflăcărată?

Pe Tit îl aprinde, insuflându-i căldura râvnei, pe Timotei îl înfrânează cu dulceața răbdării.

Aceluia îi dă ceea ce-i lipsește; acestuia îi ia ceea ce-i prisosește.

Pe acela caută să-l ducă înainte, încurajându-l, pe acesta să-l domolească, înfrânându-l.

Ca mare vier al Bisericii, el adapă unele vițe pentru ca să crească cum trebuie; pe altele, care cresc prea mult, le taie, pentru ca nu cumva, crescând, să nu aducă roade, sau, crescând prea mult, să nu ajungă la coacere rodul pe care îl au.

Însă, cu totul altfel este mânia care se strecoară sub aparența râvnei și alta este aceea care tulbură inima fără nici un motiv de dreptate. Primul fel de mânie este o tulburare neorânduită în limitele datoriei; cea din urmă este o înflăcărare în lucruri care nu o privesc.

Pe lângă aceea, trebuie să știm că cei mânioși se deosebesc de cei nerăbdători chiar prin aceasta: aceștia nu vor să suporte nedreptățile cauzate de alții, iar aceia suportă ei înșiși necazurile pentru care sunt tolerați de alții.

Adeseori, de fapt, cei mânioși îi urmăresc și pe aceia care fug de ei, produc motiv de ceartă și se bucură când se ivesc ocazii de neînțelegeri.

Pe aceștia îi îndreptăm mai bine dacă îi ocolim atunci când sunt tulburați din cauza mâniei. Într-adevăr, atunci când sunt tulburați ei nu știu cui să-i dea dreptate. Când își revin, însă, în fire, sunt mai dispuși să asculte cuvintele îndreptării mai ales dacă trebuie să se rușineze că au fost suportați cu atâta grijă.

Unei firi prinse de furie toate îndrumările drepte care i se spun i se par ocări.

De aceea Abigail, cu un mare simț de răspundere, nu i-a spus lui Nabal, cel beat, nimic din păcatele sale, i le-a spus, însă, după ce s-a trezit (I Regi 25, 37). Numai în acest chip a putut cunoaște răul săvârșit.

Dacă, însă, mânioșii se reped asupra altora, încât nu pot fi evitați, atunci să nu-i certăm și să-i mustrăm, ci să le arătăm blândețe cu înțelepciune prevăzătoare.

Aceasta o vom lămuri mai bine dacă observăm pilda lui Abner.

Atunci când Asael l-a atacat cu grabă nesocotită pe Abner, s-a întâmplat așa după cum ne spune Sfânta Scriptură: «Și a zis Abner către Asael: Lasă-te de mine, ca să nu te dobor la pământ» (II Regi 2, 22).

Dar acela n-a voit să se lase. Atunci Abner, întorcându-și lancea, l-a lovit în pântece, și lancea a trecut printr-însul și el a căzut chiar acolo și a murit pe loc (II Regi 2, 23).

Oare nu este Asael o pildă a acelora pe care mânia nechibzuită îi cuprinde și îi răstoarnă?

În astfel de furtuni trebuie să ne ferim cu toată grija din calea lor, cu atât mai mult cu cât ei se lasă stăpâniți de furia lor.

De aceea a fugit și Abner, al cărui nume înseamnă pe limba noastră «făclia tatălui».

Aceasta înseamnă că limba învățătorilor care închipuie lumina lui Dumnezeu, când vede că sufletul cuiva este cuprins de valurile furiei, evită să arunce cu săgețile cuvântului împotriva celui mânios, ca și când n-ar voi să rănească pe prigonitor.

Însă, când mânioșii nu se lasă potoliți de nici un fel de motiv și, ca Asael, nu încetează să se năpustească și să se înfurie, e necesar ca aceia, care caută să-i potolească pe cei furioși, să nu se aprindă ei înșiși de furie, ci să se arate plini de liniște și de stăpânire de sine.

Să vorbească ceva interesant, prin care să miște în mod indirect inima celui furios, așa cum a făcut Abner când s-a întors împotriva prigonitorului.

De aceea Abner l-a străpuns pe prigonitorul său de-a curmezișul atunci când i s-a împotrivit, nu cu vârful ci cu coada lăncii.

A lovi cu vârful lăncii înseamnă a te împotrivi vrăjmașului cu hotărârea dojanei pe față. A răni, însă, pe urmăritor cu coada lăncii înseamnă a căuta să te porți cu cel furios cu blândețe și să-l biruiești prin puterea compătimirii.

Faptul că Asael a murit, îndată, înseamnă că firile tulburate de mânie, atunci când văd că sunt iertate, și, cu toate acestea, sunt atinse cu argumente raționale, cu liniște în intimitățile cele mai ascunse, cad ca prin farmec din acea stare în care erau apărați.

Deci, aceia care se potolesc în fierbințeala furiei lor, fiind împinși de bunătate, sunt ca și cum ar muri fără ca să-i fi atins fierul.

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI SMERIȚI ȘI CUM CEI TRUFAȘI

Sfatul 18

Într-un fel trebuie sfătuiți cei smeriți, altfel cei trufași.

Cei smeriți trebuie să cunoască adevărata mărire pe care o au prin nădejde. Celor trufași trebuie să li se arate cât de trecătoare este cinstea pământească, pe care, chiar dacă o vor avea în brațe, nu vor reuși să o stăpânească.

Cei smeriți să audă cât de veșnice sunt acelea pe care le râvnesc și cât sunt de trecătoare acelea pe care le disprețuiesc.

Cei mândri să gândească cât de iluzoriu este obiceiul râvnei lor și cât de netrecător binele pe care îl pierd.

Cei smeriți să audă chiar din gura Adevărului, Care ne învață că: «Cel ce se smerește pe sine, se va înălța» (Luca 18, 14); iar cei mândri să audă: «Oricine se înalță pe sine, se va smeri» (Luca 13, 14). Cei smeriți să audă: «Smerenia trece înaintea măririi» (Pilde 15, 33). Să audă și cei mândri: «Înaintea prăbușirii merge trufia» (Pilde 16, 18). Cei smeriți să audă: «Spre unii ca aceștia îmi îndrept privirea mea: spre cei smeriți, cu duhul umilit și care tremură la cuvântul meu» (Isaia 66, 2). Cei mândri să audă: «Pentru ce se trufește cel ce este numai pământ și cenușă?» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 10, 9). Să audă cei smeriți: «Domnul vede pe cei smeriți». Să audă și cei mândri: «Pe cei trufași îi cunoaște de departe» (Psalm 137, 6). Cei smeriți să afle că: «Fiul Omului n-a venit să I se slujească ci ca să slujească» (Matei 20, 28). Să audă cei mândri cum trufia este începutul tuturor păcatelor (Înțelepciunea lui Isus Sirah 10, 13). Cei smeriți să audă că: «Mântuitorul nostru S-a smerit El Însuși și a fost ascultător până la moartea pe cruce» (Filipeni 2, 8). Să audă și cei mândri că este scris despre căpetenia lor: «El este împărat peste toate fiarele sălbatice» (în text «peste toți fiii mândriei» — după text) (Iov 41, 34).

Deci, pricina căderii noastre a fost trufia diavolului, iar cauza mântuirii noastre a fost smerenia lui Dumnezeu.

Căci vrăjmașul nostru, care a fost creat ca și toate celelalte făpturi, voia să fie văzut înălțându-se peste toate celelalte creaturi. Însă, Mântuitorul nostru, Care rămâne mai

presus decât toate prin natură, a binevoit să Se facă Cel mai smerit în toate.

Să li se spună celor smeriți că, atâta vreme cât ei se disprețuiesc, se înalță până la asemănarea cu Dumnezeu.

Să fie făcuți să înțeleagă cei trufași că, atâta vreme cât se înalță cad asemenea îngerului celui lepădat.

Nu este lucru mai rău decât trufia, a cărei înălțare nu-i altceva decât coborârea din culmea adevăratei măriri.

După cum nu este lucru mai sublim decât smerenia, care, atâta vreme cât se înjosește, se unește cu Ziditorul său, Care e mai presus de orice lucru.

Este, totuși, în aceștia ceva care ne cheamă să reflectăm cu grijă. Nu e rar, totuși, cazul unora care se lasă înșelați de aparența smereniei, iar alții se înșală, fiindcă nu cunosc trufia lor.

Căci, adesea, unii care par smeriți sunt plini de această teamă pe care n-ar trebui să o aibă înaintea oamenilor, în timp ce cei trufași obișnuiesc să vorbească cuvinte naive și pline de mândrie.

Și, când trebuie dojenite anumite greșeli, unii, câtă vreme tac de teamă, cred, totuși, că tac din smerenie. Cei mândri vorbesc fiindcă mândria este nerăbdătoare și totuși cred că vorbesc cu cea mai curată sinceritate și dreptate.

Unii nu-și îndreaptă greșelile fiindcă vinovăția fricii le închide gura în numele smereniei.

La alții, o trufie neînfrânată împinge la dojană pentru ceea ce nu trebuie, sau pentru că sunt înfruntați într-o formă mai deosebită de cum trebuie.

Totuși, trebuie sfătuiți cei trufași să nu-și ia o libertate nemăsurată, iar cei smeriți să nu se arate iertători mai mult decât este de folos.

E necesar ca aceia care sunt mândri să nu schimbe apărarea dreptății într-o revărsare a trufiei lor; și cei smeriți câtă vreme se silesc să fie iertători cu oamenii mai mult decât e necesar, să nu fie siliți a lăuda până și viciile.

Pe lângă aceea trebuie avut în vedere că aceia care sunt trufași se îndreaptă mai bine și cu mai mult folos dacă la dojană adăugăm și puțină laudă ca mijloc de stimulare.

Trebuie, într-adevăr, să le amintim acestora, sau calitățile bune pe care le au, sau, dacă nu le au, pe acelea pe care le-ar fi putut avea.

Numai atunci se vor putea stârpi viciile care nu ne plac, când bunurile promise le-a aplecat sufletul lor spre ascultare.

Căci, tot astfel, atragem pe caii cei nărăvași, la început mângâindu-i cu mâna, pentru ca, mai târziu, să-i supunem cu totul, cu pintenii.

Și-n paharul medicamentelor celor amare adăugăm dulceața mierii, pentru ca nu cumva, la ceea ce este dătător de sănătate, să-i simțim amărăciunea cea aspră prin gustare.

În timp ce gustul este înșelat prin dulceață, medicamentul cel amar înlătură cauza morții.

Deci, chiar de la început, trebuie să îndulcim și să potolim la cei trufași dojana prin adăugirea laudei, pentru ca aceștia, în timp ce aud laudele pe care le doresc atât de mult, să primească și dojenile care nu le sunt deloc plăcute.

De obicei, putem să-i convingem mai ușor spre cele folositoare pe oamenii trufași dacă vom reuși să-i facem să înțeleagă că înaintarea lor duhovnicească ne-ar fi mai de folos nouă decât lor ; că progresul lor e mai mult o dorință a noastră decât un folos al lor.

Căci trufia se schimbă cu ușurință spre cele bune dacă ajunge să creadă că îngăduința ei este și spre folosul altora.

Din acest motiv, Moise, care umbla prin pustie, unde-l călăuzise Dumnezeu, arătându-i drumul cu stâlpul de nor, voind să întoarcă pe ruda sa Hobab dintre neamurile păgâne și să-l supună stăpânirii lui Dumnezeu, i-a zis : «Noi plecăm la locul acela, de care a zis Domnul : Vouă vi-l voi da. Hai cu noi și-ți voi face bine, căci Domnul a grăit bine de Israil». Acela însă a zis către el : «Nu merg, ci mă duc în țara mea și la neamul meu». Dar Moise i-a zis : «Nu ne părăsi, pentru că tu știi cum să ne așezăm noi taberele în pustie și vei fi ochiul nostru» (Numeri 10, 29 ș.u.).

Moise nu se temea că nu știe drumul, fiindcă Dumnezeu, în viziune, îl înălțase la o știință profetică și-i dăduse drept conducător stâlpul de nor care mergea înaintea lui, și o voce cunoscută îl îndruma în interior despre toate, fiind în continuă convorbire cu Dumnezeu.

Însă omul înțelept (Moise) avea de-a face cu un trufaș și de aceea a avut ocazia potrivită ca să-i ofere săvârșirea unei fapte prin care să se poată trufi.

S-a rugat de el să-i fie călăuză în drum, pentru ca să-i poată fi călăuză spre viața de veci.

Moise a lucrat, deci, în așa fel, încât acel om trufaș, auzind cuvântul care l-a convins la lucruri mai bune, să devină cu atât mai obligat cu cât era socotit mai necesar.

Și, în timp ce credea că este superior celui care îl sfătuia, a fost silit să se supună și să se aplece mai ușor la cuvântul îndemnării.

CAPITOLUL 18

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI ÎNDĂRĂTNICI ȘI CUM CEI NESTATORNICI

Sfatul 19

Într-un fel trebuie sfătuiți cei îndărătnici (încăpățânați), altfel cei nestatornici.

Trebuie să li se spună celor îndărătnici să nu aibă despre ei o părere mai mare decât valoarea lor, motiv pentru care nu dau nici o ascultare sfaturilor altora.

Celor nestatornici trebuie să li se spună că disprețul despre ei înșiși și neîncrederea merg alături.

De aici, schimbarea părerilor în tot momentul din cauza nestatorniciei gândurilor.

Cei îndărătnici trebuie făcuți să înțeleagă că, dacă nu s-ar socoti superiori celorlalți, nu și-ar pune părerea lor înaintea sfaturilor altora.

În schimb, celor nestatornici să li se spună că dacă s-ar gândi cât de puțin la ceea ce sunt nu i-ar împinge orice suflare de vânt ca să se manifeste în toate părțile cu nestatornicie.

Acelora li se spune prin Sfântul Apostol Pavel : «Nu vă socotiți voi înșivă înțelepți» (Romani 12, 16), din contră, aceștia aud : «Să nu fim purtați încoace și încolo de orice vânt al învățăturii» (Efeseni 4, 14).

Despre cei îndărătnici zice Solomon : «Mânca-vor din rodul căii lor și de sfatul lor sătura-se-vor» (Pilde 1, 31).

Despre cei nestatornici iarăși este scris : «Inima celor nechibzuiți va fi schimbătoare» (Pilde 15, 7).

Cei înțelepți au într-adevăr o inimă coerentă, deoarece, ascultând de sfaturile bune, află în bine statornicia lucrării lor.

Cei nechibzuiți, însă, au o inimă nestatornică, fiindcă nestatornicia e deja o schimbare, întrucât e incapacitatea de a rămâne ceea ce a fost mai înainte.

Dacă e adevărat că unele vicii nasc alte vicii, tot așa e adevărat că ele iau naștere din alte vicii.

E lucru important de știut că a seca viciile din izvorul lor amar din care nasc e condiția cea mai bună a stârpirii lor.

Îndărătnicia se naște din trufie, iar nestatornicia din ușurătate.

E necesar, deci, să sfătuim pe cei îndărătnici să-și recunoască trufia gândirii lor și să năzuiască spre a se învinge pe ei înșiși. Ar fi, de fapt, lucru fără de folos a nesocoti că ești învins în afară de sfaturile bune ale altora și în inimă să fii rob al mândriei.

Cei îndărătnici trebuie îndemnați cu grijă să socotească că Fiul Omului, a Cărui voință este întotdeauna aceeași cu a Tatălui, pentru a ne da pildă de înfrângere a propriei noastre voințe, zice: «Nu caut voia Mea, ci voia Tatălui Care M-a trimis» (Ioan 5, 30).

Pentru a ne recomanda mai bine valoarea acestei virtuți, ne spune dinainte că la Judecata de apoi se va ține seama de aceasta: «Eu nu pot să fac de la Mine nimic; precum aud, judec» (Ioan 5, 30).

Așadar, cu ce conștiință va refuza omul să se supună voinței altora, dacă Fiul lui Dumnezeu și al Omului, atunci când va veni spre a-Și arăta slava virtuții Sale, ne spune că nu va judeca de la Sine?

E necesar, din contră, să îndemnăm pe cei nestatornici să-și întărească caracterul prin hotărâre. Căci mlădițele nestatorniciei se vor urca în ele însele dacă, mai întâi, vor fi smulse din inimă rădăcinile ușurătății.

Numai atunci se înalță o clădire puternică, când s-a ales mai întâi un loc tare pe care să fie așezată temelia. Deci, dacă nu ne păzim de ușurătatea gândului, atunci nu vom putea nicidecum birui nestatornicia hotărârilor.

Sfântul Apostol Pavel mărturisește despre sine că a fost nehotărât când zice: «M-am purtat oare cu ușurătate? Sau cele ce hotărăsc, le hotărăsc trupește, că la mine da, da să fie și nu, nu?» (II Corinteni 1, 17).

Cu aceasta ar vrea să spună pe față: Vântul nestatorniciei nu mă clatină, deoarece nu voiesc să fiu doborât de greșelile ușurătății gândului.

CAPITOLUL 19

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI ACEIA CARE SUNT NECUMPĂTAȚI LA MÂNCARE ȘI CUM ACEIA CARE SUNT PREA CUMPĂTAȚI

Sfatul 20

Într-un fel trebuie îndemnați cei robiți mâncării, altfel cei cumpătați.

Păcatele care însoțesc necumpătarea sunt : vorbele de prisos, faptele ușuratice și desfrânarea.

La cei cumpătați, în schimb, se însoțesc adesea nerăbdarea și păcatul trufiei.

Dacă pofta nestăpânită a limbuției nu i-ar stăpâni pe cei robiți mâncării, atunci cel bogat, despre care ni se spune că a dat în toate zilele ospețe strălucite, nu ar fi suferit de arsura deosebit de crâncenă la limbă, încât să zică : «Părinte Avraame, fie-ți milă de mine și trimite pe Lazăr să-și ude în apă vârful degetelor și să-mi răcorească limba, căci mă chinuiesc în această văpaie» (Luca 16, 24).

Din text se dovedește că la ospețele zilnice păcatul cel mai frecvent trebuia să fie acela al limbii, pentru că în timp ce ardea tot, se ocupa numai de răcorirea limbii.

Faptul că cei robiți poftei mâncării nu scapă de fapte ușuratice, ni-l dovedește mărturia cea sigură a Sfintei Scripturi, prin cuvintele : «Apoi a șezut poporul de a mâncat și a băut și pe urmă s-au sculat și au jucat» (Ieșire 32, 6).

În sfârșit, viciul lăcomiei îi duce pe cei stăpâniți de ea până la desfrânare.

Căci prin săturare se umple stomacul și se stârnesc și imboldurile poftei celei urâte.

De aceea Dumnezeu i-a spus vrăjmașului celui viclean care a trezit la primul om simțurile prin pofta mărului, înlănțuindu-l astfel în lanțul păcatului : «Pe pieptul și pe pântecele tău să te târăști» (Facere 3, 14 — după text). Ca și când ar fi zis în chip vădit : «Tu, cu șoaptele gândurilor rele și cu lăcomia stomacului vei stăpâni inimile oamenilor».

Faptul că aceia care sunt robiți mâncării cad în desfrânare, ne-o dovedește și Proorocul care, dacă povestește faptele, ne dă și motivarea, zicând : «Iar mai-marele bucătarilor a nimicit zidurile Ierusalimului» (Ieremia 39, 9 ; IV Regi 25,

10 ș. u.). În text se zice că versetul e după Septuaginta, dar nu l-am aflat nici în Vulgata, nici în Septuaginta) [1].

Fără îndoială că «mai-marele bucătarilor» este pântecele, căruia cu multă grijă îi aduc slujire bucătarii pentru ca să se umple în chip plăcut cu mâncăruri alese.

Zidurile Ierusalimului închipuie virtuțile sufletului care se înalță dorind pacea cea de sus.

Mai-marele bucătarilor dărâmă, deci, zidurile Ierusalimului, pentru că pântecele, îngrășându-se, prin îmbuibare, nimicește virtuțile sufletului care se întâmplă prin apariția desfrânării.

Dacă, dimpotrivă, nerăbdarea nu ar zgudui adeseori sufletele celor cumpătați de la sânul liniștii lor, atunci nicidecum n-ar fi zis Sfântul Apostol Petru : «Adăugați la credința voastră fapta bună, iar la fapta bună, conștiința, la conștiință, înfrânarea» (II Petru 1, 5) și nu ar fi adăugat apoi cu tâlc și celelalte : «la înfrânare : răbdarea» (II Petru 1, 6).

Căci el a prevăzut că celor cumpătați le va lipsi răbdarea și, de aceea, îi îndeamnă să și-o păstreze. În același fel, dacă păcatul mândriei n-ar fi cuprins și viața celor cumpătați, atunci Sfântul Apostol Pavel n-ar fi spus : «Cel ce mănâncă să nu disprețuiască pe cel ce nu mănâncă» (Romani 14, 3).

Pentru că le scrie altora care se lăudau cu virtutea cumpătării, el a adăugat : «Toate acestea au o oarecare înfățișare de înțelepciune, ca fiind cucernicie de bunăvoie în smerenie și necruțarea trupului, dar n-au nici un preț și sunt tot spre măgulirea omului pământesc» (Coloseni 2, 23).

Aici trebuie să observăm că, în cuvântul său, strălucitul propovăduitor al adevărului unește cu superstiția și aparența smereniei pentru că atunci când trupul este slăbit prin înfrânare peste măsură, smerenia se arată în afară, dar în inimă se naște mândria cea rea, tocmai din motivul acestei smerenii.

Și dacă uneori, virtutea cumpătării nu s-ar mândri, atunci fariseul îngâmfat nu ar fi socotit-o cu grijă printre marile sale merite, zicând : «Postesc de două ori pe săptămână» (Luca 18, 12).

E necesar, deci, ca aceia care sunt necumpătați să socotească că săturarea generează înșelăciunea limbuției și a su-

---

1. Iată textul din IV Regi 25, 10 : „Iar oștirea caldeilor, care era cu comandantul gărzii, a dărâmat și zidurile cele dimprejurul Ierusalimului».

perficialității ; că a se da plăcerilor mesei echivalează, în general, cu a se expune la uciderea cu sabia desfrânării.

Un alt aspect trebuie luat în considerare : că, adică, masa înlesnește și ajută limbuția și zburdălnicia trupească, cu toate cursele lor.

Un serviciu rafinat adus stomacului devine lanț al viciilor care strânge și sufocă.

Mâna care se întinde la mâncare printr-o masă bogată, repetă căderea în păcat a primului strămoș și este motiv care să ne îndepărteze de cel de-al doilea strămoș : Hristos.

În schimb, cei cumpătați trebuie să se convingă că fuga de viciul lăcomiei poate deveni generatoare puternică de vicii și mai mari.

De fapt, trupul chinuit dă naștere sufletului nerăbdător.

Într-un trup stăpânit nu se poate afla nici o virtute dacă cumpătarea naște mânia care biruie sufletul.

Uneori, însă, inima celor cumpătați reușește să stăpânească mânia, dar un astfel de succes e ruinat de o bucurie rară și neprevăzută.

A nu se apăra de păcatele sufletului înseamnă a pierde roadele înfrânării.

De aceea, pe dreptate se spune de Proorocul : «În zi de post voi vă găsiți treburile voastre» (Isaia 58, 3), și îndată zice : «Voi postiți ca să vă certați și să vă sfădiți și să bateți furioși cu pumnul» (Isaia 58, 3).

În limbajul Proorocului, cuvântul «voi vă găsiți» se referă la bucurie, iar pumnul, la mânie.

Totuși, trupul este măcinat de o postire zadarnică, dacă sufletul, victimă a atacurilor neorânduite, este subjugat de vicii.

Trebuie îndemnați cei cumpătați să-și păzească neîncetat sobrietatea lor, fără a crede, în conștiință, că stăpânesc o virtute foarte aleasă.

Dacă nu vrea să cadă victimă mândriei, inima nu trebuie să creadă că este în stăpânirea unei virtuți extraordinare și de mare merit.

De aceea, se zice prin Proorocul : «Este, oare, acesta un post care îmi place ? Împarte pâinea ta cu cel flămând și adăpostește în casa ta pe cel sărman și pe cel rătăcit !» (Isaia 58, 5—7).

E de mare importanță să reflectăm la faptul că virtutea cumpătării e un lucru de puțină valoare, atunci când trebuie să fie ruptă de legătura celorlalte virtuți.

De aceea zice Ioil : «Sfinţiţi postul» (Ioil 2, 15).

Sfinţit e acel post care îi oferă lui Dumnezeu trupul în frânat, la care se unesc alte virtuţi.

Înfrânarea celor cumpătaţi devine plăcută lui Dumnezeu când dăruiesc celor săraci mâncarea de care se lipsesc ei.

Trebuie să ascultăm cu luare-aminte cum ne dojeneşte Domnul prin Proorocul : «Dacă aţi ţinut post şi v-aţi tânguit în luna a cincea şi a şaptea, vreme de şaptezeci de ani, pentru Mine, oare, aţi postit voi ? Şi dacă mâncaţi şi beţi, oare nu sunteţi voi aceia care mâncaţi şi care beţi ?» (Zaharia 7, 5—6).

De fapt, nu se posteşte pentru Dumnezeu, ci pentru sine însuşi, dacă cele ce se sustrag pentru un moment de la pîntece nu sunt date celor lipsiţi, ci se păstrează pentru a le dărui mai târziu pântecelui.

Aşadar, pentru ca aceia care sunt lacomi să nu sufere în viaţa lor sufletească, nici cumpătaţii să nu fie ispitiţi spre trufie din cauza chinuirii trupului, să asculte ceea ce zice Adevărul cu buzele Lui, cu privire la unii şi la alţii : «Luaţi seama de voi înşivă să nu se îngreuneze inimile voastre de mâncare şi de băutură şi de grijile lumii acesteia» (Luca 21, 34).

Totodată, li se insuflă şi temerea folositoare : «Şi ziua aceea să fie peste voi fără de veste, ca un laţ. Căci veni-va peste toţi cei ce locuiesc pe faţa pământului» (Luca 21, 34—35).

Cei cumpătaţi, dimpotrivă, vor auzi : «Nu ceea ce intră în gură spurcă pe om, ci ceea ce iese din gură spurcă pe om» (Matei 15, 11).

Necumpătaţii să afle : «Bucatele sunt pentru pântece şi pântecele pentru bucate şi Dumnezeu va nimici şi pe unul şi pe celălalt» (I Corinteni 6, 13).

Şi, în altă parte : «Nu în ospeţe şi beţii» (Romani 13, 13). Şi iarăşi : «Dar nu mâncarea ne va pune înaintea lui Dumnezeu» (I Corinteni 8, 8).

Cei cumpătaţi, în schimb, să audă : «Toate sunt curate pentru cei curaţi, iar pentru cei întinaţi şi necredincioşi nimic nu este curat» (Tit 1, 15).

Necumpătaţii să ştie că : «Pântecele este Dumnezeul lor, iar mărirea lor este ruşinea lor, ca unii care au în gând cele pământeşti» (Filipeni 3, 19).

Cumpătaţii, însă, să nu uite : «Unii se vor depărta de la credinţă» (I Timotei 4, 1), şi îndată se spune : «Aceştia opresc

de la căsătorie și de la unele bucate pe care Dumnezeu le-a făcut spre gustare cu mulțumire, pentru cei credincioși și pentru cei ce au cunoscut adevărul» (I Timotei 4, 3).

Cei necumpătați să-și amintească: «Bine este să nu mănânci carne, nici să bei vin, nici să faci ceva de care fratele tău se poticnește» (Romani 14, 21).

Cei cumpătați să audă: «Folosește puțin vin pentru stomacul tău și pentru destulele tale slăbiciuni» (I Timotei 5, 23).

Totul se cuprinde în aceasta ca cei necumpătați să nu dorească mâncarea cu poftă neorânduită, iar cei cumpătați să nu osândească ceea ce a creat Dumnezeu pentru că nu se simt atrași de acesta.

CAPITOLUL 20

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI ACEIA CARE ÎȘI ÎMPART BUNURILE LOR ȘI CUM ACEIA CARE RĂPESC BUNURILE ALTORA

Sfatul 21

Într-un fel trebuie îndemnați aceia care își împart cu milostenie bunurile lor, și altfel aceia care vor să răpească pentru sine bunurile altora.

Aceia care își împart cu milostenie bunurile lor trebuie îndemnați să nu se înalțe cu gând de trufie peste aceia cărora le împart bunurile lor pământești.

Nici să nu se socotească mai buni pentru că văd că alții află ajutorul la ei.

Căci stăpânul casei pământești, împărțind răspunderile și treburile slugilor sale, rânduiește ca unii să fie conducători, iar alții, conduși.

Pe aceia îi obligă să dea cele de trebuință celor lipsiți, iar pe aceștia să primească ceea ce li se oferă.

Însă, adeseori, se poate întâmpla ca aceia care conduc să vatăme pe stăpânul casei și supușii să rămână în dragostea lui.

Astfel, cei generoși își atrag mânia, în timp ce aceia care trăiesc din dăruirea altora îi păstrează bunăvoința și prietenia.

De aceea, trebuie informați aceia care-și împart cu milostenie bunurile, fiind îndemnați de milă, că Dumnezeu Însuși i-a pus împărțitori ai bunurilor pământești pentru cei lipsiți.

Având conștiința că sunt puși în slujba acelora cărora le împart cele ce au primit, inima lor nu cumva să se lase stăpânită de trufie, ci de teamă.

De aceea, trebuie să fie cu multă luare-aminte să cântărească bunurile ce le-au fost încredințate, ca să nu săvârșească nedreptate.

Să nu dea, adică, nimic acelora cărora nu trebuie să le dea ; sau să nu dea nimic acelora cărora ar trebui să le dea măcar ceva, să nu dea mult acelora cărora ar trebui să le dea puțin și puțin acelora cărora ar trebui să le dea mai mult.

Să nu-și risipească în grabă și fără folos darurile lor, ca împărțirea nechibzuită să nu devină o risipă inutilă, sau o întârziere de neînțeles să chinuiască sufletul aceluia care cere.

Să nu se lase ademenit de gândul de a dobândi încă de aici mulțumire ; să nu stingă lumina dăruirii prin dorința după lauda trecătoare ; să nu se oprească părerea de rău peste darul împărțit ; nici să se bucure peste măsură inima pentru binele făcut.

E bine să nu-și atribuie nici un bine chiar și în cazul că dreptatea a însuflețit binele săvârșit pentru a nu pierde în același timp ceea ce a costat nu puțină oboseală.

Ca să nu-și atribuie virtutea dărniciei, să afle ce este scris în Scriptură : «Dacă slujește pe cineva, slujba lui să fie ca din puterea pe care o dă Dumnezeu» (I Petru 4, 11).

Pentru ca să nu piardă roadele smereniei pentru faptele lor bune, să audă cuvintele Scripturii : «Când veți face toate cele poruncite vouă, ziceți : slugi netrebnice suntem. Ce eram datori să facem am făcut» (Luca 17, 10).

Pentru ca întristarea să nu umbrească dărnicia lor, să audă ceea ce este scris : «Căci Dumnezeu iubește pe cel care dă cu voie bună» (II Corinteni 9, 7).

Pentru ca nu cumva dorința de a culege laudă trecătoare pentru darurile împărțite să-i stăpânească, să audă : «Să nu știe stânga ta ce face dreapta ta» (Matei 6, 3), adică să nu se caute niciodată în binefaceri mărire pământească, pentru că o faptă atât de dreaptă nu trebuie să cunoască nici o dorință de laudă.

Ca nu cumva aceștia să caute mulțumită și răsplată, să audă ce este scris : «Când faci prânz sau cină nu chema pe prietenii tăi, nici pe frații tăi, nici pe rudele tale, nici pe vecinii bogați, ca nu cumva să te cheme și ei, la rândul lor, pe tine și să-ți fie ca răsplată ; când faci un ospăț, cheamă pe săraci, pe neputincioși, pe șchiopi, că nu pot să-ți răsplătească» (Luca 14, 12—14).

Pentru ca să nu dea mâine ceea ce trebuie dat azi, să afle ce este scris : «Nu spune aproapelui tău : «Du-te și vino, mâine și îți voi da !», când poți să-i dai acum» (Pilde 3, 28).

Pentru ca risipa a ceea ce avem să nu fie chemată dărnicie, să auzim ce este scris în pilde: «Să asude pomana în mâna ta».

Pentru ca să nu se dea prea puțin aceluia care are nevoie de mult, sunt scrise cuvintele: «Cel ce seamănă cu zgârcenie, cu zgârcenie va și secera» (II Corinteni 9, 6).

Pentru aceia care dau prea mult acolo unde nu este nevoie decât puțin și care, apoi, ajung ei înșiși la lipsă și devin nerăbdători, este scris: «Nu doar ca să fie altora ușurare, iar vouă necaz, ci ca să fiți deopotrivă. În ceasul de acum, prisosința voastră să împlinească lipsa acelora, ca și prisosința lor să împlinească lipsa voastră, spre a fi potrivire» (II Corinteni 8, 13—14).

Căci, dacă inima celui ce dă nu știe să îndure lipsa, lipsindu-se de cea mai mare parte a bunurilor sale, caută prilejuri de nerăbdare.

Mai întâi, trebuie să pregătim inima la răbdare, iar apoi să dăruim mult, sau chiar tot. Cu cât mai puțin suntem în stare să suportăm cu seninătate o sărăcie neprevăzută, cu atât mai mult se pierde meritul mărinimiei și păgubim mai mult sufletul prin murmurele continue.

Scriptura ne învață să nu-i lăsăm cu mâinile goale pe aceia cărora le este necesar a le da cât de puțin, când zice: «Dă celui ce-ți cere» (Luca 6, 30).

Însă, pentru a nu le da nimic acelora cărora nu trebuie să li se dea, tot Scriptura ne învață, când zice: «Dă celui binecredincios, și să nu ajutorezi pe cel păcătos. Fă bine celui smerit, și nu celui nelegiuit» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 12, 4—5), iar în altă parte: «Fii darnic cu pâinea și cu vinul tău la mormântul celor drepți, dar păcătoșilor să nu le dai» (Tobit 4, 17).

A ajuta pe cei răi pentru răutatea lor e pâine și vin oferit păcătoșilor.

Astfel, unii bogați în lumea aceasta hrănesc măscărici cu dărnicie risipitoare și stau fără grijă când săracii lui Hristos sunt chinuiți de foame.

Acela care își împarte pâinea sa cu cel păcătos, nu întrucât e păcătos, ci pentru că e om, acela hrănește nu pe păcătos, ci pe un sărac adevărat; căci nu iubește în el păcatul, ci firea omenească.

De asemenea, trebuie să li se amintească acelora care, fiindcă sunt milostivi, își împart bunurile lor cu dărnicie ca

să se păzească cu toată grija ca nu cumva în timp ce își ispășesc păcatele prin milostenie să săvârșească altele care au nevoie de ispășire. Să nu neguțătorească cu dreptatea lui Dumnezeu.

A oferi bani celor păcătoși nu-i îndreptățește să creadă că au dreptul să păcătuiască fără să fie pedepsiți : «Căci sufletul este mai mult decât mâncarea, iar trupul mai mult decât îmbrăcămintea» (Matei 6, 25 ; Luca 12, 23).

Așadar, acela care dăruiește săracilor mâncare sau îmbrăcăminte dar, cu toate acestea, se pătează de nedreptate în suflet și în trup, acela oferă dreptății lui Dumnezeu ceea ce valorează mai puțin iar păcatului îi oferă ceea ce valorează mai mult, căci dă lui Dumnezeu bunurile materiale, iar pe sine se dă diavolului.

Din contră, aceia care vor să răpească bunurile altora, trebuie îndemnați să audă bine cuvintele pe care le va rosti Domnul în ziua judecății. Va zice El atunci : «Flămând am fost și nu Mi-ați dat să mănânc ; însetat am fost și nu Mi-ați dat să beau ; străin am fost și nu M-ați adus la voi ; gol și nu M-ați îmbrăcat ; bolnav și în temniță și nu M-ați cercetat» (Matei 25, 42—43).

În textul premergător acestor cuvinte, Mântuitorul le-a spus acestora : «Duceți-vă de la Mine, blestemaților, în focul cel de veci, care este pregătit diavolilor și îngerilor lui» (Matei 25, 42).

Nu aud o astfel de osândă pentru că ar fi săvârșit tâlhării și alte silnicii, și totuși sunt osândiți la focul cel veșnic al iadului.

Din acestea putem, deci, înțelege felul osândei care va lovi pe cei care răpesc bunurile altora, dacă o așa de mare asprime suferă aceia care au strâns în mâinile lor bunurile cu nechibzuință și n-au fost generoși dăruind altora din ele.

Aceștia să socotească ce va pedepsi o nedreptate săvârșită, dacă mila refuzată a meritat o așa de mare pedeapsă.

Aceia care caută să fure pentru ei bunuri străine să audă ce este scris : «Vai de cel care-și sporește averea cu ceva ce nu este al lui ! Până când va îngrămădi împotriva lui noroiul cel gros ?» (Avacum 2, 6).

Zgârcitul se împovărează cu noroiul cel gros atunci când strânge câștiguri pământești în mod neîngăduit. Acei zgârciți care doresc să-și lărgească și să-și sporească locuințele și pământurile să-și aplece urechea la cuvântul Scripturii : «Vai vouă care clădiți casă lângă casă și grămădiți țarini lângă

țarini până ce nu mai rămâne nici un loc, ca să fiți numai voi stăpânitori în țară» (Isaia 5, 8).

Proorocul vrea să spună prin aceasta deschis : «Până unde vă tot întindeți voi, care nu vreți să aveți vecini în lumea care-i a tuturor ?». Voi alungati pe vecini, însă întotdeauna găsiți vecini în paguba cărora ați voi să vă întindeți stăpânirile voastre.

Dacă sunt lacomi după bani și vor să-i înmulțească, să audă cuvântul Scripturii : «Cine iubește banii nu se va sătura de bani, iar cel ce iubește bogăția nu are parte de rodul ei» (Ecclesiast 5, 9).

Zgârcitul ar trage foloase de pe urma bogăției dacă ar împărți-o după dreptate și după lipsuri și, mai ales, dacă n-ar iubi-o.

Însă aceia care păstrează bogățiile pentru că le iubesc vor trebui să le lase și nu vor avea nici un folos.

Aceia care ard de lăcomia de a-și însuși în timp scurt banii să audă cuvântul Scripturii care le spune : «Cine zorește să ajungă bogat, nu va rămâne nepedepsit» (Pilde 28, 20).

Desigur, cine râvnește după bani, greu va fi lipsit de păcat.

Va fi prins ca o pasăre în laț, căci fiind lacom după mâncărurile pământești pe care le vede și care-l amăgesc, el nu-și dă seama că lațul păcatului îl prinde de gură și îl sugrumă.

Cine dorește unele câștiguri ale acestei lumi și nu vrea să cunoască pedepsele pe care le va suferi în viața viitoare, să audă ceea ce e scris : «O moștenire de care ți-e scârbă la început, la urmă va fi fără binecuvântare» (Pilde 20, 21 — după text).

De fapt, noi începem din această viață drumul care ne va duce la moștenirea binecuvântării.

Acela care aleargă de la început după moștenire, înseamnă că renunță la posibilitatea de a avea, la sfârșit, parte de binecuvântare.

Câtă vreme doresc să se îmbogățească aici pe pământ prin păcatul zgârceniei, înseamnă că vor fi îndepărtați, acolo sus, de la moștenirea cea veșnică.

Fie că râvnesc după prea multe, fie că sunt în situația să dobândească toate acelea pe care le-au râvnit, trebuie să audă ceea ce este scris : «Ce va folosi omului dacă va dobândi lumea întreagă iar sufletul său îl va pierde ?» (Matei 16, 26).

Prin aceste cuvinte Adevărul Cel veșnic vrea să spună cu toată limpezimea : «Ce-i folosește omului dacă își adună bogă-

țiile străine de realitățile lui spirituale, dacă va osândi chiar acel singur lucru care este el însuși ?».

Adeseori, păstorii reușesc să îndrepte zgârcenia hoților, dacă-i fac să înțeleagă că viața pământească este o realitate care trece ; dacă vor reuși să-i facă să înțeleagă cum aceia care s-au străduit multă vreme să se îmbogățească în lumea aceasta nu și-au putut păstra mult timp bogăția pe care au câștigat-o.

Moartea grabnică le-a luat repede ceea ce o viață plină de nedreptăți n-a știut să strângă nici dintr-o dată, nici repede. Constrânși să lase pe pământ obiectele răpirii lor, trebuie să ducă totuși cu ei, înaintea judecății lui Dumnezeu, vinovăția hoției lor.

Să cugete, deci, la pilda acelora câți sunt, care prin cuvinte își osândesc soarta lor. Dacă examinăm și socotim pilda acestora vom ajunge la osândirea lor deschisă și hotărâtă dar, după osânda prin cuvinte, rămâne rușinea, dacă am vrea să imităm ceea ce am osândit la ei.

CAPITOLUL 21

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI ACEIA CARE NU DORESC CELE CE SUNT ALE ALTORA, DAR CARE ȚIN CELE CE SUNT ALE LOR ; ȘI CUM ACEIA CARE, DEȘI ÎMPART BUNURILE LOR, TOTUȘI RĂPESC BUNURILE ALTORA

Sfatul 22

Într-un fel trebuie sfătuiți aceia care nu lăcomesc după bunurile altora dar care nu-și împart bunurile lor, și altfel aceia care, deși împart cu dărnicie bunurile lor, totuși, nu încetează să-și însușească bunuri străine.

Aceia care nu lăcomesc după bunurile altora și nici nu-și împart cu generozitate bunurile lor, trebuie făcuți să înțeleagă, cu tot dinadinsul, că pământul, din care sunt făcuți, este al tuturor oamenilor și că roadele lui trebuie să fie de folos tuturor.

Zadarnic se socotesc nevinovați de greșeală toți aceia care își revendică ca un dar propriu darul pe care Dumnezeu l-a rânduit pentru toți.

Și fiindcă refuză să-și împartă bunurile primite, se înșală cu privire la răspunderea pe care o au pentru moartea semenilor lor.

Căci ucidem în fiecare zi atâția oameni câți săraci mor și ale căror ajutoare le ținem ascunse la noi.

Căci dacă împărțim celor lipsiți cele trebuincioase, de fapt, le dăm numai ceea ce este al lor, nu le dăruim cele ce sunt ale noastre.

Prin acestea ne plătim mai degrabă o datorie a dreptății decât împlinim o faptă a milosteniei.

De aceea, Adevărul veșnic spune cu privire la săvârșirea cu grijă a faptelor de milă : «Luați aminte ca faptele dreptății voastre să nu le săvârșiți înaintea oamenilor» (Matei 6, 1). Același lucru îl spune și Psalmistul, când zice : «Risipit-a, dat-a săracilor, dreptatea lui rămâne în veacul veacului» (Psalm 111, 8).

După ce a amintit mai înainte dărnicia față de cei săraci nu a voit pe aceasta să o numească milostenie, ci mai degrabă dreptate, căci este drept ca toți aceia care primesc daruri de la Stăpânul tuturor să se folsească de ele în comun.

De accea, zice și Solomon : «Cel drept dă și nu se zgârcește» (Pilde 21, 26).

De asemenea, trebuie sfătuiți aceștia să ia seama cu dinadinsul cum agricultorul cel aspru se plânge de smochinul neroditor, nu pentru că nu aduce roadă, ci pentru că mai ocupă acel petic de pământ pe care face umbră pământului.

În realitate, smochinul neroditor care ocupă pământul înseamnă sufletele zgârciților, care îngrămădesc fără folos ceea ce ar putea fi de folos altora.

Smochinul neroditor mai reprezintă pe cel lipsit de minte, care prin trândăvia lui ocupă un loc pe care alții l-ar fi putut face roditor cu lumina faptelor bune.

Aceștia obișnuiesc uneori să facă următoarea judecată : «Noi ne folosim de cele ce ne-au fost date ; noi nu dorim bunurile altora și, dacă e adevărat că nu facem lucruri vrednice de răsplată și de milă, noi totuși nu săvârșim nici o faptă rea».

Într-adevăr, aceste sentimente izvorăsc dintr-o inimă care se închide cuvintelor lui Dumnezeu.

Căci nu se spune despre cel bogat din Evanghelie, care se îmbrăca în purpură și vison și care dădea în fiecare zi ospețe strălucite (Luca 16, 19 ș.u.), că ar fi răpit pentru sine

bunurile altora, ci se spune numai că ar fi întrebuințat fără roade bunurile sale proprii.

Și nu pentru că ar fi săvârșit ceva neîngăduit l-a înghițit după moarte iadul drept pedeapsă, ci pentru că s-a lăsat cu totul în voia folosirii lucrurilor îngăduite în chip neîngăduit.

Trebuie să li se atragă luarea-aminte celor zgârciți că prin aceasta ei vatămă greu pe Dumnezeu, Care le dă totul, iar ei, la rândul lor, nu-I aduc nici o jertfă de milostivire.

De aceea, zice Psalmistul : «Nimeni nu poate să răscumpere pe fratele său, nici să plătească lui Dumnezeu prețul răscumpărării, răscumpărarea vieții lor e prea scumpă» (Psalm 48, 8 — după text).

Prețul răscumpărării se dă atunci când restituim fapta bună harului dăruit nouă. De aceea, exclamă Sfântul Ioan Botezătorul : «Acum securea stă la rădăcina pomilor ; deci, orice pom care nu face roada bună se taie și se aruncă în foc» (Luca 3, 9).

De aceea, câți se socotesc nevinovați fiindcă nu răpesc bunurile altora, să se socotească apropiați de lovitura securii și să-și lepede din spate amorțeala neașteptată a încrederii.

A nu avea interes pentru roada faptelor bune echivalează cu a fi smuls cu desăvârșire din viață, ca un arbore dintr-o rădăcină înverzită.

În schimb, trebuie îndemnați aceia care împart din bunurile pe care le au dar, totuși, nu încetează de a răpi pentru ei bunurile altora, ca să nu râvnească după aparența dărniciei, ca să fie socotiți darnici, și ca să nu devină mai răi sub aparența binelui.

De fapt, acești împărțitori neînțelepți ai propriilor lor averi, nu numai că vor aluneca în murmurul nerăbdării ci, așa după cum am spus mai înainte, din cauza lipsei, vor ajunge la zgârcenie.

O situație paradoxală, căci ce este mai nefericit decât sufletul acelora în care se naște zgârcenia din dărnicie și păcate fără de număr din virtute ?

Două lucruri trebuie recomandate acestora : trebuie îndemnați, mai întâi, să învețe a-și păstra bunurile lor în chip înțelept și apoi să nu râvnească la bunurile altora.

Căci, dacă nu se stârpește rădăcina zgârceniei prin risipă, atunci nu se usucă niciodată pe crengile pline de belșug ghimpele cel lacom al zgârceniei.

Prilejul răpirii poate fi înlăturat după ce s-a statornicit bine dreptul de proprietate. Astfel îndemnați, învață cum pot să-și împartă bunurile pe care le au cu milostenie ; adică, să nu amestece virtutea milosteniei cu viciul întrepus al jafului.

Cu alte cuvinte, ei storc cu putere ceea ce împart cu milostenie.

Altceva e să faci binele pentru ispășirea păcatelor și alt lucru e să păcătuiești pentru a săvârși binele.

Căci aceasta nici nu o putem numi milostenie, căci arborele care s-a amărât prin veninul unei rădăcini stricate nu poate produce niciodată roade dulci. Chiar din cauza aceasta Domnul disprețuiește iarăși jertfele, prin cuvintele Profetului : «Că eu sunt Domnul Care iubesc dreptatea și urăsc răpirile nedrepte» (Isaia 61, 8). De aceea, zice altă dată : «Jertfa celor nelegiuiți este urâciune pentru Domnul, mai cu seamă când o aduc pentru o faptă rușinoasă» (Pilde 21, 27).

Adeseori ceea ce se dăruiește lui Dumnezeu li se răpește săracilor.

Însă, cu câtă neplăcere respinge Dumnezeu aceasta ne-o arată prin gura bărbatului înțelept, care zice : «Cine aduce jertfă stoarsă din puținul săracilor este ca și cum ar înjunghia pe fiu sub ochii tatălui» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 34, 22 — după text).

Ce poate fi mai de nesuportat decât moartea fiului înaintea ochilor tatălui ? Cu câtă mânie privește Dumnezeu o astfel de jertfă se vede din faptul că este asemănată cu durerea tatălui care și-a pierdut fiul, mai ales dacă aceasta se întâmplă chiar sub ochii tatălui.

Și totuși, adeseori, risipitorii cântăresc ceea ce dau, însă nesocotesc ceea ce răpesc.

Să audă, deci, ce este scris : «Ați strâns simbria voastră ca să o puneți într-o pungă găurită» (Agheu 1, 6).

Se vede când se bagă banii în punga găurită, însă nu se vede când se pierd.

Deci, aceia care se uită la cât dau, dar nu țin seama la cât răpesc și fură, e ca și cum ar voi să bage banii lor într-o pungă găurită.

Într-adevăr, își creează iluzii de răsplăți hrănite de nădejdea lor încrezătoare, dar fără să-și dea seama, le pierd.

CAPITOLUL 22

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI GÂLCEVITORI ȘI CUM CEI PAȘNICI

Sfatul 23

Într-un fel trebuie îndemnați gâlcevitorii, altfel cei pașnici.

Pe cei neîmpăciuitori să-i sfătuim ca să știe cu siguranță că ei nu vor putea deveni niciodată oameni duhovnicești, oricât ar străluci prin numărul virtuții lor, dacă nu vor vrea să se unească cu semenii lor prin bună înțelegere.

Căci este scris : «Roadele Duhului sunt iubirea, bucuria, pacea» (Galateni 5, 22).

Cine nu se străduiește, deci, să apere pacea, acela refuză să ia foloasele Duhului.

De aceea, zice Sfântul Apostol Pavel : «Câtă vreme este între voi pizmă și ceartă și dezbinări, nu sunteți, oare, oamenii trupului ?» (I Corinteni 3, 3).

De aceea, iarăși zice : «Căutați pacea cu toată lumea și sfințenia, fără de care nimeni nu vede pe Domnul» (Evrei 12, 14).

De aceea, sfătuind, zice : «Silindu-vă să păziți unitatea Duhului, în legătura păcii. Este un singur trup și un singur Duh, precum și chemați ați fost la o singură nădejde a chemării voastre» (Efeseni 4, 3—4).

Așadar, nu ajungem la nădejdea chemării dacă nu alergăm întru întâmpinarea ei cu o inimă care să bată la unison cu aceea a oamenilor.

Dar, adeseori, unii cu cât primesc daruri mai deosebite, cu atât, prin trufia lor, își pierd darul cel mare al înțelegerii.

Ca și când a-și supune trupul prin înfrânarea lăcomiei mai mult decât alții, i-ar îndreptăți să disprețuiască înțelegerea cu aceia, pe care îi întrec în privința înfrânării.

Însă, cine desparte înfrânarea de înțelegere acela să chibzuiască bine la ce ne îndeamnă Psalmistul, când zice : «Lăudați-L în timpane și în cor (după text), lăudați-L în strune și organe !» (Psalm 150, 4).

Timpanul răsună dacă pielea este întinsă și lovită ; corul, însă, vrea fuziunea vocilor în armonie.

Cine mortifică trupul, dar nu păzește buna înțelegere, acela laudă pe Dumnezeu prin timpan, însă nu prin cor.

Adeseori, însă, știința înaltă îi îngâmfează pe unii și-i lipsește de buna înțelegere cu alții.

Cu cât știu mai multe, cu atât mai mult se îndepărtează de virtutea bunei înțelegeri.

De aceea, să afle aceștia cu grijă ce spune Adevărul însuși : «Aveți sare întru voi și fiți în pace unii cu alții» (Marcu 9, 50).

Sarea fără pace nu este un dar al virtuții, ci o cauză a osândirii.

Căci, cu cât are cineva mai multă înțelepciune, cu atât mai mare este păcatul.

Și, fiindcă nu au motive de scuză, merită pedeapsa. Ar fi fost de ajuns puțină băgare de seamă și ar fi evitat păcatul.

Lor le spune cu dreptate Sfântul Apostol Iacov : «Iar dacă aveți râvnire amară și zavistie în inima voastră, nu vă lăudați, nici nu mințiți împotriva adevărului. Înțelepciunea aceasta nu vine de sus, ci este pământească, trupească, demonică. Iar înțelepciunea cea de sus întâi este curată, apoi pașnică» (Iacov 3, 14—17).

Ea este curată, deoarece are gânduri de curată înțelegere ; e pașnică deoarece nu se separă cu trufie de raporturile de bună înțelegere cu alții.

Trebuie neapărat să-i facem pe cei gâlcevitori să cunoască regula că, atât timp cât au o inimă care nu este în armonie cu iubirea aproapelui, nu vor putea oferi niciodată lui Dumnezeu o jertfă de fapte bune.

Căci este scris : «Deci, dacă-ți vei aduce darul tău la altar și acolo îți vei aduce aminte că fratele tău are ceva împotriva ta, lasă darul tău acolo, înaintea altarului, și mergi întâi și împacă-te cu fratele tău și apoi, venind, adu darul tău» (Matei 5, 23—24).

În virtutea acestei legi e necesar să ne gândim la gravitatea greșelii acestora, al căror dar este refuzat. Dacă, însă, se pot șterge toate păcatele prin faptele bune următoare, să reflectăm că neînțelegerea este un mare rău, fiindcă nu ne îngăduie să săvârșim nici o faptă bună atâta vreme cât nu este stârpită cu desăvârșire.

Cei gâlcevitori trebuie, deci, îndemnați că, dacă închid urechea față de porunc[illegible] lui Dumnezeu, să-și îndrepte măcar ochii sufletului spre ființele inferioare.

P.C. LUCIAN BLAGA FAC. DE TEOLOGIE ORTODOXĂ

Vor putea vedea că zburătoarele de aceeași familie nu se despart, ci zboară în stoluri, și că animalele sălbatice pasc în turme.

Dacă vrem să pătrundem limbajul lucrurilor ne vom da seama că solidaritatea făpturilor iraționale acuză (denunță) enormitatea morală a păcatului pe care îl săvârșesc făpturile raționale (oamenii) prin neînțelegerile lor, deoarece aceștia au distrus, chiar prin întrebuințarea minții, ceea ce acelea au păstrat numai din pornirea firii.

În schimb, cei pașnici trebuie îndemnați să nu nesocotească râvna după pacea cea veșnică din pricina iubirii nemăsurate a păcii de aici.

Căci, adeseori, monotonia lucrurilor devine o ispită mai grea pentru dorințele sufletului.

Stăpânirea lucrurilor mai puțin supărătoare face mai puțin dorite acele lucruri care sunt așteptate.

Dacă lucrurile prezente ne satisfac, ne eliberează de căutarea celor viitoare.

De aceea, Adevărul veșnic a deosebit pacea pământească de cea cerească și, în cuvântarea pe care le-o adresează ucenicilor, îi îndeamnă să treacă de la pacea de acum la cea veșnică, zicând : «Pacea Mea las vouă, pacea Mea o dăruiesc vouă» (Ioan 14, 27).

Adică, Eu vă las pacea cea trecătoare și vă dăruiesc pacea care durează.

Deci, dacă inima se așează în pacea cea trecătoare care i-a fost lăsată, atunci ea nu ajunge niciodată în aceea care va trebui să-i fie dăruită.

Trebuie, deci, să păstrăm pacea aceasta în așa fel încât să o și iubim dar să o și disprețuim în același timp.

Căci, iubind-o peste măsură, poate deveni o cursă.

De aceea, trebuie sfătuiți făcătorii de pace ca iubirea nemăsurată pentru o viață liniștită să nu-i oprească de la îndreptarea moravurilor rele ale oamenilor, sau înțelegerea cu cei răi să nu-i îndepărteze de la prietenia cu Dumnezeu ; sau, teama supărărilor zilnice să nu zdrobească în inima lor pacea lăuntrică cu Dumnezeu.

Căci pacea pământească nu e decât o urmă a păcii veșnice. Ce poate fi, deci, mai nesocotit decât a iubi urmele lăsate în pulbere și a nu iubi, în schimb, pe autorul lor ?

De aceea, mărturisește și David, care s-a dăruit cu totul legământului păcii celei lăuntrice, zicând că nu are nici o

legătură cu cei răi : «Oare, nu pe cei ce Te urăsc pe Tine, Doamne, am urât și asupra vrăjmașilor Tăi m-am mâhnit ? Cu ură desăvârșită i-am urât pe ei și mi s-au făcut dușmani» (Psalm 138, 21—22).

A urî pe vrăjmașii lui Dumnezeu cu o ură desăvârșită, înseamnă a-i iubi ca făpturi, și a-i ocărî pentru faptele lor, înseamnă a înfrunta faptele rele pe care le săvârșesc și a le fi de folos sufletului lor.

Atunci când se închid buzele de la mustrare, trebuie să ne gândim ce vinovăție mare e pacea făcută cu cei răi, dacă un Prooroc atât de mare a oferit lui Dumnezeu, ca jertfă, această ură împotriva celor răi pe care i-a atățat împotriva sa, din iubirea pentru Domnul.

De aceea, se spune despre seminția lui Levi că «trecând cu sabia însângerată prin mijlocul taberei, nearătând cruțare păcătoșilor, și-a sfințit mâinile înaintea lui Dumnezeu» (Ieșire 32, 27—29).

În același fel, Fineas, indignat, a împăcat mânia lui Dumnezeu deoarece n-a ținut seama de reputația concetățenilor săi păcătoși și a ucis pe aceia care petreceau împreună cu madianitele (Numeri 25, 9).

De aceea, Adevărul grăiește cu gura Sa : «Nu socotiți că am venit să aduc pace pe pământ, n-am venit să aduc pace, ci sabie» (Matei 10, 34).

Căci, dacă ne împrietenim în mod nechibzuit cu cei răi, noi ne legăm în păcate.

De aceea, Iosafat, care fusese copleșit cu laude pentru viața sa de dinainte, este amenințat cu moartea din pricina prieteniei sale cu Ahab.

Lui i se spune de către Domul, prin Proorocul : «Fiindcă ai ajutat un nelegiuit și ai legat prietenie cu cei pe care îi urăște Domnul, de aceea mânia Domnului va fi asupra ta. Dar ai și fapte bune, căci ai stricat chipurile cele cioplite din pământul lui Iuda» (II Paralipomena 19, 2—3).

Căci viața noastră este în dezacord cu dreptatea nemărginită a lui Dumnezeu atunci când stă în armonie cu prietenii pământești.

Cei împăciuitori trebuie îndemnați să nu se teamă de tulburarea păcii pământene atunci când se hotărăsc să rostească cuvinte de îndreptare.

Mai curând trebuie îndemnați să păstreze în inima lor aceeași pace, prin iubire desăvârșită, pe care o tulbură în afară prin tonul dojenilor lor.

David e pildă că le-a păstrat cu grijă pe amândouă, când zice : «Cu cei ce urau pacea făcător de pace eram ; când grăiam lor, se luptau cu mine în zadar» (Psalm 119, 7).

Iată, se împotrivea și, cu toate acestea, păstra liniștea lui.

Nu înceta să dojenească pe cei nesocotiți, nici nu înceta să iubească pe cei pe care îi îndrepta.

De aceea, zice și Sfântul Apostol Pavel : «Dacă se poate, pe cât stă în puterea voastră, trăiți în bună pace cu toți oamenii» (Romani 12, 18).

Când vrea să-i îndemne pe ucenicii săi să trăiască în pace cu toți oamenii, el le zice mai înainte : «Dacă se poate», și adaugă : «Pe cât stă în puterea voastră».

Căci ar fi fost greu, într-adevăr, să păstreze pacea cu toți și să pretindă să îndrepte faptele rele ale altora.

Dar dacă liniștea trecătoare a celor răi este tulburată din cauza ocărilor noastre, ea totuși trebuie să rămână netulburată în inimile noastre.

Cu dreptate zice de aceea Sfântul Apostol Pavel : «Pe cât stă în puterea voastră», ca și cum ar vrea să spună : deoarece pacea constă din potrivirea prin înțelegere a două părți, ea trebuie apărată de cei care îndreaptă, chiar dacă e alungată de către cei care sunt îndreptați.

De aceea, același Sfânt Apostol îi îndeamnă pe ucenicii săi, zicând : «Și dacă vreunul nu ascultă de cuvântul nostru prin epistolă, pe acela să-l însemnați, și să nu mai aveți cu el nici un amestec, ca să-i fie rușine» (II Tesaloniceni 3, 14).

Însă, îndată adaugă : «Dar să nu-l socotiți ca pe un vrăjmaș, ci povățuiți-l ca pe un frate» (II Tesaloniceni 3, 15).

Cu acestea vrea să spună : rupeți legăturile din afară cu el, dar păstrați cu el pacea lăuntrică în adâncul inimii voastre.

Deosebirea voastră de păreri să lovească pe păcătos în așa fel încât pacea inimilor voastre să nu se stingă, chiar dacă păcătosul ar refuza-o.

CAPITOLUL 23

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI SEMĂNĂTORII DE CEARTĂ ȘI CUM FĂCĂTORII DE PACE

Sfatul 24

Într-un fel trebuie îndemnați semănătorii de ceartă, altfel, făcătorii de pace.

Pe cei ce seamănă certuri trebuie să-i facem să înțeleagă ai cui urmași sunt ei.

Despre îngerul cel căzut s-a scris atunci când s-a găsit amestecată neghina cu grâul cel bun : «Aceasta a făcut-o un om vrăjmaș» (Matei 13, 28). Iar despre același ni se spune prin gura lui Solomon : «Omul lepădat de credință, omul necinstit și viclean umblă cu minciuna pe buze, face cu ochiul, bate cu picioarele, vorbește cu degetele. În inima lui e vicleșug ; pururea se gândește la rău în inima lui rea și seamănă gâlceavă în tot timpul» (Pilde 6, 12—14 — după text).

Pentru a putea să-l numească semănător de ceartă, a trebuit să-l numească mai întâi lepădător de credință.

Căci, dacă nu ar fi căzut îngerul cel plin de mândrie, mai întâi lăuntric, prin lepădarea de Dumnezeu în inima sa, mai târziu n-ar fi ajuns semănător de ceartă prin lepădarea de Dumnezeu.

Pe dreptate este zugrăvit ca unul care face cu ochiul, vorbește cu mâinile, și bate cu picioarele. Căci înăuntru e forța morală care determină și în afară ținuta rânduielii exterioare.

Deci, acela care și-a pierdut controlul inimii înseamnă că vădește înăuntru ceva nestatornic. Delăsarea exterioară dovedește lipsa puterii morale capabilă să stăpânească cele dinăuntru.

Semănătorii de ceartă să ia aminte la ceea ce este scris : «Fericiți făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema» (Matei 5, 9).

Din aceasta trebuie să înțelegem și contrariul, că dacă se numesc fiii lui Dumnezeu făcătorii de pace, din contră, aceia care o tulbură, sunt fiii satanei.

Însă, toți aceia care, prin îndeletnicire, se dezlipesc de verdeața iubirii sunt sortiți uscăciunii.

Chiar dacă în lucrările lor se arată roada faptelor lor bune, totuși ele sunt fără de merit dacă nu răsar din unitatea iubirii.

Să chibzuiască, deci, semănătorii de ceartă la păcatul lor înmulțit, pentru că nu numai că săvârșesc o faptă rea, ci ei dezrădăcinează din inima oamenilor chiar și posibilitatea de a săvârși virtuți.

Printr-un singur păcat, ei săvârșesc multe păcate.

Semănând dezbinare, ei sting iubirea care este mama tuturor virtuților.

Și, fiindcă în fața lui Dumnezeu nici un lucru nu este mai de preț decât virtutea iubirii, diavolul nu dorește altceva mai mult decât stingerea iubirii.

Deci, oricine este semănător de ceartă ucide iubirea față de aproapele și slujește pe dușmanul lui Dumnezeu ca pe un prieten adevărat.

Îngerul cel rău a căzut fiindcă a pierdut iubirea.

Răpind iubirea inimilor rănite de păcate, le taie calea pe care s-ar fi putut înălța la cer.

Făcătorii de pace, în schimb, trebuie păstoriți altfel.

Trebuie sfătuiți să nu socotească prea ușoară greutatea unei activități atât de importante și obligați să cunoască mediul și oamenii între care să se facă pace.

Lipsa de unitate e un rău mare pentru cei buni, dar e foarte mare rău când nu le lipsește celor răi.

Răutatea celor păcătoși care se unesc în pace, mărește puterea și capacitatea faptelor lor rele.

Căci, cu cât sunt mai uniți în răutate, cu atât mai cu putere se înverșunează în lovirea celor buni.

Așa se face că prin vocea lui Dumnezeu i se spune lui Iov împotriva adepților blestematului aceluia, împotriva propovăduitorilor lui Antihrist : «Cine a deschis vreodată porțile gurii lui ?» (Iov 41, 14).

De aceea, se spun despre vasalii săi, care sunt arătați sub chipul solzilor : «Unul se încopciază strâns cu celălalt, că nici măcar vântul nu poate să pătrundă printre ei» (Iov 41, 16—17).

Căci, cu cât cei ce-l urmează pe satana nu sunt dezbinați între ei prin împotriviri opuse, cu atât mai tare se unesc pentru a-i nimici pe cei buni. Acesta e un ciment care face priză foarte repede.

Cine unește, deci, pe cei răi în pace, acela ajută la întărirea răutății, deoarece atunci îi apasă mai rău pe cei buni pe care-i prigonesc împreună.

Unanimitatea și înțelegerea deplină cu care sunt prigoniți le dă celor buni impresia că sunt prigoniți mai tare.

Când învățătorul cel mare a fost prigonit de către farisei și saduchei și când i-a văzut uniți și întărâtați împotriva lui, a încercat să-i împartă, zicând: «Bărbați frați! Eu sunt fariseu, fiu de farisei. Pentru nădejdea în învierea morților sunt eu în judecată» (Faptele Apostolilor 23, 6).

Saduchcii, de fapt, tăgăduiau nădejdea în înviere; fariseii, în schimb, o admiteau după învățătura Sfintei Scripturi. S-a produs o neînțelegere în ceata prigonitorilor săi și Sfântul Apostol Pavel a ieșit nevătămat din adunarea care se certa și care, mai întâi, îl osândise cu cruzime.

Trebuie, deci, să-i îndemnăm pe aceia care se îndeletnicesc cu mijlocirea păcii să insufle celor răi iubirea pentru pacea lăuntrică, ca să le poată folosi și pentru pacea dinafară.

Căci, dacă se silește și se înalță inima lor să cunoască pacea dinăuntru, nu se lasă târâtă de răutate, prin gustarea păcii din afară.

Să nu restrângă pacea pământească la o unealtă cu care să înrăutățească grijile pentru cea cerească.

Însă, atunci când cei răi nu pot să facă stricăciune celor buni, deși ar dori aceasta, între aceștia trebuie să se încheie mai întâi pacea pământească, cea dintâi condiție înainte de a cunoaște pacea cerească.

Pe aceștia care fac ca răutatea lor, din lipsă de iubire, să întărâte iubirea lui Dumnezeu, să-i sfătuim ca măcar iubirea aproapelui să-i potolească, și astfel progresul treptat în bine să-i urce și la pacea cu Creatorul, spre Care năzuiesc de departe inimile lor.

CAPITOLUL 24

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI NECUNOSCĂTORI AI ÎNVĂȚĂTURII CELEI SFINTE ȘI CUM ACEIA CARE SUNT CUNOSCĂTORI, ÎNSĂ NU SMERIȚI

Sfatul 25

Într-un fel trebuie îndemnați aceia care nu au o înțelegere potrivită pentru cuvintele Legii Divine, și altfel aceia care o înțeleg bine dar nu o expun cu smerenie.

E necesar ca acelora care nu au o cunoaștere potrivită a cuvântului Sfintei Scripturi să li se dea sfatul să reflecteze la posibilitatea de a transforma un vin bun în pahar cu venin, și de a se răni de moarte cu bisturiul chirurgului, care ar

trebui să-i vindece, bisturiul care taie în carne sănătoasă, nu în carne bolnavă.

Trebuie să fie sfătuiți să socotească că Sfânta Scriptură li s-a dat ca o făclie în noaptea vieții prezente. A nu pricepe valoarea și importanța ei înseamnă întuneric produs de lumină.

Însă, pe aceștia nu i-ar duce la înțelegere rea voința cea stricată, dacă mai înainte nu i-ar fi îngâmfat mândria.

Nu au nici o dispoziție nici a urma pe alții nici a înțelege mai bine lucrurile, pentru că se socotesc pe ei mai înțelepți decât alții.

Pentru a-și smulge de la poporul nepriceput faima de oameni învățați, ei își dau multă silință să dărâme părerile altora pentru a întări învățăturile lor greșite.

De aceea, potrivit zice Proorocul: «Ei au spintecat femeile însărcinate ale Galaadului, ca să-și întindă hotarele lor» (Amos 1, 13).

Galaadul înseamnă «grămadă de mărturii» și, fiindcă întreaga comunitate a Bisericii mărturisește adevărul în cuvântul lui Dumnezeu, e lucru potrivit ca prin Galaad să înțelegem reprezentată Biserica. Buzele tuturor credincioșilor mărturisesc adevărurile pe care trebuie să le credem despre Dumnezeu.

Însărcinate sunt însă acele suflete care înțeleg semnificația cuvântului în iubirea lui Dumnezeu, iar atunci când ajung la plinirea vremii în maturizarea lor, vor da, din cuvântul conceput, naștere luminoasă a faptelor bune.

Cuvintele «a-și întinde hotarele lor» înseamnă a-și face mai vestite părerile lor greșite. De aceea «a spinteca femeile însărcinate din Galaad ca să-și întindă hotarele lor» înseamnă activitatea ereticilor. Propovăduirea lor subversivă distruge sufletele credincioșilor care au ajuns la un anumit grad de înțelegere a adevărului. Își răspândesc faima științei lor și dezbină prin lucrarea lor stricată convingerile credincioșilor.

Acesta este prețul cu care își văd sporit creditul lor de oameni înțelepți. Cinstea de care se bucură e creată de împărțirea făcută, prin sabia greșelii lor, în inimile celor sinceri care sunt deja pline de dragostea pentru Dumnezeu.

Încercările pastorale de a-i lumina pe aceștia și de a-i readuce de la învățăturile lor greșite trebuie să-i îndemne și să-i convingă ca să se țină departe de mulțumirea după slava deșartă.

Căci, dacă se taie rădăcina mândriei, atunci cu siguranță se veștejesc și ramurile învățăturii greșite.

De aceea, trebuie sfătuiți să nu facă din legea lui Dumnezeu prilej de a naște greșeli și zavistii. Legea lui Dumnezeu n-a fost dată pentru a aduce jertfe în cinstea lui satana.

De aceea Se plânge Dumnezeu prin Proorocul: «Eu am fost Acela Care i-a dat ei: grâul, vinul și untdelemnul și i-am înmulțit argintul și aurul pe care l-a întrebuințat pentru Baal» (Osea 2, 10).

Noi primim grâu de la Domnul atunci când în învățăturile cele mai grele, dând la o parte învelișul cuvintelor, luăm cunoștință de mediul spiritual și lăuntric al Legii.

Domnul ne dăruiește vinul Său atunci când ne îmbată cu o adâncă propovăduire a Scripturii.

El ne varsă și untdelemnul Său, când ne rânduiește viața, cu bunătate, prin porunci ușor de înțeles.

El ne înmulțește argintul dacă darul luminii adevărului e însoțit și de cuvântul cel mustrător.

El ne îmbogățește cu aur atunci când luminează inima noastră cu cea mai înaltă și strălucitoare cunoaștere.

Toate acestea le oferă ereticii lui Baal, deoarece a lor e cunoașterea greșită care naște stricăciune în inima acelora care îi ascultă.

Iar din bucatele lui Dumnezeu: grâul și vinul, untdelemnul lui Dumnezeu, ca și aurul și argintul, îi fac jertfă lui satana.

Schimbă cuvântul pace într-un instrument de neînțelegere.

De aceea trebuie sfătuiți să chibzuiască, că neînțelegerea făcută premeditat, cu privire la poruncile despre pace, nu poate decât să aducă dreapta judecată a lui Dumnezeu peste ei, moartea în cuvintele vieții.

În schimb, trebuie îndemnați aceia care interpretează cu credință cuvintele Legii Divine, însă, cu toate acestea, nu vorbesc cu smerenie, pentru că ar trebui ca, înainte de a împărtăși pe alții de învățătura dumnezeiască, să caute să se aprecieze (evalueze) pe ei înșiși.

Nu e bine, de fapt, să te neglijezi pe tine, pentru a te interesa de starea altora.

Și deoarece ei cunosc bine întreaga Scriptură, să nu uite cele ce spune ea chiar împotriva celor trufași.

Nevrednic și nedestoinic este acel medic care dorește să vindece rana altuia, dar care nu cunoaște rana de care suferă el însuși.

Pe cei care nu vorbesc cu smerenie despre cuvântul lui Dumnezeu trebuie să-i sfătuim ca să vadă mai întâi veninul propriei lor boli, înainte de a da leacuri bolnavilor, ca nu cumva să moară ei înșiși în timp ce vindecă pe alții.

E necesar să fie făcuți să reflecteze la datoria de a nu pune sfințenia cuvintelor în contrast cu felul de a le oferi, și că nu trebuie să propovăduiască altceva prin cuvânt și altceva prin purtarea lor.

Să afle, deci, ceea ce este scris : «Dacă vorbește cineva, cuvintele lui să fie ca ale lui Dumnezeu» (I Petru 4, 11).

Dacă cineva știe că nu sunt ale lui cuvintele pe care le rostește, pentru ce se mândrește ca și cum acestea ar fi de la el ?

Să afle cuvântul Scripturii : «Ca de la Dumnezeu (insuflați), înaintea lui Dumnezeu în Hristos (așa grăim)» (II Corinteni 2, 17).

De la Dumnezeu, deci, și în fața lui Dumnezeu grăiește acela care înțelege că a primit de la Dumnezeu bogăția propovăduirii, iar prin mijlocirea acesteia înțelege și caută să placă lui Dumnezeu și nu oamenilor.

Pentru ei este scris : «Toată inima semeață este urâciune înaintea Domnului» (Pilde 16, 5).

Acela care caută în cuvântul lui Dumnezeu propria sa cinstire, acela răpește dreptul Aceluia Care l-a dat ; și nu îi este, desigur, teamă să nesocotească, de dragul laudei sale, lauda Aceluia de la Care a primit darul pentru care este lăudat.

Să audă aceea ce se spune de către Solomon propovăduitorului : «Bea apă din puțul tău și din pârâiașele care curg din izvorul tău.

Să nu se risipească izvoarele tale pe uliță, nici pâraiele tale prin piețe. Să fie numai pentru tine singur, iar nu pentru străinii care sunt cu tine». (Pilde 5, 15—17).

Propovăduitorul bea apă din puțul său atunci când în intimitatea inimii sale ascultă pentru sine ceea ce va propovădui altora.

Bea apă din puțul său atunci când se adapă pe sine cu hrana cuvântului său. La aceasta se adaugă în chip nimerit : «Să nu se risipească izvoarele tale pe ulițe, nici pâraiele tale prin piețe» (Pilde 5, 16).

Drept este ca, mai întâi, să se spele el însuși și apoi să verse și altora.

«A risipi izvoarele» înseamnă a revărsa altora virtutea care naște din predicare.

«A risipi pâraiele prin piețe» înseamnă a revărsa învățătura cerească unei mari mulțimi de oameni și după capacitățile fiecăruia.

Și fiindcă cuvântul lui Dumnezeu, care se împrăștie și circulă în mijlocul mulțimilor, este și prilej de slavă deșartă, dorită și introdusă încetul cu încetul, cu dreptate se adaugă cuvintelor «risipește apa pe uliți» și cuvintele : «numai pentru tine singur, iar nu pentru străinii care sunt cu tine».

Duhul numește «străini» pe cei răi, despre care Proorocul vorbește în cuvântul omului ispitit : «Că străinii s-au ridicat împotriva mea și cei tari au căutat sufletul meu» (Psalm 53, 3).

El spune, deci : «Să nu risipești apa pe ulițe, să fie numai pentru tine».

Aceasta vrea să spună pe față că dacă tu trebuie să slujești propovăduirii, să nu te amesteci, prin trufie, duhurilor necurate, și dușmanii tăi să nu fie părtași cu tine în slujba cuvântului dumnezeiesc.

Noi risipim, totuși, apa și în piețe și, cu toate acestea, o stăpânim numai noi atunci când, deși revărsăm în afară cu dărnicie propovăduirea noastră, nu dorim să dobândim lauda oamenilor.

CAPITOLUL 25

CUM TREBUIE ÎNDREPTAȚI ACEIA CARE DIN SMERENIE PREA MARE NU PRIMESC SLUJBA DE PROPOVĂDUITOR, ȘI CUM ACEIA CARE O DORESC CU GRABĂ NECHIBZUITĂ

Sfatul 26

Într-un fel trebuie sfătuiți aceia care ar fi în stare să înfrunte și să ia asupra lor datoria propovăduirii cu demnitate însă se tem din cauza unei prea mari smerenii, și altfel aceia pe care nepregătirea sau vârsta ar trebui să-i țină departe de la propovăduire, dar cu toate acestea se expun cu o lipsă de răspundere.

Aceia care ar putea propovădui cu folos, dar din prea mare smerenie și fără motiv fug de la îndatorirea pastorală, trebuie îndemnați să înțeleagă că din cauza fugii din fața

unei răspunderi mărunte, se fac răspunzători de rele mai grave.

Dacă cei ce au își ascund banii de la fața semenilor lor lipsiți, înseamnă că se fac colaboratori ai nenorocirilor altora.

Să vadă, deci, aceștia cât de vinovați sunt atunci când retrag cuvântul propovăduirii și când ascund leacurile cele dătătoare de viață de la fața sufletelor care mor.

De aceea cu dreptate zice un înțelept: «Înțelepciunea ascunsă și comoara neștiută, ce folos este de amândouă?» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 20, 31).

Dacă foametea ar distruge popoarele și dacă unii ar strânge și ar păstra tainic bucatele, atunci cu siguranță ar fi niște ucigași.

Să se gândească, deci, ce pedeapsă merită toți aceia care lasă ca sufletele să moară de foame, după cuvântul lui Dumnezeu, și ei nu împart pâinea harului primit.

De aceea nimerit zice Solomon: «Cel ce ține grâul este blestemat de norod» (Pilde 11, 26).

A ascunde pâinea înseamnă a ține numai pentru el cuvântul rânduit propovăduirii sfinte.

Norodul blestemă, însă, un astfel de om, pentru că din cauza tăcerii lui este vinovat de pedeapsa celor mulți, pe care, în schimb, i-ar fi putut îndrepta.

Dacă un chirurg specialist ar vedea că o rană trebuie tăiată și totuși ar șovăi s-o taie, atunci desigur că e răspunzător, prin lenea lui și prin neglijența lui, de păcatul omorului de frate.

Să cugete, deci, la răspunderea lor toți aceia care, deși cunosc rănile inimii omenești, șovăie să le vindece cu ajutorul cuvintelor lui Dumnezeu.

De aceea nimerit zice Proorocul: «Blestemat să fie tot cel ce oprește sabia sa de la sânge» (Ieremia 48, 10).

A feri sabia de sânge se întâmplă atunci când nu lăsăm drum liber cuvântului propovăduirii din datoria de a ucide viciile trupului. Despre această sabie se spune în alt loc: «Sabia mea se va sătura de carne» (Deuteronom 32, 42).

Deci, a ține ascuns la ei cuvântul propovăduirii înseamnă a se expune osândei lui Dumnezeu pentru că nesiguranța alungă din inimi orice teamă.

Se știe că sluga care nu a voit să negustorească talantul său l-a pierdut prin dreapta judecată.

Să audă că Sfântul Apostol Pavel de aceea s-a păstrat curat de sângele fraților săi, deoarece în mustrarea greșelilor

lor nu a arătat cruțare : «Pentru aceea vă mărturisesc că în ziua de astăzi sunt curat de sângele tuturor, căci nu m-am ferit să vestesc toată voia lui Dumnezeu» (Faptele Apostolilor 20, 26—27).

Să audă la ce este îndemnat Sfântul Apostol Ioan prin vocea îngerului : «Cel ce aude să zică : vino» (Apocalipsa 22, 17).

Adică acela căruia vocea lăuntrică i se face auzită să conducă și pe alții acolo unde este el însuși răpit, pentru că, prezentându-se cu mâinile goale să nu afle, chiar chemat fiind, porțile închise.

Să gândească ce i s-a întâmplat lui Isaia care a lăsat, prin tăcere, slujirea cuvântului ; a trebuit printr-o mare pocăință să ispășească păcatul, luminat fiind de o lumină supranaturală : «Vai mie, că am tăcut» (Isaia 6, 5).

Să audă aceștia făgăduința făcută lui Solomon : «Cine nu se lasă stăpânit de viciul lenei în privința darului primit va vedea înmulțit pe acela al științei». Căci, zice el : «Cel ce binecuvântează va trăi în belșug, iar cel ce blestemă va fi blestemat» (Pilde 11, 25 — în text : «Cel ce îmbată va fi îmbătat și el»).

Căci a predica în jurul său binecuvântarea înseamnă a primi din belșug sporul de viață lăuntrică.

A nu înceta să îmbeți cu vinul cuvântului inima ascultătorilor, înseamnă creștere ; îmbătat, fiindcă a băut harul înmulțit.

Să audă aceștia că David a adus jertfă lui Dumnezeu darul de a nu fi ținut ascuns harul propovăduirii pe care l-a primit de la Dumnezeu. Iată ce zice : «Iată buzele mele nu le voi opri, Doamne, Tu ai cunoscut ! Dreptatea Ta n-am ascuns-o în inima mea ; adevărul Tău și mântuirea Ta am spus» (Psalm 39, 12—15).

Să țină seama ceea ce se spune miresei la întâlnirea ei cu mirele : «O, tu, ce în grădini sălășluiești, amicii glasu-ți vor s-asculte : fă-mă să-l aud și eu cu ei !» (Cântarea Cântărilor 8, 13).

Căci locuiește în grădini Biserica aceea care păzește vii florile virtuților printr-o viață interioară sporită.

Și prietenii care ascultă glasul ei nu sunt decât cei aleși și sunt dornici de vestirea cuvântului propovăduirii.

Însuși Mirele dorește să audă vocea și propovăduirea ei în inimile celor aleși.

Când Moise a văzut că Dumnezeu se mânie împotriva poporului, a poruncit să pună mâna pe săbii pentru răzbunare și i-a numit ostași ai lui Dumnezeu pe aceia care vor străpunge, fără șovăire, pe răufăcători, când a zis : «Cine este pentru Domnul, să vină la mine ! Să-și încingă fiecare din voi sabia sa la șold și, străbătând tabăra de la o intrare până la cealaltă, înainte și înapoi, să ucidă pe fratele său, pe prietenul său și pe aproapele său» (Ieșire 32, 26—27).

A se încinge cu sabia la șold înseamnă a iubi mai mult râvna propovăduirii decât plăcerile trupești.

Cine vrea să vorbească despre lucrurile sfinte trebuie să-și potolească gândurile neîngăduite.

A merge de la o intrare până la celalată înseamnă a cerceta pe rând, dojenind, viciile ucigătoare de inimi.

A străbate tabăra înseamnă a trăi în Biserică cu mare cumpănire, adică a înfrunta greșelile celor răi fără a privi la fața niciunui om.

De aceea, cu dreptate, se adaugă : «Fiecare bărbat să ucidă pe fratele său și pe prietenul său și pe aproapele său».

Pe frate, prieten și aproape, îl ucide atunci când, găsind lucruri vrednice de pedeapsă, nu cruță cu sabia înfruntării (îndreptării) nici pe cei pe care îi iubește, fiindu-i rudenii de sânge.

Dacă, deci se crede a fi om al lui Dumnezeu acela care se înflăcărează de iubirea dumnezeiască spre înfruntarea viciilor, fără îndoială că nu vrea să aparțină lui Dumnezeu acela care șovăie să dojenească viața păcătoșilor.

În schimb, aceia pe care nepregătirea sau vârsta lor ar trebui să-i țină departe de slujba de propovăduitor, și totuși, îi mână ușurătatea, trebuie sfătuiți să nu-și taie drumul spre îndreptarea de mai târziu, luându-și, printr-o îndrăzneală grăbită, o slujbă atât de însemnată și grea.

Să nu li se întâmple ca, luându-și prea curând asupra lor o slujbă pentru care nu sunt pregătiți, să devină incapabili de a face ceea ce la vremea potrivită ar fi putut săvârși cu folos. Vor dovedi astfel cu dreptate că au pierdut știința aceea pe care au voit să o arate altora așa cum nu se cădea.

Trebuie să-i facem pe aceștia să înțeleagă că puii păsărilor atunci când ar încerca să zboare înainte de a le crește penele s-ar prăbuși în adâncuri, deși dorința lor e aceea de a se avânta spre înălțimi.

Să fie sfătuiți să chibzuiască că nu se clădește o casă, ci se ruinează, când se așează povara bârnelor pe zidurile proaspete și care sunt încă neîntărite.

De asemenea, trebuie sfătuiți să-și amintească că femeile ar umple nu casele, ci cimitirele, dacă ar naște odraslele lor înainte ca acestea să se fi dezvoltat pe deplin.

Chiar Iisus Însuși, Care ar fi putut pregăti într-o clipă pe aceia pe care i-ar fi voit, pentru a da celor nepregătiți o pildă, după ce i-a învățat temeinic pe ucenici în folosul propovăduirii, a adăugat: «Rămâneți în cetate până când veți fi îmbrăcați cu putere de sus» (Luca 24, 49).

Noi rămânem în cetate atunci când ne oprim și ne retragem în cămara inimii pentru ca să nu ne conturbe vorbirea cu alții.

Numai atunci când vom fi îmbrăcați pe deplin cu putere divină, numai atunci vom fi în stare să ieșim în afară de noi înșine pentru a învăța pe alții.

E ceea ce se spune prin gura unui înțelept: «Grăiește, tânărule, când ai nevoie; însă, după ce de două-trei ori te va întreba» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 32, 8).

Mântuitorul nostru, Care este Creator în ceruri, Care prin strălucirea puterii Sale este Învățătorul îngerilor, nu a voit să devină, înainte de vârsta de 30 de ani, Învățător al oamenilor pe pământ.

Prin aceasta, El a voit să insufle oamenilor fără judecată puterea temerii celei mântuitoare.

Pe de altă parte, El Însuși, Care nu putea să greșească, a propovăduit învățătura vieții desăvârșite la vârsta matură. Căci este scris: «Iar când a fost Iisus de 12 ani a rămas la Ierusalim» (Luca 2, 42). Iar când L-au căutat părinții Lui, îndată se spune despre El: «L-au aflat în templu, șezând în mijlocul învățătorilor pe care îi asculta și îi întreba» (Luca 2, 46).

Trebuie, deci, să cercetăm cu multă grijă acest episod și să ne întrebăm de ce Iisus la doisprezece ani, șezând în mijlocul învățătorilor, nu învăța, ci întreba.

Aceasta vrea să însemne că un incapabil nu poate îndrăzni să învețe pe alții, cu atât mai mult dacă ne gândim că Acel Copil, întrebându-i, voia să fie instruit chiar de acei învățători, cărora, ca Dumnezeu, le-a dăruit darul științei.

Sfântul Apostol Pavel îi spune ucenicului său: «Aceasta să le poruncești și să le dai de învățătură: Nimeni să nu

dispreţuiască tinereţile tale» (I Timotei 4, 11—12). Sfânta Scriptură numeşte adeseori adolescenţa tinereţe.

Aceasta se vede din cuvintele lui Solomon : «Bucură-te, tinere, de tinereţea ta» (Ecclesiast 11, 9 — după text). Căci, dacă nu le-ar fi socotit pe amândouă ca fiind acelaşi lucru, nu l-ar fi numit tânăr pe acela căruia îi dă sfaturi pentru vârsta adolescenţei.

CAPITOLUL 26

CUM TREBUIE PĂSTORIŢI ACEIA CARE IZBUTESC ÎN TOATE ŞI CUM ACEIA CARE NU IZBUTESC ÎN NIMIC

Sfatul 27

Într-un fel trebuie îndemnaţi aceia care au noroc în toate lucrările pe care le doresc, şi altfel aceia care, deşi doresc bunurile pământului, sunt totuşi nenorocoşi.

Aceia care sunt norocoşi în dorinţele lor pământeşti, trebuie îndemnaţi ca atunci când în toate izbutesc, după plăcerea lor, să nu uite pe Acela Care le-a dat şi să nu-şi înece sufletul în darurile pe care le-au primit.

Nu-i permis să iubească pribegia în locul patriei, să nu facă din mijloacele călătoriei piedici pentru ajungerea ei ; nici să nu-şi întoarcă privirea de la lumina strălucitoare a soarelui, încântaţi de lumina de noapte a lunii.

Aceştia trebuie sfătuiţi să socotească că izbânzile ajunse în această viaţă nu trebuie socotite ca premii şi răsplăţi, ci mângâieri în necazuri.

Să-şi oţelească sufletul în faţa lumii înşelătoare pentru ca să nu cadă din cauza bucuriei prea mari a inimii.

Căci, dacă cineva nu dispreţuieşte bunăstarea de care se bucură, şi nu doreşte o viaţă mai bună, acela schimbă norocul vieţii trecătoare în prilej de moarte veşnică.

De aceea, întâmplarea idumeilor e plină, în acest sens, de grăitoare semnificaţie : se bucurau de viaţă, lăsându-se în voia plăcerilor, încât, slăbind, au devenit chip al înfruntării pe care o merită toţi care se bucură de izbânzile pământeşti.

Cuvântul Scripturii ne spune : «Au socotit ţara Mea ca o moştenire a lor, cu toată bucuria inimii şi cu dispreţ în suflet» (Iezechiel 36, 5).

Cuvinte aspre, nu numai pentru că idumeii se veseleau de stăpânire, ci și pentru că se bucurau din toată inima și cu toată delăsarea.

De aceea zice și Solomon : «Căci îndărătnicia omoară pe cei proști și nepăsarea pierde pe cei fără de minte» (Pilde 1, 32).

De aceea Sfântul Apostol Pavel îndeamnă prin cuvintele : «Cei ce cumpără, ca și cum nu ar stăpâni ; și cei ce se folosesc de lumea aceasta ca și cum nu s-ar folosi deplin de ea» (I Corinteni 7, 30—31).

Așa să ne slujească averile noastre încât să nu abată sufletul de la strădania după bucuria cerească. Și bunurile care ne oferă ajutor în exilul nostru pământesc să nu ne fie plâns zadarnic în pribegia noastră sufletească.

Bunurile noastre fiindcă sunt departe să nu ne descurajeze atât de mult încât să ne punem toată plăcerea noastră în cele trecătoare.

De aceea zice Biserica în numele celor aleși : «Stânga sa este sub cap la mine și cu dreapta mă cuprinde» (Cântarea Cântărilor 2, 6).

Dumnezeu pune sub capul Bisericii stânga, adică, bunăstarea vieții prezente, dacă Biserica o jertfește pentru cea mai înaltă iubire.

Iar dreapta Domnului o cuprinde, dacă se mistuie cu toată dăruirea în fericirea sa veșnică.

De aceea se spune iar la Solomon : «Viața lungă e în dreapta ei, iar în stânga ei bogăție și slavă» (Pilde 3, 16).

Bogăția și slava puse în stânga, fiindcă trebuie să înțelegem socoteala pe care trebuie s-o facem. De aceea zice Psalmistul : «Mântuiește-mă cu dreapta Ta» (Psalm 107, 6). El nu spune : cu mâna Ta, ci : cu dreapta Ta, pentru a lămuri prin această alegere a cuvântului importanța vieții celei veșnice pe care o caută.

De aceea iarăși este scris : «Mâna Ta cea dreaptă, Doamne, pe vrăjmași i-a sfărâmat» (Ieșire 15, 6).

Căci, chiar dacă dușmanii lui Dumnezeu sunt favorizați de stânga, ei totuși sunt zdrobiți de dreapta Lui.

De cele mai multe ori, de fapt, viața îi face trufași pe cei răi, iar venirea fericirii celei veșnice îi osândește.

Cei ce sunt fericiți în lumea aceasta trebuie îndemnați să chibzuiască cu toată grija că norocul în viața aceasta ni se dăruiește uneori pentru a ne îndemna să dorim o viață mai bună, alteori, pentru o pedeapsă veșnică mai aspră.

De aceea i s-a făgăduit poporului lui Israel țara Canaanului ; pentru a-l întări în nădejde spre bucuriile veșnice.

Căci acel popor nu ar fi crezut multă vreme în făgăduințele lui Dumnezeu privind viitorul dacă nu ar fi primit de la El o dovadă mai concretă în viața prezentă.

Deci, pentru ca să fie mai asigurat și mai întărit în credința bunurilor veșnice, el a fost atras la bunurile făgăduite nu numai cu nădejdea, ci l-a făcut să nădăjduiască, oferindu-i și bunuri materiale.

Aceasta ne-o mărturisește Psalmistul cu toată limpezimea : «Și El le-a dat lor țările neamurilor și ostenelile popoarelor au moștenit. Ca să păzească dreptățile Lui și legea Lui să o țină» (Psalm 104, 43—44).

Dacă, însă, sufletul omenesc nu răspunde la binefacerea îmbelșugată a lui Dumnezeu prin fapte bune, este motiv pentru o mai aspră dreptate tocmai fiindcă i-a fost dată pentru a-i hrăni evlavia.

De aceea ne spune Psalmistul în alt loc : «Îi lași să cadă în prăpastie» (Psalm 72, 18 — după text).

Oamenii răi, de fapt, care nu răsplătesc binefacerile divine prin fapte bune, ci se statornicesc aici pe pământ și se dau la bunurile materiale pe care le vor mereu sporite, și în care se lasă duși, află ruina sufletului chiar în acele lucruri din care și-au făcut un piedestal în mijlocul societății.

De aceea i s-a spus bogatului din chinurile iadului : «Tu ai primit cele bune în viața ta» (Luca 16, 25).

Căci acel om păcătos de aceea a primit cele bune aici, deși el era rău, pentru ca în iad să fie pedepsit mai aspru, cu atât mai mult cu cât aici n-a fost capabil de îndreptare.

În schimb, aceia care doresc bunurile lumii, însă sunt urmăriți de nenoroc și împotriviri, trebuie sfătuiți să chibzuiască cu grijă la harul cel mare al lui Dumnezeu, Creatorul și Cârmuitorul tuturor lucrurilor, Care nu-i lasă pe ei părăsiți în seama dorințelor lor.

Dacă medicul se îndoiește cu privire la însănătoșirea bolnavului, atunci îi îngăduie să mănânce orice dorește. Dacă, în schimb, socotește că mai poate fi vindecat, îi oprește multe dorințe.

Copiilor cărora vrem să le dăruim întreaga avere părintească, ca unor viitori moștenitori, nu le dăm bani. Să se mângâie, deci, cu nădejdea moștenirii veșnice toți câți sunt izbiți de nenorocirile pământești.

Căci, dacă providența divină nu ar avea grija mântuirii lor veșnice, nu i-ar chinui cu lecțiile necazurilor pământești.

Așadar, trebuie sfătuiți, deci, să chibzuiască cu grijă aceia care sunt înșelați de viață : că, adică, de multe ori, chiar și cei drepți nu scapă de pedeapsă atunci când puterea pământească îi duce la trufie.

Căci, după cum am arătat încă în prima parte a acestei cărți, (P. I, cap. 3), David, cel iubit de Dumnezeu, a fost mai drept atunci când era supus, decât după ce a ajuns rege (I Regi 24, 18).

Ca supus s-a temut, de iubirea dreptății, să-l ucidă pe adversarul care-i căzuse în mâini ; ca rege, însă, ademenit de desfrânare, l-a ucis pe un ostaș credincios printr-o răutate chibzuită și vicleană (II Regi 11, 17).

Cine, dar, va căuta atunci, fără a se face vinovat, ba chiar în mod cinstit, bogății, putere și slavă, când acestea i-au fost spre pagubă chiar aceluia care le-a dobândit fără să le fi dorit ?

Cine va fi în stare să afle mântuire fără un foarte mare risc, stăpânind aceste lucruri, dacă acela care fusese destinat pentru acestea, prin voința lui Dumnezeu, a aflat în ele tulburare și păcat ?

Trebuie să amintim acestora soarta lui Solomon, care avea o adâncă înțelepciune, dar care nu l-a ferit de căderea în idolatrie ; nici nu se știe ca înainte de căderea sa să fi suferit împotriviri în lumea aceasta.

Și fiindcă n-a suferit niciodată nici cel mai mic necaz, inima aceea a fost părăsită cu desăvârșire de darul înțelepciunii.

CAPITOLUL 27

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI CĂSĂTORIȚI ȘI CUM CEI NECĂSĂTORIȚI

Sfatul 28

Într-un fel trebuie sfătuiți cei legați prin căsătorie, altfel cei liberi de legătura căsătoriei.

Cei legați prin căsătorie trebuie îndemnați să placă în așa fel unul altuia în raporturile dintre ei, încât să nu se facă neplăcuți legii Creatorului.

Așa să împlinească îndatoririle față de viață, încât să nu fie motiv de-a nu mai râvni spre acelea care sunt ale lui Dum-

nezeu. După cum și teama cea mântuitoare a pedepselor veșnice să le potolească plăcerea pentru bunurile pământești.

Să plângă după relele pământești încât să poată să-și îndrepte nădejdea spre bunurile veșnice.

Să știe că faptele lor sunt trecătoare, însă ținta dorinței lor rămâne statornică. Relele lumii acesteia să nu le frângă nădejdea bunurilor celor veșnice.

O inimă întărită de nădejdea bunurilor veșnice nu va putea fi frântă de răutățile lumii. Să nu-i înșele bunurile vieții prezente, pentru ca să nu-i întristeze relele judecății viitoare cu care au fost preveniți.

Așadar inima soților creștini este și plină de siguranță și de nesiguranță, deoarece nu trebuie nici să disprețuiască cu desăvârșire bunurile pământești dar, cu toate acestea, să se silească să dorească cele veșnice. Deși uneori inima este subjugată de plăcerile trupești, ea, totuși, trebuie să fie stăpânită de nutrimentul nădejdii celei veșnice.

Iar dacă, în pribegia lor, stăpânesc bunurile acestei lumi, ajunși la țintă, să aibă nădejdea să câștige ceea ce este al lui Dumnezeu.

Nici să nu se cufunde prea mult în ceea ce fac, pentru a nu se înstrăina de ceea ce trebuie să nădăjduiască cu toată tăria.

Acestea le arată Sfântul Apostol Pavel răspicat și limpede atunci când zice : «Cei ce au femeie să fie ca și cum nu ar avea ; iar cei ce plâng să fie ca și cum nu ar plânge, și cei ce se bucură, ca și cum nu s-ar bucura» (I Corinteni 7, 29—30).

Acela are soție ca și cum n-ar avea, care deși se bucură în ea și cu ea de mângâiere trupească, cu toate acestea, dragostea lui și hotărârea lui cea dreaptă nu-l lasă să alunece spre fapte trupești necuviincioase.

Acela are soție, ca și cum n-ar avea, care își îngăduie îndestularea trupească numai din necesitate, cunoscând că toate lucrurile sunt trecătoare, și el așteaptă cu dor bucuriile veșnice.

Plânge ca și cum nu ar plânge, e soarta acelora care plâng cu adevărat nenorocirile vieții, dar care știu, totuși, să afle mângâiere în nădejdile veșnice.

În schimb, se bucură ca și cum nu s-ar bucura atunci când își ține astfel bucuriile omenești încât să nu înceteze niciodată să tremure pentru cele veșnice.

Nimerit adaugă Sfântul Apostol, imediat după aceea: «Căci trece fața lumii acesteia» (I Corinteni 7, 31).

Ca și cum ar vrea să spună că lumea aceasta nu merită iubire desăvârșită chiar fiindcă obiectul acestei iubiri nu are posibilități de durată.

E lucru nebunesc să-ți alipești inima de lucruri, ca și cum acestea ar rămâne veșnice, dacă știi că ceea ce iubești e destinat să dispară.

Soții trebuie îndemnați să rabde cu îngăduință unul altuia ceea ce uneori nu le este pe plac și să se ajute spre mântuire, prin îndemnuri, unul pe celălalt. Căci este scris: «Purtați-vă sarcinile unii altora și așa veți împlini legea lui Hristos» (Galateni 6, 2).

Căci legea lui Hristos este iubirea, pentru care ne-a dăruit din belșug binefacerile Lui și cu seninătate El a luat asupra Sa povara păcatelor noastre.

Căci atunci împlinim noi legea lui Hristos și o urmăm când, imitând-o, vom împărți cu bunăvoință bunurile noastre și când vom îndura, cu răbdare, greșelile celor pe care îi iubim.

De asemenea, trebuie sfătuiți soții ca nici unul dintre ei să nu țină seama de cele ce îndură din cauza celuilalt ci, mai curând, la cele ce trebuie să le sufere celălalt din partea lui.

Căci, dacă ne-am gândi la ceea ce trebuie să sufere celălalt din cauza noastră, atunci ne vor părea mai ușoare greșelile ce vin din partea celuilalt (soț).

De asemenea, trebuie să se gândească soții mereu că motivul unirii lor e numai voința de a dobândi copii.

Dacă se folosesc de unirea căsătoriei fără măsură, înseamnă că au transformat actul înmulțirii în mijloc de plăcere trupească.

Să se gândească că, chiar fără să săvârșească adulter, ei totuși pot călca prin acesta drepturile căsătoriei, chiar prin însuși actul unirii conjugale. E necesară, totuși, o cugetare serioasă și curățitoare fiindcă e adevărat păcat a întina cu fapte desfrânate frumusețea voită de Dumnezeu a actului conjugal.

De aceea, Sfântul Apostol, mult priceput în știința medicinei pastorale, nu-i călăuzește numai pe cei sănătoși, ci le dă și celor bolnavi un ajutor, atunci când învață: «Cât despre cele ce mi-ați scris, bine este pentru om să nu se atingă de femeie; dar, din cauza desfrânării, fiecare bărbat să-și aibă femeia sa ca și fiecare femeie să-și aibă bărbatul său» (I Corinteni 7, 1—2).

Teama desfrânării e cauza pentru care dă această poruncă celor slabi și, pentru ca slăbiciunea să nu-i tragă în noroi, le arată un pat celor ce vor să cadă.

De aceea, mai adaugă pentru cei slabi: «Bărbatul să-i dea femeii iubirea datorată, așijderea și femeia bărbatului» (I Corinteni 7, 1—2).

Și după ce scoate în evidență marea cinste a căsătoriei, admite ceva și plăcerii trupești, adăugând: «Aceasta o spun după făgăduință, nu din poruncă» (I Corinteni 7, 6).

Tocmai fiindcă se arată îngăduință, se socotește aproape ca o greșeală, care se iartă, cu atât mai repede, cu cât nu e consumarea unui lucru neîngăduit.

E mai curând o lipsă de abținere prin care nu se păstrează măsura cuvenită în ceea ce este îngăduit.

Aceasta o arată vădit Lot care, fugind de Sodoma în flăcări, e un exemplu viu și concret.

Însă, cu toate acestea, după ce a ieșit din Țoar, s-a suit îndată pe munte, la adăpost (Facere 19, 30).

Fugim din Sodoma în flăcări, atunci când ocolim poftele neîngăduite ale trupului.

Munții cei înalți înseamnă, în schimb, curățenia celor înfrânați.

Stau aproape pe munte chiar și aceia care, deși au legături trupești, însă nu se lasă robiți de nici o poftă a trupului în afară de aceea necesară pentru a avea copii.

A sta pe munte înseamnă a căuta în unirea trupească numai rodul înmulțirii. A sta pe munte înseamnă de fapt a se uni trupește fără plăceri trupești. A sta pe munte înseamnă a se împreuna trupește fără poftă trupească.

Însă, fiindcă sunt mulți aceia care evită viciile cărnii și totuși în căsătorie nu-și mărginesc dreptul numai la folosul îndatoririi, s-a zis despre Lot care a fugit din Sodoma, însă nu a ajuns imediat pe munte. E posibil, deci, să fugi de o viață dezgustătoare dar să nu ajungi încă la culmea deplinei înfrânări conjugale.

La mijlocul drumului se găsește orașul Țoar, care scapă slăbiciunea celui care fuge.

Căci dacă soții se împreunează ca un remediu al concupiscenței, scapă de răspunderea păcatului și găsesc mântuirea în iertare. Găsesc în aceasta un mic oraș în care sunt apărați împotriva flăcărilor.

La urma urmelor, legătura căsătoriei nu e vrednică de admirat prin podoaba virtuților ci, mai curând, fiindcă ne scapă de chinuri.

E semnificativ ceea ce Lot îi spune Îngerului : «Iată, cetatea este mai aproape, să fug acolo și să mă izbăvesc. Ea e mică și-mi voi scăpa acolo viața prin Tine» (Facere 19, 20). Cetatea e aproape și socotită ca fiind sigură pentru mântuire, întrucât viața conjugală nu e contrară bucuriei mântuirii.

Pentru soți o asemenea purtare va deveni o mică cetate de refugiu sigur pentru viața lor, dacă se vor ruga unul pentru altul cu rugăciuni continue și fierbinți.

Drept e, deci, răspunsul Îngerului lui Lot : «Iată, îți cinstesc fața și-ți împlinesc acest cuvânt să nu pierd cetatea despre care grăiești» (Facere 19, 21). O viață conjugală care îi înalță lui Dumnezeu rugăciuni nu e dezaprobată (reprobată).

În legătură cu necesitatea rugăciunii ne îndeamnă și Sfântul Apostol Pavel : «Să nu vă lipsiți unul pe altul de datoria căsătoriei fără numai cu bună învoială până la o vreme ca să vă îndeletniciți cu rugăciunea» (I Corinteni 7, 5).

În schimb, cuvântul pentru cei necăsătoriți e deosebit. Aceștia trebuie sfătuiți să urmeze poruncile lui Dumnezeu cu atât mai multă scrupulozitate cu cât jugul legăturii trupești nu-i obligă spre grijile lumești.

Cu cât vor fi mai pregătiți pentru ziua de apoi, cu atâta vor fi mai liberi, pentru că, cu cât mai mult și mai bine sunt liberi, pot săvârși lucruri bune. Ca nu cumva să merite o pedeapsă cu atât mai mare cu cât în libertatea lor au putut face binele și totuși nu l-au făcut.

Să afle aceștia cum Apostolul, atunci când le arăta unora starea privilegiată a celibatului, nu disprețuia căsătoria. Voia doar să disprețuiască grijile care se nasc din căsătorie, zicând : «Aceasta o spun chiar în folosul vostru, nu ca să vă întind un laț, ci spre bună-cuviință și alipirea neclintită de Domnul» (I Corinteni 7, 35).

Se știe că prin căsătorie se nasc griji pământești și de aceea Apostolul neamurilor își îndeamnă ascultătorii spre o stare mai înaltă, pentru ca să nu fie legați de grijile pământești.

Trebuie, deci, sfătuiți cei necăsătoriți, ca nu cumva să creadă că le este îngăduit să aibă legături trupești cu femei necăsătorite fără a cădea sub judecata osândei.

De fapt, când Sfântul Apostol Pavel a enumerat viciul desfrânării între atâtea crime vrednice de blestem, el ne-a arătat cât de mare este acest păcat: «Nici desfrânații, nici închinătorii la idoli, nici adulterii, nici malahienii, nici sodomiții, nici furii, nici lacomii, nici bețivii, nici batjocoritorii, nici răpitorii, nu vor moșteni împărăția lui Dumnezeu» (I Corinteni 6, 9—10).

Iar în altă parte zice: «Iar pe desfrânați și pe preacurvari îi va judeca Dumnezeu» (Evrei 13, 4).

Trebuie, deci, să li se vorbească limpede că dacă cumva sunt expuși furtunilor ispitelor, care le primejduiesc mântuirea, să arunce ancora în portul căsătoriei.

Căci este scris: «Mai bine este să se căsătorească, decât să ardă» (I Corinteni 7, 9).

Căci ei se căsătoresc fără păcat atunci când încă nu s-au îndatorat printr-o făgăduință pentru o viață mai desăvârșită.

Căci oricine a ales să urmeze o regulă de viață mai bună, acela face imorală, deși îngăduită, alegerea unei vieți mai puțin desăvârșită.

Acest lucru îl spune Scriptura: «Nimeni care pune mâna pe plug și se uită îndărăt nu este potrivit pentru împărăția lui Dumnezeu» (Luca 9, 62).

Deci, acela care s-a hotărât pentru o viață mai curată și se lasă convins să se întoarcă înapoi, înseamnă că părăsește orizonturile cele mai înalte ale binelui și se mărginește la cele mici și mărginite.

CAPITOLUL 23

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI ACEIA CARE CUNOSC PĂCATELE TRUPEȘTI ȘI CUM ACEIA CARE NU LE CUNOSC

Sfatul 29

E necesară o îndrumare pastorală potrivită nu numai pentru aceia care cunosc păcatele trupești ci și pentru aceia care nu le cunosc.

Aceia care cunosc păcatele trupești trebuie sfătuiți ca după naufragiu să se teamă de primejdiile mării, și, după ce le-au cunoscut, să se teamă de groaza propriei osândiri.

Căci altfel, aceia care după săvârșirea repetată a (păcatelor) fărădelegilor au fost cruțați cu milă, vor muri în acele răutăți după o decădere rușinoasă.

De aceea i se spune sufletului păcătos, care nu vrea să se lepede de păcatul său : «Tu ai frunte de desfrânată și ai lepădat rușinea !» (Ieremia 3, 3).

Trebuie, deci, să-i facem să înțeleagă cel puțin îndatorirea de a-și recâștiga darurile stricate ale naturii, socotind că n-au voit să le păstreze în neprihănirea lor.

Trebuie să nu se uite că, în numărul mare al credincioșilor, mulți se păstrează în curăție și reușesc să-i țină departe și pe alții de păcat.

Ce scuză ar putea aduce aceștia, care nu sunt în stare să se întoarcă nici după cădere, câtă vreme alții, în schimb, reușesc să se păstreze în neprihănire ?

Ce vor spune în fața celor mulți, care vor duce cu ei și pe alții în ceruri, câtă vreme nu se pot duce nici la așteptarea Domnului ?

Ei trebuie îndemnați să mediteze serios asupra păcatelor săvârșite și să se oblige a le evita pe acelea care se prezintă din nou.

Folosindu-se de imaginea Iudeii, Domnul le reamintea celor păcătoși păcatele lor trecute, pentru a se rușina de întinarea viitoare : «Acestea s-au desfrânat în tinerețea lor, s-au desfrânat în Egipt. Acolo sânii lor au fost sleiți și trupul lor feciorelnic acolo a fost pângărit» (Iezechiel 23, 3 — după text).

Sânii sleiți în Egipt înseamnă atunci când, prin dorința rușinoasă trupească, se înfrânge puterea de voință a sufletului omenesc.

Sânii feciorelnici pângăriți în Egipt înseamnă pudoarea naturală, încă neatinsă și neprihănită, care este stricată de ademenirea poftei trupești.

Trebuie să-i îndemnăm pe toți cei împovărați de păcate trupești să vadă cu câtă bunătate Își deschide Dumnezeu inima, plină de iubire față de aceia care după păcat se pocăiesc. Prin gura Proorocului se zice : «Când un bărbat își lasă femeia și ea se duce de la el și se face femeia altui bărbat, mai poate oare să se întoarcă la el ? Prin aceasta nu s-ar întina într-adevăr țara aceea ? Tu, însă, te-ai desfrânat cu mulți iubiți și totuși întoarce-te la Mine, zice Domnul» (Ieremia 3, 1).

Iată, se arată dovada dreptății cu privire la o femeie desfrânată și izgonită și, cu toate acestea, nouă, dacă ne îndreptăm după cădere, ni se oferă nu dreptate, ci milostivire.

Din acestea trebuie, însă, să înțelegem cât de greu este păcatul atunci când nu ne îndreptăm nici după greșeală, deși ni se oferă ca ajutor atâta milostivire.

Și cum vor găsi iertare cei păcătoși la Acela Care nu încetează să-i cheme chiar și după săvârșirea păcatului ?

Cum ne cheamă milostivirea lui Dumnezeu, după săvârșirea păcatului, ne-o zugrăvește frumos Proorocul, dacă i se spune omului care nu s-a întors la Dumnezeu : «Ci ochii tăi vor vedea pe dascălii tăi și urechile tale vor auzi cuvintele celor ce te călăuzesc pe tine» (Isaia 30, 20—21).

Domnul a sfătuit neamul omenesc atunci când omului creat, care sta în raiul pământesc și care se bucura de libertatea voinței, i-a poruncit ce trebuie să facă și ce nu trebuie, însă omul și-a întors spatele în fața lui Dumnezeu și, plin de trufie, a disprețuit poruncile Lui.

Însă, cu toate acestea, Dumnezeu nu l-a părăsit pe acest trufaș, ci pentru a-l readuce pe om i-a dat Legea, a trimis îngeri care să-l sfătuiască și, în sfârșit, S-a arătat mai pe urmă chiar El Însuși în trup omenesc muritor.

Stând la spatele nostru, El ne-a sfătuit și noi, refuzând, ne chema la redobândirea harului.

Deci, ceea ce se poate spune despre toți, în general, se poate afirma cu certitudine despre fiecare în parte.

De fapt, în fața lui Dumnezeu fiecare om aude cuvintele sale de îndreptare.

Înainte de săvârșirea păcatului, cunoaștem porunca voinței lui Dumnezeu. A sta înaintea feței Lui înseamnă, de fapt, a nu-L disprețui prin păcat.

A părăsi fericirea și a alerga după fărădelegi nu este decât a întoarce spatele înaintea feței Lui.

Dar Dumnezeu vorbește și înapoia spatelui, căci îl cheamă să se întoarcă la El și după săvârșirea păcatului.

El recheamă pe acela care s-a îndepărtat de El. Nu ține seama de păcatele săvârșite. Aceluia care se reîntoarce, îi deschide inima Sa plină de milostivire.

Noi auzim, deci, cuvântul Aceluia care ne îndeamnă din spate dacă, după păcat, ne reîntoarcem la Domnul, Care ne recheamă. Dacă nu ne temem de dreptatea Lui, ar trebui, cel puțin, să ne rușinăm că nu am răspuns chemării milostivirii.

Căci este ca și când L-am acoperi de marea noastră ingratitudine, pentru că, deși disprețuit, nu Se rușinează să ne mai cheme.

În schimb, cu totul altfel e îndrumarea care trebuie făcută acelora care nu cunosc păcatele trupești.

Să se teamă cu mai multă grijă de ruina fără de veste, cu cât mai sus e ținta la care au ajuns.

Trebuie să le reamintim că săgețile ispititorului țintesc asupra lor, cu atât mai des, cu cât sunt expuși în locuri mai înalte.

Și fiind un maestru în arta înșelătoriei, cu atât mai înverșunat i se aprinde mânia cu cât își dă seama că a fost respins cu mai multă energie. Și suportă cu o atât de mare nerăbdare ca să fie învins, cu cât își dă seama că împotriva lui se duce o luptă cu puterile neatinse ale trupului slăbit.

Ei trebuie, deci, îndemnați să-și înalțe fără oboseală privirea la bunurile cerești, pentru a birui încercările păgubitoare ale ispitelor cu mai mare ușurință și fără șovăială.

Căci dacă avem siguranța unei fericiri care nu va avea sfârșit, oboseala, pe care trebuie să o îndurăm vremelnic, devine ușoară și ușor de suportat.

Să afle ei cele ce se spun prin Proorocul : «Căci așa zice Domnul către oameni : Celor care păzesc zilele Mele de odihnă și aleg ceea ce Îmi este plăcut Mie și vor stărui în legământul Meu, le voi da casa Mea și înăuntrul zidurilor Mele un loc și un nume mai de preț decât fii și fiice» (Isaia 56, 4—5).

Fameni sunt aceia care înăbușesc poftele trupești și care smulg din inimă chiar și afecțiunea unei acțiuni rușinoase.

Se arată ce locuință vor avea ei la Tatăl, căci, în casa Tatălui, adică în lăcașul cel veșnic, vor fi preferați chiar înaintea fiilor.

E suficient să arătăm ce se spune la Ioan : «Aceștia sunt cei care nu s-au întinat cu femei, căci sunt feciorelnici. Aceștia sunt cei care merg după Miel oriunde Se va duce» (Apocalipsa 14, 4).

Și e Cântarea Cântărilor pe care nimeni n-o poate cânta, în afară de cei o sută patruzeci și patru de mii.

A cânta Mielului o cântare deosebită înseamnă că ne bucurăm cu El în veci, cu preferința tuturor celorlalți, tocmai din cauza neprihănirii trupești.

Cu toate acestea, ceilalți aleși, deși nu o vor putea cânta, vor putea auzi cântarea. Chiar dacă nu vor putea, de fapt, să se înalțe la răsplată, se vor bucura de fericirea lor cea înaltă.

Cei ce nu cunosc poftele trupești să afle ceea ce Însuși Hristos spune cu gura Sa despre această neprihănire: «Nu toți pricep cuvintele acestea» (Matei 19, 11).

De aceea îl socotește ca fiind bunul cel mai înalt, fiindcă este refuzat de mulți. Și dacă spune dinainte că este o virtute greu de practicat, El totuși face să înțeleagă ascultătorii Săi că odată dobândită trebuie păstrată cu multă grijă. Practicarea acestei virtuți e grea.

Trebuie să li se spună celor care nu cunosc păcatele trupești că fecioria e mai presus decât căsătoria.

Totuși să le atragem luarea aminte ca prin aceasta să nu se socotească mai buni decât cei căsătoriți.

Aceștia să nu părăsească starea pe care o socotesc mai bună și să se ferească de semeția deșartă.

Trebuie să-i facem să înțeleagă că adeseori viața celor înfrânați, comparată cu aceea a celor căsătoriți, e o viață de smeriți, pentru că atâta vreme cât aceia își iau asupra lor obligații mai mari decât starea lor, aceștia nu-și înalță inima la culmea stării lor.

De aceea nimerit se zice prin Proorocul: «Rușinează-te, Sidonule, căci marea îți zice...» (Isaia 23, 4).

Prin vocea mării se face de rușine Sidonul dacă, comparată cu viața celor căsătoriți, care sunt aruncați încoace și încolo de zbuciumul acestei lumi, este osândită viața acelora care se socotesc că trăiesc în siguranță și statornicie.

Adesea unii se întorc la Domnul, după săvârșirea păcatelor trupești, și se dovedesc cu atât mai zeloși în faptele lor bune cu cât se recunosc ca vrednici de osândă din pricina păcatelor săvârșite.

Tot așa și aceia care continuă să trăiască în feciorie cred că conștiința că au mai puțin de plâns îi îndreptățește să socotească că le este îndeajuns numai nevinovăția vieții; și nu necesitatea de a căuta îndemnuri arzătoare care să-i înflăcăreze în râvna spirituală.

Se poate întâmpla, de fapt, ca să-i fie mai plăcută lui Dumnezeu o viață plină de iubire după săvârșirea păcatului, decât viața nevinovată, dar amorțită în siguranța ei.

De aceea se și spune prin gura Judecătorului: «Iertate îi sunt ei păcatele cele multe, căci mult a iubit» (Luca 7, 47). De asemenea: «Mai multă bucurie este înaintea îngerilor lui Dumnezeu pentru un păcătos care se pocăiește, decât pentru nouăzeci și nouă de drepți, care nu au nevoie de pocăință» (Luca 15, 7).

Noi vedem acest lucru mai ușor prin experiența noastră personală.

Căci iubim mai mult ogorul care a fost un câmp de spini mai înainte, pe care l-am lucrat cu multă sudoare, și care acum aduce roadă bogată, decât ogorul pe care nu cresc spini niciodată, dar care bine lucrat nu aduce decât roadă săracă.

Trebuie sfătuiți cei neîntinați de păcate trupești să nu se înalțe mai presus de alții din pricina stării lor mai alese, căci nu cunosc, de fapt, câte lucruri săvârșesc mai bine decât ei aceia care sunt în stare mai mică de desăvârșire.

Trebuie să li se spună că înaintea scaunului Judecății celei drepte calitatea faptelor schimbă meritul care s-ar cuveni stării de desăvârșire.

Cine nu știe, pentru a ne referi la ceea ce se întâmplă în natură, că după valoarea naturală a pietrelor prețioase trebuie să alegem rubinul înaintea iacintului?

Și, cu toate acestea, iacintul de culoare roșie, ca rubinul, este socotit ca fiind mai de preț decât rubinul palid. Căci la acesta frumusețea culorii îi adaugă ceea ce îi lipsește prin firea sa.

În schimb, aceluia calitatea culorii îi răpește prețuirea înaltă pe care ar trebui să o aibă din fire.

Tot astfel se întâmplă și cu oamenii. Unii cu stare mai desăvârșită sunt mai răi, alții care trăiesc într-o stare mai mică de desăvârșire sunt mai buni.

Unii se ridică prin viața lor frumoasă mai presus decât condiția stării lor; iar ceilalți, în schimb, scad din meritul stării lor înalte fiindcă nu trăiesc potrivit cu îndatoririle pe care și le-au luat în mod liber.

CAPITOLUL 29

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI CEI CARE SE CĂIESC PENTRU PĂCATELE SĂVÂRȘITE CU FAPTA ȘI CUM ACEIA CARE TREBUIE SĂ PLÂNGĂ NUMAI PĂCATELE SĂVÂRȘITE CU GÂNDUL

Sfatul 30

Într-un fel trebuie sfătuiți aceia care se căiesc pentru păcatele lor cu fapta, altfel, aceia pentru păcatele cu gândul.

Trebuie sfătuiți aceia care se simt vinovați de păcatele săvârșite cu fapta că trebuie să afle în durerea perfectă virtutea care să fie în stare să le șteargă păcatele săvârșite.

Să nu simtă, adică, să apese asupra lor mai mult vinovăția păcatului săvârșit, pentru că a fost plătită cu lacrimile pocăinței. Căci este scris : «Ne adapi cu lacrimi din belșug» (Psalm 79, 6).

Căci fiecare suflet trebuie să se adape cu atât mai mult prin pocăință, cu lacrimile părerii de rău, pe cât își dă seama că este îndepărtat prin păcatele sale de Dumnezeu.

Ei trebuie îndemnați să aibă neîncetat păcatele săvârșite în fața ochilor lor și să se străduiască, prin viața lor, ca Judecătorul cel aspru să nu se uite la acestea.

Aceasta e starea sufletească a lui David, care se ruga : «Întoarce fața Ta de la păcatele mele» (Psalm 50, 10), căci el a zis mai înainte că : «Păcatul meu este pururea înaintea mea» (Psalm 50, 4).

Prin aceasta a voit să spună că : Te rog să nu iei seama la păcatul meu, deoarece eu însumi nu încetez ca să-l am pururea înaintea ochilor mei.

De aceea și spune Domnul prin Proorocul : «De păcatele tale nu-Mi voi mai aduce aminte, tu însă să-ți aduci aminte» (Isaia 43, 25 — după text).

Trebuie sfătuiți să-și cerceteze păcatele unul câte unul.

Murdăria înfiorătoare, pe care trebuie să o plângem în fiecare păcat, va fi începutul lacrimilor curățitoare ale tuturor păcatelor.

De aceea, în chip potrivit, zice Ieremia, amintind câte unul păcatele Iudeii : «Șuvoaie de apă lăcrimează ochiul meu» (Plângerile lui Ieremia 3, 48).

Șuvoaiele de apă curg din ochii noștri atunci când deplângem fiecare păcat cu lacrimi deosebite.

Căci e imposibil ca inima noastră să simtă aceeași durere, în același timp, pentru toate păcatele.

Izbită până în adâncuri de amintire, când pentru un păcat, când pentru alt păcat, se curăță de toate păcatele în plânsul fiecărui păcat în parte.

Trebuie să-i îndemnăm ca să aibă încredere și să ceară milă, pentru ca deznădejdea nemăsurată să nu-i ducă la moarte.

Căci Dumnezeu Cel mult milostiv nu ar pune înaintea ochilor păcătoșilor păcatele, pentru a fi deplânse, dacă ar vrea să le pedepsească singur.

Se știe că Dumnezeu a voit să-i țină departe de osândă pe toți aceia pe care, ajutându-i cu milostivire, i-a făcut judecători pentru ei înșiși.

De aceea este scris : «Să întâmpinăm fața Lui întru laudă». Text : «Să ieșim întru întâmpinarea Lui cu mărturisiri» (Psalm 94, 2).

De aceea zice Sfântul Apostol Pavel : «Căci dacă ne-am fi judecat noi înșine, nu am mai fi judecați» (I Corinteni 11, 31).

Trebuie să-i îndemnăm să aibă încredere în această nădejde și, totuși, să nu se lase pradă nepăsării printr-o siguranță fără grijă.

Căci adeseori vrăjmașul viclean înșală și lingușește, cu o siguranță condamnabilă, sufletul pe care l-a făcut să cadă în păcat și pe care îl vede întristat din cauza ruinei sale.

Toate acestea le vedem bine se spune în întâmplarea cu Dina. Căci este scris : «Dina a ieșit să vadă fetele țării aceleia. Și văzând-o Sichem, feciorul lui Hemor, stăpânitorul pământului aceluia, a luat-o și, culcându-se cu ea, a necinstit-o. Apoi s-a lipit sufletul lui de Dina, fata lui Iacov, și i-a căzut dragă fata și a vorbit pe placul fetei» (Facere 34, 1—3).

Dina, care iese pentru a vedea fetele unei țări străine, închipuiește sufletul care, delăsându-și îndatoririle sale și ocupându-se cu faptele altora, hoinărește împrăștiat, departe de îndatoririle sale proprii.

Pe aceasta Sichem, stăpânitorul țării, a necinstit-o spre a arăta că diavolul strică sufletul pe care îl găsește ocupat în faptele altuia.

«Apoi s-a lipit sufletul lui de Dina», fiindcă o găsi unită cu el în păcat.

Sufletul care se pocăiește de păcat, îi înțelege răutatea și, după ce l-a săvârșit, încearcă să-și deplângă păcatul prin lacrimi.

Amăgitorul, în schimb, readuce în mintea păcătosului nădejdi și încrederi inexistente, pentru a-l abate de la întristarea mântuitoare.

De aceea, pe bună dreptate, se adaugă : «Și fiind ea întristată, a liniștit-o cu mângâieri» (După text).

Uneori, de fapt, prezintă păcatele altora ca fiind mai grele ; alteori zice că păcatul săvârșit nu are nici o importanță. Nu rareori ne convinge că Dumnezeu e milostiv ; altădată ne convinge că mai este vreme pentru pocăință.

Și astfel, sufletul amăgit este ținut departe de hotărârea de a se întoarce.

În acest chip nu primește la sfârșit nici un dar, fiindcă acum nu-l întristează nici o remușcare.

De aceea el va fi mai târziu scufundat cu atât mai mult în chinuri cu cât acum se bucură de păcatele sale.

În schimb, aceia care deplâng păcatele cu gândul au nevoie de o îndrumare pastorală care să-i silească să socotească cu grijă, în tainele conștiinței, dacă au păcătuit numai prin plăcere sau și prin consimțământ.

Căci adeseori inima este ispitită și simte plăcere în rău, dar totuși voința se împotrivește imboldurilor cărnii.

În taina gândului se și întristează de ceea ce-l desfătează și simte plăcere pentru ceea ce-l întristează.

Deseori, însă, sufletul e atât de scufundat în vâltoarea ispitirii încât nu mai opune nici o rezistență : se dăruiește cu hotărâre dacă sufletul e solicitat de plăceri.

Dacă s-ar ivi prilejul, atunci pofta dinlăuntru ar deveni îndată faptă.

Aceasta, însă, nu mai este în ochii Judecătorului celui aspru un păcat cu gândul, ci un păcat cu fapta.

Chiar dacă se amână săvârșirea păcatului, din pricina împrejurărilor, totuși voința l-a săvârșit și l-a consumat prin lucrarea consimțământului.

De la primii oameni am învățat că sunt trei feluri de a săvârși răul înnăscut în orice lucrare păcătoasă : îndemnul, plăcerea și consimțământul (învoirea).

Primul vine de la vrăjmaș, al doilea își găsește loc în trup, al treilea, în lucrarea voinței.

Ispititorul îndeamnă la răutate, trupul se dăruiește desfătării, iar la urmă consimte voința, biruită fiind de desfătare.

Astfel, șarpele a șoptit răutatea, iar Eva, ca și cum ar închipui trupul, s-a dăruit plăcerii, iar Adam, cu voința, a cedat și s-a învoit îndemnului și plăcerii.

Prin îndemn cunoaștem păcatul, prin plăcere suntem biruiți de păcat, prin consimțământ suntem înlănțuiți.

Deci, aceia care deplâng păcatele cu gândul trebuie sfătuiți să reflecteze cu grijă la gravitatea păcatului în care au căzut, pentru ca, potrivit măsurii păcatului pe care îl găsesc înăuntrul lor, să-și întocmească felul pocăinței lor prin care să se ridice iar.

Căci, dacă nesocotesc păcatele cu gândul, atunci acestea îi vor duce la păcate cu fapta.

Trebuie să-i îngrozim pe acești păcătoși, dar să nu-i facem să-și piardă nădejdea.

Căci mila lui Dumnezeu spală păcatele cu gândul cu atât mai repede cu cât mai mare e grija de a împiedica acestea să devină păcate cu fapta.

Păcatul cu gândul află mai curând iertare, pentru că nu e înlănțuit cu fapta săvârșită.

De aceea zice Psalmistul, în mod clar : «Zis-am : mărturisi-voi fărădelegea mea Domnului». Și îndată adaugă : «Tu ai iertat nelegiuirea inimii mele» (Psalm 32, 6).

Cine, de fapt, înfrânge sălbăticia inimii, arată că vrea să osândească răutatea gândurilor. Și dacă a spus : «Zis-am : mărturisi-voi», adaugă îndată : «Și Tu ai iertat», prin care arată cât de ușor se poate dobândi iertarea în aceste lucruri.

Și în timp ce încă făgăduiește să ceară, dobândește ceea ce făgăduia să ceară.

Căci, dacă păcatul nu a ajuns până la faptă, nici pocăința nu trebuie să ajungă până la chinuri.

Tristețea cu gândul ar fi în stare totuși să curățe o inimă, care n-a fost pătată decât numai prin păcatul cu gândul.

CAPITOLUL 30

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI ACEIA CARE NU SE ÎNDREAPTĂ DE LA SĂVÂRȘIREA PĂCATELOR, PE CARE TOTUȘI LE PLÂNG, ȘI CUM ACEIA CARE, DEȘI SE OPRESC DE LA SĂVÂRȘIREA PĂCATELOR, TOTUȘI NU LE DEPLÂNG

Sfatul 31

Într-un fel trebuie sfătuiți aceia care, deși deplâng păcatele săvârșite, totuși nu se îndepărtează de ele și altfel aceia care, deși se lasă de păcat, totuși nu-l deplâng.

Aceia care plâng păcatele lor, dar nu se leapădă, trebuie determinați la o gândire mai plină de răspundere, spre a se convinge că e zadarnic un plâns curățitor, dacă se spală cu lacrimi numai cu scopul de a se reîntoarce curățiți la murdăriile de mai înainte.

De aceea este scris în Scriptură : «Ca un câine care se întoarce unde a vărsat, iar porcul scăldat se tăvălește în mocirlă» (Pilde 26, 11 și II Petru 2, 22).

Când câinele varsă, leapădă hrana care i-a îngreunat stomacul. Dar, dacă se întoarce la vărsături, atunci înseamnă

că se îngreunează din nou cu acea mâncare de care se ușurase mai înainte.

Tot astfel sunt și aceia care își deplâng păcatele săvârșite. Mărturisindu-le, le spală de necurăția cu care s-au hrănit și care le apasă conștiința.

Dar dacă repetă după mărturisire aceleași păcate, înseamnă a-și relua aceeași nelegiuire.

Iar scroafa care se tăvălește în mocirlă nu se spală, ci se murdărește mai mult.

Aceasta e soarta aceluia care plânge păcatul, dar pe care nu-l leapădă, făcându-se astfel vinovat de pedepse mai grele.

Dar e și un dispreț al iertării pe care o obținuse prin plâns ; e ca și cum s-ar tăvăli în apa plină de noroi.

În lacrimile sale își sustrage curățenia vieții și în felul acesta murdărește iarăși lacrimile sale în ochii lui Dumnezeu.

De aceea este, de asemenea, scris : «Nu repeta cuvintele tale în rugăciune» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 7, 15).

A repeta cuvântul în rugăciune înseamnă a săvârși, după plâns, ceea ce va trebui să plângă din nou.

De aceea se spune la Isaia : «Spălați-vă, curățați-vă» (Isaia 1, 15).

Nu se străduiește să rămână curat, după ce se spală, acela care, după ce și-a plâns păcatele, nu-și păstrează, după ce a vărsat lacrimi, nevinovăția vieții.

Ba le săvârșesc ca să aibă motiv să le plângă din nou. Se spală dar nu se curăță, plâng păcatele dar nu se îndreaptă.

De aceea spune Înțeleptul : «Cel ce se spală de la mort și iarăși se atinge de el, ce i-a folosit spălarea ?» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 34, 27).

Se spală după atingerea unui mort de fiecare dată când se curăță prin lacrimi de păcatul său. Dar, după spălare, atinge din nou pe mort, oricine care, după plâns, se reîntoarce la păcat.

Acelora care deplâng păcatele, dar nu se leapădă de ele, trebuie să le amintim ca să se recunoască înaintea ochilor Judecătorului celui drept, asemenea cu aceia care, în fața unor oameni se arată cu multă supunere, dar pe la spate se poartă dușmănos față de ei și le pricinuiesc tot felul de pagube de care sunt capabili.

Căci oare ce înseamnă a deplânge păcatele, dacă nu a arăta smerenie și cucernicie față de Dumnezeu ?

Nu înseamnă că arătăm dușmănie plină de trufie față de Acela pe Care L-am rugat atunci când după lacrimile pocăinței, săvârșim din nou păcate ?

Aceasta ne-o mărturisește Sfântul Apostol Iacov, când spune : «Nu știți oare că prietenia lumii este dușmănie față de Dumnezeu ?» (Iacov 4, 4).

Trebuie să-i îndemnăm pe aceștia care deplâng păcatele lor, dar care cu toate acestea nu le leapădă, să cugete cu chibzuință la faptul că dacă, de multe ori, cei buni suferă, fără vina lor, ispitirea la rău, adeseori și cei răi, în zadar sunt împinși către pocăință.

Toate acestea se întâmplă în temeiul legii celei minunate a echilibrului interior, cerut de meritele fiecăruia.

Cei răi, pentru acel puțin bine pe care îl fac și pe care nu-l duc la sfârșit, să se simtă singuri și trufași în aceeași răutate și mai apoi să se scufunde cu totul în rău.

Cei buni, în schimb, în ispitele la rău, la care niciodată nu consimt, dacă evită păcatul din cauza slăbiciunii, cu atât mai bine și mai mult întăresc pașii inimii care umblă spre dreptate.

Și Valaam a spus, privind cortul drepților : «Să moară sufletul meu moartea drepților acestora și să fie sfârșitul meu ca sfârșitul lor» (Numeri 23, 10).

Dar, după ce a trecut vremea pocăinței, a dat un sfat împotriva vieții acelora cu care se rugase să fie asemenea și în moarte.

Și când află un nou prilej de zgârcenie, uită repede dorințele nevinovăției.

De aceea zice Sfântul Apostol Pavel, învățătorul și propovăduitorul neamurilor, în legătură cu acesta : «Dacă văd în mădularele mele o altă lege, luptându-se împotriva legii minții mele și făcându-mă rob legii păcatului, care este în mădularele mele» (Romani 7, 23).

Scopul ispitirii lui nu-i altul decât o mai mare întărire în bine datorită cunoașterii slăbiciunii proprii.

Ce înțeles are un Valaam pocăit și totuși neîntors spre sfințenie ?

Pavel este ispitit și totuși nu-l murdărește păcatul.

Desigur că semnificația nu poate fi decât un principiu moral foarte clar : că binele neîmplinit nu folosește celor răi iar răul nesăvârșit nu constituie o osândă pentru cei buni.

În schimb, trebuie să-i sfătuim pe aceia care se leapădă de păcatele săvârșite, și totuși nu le plâng, că au nevoie de o conducere pastorală conformă cu caracterul lor.

Aceștia nu pot câștiga iertarea păcatelor, pe care este adevărat că nu le mai înmulțesc, dar pe care, este adevărat, nu găsesc lacrimi pentru a le spăla.

Nu se poate zice că un scriitor pentru că a încercat să scrie, și n-a mai adăugat la ceea ce a scris nici o pagină, ar fi șters ceea ce a scris mai înainte.

Nici nu trebuie susținută părerea că paguba trebuie deja considerată reparată fiindcă respectivul încetează de a mai păgubi. Pentru toți e cunoscută ideea că trebuie să fie dezmințite cu smerenie cuvintele mândriei noastre.

Ar fi prea ușor să plătești datoriile pe care le-ai făcut numai cu hotărârea de a nu mai face altele. Din păcate, trebuie plătite datoriile făcute.

Nu dăm satisfacție lui Dumnezeu pentru păcatul săvârșit numai pentru că nu-l mai săvârșim, prin lepădarea acestuia.

Trebuie să ne împotrivim cu lacrimi și să ispășim plăcerile pe care le-am căutat și le-am iubit.

Atâta timp cât suntem aici în viața acesta, chiar dacă nu ne-ar fi întinat nici un păcat, nevinovăția aceasta nu ne-ar da nici siguranță, nici grație, deoarece multe lucruri neîngăduite, de fapt, ar veni să bată la poarta inimii noastre!

Cum se poate socoti sigur acela care, pentru păcatele săvârșite deja, are siguranța și cunoaște că nu mai este nevinovat? Firește că Dumnezeu nu se hrănește din suferințele noastre. Însă El ne vindecă bolile păcatelor prin leacuri contrarii. Dacă ne-am îndepărtat de El din pricina poftelor trupești, trebuie să ne reîntoarcem la El prin amărăciunea lacrimilor. Dacă am căzut din pricină că ne-am desfrânat, apoi trebuie să ne ridicăm și să ne înfrânăm chiar și la cele îngăduite.

Inima amețită de bucurie nesocotită trebuie să ardă de jalea tămăduitoare. Și rănile, cauzate de o mândrie oarbă, trebuie vindecate printr-o viață smerită și înfrânată.

De aceea este scris: «Și am zis celor fără de lege: nu faceți fărădelege, și păcătoșilor: nu înălțați fruntea!» (Psalm 74, 4 — în text: «nu ridicați capul»).

Păcătoșii își ridică plini de mândrie capul atunci când cunoașterea păcatului propriu nu-i duce smeriți la pocăință.

De aceea zice iarăși : «Inima înfrântă și smerită Dumnezeu nu o va urgisi» (Psalm 50, 18).

Căci acela care își plânge păcatele, dar care nu le leapădă, acela are ce-i drept o inimă înfrântă, dar nu vrea s-o smerească.

Cine, însă, își leapădă păcatele, dar nu le deplânge, acela ce e drept are inimă smerită, dar nu vrea să știe nimic de frângerea inimii.

De aceea zice Sfântul Apostol Pavel : «Și așa erați unii dintre voi. Dar v-ați spălat, dar v-ați sfințit» (I Corinteni 6, 11).

Căci pe aceia îi sfințește îndreptarea vieții, pe care, prin pocăință, îi spală întristarea curățitoare a lacrimilor.

De aceea, atunci când Sfântul Apostol Petru a văzut pe unii care, în fața proprilor lor păcate, au fost cuprinși de groază, i-a îndemnat, zicând : «Pocăiți-vă și să se boteze fiecare dintre voi» (Faptele Apostolilor 2, 38).

Înainte de a vorbi despre botez a amintit gemetele pocăinței. Și, pe bună dreptate, mai întâi să se scufunde în apa întristării personale, iar după aceea să fie spălați prin taina botezului.

Pe temeiul acestui criteriu, aceia care nu vor să-și plângă păcatele săvârșite cum vor avea siguranța iertării, dacă Păstorul Cel Bun al Bisericii socotește de neapărată trebuință Taina Pocăinței, a cărei funcție specifică e aceea de a șterge păcatele ?

CAPITOLUL 31

CUM TREBUIE SĂ FIE PĂSTORIȚI ACEIA CARE SE LAUDĂ CU PĂCATELE PE CARE LE SĂVÂRȘESC, ȘI CUM ACEIA CARE DEȘI LE DISPREȚUIESC, NU SE PĂZESC DE ELE

Sfatul 32

Într-un fel trebuie sfințiți aceia care au obrăznicia să se laude cu păcatele pe care le săvârșesc și altfel aceia care, ce-i drept, își deplâng păcatele, dar totuși nu le ocolesc.

Aceia care se laudă cu păcatele pe care le săvârșesc trebuie să știe că e mai greu păcatul cu gura decât cel cu fapta.

Păcatul cu fapta rămâne restrâns la ei înșiși, dar cel cu cuvântul, în schimb, face cunoscută neleguirea lor la atâtea persoane câte sunt acelea cărora le fac cunoscute laudele pe care le atribuie păcatelor lor.

Dacă nu vor să smulgă răul, să se teamă măcar de răspândirea lui.

Trebuie să le aducem aminte că e mai mult decât de ajuns pieirea lor personală. De asemenea, trebuie să le spunem că, chiar dacă nu se tem că sunt păcătoși, să se rușineze măcar ca să apară ceea ce de fapt sunt.

Foarte adeseori a ascunde păcatul e o presupunere necesară spre a-l evita.

De fapt, dacă conștiința se rușinează să apară ceea ce nu se teme să fie, totuși va trebui odată să simtă o scârbă de a fi ceea ce nu ar dori să apară că este.

Dacă cel rău e cunoscut că este nerușinat, obraznic, atunci socotește că îi este îngăduită orice fărădelege pe care o săvârșește mai liber, și se scufundă, fără îndoială, cu atât mai vârtos în cele ce săvârșește cu cât sunt mai neîngăduite.

De aceea este scris : «Căci ei își vădesc păcatele lor ca Sodoma, în loc să le ascundă» (Isaia 3, 9).

Dacă Sodoma și-ar fi ascuns păcatele, atunci ar fi fost o Sodomă care ar fi păcătuit desigur, dar ar fi păcătuit cu temere. Ea a lepădat, însă, cu totul frânele temerii, încât pentru a păcătui nu așteaptă nici măcar noaptea.

De aceea, iarăși este scris : «Strigarea Sodomei și Gomorei e mare» (Facere 18, 20).

În realitate, glasul păcatului e o lucrare păcătoasă, însă, strigătul păcatului e vinovăție desfrânată.

În schimb, cu totul altfel trebuie să-i îndemnăm pe aceia care nu leapădă păcatele lor, deși se scuză de ele.

Aceștia trebuie să-și pună întrebarea : Cum se vor dezvinovăți înaintea asprei judecăți a lui Dumnezeu dacă, după propria lor judecată, nu știu să afle motive de scuză temeinice pentru fărădelegile lor ? Nu sunt ei oare crainicii lor proprii ?

Ei biciuiesc păcatul și se lasă atrași ei înșiși prin faptele păcătoase.

Mintea lor să le fie luminată pentru a cunoaște că răul pe care îl săvârșesc e o pervertire a judecății celei ascunse a lui Dumnezeu.

De aceea, e necesar să rechemăm atenția lor, chiar dacă lipsește voința hotărâtă pentru a birui răul.

A vedea mai bine, sau a avea o cunoaștere mai limpede a răului, e cea mai sigură și cea mai îngrozitoare pieire.

Este, într-adevăr, o luminare intelectuală, dar nu voința care refuză întunericul păcatului.

Căci, dacă refuză cunoașterea, care li s-a dat spre ajutorul lor, o schimbă în mărturie împotriva lor, și lumina înțelegerii devine pedeapsă mai mare, deoarece au primit-o ca pe un mijloc pentru a putea șterge păcatele.

În acest mod, răutatea lor, fiindcă săvârșesc fărădelegea pe care nu o aprobă, anticipează timpul judecății viitoare.

De fapt, sunt sortiți chinurilor veșnice, întrucât n-au știut să se dezvinovățească singuri.

Și pedepsele vor fi cu atât mai îngrozitoare cu cât n-au voit să ocolească păcatele pe care ei înșiși le osândesc. De aceea, Adevărul veșnic spune : «Iar sluga aceea, care a știut voia stăpânului și nu s-a pregătit, nici nu a făcut după voia lui, va fi bătută mult» (Luca 12, 47). De aceea, zice Psalmistul : «Să se pogoare în iad de vii» (Psalm 54, 16). Căci cei vii știu și-și dau seama ce se întâmplă în jurul lor. Însă morții nu pot auzi nimic.

În realitate ar cădea morți în iad dacă ar săvârși păcate din neștiință.

Cum, însă, cunosc răul, dar cu toate acestea îl săvârșesc, vor coborî în iad de vii, nefericiți și conștienți.

CAPITOLUL 32

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI ACEIA CARE PĂCĂTUIESC DIN PATIMĂ ȘI CUM ACEIA CARE PĂCĂTUIESC DIN CALCUL

Sfatul 33

Aceia care se lasă cuprinși de o patimă neprevăzută au nevoie de o pastorație cu totul deosebită de a acelora care se aruncă din calcul în lanțurile păcatului.

Aceia care se lasă stăpâniți de năvala patimii trebuie să știe că trebuie să susțină lupta în fiecare zi.

Trebuie să-și acopere inima cu scutul temerii pline de grijă atunci când nu reușește să prevadă și să evite toate rănile.

Să se îngrozească de săgeţile ascunse ale duşmanului viclean şi să se întărească, prin veghere neîncetată, în această luptă întunecată, în tranşeele întărite ale inimii.

Căci, dacă inima neglijează paza grijii, este expusă pradă rănilor.

Duşmanul viclean se năpusteşte cu mai multă îndrăzneală, lovind inimile pe care le găseşte neacoperite de platoşa prevederii.

Aceia care se lasă stăpâniţi de năvala poftelor, trebuie îndemnaţi să nu se ocupe prea mult de grijile bunurilor materiale.

Ţinând peste măsură seama de bunurile trecătoare, ei nu vor cunoaşte săgeţile răului cu care vor fi loviţi.

De aceea, se spune în Pildele lui Solomon despre unul care a fost bătut în timp ce dormea : «M-au lovit. Nu m-a durut ! M-au bătut... Nu ştiu nimic. Când mă vor deştepta din somn voi cere iarăşi vin» (Pilde 23, 35).

Într-adevăr, sufletul adormit din cauza grijilor şi greutăţilor e lovit şi nu simte durerea.

Căci, după cum nu vede primejdia păcatului, care îl pedepseşte, tot aşa nu cunoaşte nici păcatele pe care le-a săvârşit.

Este târât şi nu simte : spre a arăta că, fiind amăgit de mrejele păcatului, nu e capabil de o mai atentă grijă faţă de el însuşi.

El doreşte să se trezească, dar numai pentru a căuta alt vin.

Deşi e cuprins de somnul moleşelii şi nu se poate controla, totuşi doreşte plăcerile lumeşti şi veghează pentru a găsi în plăceri o beţie mai mare.

Şi aşa doarme, deşi ar fi trebuit să rămână treaz. El doreşte să fie treaz când ar fi putut dormi liniştit. De aceea, se spune mai înainte : «Vei fi ca unul care s-a culcat în mijlocul mării, ca unul care a adormit pe vârful unui catarg» (Pilde 23, 34).

Cine se află în ispitele acestei lumi e ca şi cum ar dormi în mijlocul mării. Îi e imposibil să prevadă asalturile năvalnice ale patimilor, asemenea unor valuri mari şi ameninţătoare.

Cârmaciul care pierde cârma e voinţa care pierde dorinţa plină de grijă de a stăpâni corabia trupului.

A pierde cârma în mijlocul mării înseamnă a nu lua seama cu grijă la furtunile acestei lumi.

Căci, dacă cârmaciul strânge tare și cu grijă cârma, atunci el sau îndreaptă corabia împotriva valurilor sau frânge, prin împotrivire piezișă, puterea vântului. Și voința când veghează stăpânește cu grijă sufletul, sau supune biruitoare anumite patimi, sau cu prevedere le ocolește pe celelalte.

Astfel, în timp ce supune și stăpânește realitatea prezentă se întărește prin prevedere împotriva luptelor viitoare.

De aceea, ni se spune despre luptătorii cei tari ai patriei celei cerești: «Fiecare poartă sabie la șold, poartă pentru orice întâmplare și frică de noapte» (Cântarea Cântărilor 3, 8).

Se poartă sabie la șold atunci când prin ascuțișul cuvântului lui Dumnezeu se potolește pofta păcătoasă a trupului.

Noaptea este imaginea oarbei noastre slăbiciuni. Căci noaptea nu vedem ce primejdie ne amenință.

Încing sabia lor la șold, din pricina fricii lor de noapte, sfinții care dacă, pe de o parte, se tem de cele neprevăzute, pe de altă parte, sunt gata să înfrunte lupta.

De aceea, iarăși se scrie pentru mireasă: «Nasul tău ca turnul din Liban» (Cântarea Cântărilor 7, 5). Căci lucrul pe care nu-l vedem cu ochii, îl simțim adesea cu mirosul. Cu nasul deosebim și mirosul cel bun și pe cel rău.

Ce înseamnă, deci, nasul Bisericii dacă nu înțelepciunea prevăzătoare a sfinților?

Nasul este asemănat cu turnul din Liban, căci prevederea cuminte a sfinților se află atât de sus, încât ei văd luptele ispitirii chiar înainte de a se arăta și, de aceea, ei sunt înarmați și întăriți ca să le poată înfrunta când vor veni.

Căci asalturile care au fost mai înainte prevăzute pierd din putere atunci când se prezintă.

Fiecare caută să-și pregătească cea mai bună apărare împotriva atacurilor, iar un dușman care se crede neașteptat, slăbește din putere prin însuși faptul că a fost prins pe neașteptate.

În schimb, deosebită trebuie să fie pastorația acelora care sunt robi hotărâți ai păcatului.

Aceștia trebuie să cugete că îi va aștepta o judecată mai aspră, deoarece săvârșesc păcatul cu conștiința hotărâtă. Pe ei îi va lovi o pedeapsă cu atât mai aspră cu cât cătușele legăturii, strânse cu greșeala, îi face robi greșelii.

Ei ar spăla păcatul printr-o pocăință mai ușoară dacă ar fi căzut numai din pricina lipsei de judecată și din nechibzuință.

Căci sufletul care nesocotește bunurile veșnice cade în mod deliberat în păcat.

Dar, între cei care cad din pricina lipsei de judecată și între cei care cad prin calcul, este această deosebire : aceștia își pierd starea de har din pricina păcatului. Nu numai atâta ! Ci, adeseori, cad într-un fel de deznădejde.

De aceea, Domnul ocărăște, prin gura Proorocului, nu atât greșelile din cauza lipsei de judecată, cât mai ales păcatele voite și cele săvârșite în chip deliberat, atunci când zice : «Ca nu cumva să izbucnească mânia Mea ca focul și să ardă nestinsă din pricina răutății faptelor voastre» (Ieremia 4, 4). Și iarăși vorbește cu mânie : «De aceea, vă voi pedepsi pentru faptele voastre cele rele» (Ieremia 23, 2).

Deci, fiindcă păcatele săvârșite în chip deliberat se deosebesc de celelalte, Domnul are în vedere nu atât faptele păcătoase, cât mai ales hotărârea deliberată de a le săvârși.

Căci, în fapt, adesea păcătuim din slăbiciune, dar uneori și din delăsare. În intenție, în schimb, se păcătuiește întotdeauna prin răutate deliberată.

În schimb, se spune de către Prooroc, atunci când zugrăvește starea omului drept : «El nu șade pe scaunul hulitorilor» (Psalm 1, 1). Pe scaun șade judecătorul său cel ce stă în frunte. A ședea pe scaunul hulitorilor înseamnă a săvârși păcate în chip deliberat.

A ședea pe scaunul hulitorilor, înseamnă a deosebi răul cu mintea și, cu toate acestea, a-l săvârși în mod deliberat.

E ca și cum ar ședea pe scaunul unei adunări de ticăloși acela care se trufește cu atâta nelegiuire încât să cugete să săvârșească răul și prin calcul.

Și, după cum sunt superiori credincioșilor care asistă, cei care se bucură de cinstea de a ședea pe scaun, așa și păcatele săvârșite prin calcul depășesc păcatele acelora care cad din slăbiciune.

Așadar, aceia care sunt legați în lanțurile păcatului, săvârșit prin calcul (chibzuință), trebuie îndemnați să înțeleagă ce fel de pedeapsă vor primi și cum o vor primi, deoarece acum nu mai sunt complici, ci chiar căpeteniile celor păcătoși.

CAPITOLUL 33

CUM TREBUIE SFĂTUIȚI ACEIA CARE PĂCĂTUIESC NUMAI PRIN GREȘELI UȘOARE, TOTUȘI FOARTE DES, ȘI CUM ACEIA CARE OCOLESC GREȘELILE UȘOARE, DAR UNEORI CAD ÎN PĂCATE GRELE

Sfatul 34

Într-un fel trebuie sfătuiți aceia care deși păcătuiesc prin greșeli ușoare, totuși păcătuiesc adesea, și altfel aceia care se feresc de rău în cele mici, dar care totuși uneori se scufundă în păcate grele.

Acelora care cad numai în păcate ușoare, însă cad adeseori, trebuie să li se spună să ia mult seama nu la calitatea păcatelor, ci la numărul lor.

Căci, chiar dacă ei cred că nu trebuie să se teamă în privința păcatelor lor, fiindcă sunt fără importanță, ei totuși trebuie să tremure la vederea numărului lor.

Stropii de ploaie mici și fără de număr umplu albiile adânci ale fluviilor.

De asemenea, apa de pe fundul corăbiilor care năvălește, neobservată, provoacă aceeași nenorocire ca și o furtună furioasă și deschisă.

Mici sunt și rănile care apar pe membrele trupului la râie, însă dacă ele acoperă cu mulțime nenumărată trupul, ele îi curmă viața ca și o rană de moarte care roade pieptul.

De aceea, este scris : «Cel ce nu bagă seamă de cele mici, prea curând va cădea» (Înțelepciunea lui Isus Sirah 19, 1 — după text).

Căci, cine nu vrea să deplângă și să ocolească nici măcar păcatele cele mici înseamnă că acela pierde cu totul starea harului nu dintr-odată, ci încetul cu încetul.

De aceea, trebuie îndemnați cu grijă aceia care săvârșesc păcate ușoare să înțeleagă că de cele mai multe ori e mai mare răspunderea în păcatele mici decât în cele mari.

La un păcat mai mare se vede mai repede gravitatea și, de aceea, e de înțeles că trebuie îndreptat cât mai repede.

Însă, păcatele ușoare le nesocotim ca și când nu ar fi nimic. Și aceasta e cu atât mai rău cu cât obișnuința de a săvârși păcate ușoare obișnuiește sufletul și cu păcate grele.

Așa se întâmplă că sufletul, care s-a obișnuit cu păcate ușoare, nu se mai îngrozește nici de cele grele.

Disprețul și lipsa de teamă pentru păcatele grele e direct proporțională cu obișnuința câștigată de a nu se teme de căderile ușoare.

În schimb, aceia care se păzesc de greșelile cele ușoare, dar care uneori cad în păcate grele din prea mare îngâmfare, trebuie sfătuiți să se îndrepte cu multă grijă, căci câtă vreme se țin departe de săvârșirea greșelilor ușoare, inima lor se umple de trufie și îi înghite prăpastia încrederii lor și sunt îndemnați să săvârșească păcate mai grele.

Și, în timp ce în afară ei câștigă biruințe în greșelile mărunte și se trufesc, deși e vorba de o trufie stupidă, își strică inima și cad în păcate grele.

Deci, aceia care se păzesc de păcate ușoare, dar ajung uneori în păcate grele, trebuie sfătuiți să nu ajungă la decădere lăuntrică crezând că sunt tari în afară.

Așa, după răsplata asprului judecător, lăudăroșia unei judecăți mai blânde poate să le devină cale spre a cădea în prăpastia unor păcate mai grele.

Cei îngâmfați, care socotesc că e un merit al puterii lor micile rezultate în săvârșirea binelui, dacă, pe bună dreptate, sunt lăsați în voia lor, sunt zdrobiți de păcate mai grele.

Căderea îi va învăța că putința de a se ține tari în bine nu e meritul lor propriu.

De fapt, o inimă care se înalță pentru rezultatele de puțină importanță își va afla umilirea ei în rele cu mult mai grave.

Trebuie să țină seama că răspunderea lor în păcatele cele mai grele e mai mare, fiindcă cunosc abținerea de la păcatele ușoare : acestea ascund oamenilor nelegiuirea lor, câtă vreme cu acelea săvârșesc lucruri rele.

La urma urmelor, greșeala cea mai mare săvârșită înaintea lui Dumnezeu îi face răi notorii, câtă vreme a se menține buni în fața oamenilor, în lucruri de mai puțină importanță, îi face prefăcuți ai sfințeniei.

De aceea, li se spune celor dintâi : «Voi strecurați țânțarul și înghițiți cămila» (Matei 23, 24). Aceasta vrea să însemne : «Voi ocoliți păcatele mici, iar de cele mari nu vă pasă».

De aceea, Adevărul veșnic îi mustră din nou, când zice : «Voi dați zeciuială din izmă, din mărar și din chimen, dar ați lăsat părțile mai grele ale legii : judecata, mila și credința» (Matei 23, 23).

Totuși nu trebuie să trecem cu vederea că Domnul, atunci când vorbește despre zeciuiala recoltelor celor mai mărunte, a preferat să pomenească ierburile cele mai neînsemnate, și cu toate acestea a amintit pe cele mai bine mirositoare.

Desigur că a vrut să arate prin aceasta că cei prefăcuți, dacă păzesc îndatoririle lor mărunte, o fac pentru ca să reverse mireasma faimei de sfințenie în jurul lor.

Deși refuză să îndeplinească lucrurile cele mai însemnate, ei totuși păzesc cu scrupulozitate acele nimicuri care îi așează în faimă bună în judecata opiniei publice.

CAPITOLUL 34

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI ACEIA CARE NICI MĂCAR NU ÎNCEP BINELE, ȘI CUM ACEIA CARE BINELE ÎNCEPUT NU-L DESĂVÂRȘESC

Sfatul 35

Într-un fel trebuie sfătuiți aceia care nici măcar nu încep binele și altfel aceia care deși îl încep totuși nu-l desăvârșesc.

Cu aceia care nici măcar nu încep binele, trebuie să începem, nu încercând să întărim ceea ce ar trebui să iubească în chip folositor ci, prin a distruge deprinderile păcătoase în care trăiesc.

Căci e imposibil să le pretinzi acestora să iubească lucruri pe care nu le cunosc, dacă nu pricep mai întâi primejdiile și necazurile înnăscute în viața pe care o trăiesc.

Cine nu cunoaște cauza căderii sale nu e capabil să exprime voința de a se ridica.

Cine nu simte durerea unei răni, nu caută leacuri de vindecare. Deci, trebuie să le arătăm acestora, mai întâi, cât sunt de deșarte lucrurile pe care le iubesc ei, și abia apoi să le arătăm, cu grijă, cât de folositoare sunt acelea pe care ei le nesocotesc.

Mai întâi, trebuie să înțeleagă cât de necesară e fuga de lucrurile pe care le iubesc, ca apoi să recunoască, *mai târziu*, fără greutate, că sunt vrednice de iubire acele lucruri de care ei fug.

Mulți din cei care nici nu încep binele, vor avea o mai bună dispoziție de a primi propunerile unor lucruri pe care

nu le-au cunoscut, dacă vor găsi întemeiată şi adevărată critica faptelor lor.

Atunci vor învăţa, cu dragă inimă, să caute cu pasiune adevăratele bunuri, după ce se vor convinge că s-au îndeletnicit fără folos cu bunuri înşelătoare şi nestatornice.

Să ştie aceştia că plăcerea bunurilor pământeşti trece repede, dar durează ca şi cauză a unei pedepse veşnice.

Ceea ce le place azi va fi luat, chiar dacă nu vor voi, şi ceea ce nu le place şi pentru care sunt înfruntaţi, le va fi păstrat spre chinuire. Şi nu va avea nici o valoare pentru ei scârba pe care o vor simţi.

De aceea, astfel de păcătoşi ar trebui să afle teamă mântuitoare chiar în acele locuri de care se desfată în chip păcătos.

Ar trebui ca sufletul, mişcat de vederea marilor sale pierderi cauzate de propria ruină, să întoarcă spatele vieţii de până acum, descoperind că a ajuns în adâncul prăpastiei. Dar nu numai atât ! Ci, lăsându-se de ceea ce a iubit, să înveţe a iubi ceea ce a dispreţuit.

De aceea, i se spune lui Ieremia, atunci când a fost trimis să propovăduiască : «Iată, te-am pus în ziua aceasta peste popoare şi peste regate, ca să smulgi şi să arunci la pământ, să pierzi şi să dărâmi, să zideşti şi să sădeşti» (Ieremia 1, 10).

Distrugerea, mai întâi, a tot ce e rău e condiţia pentru ca Profetul să poată zidi cele bune.

Să fie smulşi, mai întâi, spinii iubirii deşarte din inimile ascultătorilor. Aceasta e condiţia pentru ca cuvântul sfintei propovăduiri să nu fie semănat fără folos.

De aceea, Sfântul Apostol Petru a smuls, mai întâi, pentru a putea zidi mai târziu, nu atunci când i-a îndrumat pe iudei asupra a ceea ce au de făcut, ci când i-a certat pentru ceea ce au făcut, zicându-le : «Pe Iisus Nazarineanul, bărbat adeverit între voi de Dumnezeu, prin puteri, prin minuni şi prin semne pe care în mijlocul vostru, Dumnezeu prin El le-a făcut, după cum însivă ştiţi.

Pe Acesta, fiind dat după sfatul cel rânduit şi a lui Dumnezeu ştiinţă de mai înainte, voi L-aţi luat şi pironindu-L, prin mâinile celor fără de lege, L-aţi omorât. Pe Care Dumnezeu L-a înviat, dezlegând durerile morţii» (Faptele Apostolilor 2, 22—24).

Sfântul Apostol Petru cugeta că iudeii, cutremuraţi de gândul cruzimii lor, ar fi fost dispuşi să asculte cuvântul lui

Dumnezeu cu dorința arzătoare de a-l avea. De aceea, au răspuns îndată : «Bărbați frați, ce să facem ?» (Faptele Apostolilor 2, 37). Și li se răspunde îndată : «Pocăiți-vă și să se boteze fiecare din voi» (Faptele Apostolilor 2, 38).

Fără îndoială că iudeii ar fi disprețuit cuvintele acestea ziditoare dacă n-ar fi fost, mai întâi, îngroziți de acelea ale unei distrugeri mântuitoare.

De aceea, s-a întâmplat că și Saul, atunci când a strălucit asupra lui lumina dumnezeiască din cer, a auzit îndată nu ce bine trebuia să facă, ci o înfruntare pentru răul pe care l-a făcut.

De fapt, atunci când a căzut la pământ, a întrebat zicând : «Cine ești Tu, Doamne ?» ; i s-a răspuns îndată : «Eu sunt Iisus Nazarineanul pe care tu Îl prigonești».

Abia la întrebarea care a urmat, a adăugat : «Doamne, ce voiești să fac ?», i se răspunde : «Scoală-te și intră în cetate și ți se va spune ție ce trebuie să faci» (Faptele Apostolilor 9, 4—6).

Iată Domnul din cer, vorbind, mustra faptele prigonitorului Său, dar totuși nu-i arată ceea ce trebuie să facă.

Iată întreaga clădire a mândriei lui Saul s-a prăbușit de acum și pe ruine cere smerit să fie din nou înălțat.

Deși i-a fost frântă trufia, nu se spun cuvintele despre reclădire până când marele prigonitor nu rămâne mai mult timp distrus și numai după aceea să se poată înălța, cu atât mai întărit cu cât mai înainte, trântit din greșeala lui, căzuse în adânc.

Pe acela, deci, care nu a început a face binele, trebuie să-l smulgem, mai întâi, cu o îndreptare tare din răutatea sa proprie pentru a-l înălța apoi și a-l conduce încetul cu încetul la o viață virtuoasă.

Astfel tăiem un copac înalt din pădure pentru a-l așeza pe acoperișul casei.

Totuși, el nu se așează în clădire așa cum este ci, mai întâi, trebuie să se usuce, eliminând verdeața vătămătoare. Și cu cât mai mult i se va usca mustul atâta vreme cât lemnul zace la pământ, cu atât mai tare îl putem așeza apoi pe acoperișul casei.

În schimb, pe aceia care nu desăvârșesc binele început trebuie să-i sfătuim să chibzuiască cu grijă, întrucât ei distrug și ceea ce au început dacă nu-și duc la îndeplinire cele propuse.

Căci, dacă ceea ce socotim că trebuie să îndeplinim nu este făcut cu o atentă și continuă grijă, atunci se usucă și ceea ce a fost făcut bine.

Căci sufletul se aseamănă, în această lume, cu o corabie care trebuie să umble în susul râului. Nu-i este îngăduit să se oprească în nici un loc, căci, dacă nu tinde după cele înalte, e împins înapoi.

Deci, dacă omul nu-și duce la desăvârșire cu hotărâre puternică binele pe care l-a început, atunci în însăși neîmplinirea faptelor bune lucrează în paguba celor săvârșite până acum.

De aceea, se spune la Solomon : «Omul lăsător pentru lucrul lui e frate cu cel ce dărâmă» (Pilde 18, 9).

Căci acela care nu-și îndeplinește cu hotărâre faptele bune începute, prin delăsarea lui, se aseamănă cu mâna distrugătorului.

De aceea, i se spune îngerului Bisericii din Sardes : «Priveghează și întărește ce a mai rămas și era să moară. Căci n-am găsit faptele tale depline înaintea Dumnezeului meu» (Apocalipsa 3, 2).

Deci, pentru că faptele sale nu au fost găsite împlinite înaintea Domnului se prevestește că și cele ce s-au săvârșit vor muri.

Căci, dacă ceea ce este stins în noi nu este trezit la viață, atunci moare încet și ceea ce am avut viu în noi.

Aceștia trebuie, deci, îndemnați să cugete că ar fi fost mai bine ca nici să nu fi pornit pe calea cea bună decât să-și întoarcă spatele la lucrurile începute.

A nu privi înapoi e condiția necesară spre a evita să devenim neîmplinitori în ceea ce am începe a face.

De aceea, să audă adepții binelui neîmplinit ceea ce este scris : «Căci mai bine era pentru ei să nu fi cunoscut calea dreptății decât, după ce au cunoscut-o, să se întoarcă înapoi» (II Petru 2, 21).

Să ia aminte la cuvintele Scripturii : «Că nu ești nici rece, nici fierbinte. O, de-ai fi rece sau fierbinte ! Astfel, fiindcă ești căldicel — nici fierbinte, nici rece — am să te vărs din gura Mea» (Apocalipsa 3, 15—16).

Fierbinte este acela care începe strădania cea bună și o duce la sfârșit ; rece este acela care nici măcar nu începe ceea ce ar trebui să îndeplinească.

Și după cum prin căldicel se trece de la rece la fierbinte tot astfel fierbintele se întoarce prin căldicel la rece.

Așadar, oricine a trecut prin răceala necredinței trăiește fără să ajungă la râvnă, deoarece nu e în stare să biruiască moleșeala și, fiind părăsită nădejdea oricărei fierbințeli, revine la răceală, așezându-se într-o nepăsare vătămătoare.

Însă, după cum înaintea fierbințelii răceala se poate prevedea, tot astfel după răceală, fierbințeala nu se mai poate prevedea.

Căci cine încă mai are conștiința păcatului nu pierde nădejdea întoarcerii sale ; cine devine, însă, căldicel, după întoarcere, acela își distruge nădejdea pe care putea să o mai aibă ca păcătos.

De aceea, se cere ca să fim ori fierbinți ori reci, pentru ca să nu fim vomitați fiind căldicei : adică, ori încă nepocăiți, dar cu nădejdea de a ne putea întoarce, sau dacă ne-am întors, să dogorim de râvna virtuții.

Totul e să nu fim vomitați ca și căldicei, întorcându-ne de la fierbințeala hotărârii bune la răceala care ne îngheață prin trăirea în continuare în căldicel.

CAPITOLUL 35

CUM TREBUIE PĂSTORIȚI ACEIA CARE SĂVÂRȘESC RĂUL PE ASCUNS IAR BINELE PE FAȚĂ ȘI CUM ACEIA CARE FAC INVERS

Sfatul 36

Într-un fel trebuie sfătuiți aceia care săvârșesc răul pe ascuns iar binele pe față, și altfel aceia care își ascund faptele lor bune dar care, din anumite fapte, lasă să se creadă rău despre ei.

Pe aceia care săvârșesc răul pe ascuns iar binele îl arată cu fală, cu lăudăroșenie, trebuie să-i sfătuim că judecățile omenești sunt trecătoare și schimbătoare și că neschimbate și veșnice rămân numai judecățile cele veșnice ale lui Dumnezeu.

Trebuie sfătuiți să vadă și să considere lucrurile în scopul lor, deoarece laudele oamenilor sunt trecătoare, însă judecata lui Dumnezeu, care pătrunde și în lucrurile cele mai ascunse, coincide cu o pedeapsă veșnică.

Aceştia, pe de o parte, pun înaintea ochilor lui Dumnezeu propriile lor păcate ascunse, pe de altă parte, faptele lor bune înaintea faptelor oamenilor, cu rezultatul că binele pe care îl săvârşesc în public rămâne fără răsplată, nu rămâne, însă, fără mărturie veşnică răul pe care îl săvârşesc în ascuns.

Ascunzând, deci, păcatele proprii în faţa oamenilor şi arătându-şi, în schimb, virtuţile, descoperă, deşi ar voi să ascundă şi răul care îi va pedepsi şi distrug binele cu care ar fi fost răsplătiţi.

De aceea, Adevărul Cel veşnic îi numeşte pe aceştia «morminte spoite, curate pe dinafară, însă înăuntru pline de oase de morţi» (Matei 23, 27).

Ei îşi ascund în răutăţi viciile lor câtă vreme prin iluzia unor fapte bune înşală în afară ochii oamenilor cu aparenţa sfinţeniei.

Trebuie, deci, să li se spună hotărât să nu acopere cu dispreţ binele pe care-l săvârşesc, ci să-l socotească vrednic de-o răsplată mai mare.

Căci slăbesc mult valoarea faptelor lor proprii aceia care socotesc lauda oamenilor ca o răsplată îndestulătoare.

Căci a căuta într-o faptă bună o laudă trecătoare înseamnă a vinde sub preţ o bogăţie a cărei valoare se identifică cu răsplata veşnică.

Despre acest târg josnic, Adevărul Cel veşnic ne spune : «Adevăr grăiesc vouă, îşi iau răsplata lor» (Matei 6, 2).

Trebuie, deci, îndemnaţi, aceia care se dovedesc că sunt răi în ascuns şi voiesc să fie socotiţi buni în public, să considere că prin aceasta dovedesc că sunt vrednice de urmat acelea de care fug şi vrednice de iubit acelea pe care ei le urăsc ; e dovada, adică, că trăiesc pentru alţii şi mor pentru ei înşişi.

În schimb, altfel trebuie păstoriţi aceia care săvârşesc binele în ascuns, dar care totuşi prin anumite fapte îşi atrag în public o faimă rea.

Aceştia, însufleţiţi de bogăţia faptelor lor bune, nu trebuie să fie cauza morţii spirituale a altora prin faima rea pe care o îngăduie să se împrăştie cu privire la ei.

Să nu iubească pe semeni mai puţin decât pe ei înşişi : adică să nu ofere venin aducător de moarte celor care îl văd, în timp ce ei gustă vinul cel bun.

În definitiv, aceștia, pe de o parte, nu ajută mult la viața spirituală a semenilor, iar pe de alta, le sunt de grea stricăciune.

Caută, de fapt, să săvârșească binele și să-l țină ascuns, câtă vreme prin anumite acțiuni fac totul pentru ca să se împrăștie cu privire la ei o părere rea.

A nu arăta binele care trebuie urmat, înseamnă a semăna, apoi a tăia rădăcinile seminței încolțite.

De aceea, zice Adevărul Cel veșnic în Evanghelie : «Să vadă faptele voastre cele bune și să preamărească pe Tatăl vostru Care este în ceruri» (Matei 5, 16).

Acolo apare și altă sentință în care se pare că ar fi poruncit un lucru cu totul contrar, când zice : «Luați aminte la faptele voastre să nu le faceți înaintea oamenilor ca să fiți văzuți de ei» (Matei 6, 1).

Ce înseamnă o faptă bună care trebuie făcută dar să nu fie văzută ? Și, cu toate acestea, se poruncește necesitatea de a fi văzută de oameni.

Nu vrea să zică decât aceasta : să ne ascundem faptele noastre pentru ca să nu dobândim laudă pentru ele, în schimb, să le arătăm pentru a înmulți slava Tatălui ceresc.

Căci, dacă Domnul ne oprește să săvârșim binele înaintea oamenilor, El adaugă și motivul : pentru a nu fi văzuți de ei. Și când ne poruncește că faptele noastre cele bune trebuie văzute de oameni, imediat adaugă : «și să slăvească pe Tatăl vostru Cel din ceruri» (Matei 5, 16).

Așadar, prin arătarea celor două motive ni se spune ce trebuie să arătăm și ce trebuie să ținem întotdeauna ascuns. Acela care săvârșește binele să nu râvnească ca fapta lui să fie admirată pentru el ; dar, cu toate acestea, atunci când e vorba de slava Tatălui ceresc, să se silească să nu o ascundă.

O faptă bună poate să rămână ascunsă deși se săvârșește pe față, în schimb poate să devină publică deși se săvârșește cu toată discreția.

Căci acela care caută în binele săvârșit în public nu mărirea sa, ci aceea a Tatălui ceresc, acela ține în ascuns motivul faptei deoarece îl are ca martor pe Acela pentru Care s-a străduit să se facă bine plăcut.

Iar acela care dorește să fie văzut și lăudat pentru o faptă bună făcută în ascuns, deși poate că nimeni nu a văzut-o, e ca și cum ar fi săvârșit-o înaintea oamenilor.

Căci numărul martorilor faptei bune este egal atunci cu numărul laudelor omenești dorite și căutate.

Și fiindcă o părere rea, chiar dacă a fost creată fără greșeală, nu se șterge din sufletul celui care vede, așa se dă sminteală numai cu simpla aparență de pildă rea, dacă toți acordă credință răului.

De aceea, nu rareori se întâmplă că unii, din nepăsare, nu se îngrijesc și îngăduie să se aibă o părere rea despre ei. Aceasta nu înseamnă că ar fi săvârșit ceva rău, dar răul lor e un rău care găsește în cei care îl imită cauza care îl înmulțește.

De aceea, Sfântul Apostol Pavel unora care mâncau fără vină bucate socotite necurate și, cu toate acestea, prin această acțiune dădeau prilej de ispită și de sminteală celor nedesăvârșiți, le zice : «Dar să vedeți ca nu cumva această libertate a voastră să ajungă poticnire pentru cei slabi» (I Corinteni 8, 9).

Și, iarăși, în alt loc : «Și va pieri prin cunoștința ta cel slab, fratele tău, pentru care a murit Hristos. Și așa, păcătuind împotriva fraților și lovind conștiința lor slabă, păcătuiți față de Hristos» (I Corinteni 11—12).

De aceea, a spus Moise : «Să nu grăiești de rău pe surd» și a adăugat : «Și înaintea orbului să nu pui piedică» (Levitic 19, 14).

Grăim de rău pe surd atunci când criticăm pe cineva care lipsește și nu e în stare să audă.

A pune piedică orbului e lucrare licită în ea însăși, dar e și motiv de scandal pentru aceia care nu au destulă lumină de discernământ.

CAPITOLUL 36

CUM PUTEM PĂSTORI PE MULȚI ÎN AȘA FEL CA SĂ AJUTĂM (SĂ ÎNTĂRIM) VIRTUȚILE FIECĂRUIA ÎN PARTE, IAR VICIILE OPUSE VIRTUȚILOR SĂ NU SPOREASCĂ

Acestea sunt normele de care trebuie să țină seamă și la care să recurgă păstorul de suflete într-o învățătură și propovăduire variată și temeinică, dacă vrea să ofere, cu bună grijă, leacuri potrivite ca să vindece rănile fiecăruia.

Se cere multă grijă ca să tratezi separat starea fiecăruia și este foarte obositor și trudnic lucru să te angajezi să luminezi pe fiecare după starea lui, folosind îndrumarea potrivită, chiar dacă dă ascultare cu toată luarea-aminte.

Să ne închipuim greutatea, pe lângă obligația necesară, de a lumina și îndrepta pe mulți ascultători chinuiți de patimi și de lipsuri deosebite, atunci când trebuie să-i luminăm și să-i îndreptăm pe toți deodată cu aceeași cuvântare și cu un îndemn adresat tuturor.

Atunci trebuie să potrivim cuvântarea cu atâta iscusință încât diferitele situații spirituale ale credincioșilor să o afle ca și cum ar fi fost întocmită pentru fiecare și totuși să rămână una în ea însăși.

Ea trebuie să fie în stare să sustragă patimile cu o singură lovitură dar, ca o sabie cu două tăișuri, să taie din toate părțile în boala gândurilor trupești.

Astfel va fi propovăduită smerenia pentru cei trufași, fără ca aceia care sunt temători să devină și mai temători.

Trebuie să fie oferit curaj celor sfioși, fără să facă să crească nerușinarea la cei trufași. Celor leneși și trândavi să li se vorbească despre râvna spre fapte bune, fără ca acelora neliniștiți să le întărească dorința pentru o activitate nesocotită. Să punem celor neliniștiți măsură și frâu fără ca să devină pentru cei leneși odihnă moleșitoare.

Așa să se stingă mânia celor nerăbdători, încât cei delăsători și îngăduitori să nu devină și mai delăsători și fără grijă.

Astfel să-i înflăcărăm pe cei liniștiți la râvnă, încât cei mânioși să nu se aprindă mai tare.

Astfel să-i învățăm pe cei zgârciți să devină darnici, încât cei risipitori să nu-și piardă frânele în risipă.

Astfel să fie propovăduită cruțarea celor risipitori, încât zgârciții să nu vegheze cu mai mare grijă asupra comorilor lor trecătoare.

Astfel să fie lăudată celor desfrânați căsătoria, încât cei înfrânați să nu fie îndemnați la desfrânare.

Astfel să fie lăudată fecioria trupească celor înfrânați, încât prin aceasta să nu se nască la cei căsătoriți disprețuirea fecundității trupești.

Așa să fie propovăduite faptele cele bune, încât să nu fie ajutate pe de altă parte cele rele.

Așa trebuie să fie lăudate bunurile cele mai înalte, încât totuși să nu se piardă nădejdea câștigării bunurilor mai mici.

Așa să fie cultivate și hrănite virtuțile cele mici, încât să nu fie socotite singure îndeajuns și de aceea să scadă râvna pentru căutarea celor mai înalte.

CAPITOLUL 37

CUM TREBUIE SFĂTUIT OMUL CARE ESTE STĂPÂNIT DE PATIMI CONTRARE

E adevărat că este o sarcină grea pentru propovăduitor să vegheze, în cuvântarea adresată tuturor, asupra patimilor și nevoilor ascunse ale fiecăruia și asupra cauzelor lor, și să aibă în cuvântare îndemânarea de a se mișca în toate părțile, cu iscusință, ca în exercițiile de gimnastică.

Însă devine o muncă și mai grea atunci când se vede silit să vorbească unui singur om, care este rob al unor vicii contrare.

Căci, adeseori se întâmplă ca cineva să fie de o natură foarte veselă și, cu toate acestea, să-l năpădească pe neașteptate o copleșitoare tristețe.

Cel care vorbește trebuie să se îngrijească deci să risipească în așa fel întristarea, care vine pe neașteptate, fără ca să-i sporească veselia corespunzătoare, care există din temperament.

Dar și veselia temperamentului să o înfrâneze în așa fel încât să nu nască tristețea cea trecătoare.

Altul e stăpânit de o prea mare grabă în acțiune, dar cu toate acestea, uneori, când e necesar să lucreze cu promptitudine îl oprește puterea unei temeri ivite dintr-odată.

O asemenea frică trebuie învinsă imediat fără să mărească graba prea mult cultivată, (adică să înăbușim temerea ivită pe neașteptate, încât graba înrădăcinată să nu depășească orice măsură).

Tot așa, graba ivită pe neașteptate, să fie înăbușită repede, încât să nu crească prin aceasta sfiala izvorâtă din starea lui sufletească.

Este oare de mirat dacă tămăduitorii sufletelor trebuie să folosească aceleași metode cu care aceia care vindecă nu inimile, ci trupurile, lucrează cu atâta iscusință și pricepere?

Căci, adeseori trupul slăbit pentru a putea învinge o boală grea trebuie ajutat cu mijloace puternice.

Însă corpul, fiind slăbit, nu suportă leacurile tari.

Medicul conștient caută atunci să îl vindece în așa fel de boala cea grea, încât slăbiciunea firească a trupului să nu sporească. Altfel ar putea pricinui odată cu sfârșitul bolii și sfârșitul vieții.

El își potrivește leacurile cu atâta înțelepciune încât să lucreze în același timp și împotriva bolii cât și împotriva slăbiciunii trupului.

Dacă leacurile trupești folosite deodată pot vindeca diferite boli (căci atunci sunt cu adevărat leacuri când vindecă boala și ajută alcătuirii trupului), pentru ce nu ar ajuta și leacurile sufletești, date, odată, în aceeași propovăduire, împotriva bolilor morale de diferite feluri?

Să se țină seama că lucrarea aceasta va fi cu atât mai adâncă, cu cât e vorba de activitate spirituală.

CAPITOLUL 38

UNEORI TREBUIE SĂ ÎNGĂDUIM GREȘELI MAI UȘOARE PENTRU A DEZRĂDĂCINA ALTELE MAI GRELE

Dar fiindcă nu e rar cazul când un suflet să fie chinuit de două vicii, dintre care unul mai ușor iar celălalt mai greu, atunci îndată venim în ajutorul celui rău care duce la moarte.

Iar dacă nu putem îndepărta repede primejdia unei căderi iminente, fără să sporim viciul contrar, propovăduitorul va trebui să suporte, cu liniște înțeleaptă, ca prin cuvântul său să îngăduie să crească mai departe viciul cel mai ușor, pentru a putea împiedica moartea sufletului pe care celălalt viciu amenință să o aducă.

Dacă face aceasta, atunci el, de fapt, nu încurajează răul, ci salvează viața bolnavului său, căruia îi aduce un leac spre a câștiga timpul potrivit pentru vindecarea lui.

Adeseori e stăpânit cineva de o poftă care aproape că-l biruie atunci când nu știe să se înfrâneze la mâncare și înghite cu lăcomie până acolo încât devine victima instinctelor unei apăsătoare desfrânări.

Atunci se înspăimântă de frica acestei lupte și, în timp ce caută să se învingă prin înfrânare, cade victimă în ispita vanității.

Se vede că nu se poate înăbuși un viciu fără să fie întărit celălalt.

Oare nu trebuie ca mai întâi să stârpim molima care se arată mai primejdioasă?

Trebuie să îngăduim ca pentru un moment virtutea cumpătării să devină vehicul care să sporească mândria într-un

suflet care e încă în viață, ca nu cumva desfrânarea, născută din lăcomie, să nu o stingă cu totul.

De aceea, atunci când Sfântul Apostol Pavel a cugetat la slăbiciunea unui ucenic pus în fața alternativei : sau să voiască încă să săvârșească fapte rele, sau să se bucure de o faptă bună, rod al laudei omenești, zice : «Voiești, deci, să nu-ți fie frică de stăpânire ? Fă binele și vei avea laudă de la ea» (Romani 13, 3).

Căci nu trebuie să facem binele din frică față de stăpânirea lumească, sau ca să primim prin aceasta cinstea laudei trecătoare.

Însă, pentru că marele propovăduitor a cugetat că un suflet bolnav e incapabil să exprime atâta putere ca să evite răul și lauda, a îngăduit unul și a smuls pe celălalt.

Îngăduind greșelile ușoare, i-a oferit metoda de a le smulge pe cele mai grele.

Știindu-l incapabil ca să se lepede dintr-o dată de toate viciile, îi lasă sufletul în unul din viciile care îi este mai familiar, dar îl desface fără oboseală de celălalt.

CAPITOLUL 39

SUFLETELOR SLABE NU TREBUIE SĂ LI SE PREDICE DESPRE ADEVĂRURI ÎNALTE

Propovăduitorul trebuie să știe, însă, că nu poate să încordeze sufletul celor care ascultă peste puterile lor, pentru ca nu cumva coarda minții, întinsă mai mult decât trebuie, să se rupă.

Lucrurile cele mai sublime și grele nu vor fi descoperite celor mulți, ci numai câtorva.

De aceea, Adevărul Însuși ne spune : «Cine, oare, este slujitorul credincios și înțelept pe care l-a pus stăpânul peste slugile sale ca să le dea hrană la timp» (Matei 24, 45 ; Luca 12, 42).

Hrana la timp înseamnă un cuvânt măsurat. A încerca să faci să intre într-o inimă mică adevăruri de care nu e capabil înseamnă a le vărsa afară.

De aceea, zice Sfântul Apostol Pavel : «Și eu, fraților, nu am putut să vă vorbesc ca unor oameni duhovnicești, ci ca unora trupești, ca unor prunci în Hristos. Cu lapte v-am hrănit nu cu bucate» (I Corinteni 3, 1).

Și Moise și-a ascuns în ochii poporului chipul său luminat de petrecerea ascunsă împreună cu Dumnezeu (Ieșire 34, 33) pentru a arăta că nu-i posibil să descoperi poporului lucrurile ascunse ale lumii interioare.

De aceea, poruncește prin el vocea lui Dumnezeu, că acela care sapă singur o groapă și o lasă neacoperită, în caz că va cădea în ea un bou sau un asin să plătească prețul aceluia.

Căci acela care a ajuns până la izvoarele sublime ale științei și nu le ține ascunse față de inimile neînțelegătoare ale ascultătorilor săi, înseamnă că acela e vinovat de pedeapsă, pentru că s-a poticnit din pricina cuvintelor sale un suflet curat sau stricat.

De aceea, i se spune fericitului Iov : «Cine i-a dat cocoșului pricepere ?» (Iov 38, 36).

Cum cântă cocoșul în timpul nopții așa e propovăduitorul cel sfânt când vorbește în timpul acesta cețos și zice : «Căci este chiar ceasul să vă treziți din somn» (Romani 13, 11). Și iarăși : «Treziți-vă cum se cuvine și nu păcătuiți» (I Corinteni 15, 34).

Cocoșul, de fapt, obișnuiește să cânte tare în ceasurile cele mai adânci ale nopților ; iar pe măsură ce se apropie dimineața cântatul lui devine scăzut și slab. Tot așa va face și propovăduitorul cel bun. Va descoperi adevărurile mai ușoare inimilor simple, fără să zică nimic despre tainele cele mai adânci.

Ascultarea adevărurilor mai sublime despre lucrurile lui Dumnezeu va fi condiționată de capacitatea cuiva de a se apropia tot mai mult de lumina adevărului.

CAPITOLUL 40

DESPRE FAPTELE ȘI CUVINTELE PROPOVĂDUITORULUI

Acum trebuie să ne întoarcem din râvna dragostei, la cele spuse mai înainte, că fiecare trebuie să vorbească mai mult cu faptele sale decât prin cuvintele sale.

Propovăduitorii trebuie să arate drumul credincioșilor mai mult prin viața lor curată, decât să le arate prin cuvinte drumul pe care trebuie să-l urmeze.

Căci cocoșul luat de Domnul ca simbol al unui bun propovăduitor, atunci când vrea să cânte își scutură aripile și, bătându-se pe sine, devine mai sprinten.

Acest lucru vrea să arate necesitatea, pentru care intenționează să se dedice sfintei propovăduiri, ca să fie treji în hotărârea de a face binele.

Să nu-i trezească pe alții prin predică, în timp ce ei înșiși dormitează.

Înainte de toate, ei înșiși trebuie să fie treji cu fapte pilduitoare și vor putea astfel să gândească să determine și pe alții la o viață bună.

Mai întâi să se scuture pe ei înșiși cu fapte înalte și astfel vor putea să fie altora folositori în împlinirea binelui.

Să se lovească pe ei înșiși cu aripile gândurilor bune, îndreptând, cu un aspru examen de conștiință, moleșeala cea dăunătoare și zadarnică.

Să fie foarte aspri cu ei înșiși prin pocăință aspră. Numai atunci vor putea pretinde să îndrepte prin cuvânt viața altora.

Înainte de a răsuna cuvintele lor de dojană, faptele vieții lor să fie mărturii dovedite a ceea ce vor să spună cu gura.

PARTEA A IV-A

CALITĂȚILE ȘI SMERENIA PREDICATORULUI

Predicatorul, după ce și-a împlinit îndatoririle slujbei lui, trebuie să se reîntoarcă în el însuși pentru ca viața și propovăduirea să nu-l ducă la trufie.

Adeseori, o cuvântare reușită și bogată în conținut înalță sufletul cuvântătorului și succesul obținut îi poate cauza o bucurie tainică.

Chiar pentru aceasta este nevoie ca predicatorul să trezească în el frângerea de sine și să trăiască cu smerenie sfântă.

Ca nu cumva el, care face să înflorească sănătatea altora, vindecând rănile, să se îmbolnăvească el însuși, neîngrijindu-se de sănătatea lui.

Cuprins cu totul de dorința de a ajuta și pe alții, ar putea să nu se mai preocupe de sine, adică va ridica pe alții și el va cădea.

Adeseori, măreția și bogăția virtuților a fost pentru mulți oameni pricina pierzaniei lor.

Încrederea în puterea și capacitatea lor într-o formă neorânduită ar putea cauza o surprinzătoare neglijență și moarte.

Căci atunci când virtutea se împotrivește viciului, ar putea să fie sufletul care se desfată de el însuși și se bucură.

E și sufletul care lucrează bine, dar care își pierde temerea purtării lui de grijă și găsește în el însuși refugiu, încredere și siguranță.

Vicleanul înșelător, chiar atunci când sufletul predicatorului este atât de scufundat, îi aduce aminte de tot binele săvârșit și îl face trufaș în cugetul său, ca și când ar fi cel mai bun dintre toți.

Așa se întâmplă deci că, în fața ochilor Judecătorului Celui drept, amintirea faptelor virtuoase devine o groapă pentru suflet.

Căci, dacă amintirea faptelor sale celor bune îl face plin de sine, îl face să cadă însă înaintea Autorului smereniei.

De aceea, i se spune sufletului trufaș : «Pe cine întreci tu ? Pogoară-te și zaci cu cei netăiați împrejur» (Iezechiel 32, 19).

Aceasta vrea să zică : «pentru că tu te înalți cu strălucirea virtuților tale, tocmai frumusețea ta te va împinge la cădere».

Astfel, în chipul Ierusalimului este certat sufletul care se mândrește în virtutea lui, când se spune : «Ai fost renumită printre neamuri pentru frumusețea ta, pentru că ea era desăvârșită datorită strălucirii Mele cu care te-am îmbrăcat», zice Domnul Dumnezeu. «Dar tu, folosindu-te de renumele tău, ai început să te desfrânezi» (Iezechiel 16, 14—15).

Sufletul care se înalță, încrezător în frumusețea sa, e spiritul care se desfată sigur și bucuros de meritele virtuților sale.

Însă, tocmai această încredere îl duce la desfrânare : căci, pentru că dacă cugetele sale proprii înșală sufletul înlănțuit, duhurile răului îl vor înșela și îl vor strica prin nenumărate vicii.

Trebuie, însă, să ținem seama că se spune : «din pricina renumelui tău te-ai desfrânat».

Adică, o inimă care și-a pierdut cinstea cuvenită Cârmuitorului tuturor lucrurilor, caută fără îndoială lauda personală și începe să-și atribuie toate darurile pe care le-a primit pentru a fi folosite în lauda Dăruitorului.

El săvârșește toate numai din dorința de a-și lăți faima și se nevoiește a face cunoscute tuturor oamenilor calitățile lui excepționale.

De aceea, zice David : «El lasă robită puterea lor și frumusețea lor să cadă în mâinile vrăjmașilor» (Psalm 77, 67 — după text).

Puterea și frumusețea cad în mâinile vrăjmașilor atunci când dușmanul de totdeauna tiranizează sufletul cu mândria binelui săvârșit.

Cu toate acestea, trufia aceasta, deși nu îl stăpânește de tot, ispitește adeseori și sufletele celor aleși.

Dar dacă e victima trufiei, sufletul se simte părăsit și, în părăsire, ajunge la frică.

De aceea, zice David în altă parte : «Iară eu am vorbit întru îndestularea mea ; nu mă voi clătina în veac» (Psalm 29, 6).

Însă, deoarece s-a mândrit pentru încrederea în virtutea sa, s-a trufit și după aceea a adăugat ceea ce a avut de suferit : «Dacă mi-ai ascuns însă fața Ta, eu m-am topit de spaimă» (Psalm 29, 7) — după text.

Aceasta vrea să zică pe față : «eu mă socoteam tare în virtuțile mele ; sunt însă părăsit de Dumnezeu și am cunoscut cât de mare este slăbiciunea mea».

De aceea, zice iarăși : «Juratu-m-am și m-am hotărât ca să păzesc judecățile Tale» (Psalm 118, 106).

Dar fiindcă nu l-au ajutat puterile să rămână în paza jurământului pe care l-a jurat, descurajat, a descoperit imediat slăbiciunea lui.

De aceea, se și adăpostește repede în ajutorul rugăciunii, zicând : «Sunt în mare restriște, Doamne, fă-mă viu după cuvântul Tău» (Psalm 118, 107).

Însă uneori Providența divină ne aduce aminte slăbiciunile noastre, pentru ca să nu devenim trufași din pricina virtuților dobândite și apoi ne conduce sufletul cu darurile sale la înaintarea duhovnicească.

De aceea, ori de câte ori Proorocul Iezechiel se cufundă în vederea lucrurilor cerești, este numit mai întâi fiu al omului ca și când Dumnezeu ar vrea să-l dojenească, zicând : «Ca nu cumva inima ta să se înalțe la trufie prin ceea ce vede, cugetă bine ce ești». Deci, chiar dacă pătrunzi în tainele cele mai adânci să recunoști că ești om.

Iar dacă ești răpit peste posibilitățile tale, lasă-te readus în grabă la tine, în numele slăbiciunii tale apăsătoare.

De aceea, este necesar chiar și atunci când mulțimea virtuților ne lingușesc, ochiul inimii să se îndrepte asupra slăbiciunilor ca să se smerească și să se mântuiască.

Să nu privim la faptele bune pe care le-am săvârșit. Trebuie să socotim mai curând ceea ce am neglijat să săvârșim.

Dacă inima se înduplecă la amintirea slăbiciunii, să caute în ajutorul smereniei, cea mai tare temelie a virtuții.

Căci, de foarte multe ori Atotputernicul Dumnezeu, deși desăvârșește, de obicei, sufletele conducătorilor, le lasă, totuși, nedesăvârșite o mică parte. Motivul trebuie căutat în faptul

că și ei trebuie să se topească din pricina nedesăvârșirii, chiar dacă strălucesc prin virtuți alese.

Să nu se înalțe nicidecum din cauza darurilor mari câtă vreme sunt măcinați de încercări zadarnice împotriva greșelilor mărunte.

Incapabili să depășească și să învingă greșelile mici, să nu aibă curajul să se mândrească cu faptele lor strălucite.

Iată, prea bunule bărbat, silit de mustrarea pe care mi-ai făcut-o, am încercat și m-am îngrijit să arăt calitățile necesare ale păstorului de suflete.

Și, în timp ce desăvârșeam o asemenea îndatorire, mi-am dat seama că am zugrăvit un bărbat frumos, eu care sunt un zugrav neiscusit. Și câtă vreme eu însumi mă lupt cu valurile păcatului, am îndrăznit să îndrept pe alții spre limanurile desăvârșirii.

Însă, te rog, ajută-mă în vâltoarea acestei vieți cu un gând pentru mine în rugăciunile tale. Pentru ca să mă ridice mâna meritelor tale atunci când mă zdrobește greutatea greșelilor.

CUPRINS

Cuvânt înainte 5
Prefață 7
Viața și opera Sfântului Grigorie cel Mare (Dialogul) 11

Partea I

CALITĂȚILE NECESARE PĂSTORULUI DE SUFLETE

Capitolul 1: Cei nepregătiți nu pot primi răspunderea slujbei de învățător 30
Capitolul 2: Să nu îndrăznească să primească slujba de păstor aceia care nu împlinesc prin practica vieții ceea ce au învățat prin studiu 32
Capitolul 3: Răspunderea păstoririi sufletelor. Toate cele potrivnice trebuie disprețuite. Lucrurile norocoase trebuie temute 33
Capitolul 4: Grija conducerii spirituale și reculegerea sufletului 35
Capitolul 5: Unii ar putea să fie de folos slujirii pastorale cu pilda virtuții, dar, în schimb, fug din dragoste pentru liniștea lor 37
Capitolul 6: Smerenia constă în a accepta planurile lui Dumnezeu și nu în a se sustrage de la sarcina păstoririi sufletelor 39
Capitolul 7: Despre aceia care doresc slujba predicării în chip lăudabil și despre aceia care năzuiesc către ea numai dacă sunt siliți 39
Capitolul 8: Despre aceia care doresc slujba de păstor pentru a-și satisface ambiția proprie 41
Capitolul 9: Inima acelora care doresc episcopat se înșală adeseori prin credința că pot săvârși fapte (bune) mari, dar false 42
Capitolul 10: Calitățile necesare pentru acela care vrea să ajungă la conducerea sufletelor 44
Capitolul 11: Cine nu trebuie să ajungă la conducerea sufletelor 45

Partea a II-a

VIAȚA PĂSTORULUI

Capitolul 1: Purtarea necesară a aceluia care a ajuns la demnitatea de păstor pe calea legiuită 50
Capitolul 2: Păstorul de suflete trebuie să fie curat în gânduri 51

Capitolul 3: Conducătorul de suflete trebuie să fie totdeauna de o purtare pilduitoare 52
Capitolul 4: Păstorul de suflete trebuie să fie discret la tăcere şi folositor la vorbă 55
Capitolul 5: Păstorul de suflete să ştie compătimi şi pentru toţi să se roage 59
Capitolul 6: Păstorul de suflete trebuie să fie prieten prin smerenie cu cei buni şi să se împotrivească prin râvna dreptăţii păcatelor celor răi 62
Capitolul 7: Păstorului de suflete nu trebuie să-i scadă grija faţă de viaţa lăuntrică din cauza activităţilor exterioare, dar cu toate acestea să nu renunţe la datoria de a se îngriji de lipsurile din afară din dorinţa de a cultiva viaţa lăuntrică 69
Capitolul 8: Păstorul de suflete să se sârguiască să facă ceea ce este bineplăcut 75
Capitolul 9: Păstorul trebuie să ştie bine că viciile se îmbracă în haina virtuţilor 78
Capitolul 10: Înţelepciunea păstorului de suflete în îndreptare şi în tăinuire. Râvnă şi blândeţe 78
Capitolul 11: Necurmată meditare la legea divină 85

Partea a III-a

PASTORALA ÎNVĂŢĂRII ŞI A ÎNDREPTĂRII

Prolog 88
Capitolul 1: Câtă varietate trebuie să fie în arta predicării . . 89
Capitolul 2: Cum trebuie instruiţi săracii şi cum bogaţii . . . 91
Capitolul 3: Cum trebuie îndreptaţi cei veseli şi cum cei întristaţi 94
Capitolul 4: Cum trebuie vorbit celor supuşi şi cum celor care sunt rânduiţi conducători 95
Capitolul 5: Cum trebuie îndrumaţi slujitorii şi cum conducătorii 99
Capitolul 6: Cum trebuie păstoriţi cei înţelepţi şi cum cei fără înţelepciune 100
Capitolul 7: Păstorirea celor neruşinaţi şi a celor ruşinoşi . . 101
Capitolul 8: Cum trebuie păstoriţi cei îndrăzneţi şi cum cei fricoşi 102
Capitolul 9: Cum trebuie păstoriţi cei nerăbdători şi cum cei răbdători 104
Capitolul 10: Cum trebuie păstoriţi cei binevoitori şi cum cei invidioşi 109

Capitolul 11: Cum trebuie să păstorim pe cei sinceri şi cum pe cei vicleni (şireţi) 111
Capitolul 12: Cum trebuie păstoriţi cei sănătoşi şi cum cei bolnavi 114
Capitolul 13: Cum trebuie păstoriţi aceia care se tem de pedepsele lui Dumnezeu şi cum aceia care le nesocotesc 119
Capitolul 14: Cum trebuie păstoriţi cei tăcuţi şi cum cei limbuţi 122
Capitolul 15: Cum trebuie păstoriţi cei leneşi şi cum cei grăbiţi (pripiţi) 126
Capitolul 16: Cum trebuie păstoriţi cei blânzi şi cum cei mânioşi 128
Capitolul 17: Cum trebuie păstoriţi cei smeriţi şi cum cei trufaşi 132
Capitolul 18: Cum trebuie păstoriţi cei îndărătnici şi cum cei nestatornici 135
Capitolul 19: Cum trebuie păstoriţi aceia care sunt necumpătaţi la mâncare şi cum aceia care sunt prea cumpătaţi . . 137
Capitolul 20: Cum trebuie păstoriţi aceia care îşi împart bunurile lor şi cum aceia care răpesc bunurile altora 141
Capitolul 21: Cum trebuie păstoriţi aceia care nu doresc cele ce sunt ale altora, dar care ţin cele ce sunt ale lor; şi cum aceia care deşi împărţesc bunurile lor, totuşi răpesc bunurile altora 146
Capitolul 22: Cum trebuie păstoriţi cei gâlcevitori şi cum cei paşnici 150
Capitolul 23: Cum trebuie păstoriţi semănătorii de ceartă şi cum făcătorii de pace 155
Capitolul 24: Cum trebuie păstoriţi cei necunoscători ai învăţăturii celei sfinte şi cum aceia care sunt cunoscători însă nu smeriţi 157
Capitolul 25: Cum trebuie îndreptaţi aceia care din smerenie prea mare nu primesc slujba de propovăduitor, şi cum aceia care o doresc cu grabă nechibzuită . . . 161
Capitolul 26: Cum trebuie păstoriţi aceia care izbutesc în toate şi cum aceia care nu izbutesc în nimic 166
Capitolul 27: Cum trebuie păstoriţi cei căsătoriţi şi cum cei necăsătoriţi 169
Capitolul 28: Cum trebuie păstoriţi aceia care cunosc păcatele trupeşti şi cum aceia care nu le cunosc 174
Capitolul 29: Cum trebuie păstoriţi cei care se căiesc pentru păcatele săvârşite cu fapta, şi cum aceia care trebuie să plângă numai păcatele săvârşite cu gândul . . 179
Capitolul 30: Cum trebuie păstoriţi aceia care nu se îndreaptă de la săvârşirea păcatelor, pe care totuşi le plâng, şi

cum aceia care deşi se opresc de la săvârşirea păcatelor, totuşi nu le deplâng 183
Capitolul 31: Cum trebuie să fie păstoriţi aceia care se laudă cu păcatele pe care le săvârşesc, şi cum aceia care deşi le disprețuiesc, nu se păzesc de ele . . . 187
Capitolul 32: Cum trebuie păstoriţi aceia care păcătuiesc din patimă şi cum aceia care păcătuiesc din calcul . . 189
Capitolul 33: Cum trebuie sfătuiţi aceia care păcătuiesc numai prin greşeli uşoare, totuşi foarte des, şi cum aceia care ocolesc greşelile uşoare, dar uneori cad în păcate grele 193
Capitolul 34: Cum trebuie păstoriţi aceia care nici măcar nu încep binele, şi cum aceia care binele început nu-l desăvârşesc 195
Capitolul 35: Cum trebuie păstoriţi aceia care săvârşesc răul pe ascuns iar binele pe faţă şi cum aceia care fac invers 199
Capitolul 36: Cum putem păstori pe mulţi în aşa fel ca să ajutăm (să întărim) virtuţile fiecăruia în parte, iar viciile opuse virtuţilor să nu sporească 202
Capitolul 37: Cum trebuie sfătuit omul care e stăpânit de patimi contrare 204
Capitolul 38: Uneori trebuie să îngăduim greşeli mai uşoare pentru a dezrădăcina altele mai grele 205
Capitolul 39: Sufletelor slabe nu trebuie să li se predice despre adevăruri înalte 206
Capitolul 40: Despre faptele şi cuvintele propovăduitorului . . 207

Partea a IV-a

CALITĂŢILE ŞI SMERENIA PREDICATORULUI . . 209

Redactor : Pr. CORNELIU ZAVOIANU
Tehnoredactor : Ierom. VARTOLOMEU BOGDAN

Format 16/61×86 broşat. Coli de tipar 15.5.
Comanda nr. 36

TIPOGRAFIA INSTITUTULUI BIBLIC
ŞI DE MISIUNE
AL BISERICII ORTODOXE ROMÂNE

Colecţia "VIAŢA ÎN HRISTOS"

Seria "PASTORALĂ"

"Aşa, adeseori, cei blânzi amorţesc prin dezgustul nepăsării iar cei mânioşi se lasă, în schimb, înşelaţi de râvna falsă. La virtutea celor blânzi se uneşte, pe ascuns, viciul; în schimb, la cei mânioşi viciile proprii se socotesc drept virtuţi active şi foarte folositoare".

"Aşadar, acela care dăruieşte săracilor mâncare sau îmbrăcăminte dar, cu toate acestea, se pătează de nedreptate în suflet şi în trup, acela oferă dreptăţii lui Dumnezeu ceea ce valorează mai puţin iar păcatului îi oferă ceea ce valorează mai mult, căci dă lui Dumnezeu bunurile materiale, iar pe sine se dă diavolului".

"Dar Dumnezeu vorbeşte şi înapoia spatelui, căci îl cheamă să se întoarcă la El şi după săvârşirea păcatului. El recheamă pe acela care s-a îndepărtat de El. Nu ţine seama de păcatele săvârşite. Aceluia care se reîntoarce, îi deschide inima Sa plină de milostivire... Dacă nu ne temem de dreptatea Lui, ar trebui, cel puţin, să ne ruşinăm că nu am răspuns chemării milostivirii".

Sfântul Grigorie cel Mare

ISBN 973-9130-59-3